

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Arda KIR

YEREL BASINDA EMEK SORUNU: ANTALYA'DAKİ FİKİR İŞÇİLERİNİN ÖZLÜK
HAKLARI VE ÇALIŞMA KOŞULLARI ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME

Gazetecilik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Arda KIR

YEREL BASINDA EMEK SORUNU: ANTALYA'DAKİ FİKİR İŞÇİLERİNİN ÖZLÜK
HAKLARI VE ÇALIŞMA KOŞULLARI ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME

Danışman

Prof. Dr. Mustafa ŞEKER

Gazetecilik Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2025

T.C.

Akdeniz Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Arda KIR'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Gazetecilik Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. M. Bilal Arık (İmza).
Üye (Danışman). : Prof. Dr. Mustafa Şeker (İmza).
Üye : Dr. Öğr. Ü. Resul Taşan (İmza).

Tez Başlığı: Yerel Basında Emek Sorunu: Antalya'daki Fikir İşçilerinin Özlük Hakları ve Çalışma Koşulları Üzerine Nitel Bir İnceleme

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 29/09/2025

Mezuniyet Tarihi : 23/10/2025

(İmza)

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Yerel Basında Emek Sorunu: Antalya’daki Fikir İşçilerinin Özlük Hakları ve Çalışma Koşulları Üzerine Nitel Bir İnceleme” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

Arda KIR

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

10/10/2025

TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU BEYAN BELGESİ

Öğrenci Bilgileri	
Adı-Soyadı	Arda KIR
Öğrenci Numarası	202252051004
Anabilim Dalı	Gazetecilik Anabilim Dalı
Programı	Tezli Yüksek Lisans Programı
Danışman Öğretim Üyesi Bilgileri	
Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Mustafa ŞEKER
Doktora Tez/Yüksek Lisans Tez/Dönem Projesi Başlığı	Yerel Basında Emek Sorunu: Antalya'daki Fikir İşçilerinin Özlük Hakları ve Çalışma Koşulları Üzerine Nitel Bir İnceleme
Turnitin Bilgileri	
Ödev Numarası	2776875110
Rapor Tarihi	10.10.2025
Benzerlik Oranı	Alıntılar hariç: %3 Alıntılar dahil: %9
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE, Yukarıda bilgileri bulunan öğrenciye ait tez çalışmasının a). Kapak sayfası, b). Giriş, c). Ana Bölümler ve d). Sonuç kısımlarından oluşan toplam 141 sayfalık kısmına ilişkin olarak Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarında belirlenen filtrelemeler uygulanarak yukarıdaki detayları verilen ve ekte sunulan rapor alınmıştır. Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir: (x). Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylarım. (). Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise: Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporunun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esaslarında öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.	
Gerekçe:	
Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlere uygun olarak tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.	
Prof. Dr. Mustafa Şeker	

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	v
KISALTMA LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
ÖNSÖZ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK BASIN TARİHİ VE ANTALYA BASIN TARİHİ

1.1.Türkiye’de Yerel Basının Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi	3
1.1.1. Osmanlı’da Dönemi Basın Tarihi ve Vilayet Gazeteleri	4
1.1.2. Tek Parti Döneminde Basın	10
1.1.3. 1946-1961 Yılları Arası Basın	11
1.1.4. 1961-1980 Yılları Arası Basın	13
1.1.5. 1980-2003 Yılları Arası Basın	14
1.1.6. 2003 Yılından Günümüze Basın.....	17
1.2.Antalya Yerel Basın Tarihi.....	20
1.2.1. Osmanlı Döneminde Antalya’daki Yerel Gazeteler.....	23
1.2.1.1. Antalya’da Anadolu Gazetesi	23
1.2.1.2. Antalya Gazetesi	24
1.2.2. Cumhuriyet Döneminde Antalya’daki Yerel Gazeteler	24
1.2.2.1. Akdeniz Gazetesi	24
1.2.2.2. Resmi Antalya Gazetesi.....	25
1.2.2.3. Yeni Türkiye Gazetesi.....	25
1.2.2.4. Tenvir Gazetesi	25
1.2.2.5. Zümrütova Gazetesi.....	26
1.2.2.6. Yeşil Antalya Gazetesi	26
1.2.2.7. Şelale Gazetesi.....	26
1.2.3. Günümüzde Antalya’da ki Yerel Gazeteler	27

1.2.3.1. Antalya İleri Gazetesi	27
1.2.3.2. Hürses Gazetesi	28
1.2.3.3 Antalya Ekspres Gazetesi	28
1.2.3.4. Antalya Son Haber Gazetesi	28
1.2.3.5 Lider Gazete	29
1.2.3.6. Akdeniz Manşet Gazetesi	29
1.2.3.7. Antalya Gündem Gazetesi	29
1.2.3.8. Antalya Körfez Gazetesi	30
1.2.3.9. Akdeniz Gerçek Gazetesi	30
1.2.3.10. Akdeniz’de Yeni Yüzyıl Gazetesi	30
1.2.3.11. Yüz Yüze Gazetesi	30
1.3. Yerel Basının Görevi ve İşlevi	31
1.3.1. Yerel Basının Kamuoyuna Etkisi ve Toplumsal Yararlılıkları	31
1.3.2. Yerel Yönetimleri ve Sivil Toplum Örgütlerini Denetleme	32
1.3.3. Yerel Basının Kamuoyu Oluşturma Gücü	33
1.4. Günümüzde Yerel Basının Sorunları	35
1.4.1. Ekonomik Sorunlar	35
1.4.2. Tiraj ve Dağıtım Sorunu	37
1.4.3. Resmi İlan ve Reklam Sorunu	39
1.4.4. Yeterli Personel İstihdam Etmeme ve Kalifiye Personel Bulma Güçlüğü	41
1.4.5. İçerik Sorunu ve Teknik Koşullar	44

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL BASINDA ÇALIŞMA HAYATI

2.1. Yerel Basında Çalışma Hayatı	47
2.1.1. Gazetecilerin Sorumlulukları	47
2.1.2. Gazetecilerin Hakları	49
2.1.3 Basın İş Kanunu’na Göre Gazeteci Sayılma Koşulları	51
2.2. Basın İş Kanunu’nda İş Sözleşmesi	52
2.2.1. İş Sözleşmelerinde Bulunması Zorunlu Olan Maddeler	52
2.2.2. Tam-Kısmi Süreli İş Sözleşmesi	53

2.2.3. Belirli-Belirsiz İş Sözleşmesi	54
2.2.4. Uzaktan Çalışmaya Bağlı İş Sözleşmesi	54
2.2.5. Deneme İş Sözleşmesi	55
2.3. Basın İş Kanununda Maaş Düzenlemesi	56
2.3.1. Maaş tutarı	56
2.3.2. Maaş Ödeme Zamanı	57
2.3.3. Maaşın Geç Ödenmesi	57
2.3.4. Fesih Sonrası Ücret Ödemesi ve Kıdem Tazminatı İhbar Tazminatı	58
2.4. Çalışma Süresi	59
2.4.1. Gündüz ve Gece Çalışma Süresi ve Ayrımı	59
2.4.2. Fazla Mesai Süresi	60
2.5. İzinler ve Fazla Mesai	61
2.5.1. Haftalık İzin ve Fazla Mesai	61
2.5.2. Yıllık İzin	62
2.5.3. Bayram Tatili ve Resmi Tatil ile Fazla Mesai	63
2.5.4. Evlenme, Doğum ve Ölüm İzinleri ve Diğer Özel İzinler	63
2.6. İşe Yansımayan Ücret Ödemeleri	64
2.6.1. Yıllık İkramiye Ödemesi	64
2.6.2. Askerlik Süresince Maaş Ödemesi	65
2.6.3. Hamilelik Süresince Maaş Ödemesi	66
2.6.4. Tutukluluk Durumunda Maaş Ödemesi	66
2.6.5. Yayın Tatilinde Maaş Ödemesi	67
2.6.6. Hastalık ve İşe Elverişsiz Durumda Maaş Ödemesi	67
2.7. Gazetecilik Mesleğinde Sendikalaşma	68
2.7.1. Basında Sendikalaşma Tarihi ve Gazeteci Sendikaları	69
2.7.2. Sendikalaşmanın Gazetecilik ve Gazeteciler Üzerine Etkisi	70
2.7.3. Türk Basınında Sendikal Yapılanma	72
2.8. Dijital Gelişimin Gazetecilik Mesleği Üzerine Etkisi	72
2.8.1. Dijital Gelişimin Gazeteciliğe Verdiği Katkıları ve Çokseslilik	73
2.8.1.1 İnternet Gazeteciliği ve Hızlı Habercilik	73
2.8.1.2. Doğru Bilgiye veya Haber Kaynağına Kolay Ulaşabilme	74
2.8.2. Dijital Gelişimin Gazeteciliğe Verdiği Zararlar	75
2.8.2.1. Dezenformasyonun Ortaya Çıkması	75

2.8.2.2 Tık Haberciliği Sebebiyle Yayın Politikalarının Zayıflaması.....	76
2.9. Gazetecinin Yaşadığı Sorunlar.....	77
2.9.1. Gazetecinin Ekonomik Kaygıları	77
2.9.2. Yoğun Çalışma Saatleri Sebebiyle Sosyal Hayatının Eksik Olması.....	78

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL BASINDA EMEK SORUNU: ANTALYA'DAKİ FİKİR İŞÇİLERİNİN ÖZLÜK HAKLARI VE ÇALIŞMA KOŞULLARI ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME

3.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı	80
3.2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi	81
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	83
3.4. Araştırmanın Hipotezi.....	85
3.5. Saha Araştırması Verilerinin Analizi	86
3.5.1. Katılımcıların Demografik Durumu ve Genel Bulgular.....	87
3.5.2. Fikir İşçilerinin İnsani Çalışma Seviyesi.....	88
3.5.3.Fikir İşçilerinin Hakları	97
3.5.4. Fikir İşçilerinin Hak Arayışı ve Sendikalaşma Eğilimi	111
3.5.5. Fikir İşçilerinin Meslekte Bekledikleri Düzenlemeler	120
3.5.6. Fikir İşçilerinin Maruz Kaldığı Mobing Durumu.....	125
3.5.7. Zor Çalışma Koşullarının Özel Hayata Etkisi	126
3.5.8. Basın Sektörünü Bırakma Eğilimi.....	132
3.6. Bulguların Değerlendirilmesi	139
SONUÇ	150
KAYNAKÇA.....	154
ÖZGEÇMİŞ	161

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Katılımcı Fikir İşçilerinin Demografik Verisi	87
Tablo 3.2. Fikir İşçilerinin Haftalık İzin Sayısı	933
Tablo 3.3. 212 Basın Sigortası Olan Fikir İşçileri	97
Tablo 3.4. Fikir İşçilerinin Yan Hakları	98
Tablo 3.5. İş Karşılığı Olmayan Ücret.....	98
Tablo 3.6. Emegın Karşılığını Alma Durumu.....	99
Tablo 3.7. Fazla Mesai Ücretleri Maaşlara Yansıyor mu?.....	104
Tablo 3.8. Maaşınız zamanında ödeniyor mu?	105
Tablo 3.9. Yıllık İkramiye Alıyor musunuz?	107
Tablo 3.10. Zorunlu İzin Kullanma Durumunuzda İzin Verildi mi?	110
Tablo 3.11. Fikir İşçilerinin Sendikalara Eğilimi	111
Tablo 3.12. Sendikal Mücadeleye Katılmama Nedenleri	119
Tablo 3.13. Fikir İşçilerinin Maaş Beklentisi	120
Tablo 3.14. Fikir İşçilerinin Mobinge Maruz Kalma Durumu	125
Tablo 3.15. Fikir İşçilerinin İş Hayatı Özel ve Sosyal Yaşamlarını Nasıl Etkiliyor?	127
Tablo 3.16. İş Hayatlarının Özel ve Sosyal Yaşamlarını Olumsuz Etkileyen Fikir İşçilerinin Şikayetçi Olduğu Unsurlar	128
Tablo 3.17. Sektörü bırakmayı düşünüyor musunuz?	132

KISALTMA LİSTESİ

AGC: Antalya Gazeteciler Cemiyeti

Ak Parti: Adalet ve Kalkınma Partisi

AP: Adalet Partisi

AYM: Anayasa Mahkemesi

BİK: Basın İlan Kurumu

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

ÇGD: Çağdaş Gazeteciler Derneği

DİSK Basın-İş: Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Basın-İş Sendikası

DP: Demokrat Parti

İş K.: Basın İş Kanunu

Medya-Sen: Medya ve İletişim Çalışanları Sendikası

MGK: Milli Güvenlik Kurulu

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TBK: Türk Borçlar Kanunu

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TGC: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti

TGS: Türkiye Gazeteciler Sendikası

TİGAD: İnternet Gazeteciliği Derneği

TİS: Toplu İş Sözleşmesi

ÖZET

Yerel basın, özü gereği belirli bir bölgenin insanlarının ihtiyaç ve sorunlarına odaklanan bir yapıya sahip olduğundan, söz konusu bölgedeki problemlerin çözümünde de kayda değer bir etki gücü barındırmaktadır. Bu tezde, demokrasinin temel unsurlarından biri olarak kamucu yaklaşımıyla öne çıkan yerel basında görev yapan fikir işçilerinin; özlük haklarındaki yetersizlikler, ekonomik sıkıntılar, çalışma koşulları ve iş tatminleri incelenmiştir. Tez kapsamında Antalya merkezde buluna ve görüşmeyi kabul eden aynı zamanda medya sahibi ile herhangi bir bağı bulunmayan 11 yerel gazetenin personelleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. 11 gazetenin beş tanesinin personeli ile yapılan görüşmeler ilgili gazetelerin kapanma kararı alınmadan önce gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın analizi, çalışmaya katılan 32 fikir işçisinin iş tatmini, çalışma şartlarının zorluğu, düşük ücret, iş stresi, sendikalara yaklaşım gibi başlıklardaki sorunlara odaklanılmıştır. Sorulan sorularla yerel basında çalışan fikir işçilerinin gasp edilen hakları ve yaşadıkları sorunlar ortaya çıkarılmak istenmektedir. Bu kapsamda, Basın İş Kanunu'nun veya yapılan sözleşmelerin tam anlamıyla uygulanmadığı tezde belgelenmiştir. Fikir işçilerinin yaşadığı sorunların, yerel basında oluşan sorunlarla bağlantısı olduğu görülmekle birlikte, yerel basının sorunlarını çözmek için ilk olarak fikir işçilerinin sorunlarının çözülmesi; fikir işçilerinin sorunlarının çözülmesi içinde ilk olarak fikir işçilerinin sorunlarının saptanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Fikir İşçisi, Yerel Basın, Demokrasi, Özlük Hakları

SUMMARY

THE LABOR PROBLEM IN THE LOCAL PRESS: A QUALITATIVE STUDY ON THE PERSONAL RIGHTS AND WORKING CONDITIONS OF INTELLECTUAL WORKERS IN ANTALYA

By its very nature, the local press focuses on the needs and problems of a specific community, thereby possessing a significant capacity to influence the resolution of those problems. This thesis examines the inadequacies in employment rights, economic difficulties, working conditions, and job satisfaction of intellectual laborers employed in the local press, which stands out as one of the essential elements of democracy through its public-oriented approach. Within the scope of the study, semi-structured interviews were conducted with the employees of 11 local newspapers based in central Antalya, who agreed to participate and had no connection with media ownership. Interviews with the staff of five of these newspapers were carried out before the respective outlets decided to shut down. The analysis focuses on the problems experienced by 32 intellectual laborers who participated in the study, such as job satisfaction, harsh working conditions, low wages, work-related stress, and their stance toward trade unions. The questions asked aimed to reveal the rights violations and problems faced by intellectual laborers working in the local press. In this context, the thesis documents that the provisions of the Press Labor Law and contractual agreements are not fully implemented. While the problems experienced by intellectual laborers are seen to be connected with the broader problems of the local press, solving the issues of the local press first requires solving the problems of intellectual laborers; and solving the problems of intellectual laborers first requires identifying them.

Keywords: Media Worker, Local Press, Democracy, Personal Rights

ÖNSÖZ

Literatürde yerel basındaki sorunlarla ilgili birçok çalışma olmasına karşın bu sorunların oluşmasına neden olan yerel basında çalışan fikir işçilerinin yaşadığı sorunlar özelinde az sayıda yayın göze çarpmaktadır.

Antalya başta olmak üzere diğer Anadolu kentlerinde çalışan fikir işçilerinin düşük ücret, uzun mesai saatleri, yetersiz özlük hakları gibi sorunlar bu birinci basamak demokrasi hizmetinin etkinliğini azaltmakta, demokrasinin üst katmanlarını da olumsuz olarak etkilemektedir. Basın İş Kanunu'nda tanımlı olan haklardan yararlanamayan fikir işçileri, mesleğe karşı soğumakta, işlerini gerekli özveri ile yerine getirememekte ve meslek ahlakından gün geçtikçe uzaklaşmaktadır. Bu durum toplumu ve demokrasiyi kötü biçimde etkilediği gibi normal olmayan davranışların normalmiş gibi kabul edilmesine sebebiyet vermektedir. sorunları yaşayan fikir işçileri yaşadığı bu sorunları gidermek için herhangi bir girişimde bulunmadığı veya girişimlerin engellendiğini ifade etmektedir. Anayasal haklarını büyük oranda gasp eden işverene karşı hak arayışına giremeyen veya girmekten çekinen fikir işçileri, işsiz kalma ve bir daha iş bulamama korkusu ile bu düşüncesinden caydırılmaktadır.

Kötü çalışma koşullarını kabullenmeye mecbur bırakılan fikir işçileri, devletin bu konuda denetim mekanizmasının zayıflığı sebebiyle işveren tarafından daha da sömürülmekte ve yerel basın yayınları fikir işçilerinin düşünceleri ve halk sorunlarından çok ticari düzleme dikkat çekmek amacıyla belirli bir ekole yönelik yapılmaktadır. Birinci basamak demokrasi hizmetinin yerine getirilememesinden kaynaklı bu zayıf sistem belirli bir güce sahip olan ekole yönelik yayın hizmeti vermekle birlikte toplumun sorunlarını dile getirmekten gittikçe uzaklaşmaktadır. Demokrasinin önüne geçen ve belirli bir gruba hizmet etme amacı taşıyan yerel basında çalışan fikir işçilerinin, fikir hürriyetleri baskılanmakta ve zor şartlar altında çalıştırılmaya mecbur bırakılmaktadır. Bu çalışmada fikir işçilerinin sorunları saptanarak daha demokratik ve kamucu bir yerel basın modeline ön ayak olmak hedeflenmektedir.

Arda KIR
Antalya, 2025

GİRİŞ

Türk basını Osmanlı tarihinden itibaren belirli olaylar zinciri ile oluşmuş ve gelişmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında büyük bir katkı koyan Anadolu Basını da bu dönemde kendine ait yeri almıştır. Teknolojinin gelişmesiyle basın gelişmiş ve daha geniş kitlelere ulaşmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilan edilmesi ve sonrasında yaşanan gelişmelerle basına yönelik baskılar bazı dönemlerde azalmış bazı dönemlerde ise artış göstermiştir. Türkiye'nin en özgürlükçü Anayasası olarak ifade edilen 1961 Anayasası, darbe sonrasında yapılmış bir Anayasa olmasına karşın basın özgürlüğüne verdiği önemle dikkat çekmiştir. 1980 darbesi sonrasında yapılan ve günümüzde hala geçerli olan 1982 Anayasası'nda ise bu durumun tersine gelişmeler yaşanmıştır. Siyasi politikaların ve ekonomik durumların etkisi ile değişen basın farklı yapılar ile yayın hayatını sürdürmüştür.

Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın 2023 yılında yayınladığı rapora göre 2022 yılı verilerinde 'Basın, Yayın, Gazetecilik' işkolunda 23 bin 907 fikir işçisi çalışmaktadır. Demokrasinin temel taşı olan basın ve basının en önemli unsuru olan Anadolu basınında iş hayatını sürdüren gazetecilerin çalışma koşulları, iş stresi, özlük haklarının kullanılmaması, basın özgürlüğünün tartışıldığı bu dönemde en az basın özgürlüğü kadar önemli olmasına karşın herhangi bir tartışma konusu olmamaktadır.

Anadolu basını üzerindeki en önemli sorun ekonomik kaygılardır. Baskı, dağıtım gibi giderlerin artması sebebiyle, büyük bir kısıpaca alınan Anadolu basını, yayın hayatını sürdürmekle zorlanmaktadır. İnternetin gelişimi ile kültür ve geleneği içerisinde barındıran ve büyük bir arşivle geçmiş olayları günümüze ulaştıran yazılı basın bu durumdan olumsuz şekilde etkilenmektedir. Demokrasinin olmazsa olmazı olarak gösterilen ve dördüncü güç olarak ifade edilen basının yaşadığı sorunlar demokratikleşmeyi de sekteye uğratmaktadır. Buna rağmen, resmi ilan gelirleri, reklam haberleri, özel ilanlar ve abonelikler ile yaşamaya çalışan yerel basının daha işlevli bir hale gelmesi fikir işçilerinin haklarından geçmektedir.

Her ne kadar ekonomik olarak zorlanan Anadolu basınında, işverenler geliri adil bölüşmemekte ve fikir işçilerine asgari ödemeler yapmaktadır. Basın İş Kanunu'nda yer alan hakların, fikir işçilerine tanınmaması veya uygulanmaması, fikir işçileri açısından olumsuz hayat şartlarına neden olmaktadır. Anadolu basını her ne kadar ekonomik açıdan zor durumda olsa da Anadolu basınında çalışan bir fikir işçisinin durumu daha da kötüdür. Mevcut durumda fikir işçilerine verilmeyen hakların, savunulması durumunda, işsiz kalma,

sendikalaşmanın engellenmesi, iş bulamama endişesi yaratılan fikir işçileri, işlerini layıkıyla yerine getirememektedir.

Anadolu basınıni temsilen Antalya yerel basınında çalışan fikir işçileri üzerine yapılan bu tezin ilk bölümünde Türk basın tarihi ve Antalya basın tarihi üzerine yoğunlaşılacaktır. Tarihsel süreçlerin anlatımı, basının şu anki durumunu daha iyi şekilde kavramak için elzem olduğu düşüncesiyle, sürecin işletilmesi ve geçmiş zamanlarda yaşanan siyasi düzenlemelerle basın ve fikir işçilerinin mevcut hakları kronolojik biçimde sıralanarak altyapı oluşturması hedeflenmektedir. Bunun yanı sıra yerel basının yaşadığı sorunlar ve bu sorunların yarattığı içerik sorunu, kamuoyu oluşturmama sorunu, ekonomik sorunlar işlenerek yerel basının temel problemleri de bu kronolojiye eklenmiştir. İkinci kısımda ise yerel basında çalışma hayatı ele alınmıştır. Daha önce yapılan akademik yayınlarda, yerel basının internetin gelişmesi, sosyal medyanın güçlenmesi ile, kamuoyundan daha az rağbet görmesi ile başlayan ve fikir işçilerinin özlük haklarını etkilenmeye kadar giden süreç ele alınacaktır. Bu süreçte fikir işçilerinin insani çalışma koşulları, ekonomik kaygıları, gelecek endişesi, iş yaşamının özel hayatına nasıl yansıdığı, sendikalaşmanın zayıflığı, mesleği bırakma eğilimleri gibi sorunları tespit edilmiştir. Yerel basının yaşadığı ve zor şartlar altında halkın haber alma hakkını sağlamak için gösterdiği fedakarlığa karşı, çok sesliliğin bastırıldığı, kamuoyunun sorunlarına daha az eğilim gösterilmesi gibi sorunların temeli olan fikir işçilerinin yaşadığı sorunlar aktarılmıştır. Literatür taramasının geniş tutulduğu bu bölümde işçilerin özlük hakları ve Basın İş Kanunu kapsamında koruma altına alınan hakları da saptanacaktır. Üçüncü bölümde ise Antalya yerel basınında çalışan 32 fikir işçisinin, yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle, yaşadığı sorunlar dile getirilerek, basının günümüzde yaşadığı sorunların temel sebebi olan fikir işçilerinin sorunlarının çözülmesi için farklı bir bakışı açısı yaratılması hedeflenmektedir. Anadolu basının sorunlarının çözülmesi için ilk olarak fikir işçilerinin sorunlarının çözülmesi gerekliliğinin savunulduğu bu tezde fikir işçileri verdikleri yanıtlar ile yaşadıkları sorunları dile getirmiş ve çözüm önerilerini sıralamıştır.

Çalışmada ana amaç basının yaşadığı ve birçok kişinin bildiği sorunların temel sebebinin fikir işçilerinin haklarının tam anlamıyla uygulanmaması, çalışma koşullarının zorluğu, yasa tarafından tanınan hakların işverence gasp edilmesi ve insani koşulların sağlanmaması olduğu belirtilmek istenmektedir. Bu kapsamda basının yaşadığı sorunların temeli olarak fikir işçilerinin sorunları ele alınmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRK BASIN TARİHİ VE ANTALYA BASIN TARİHİ

Çalışmanın ilk bölümünde Türkiye’de yerel basının doğuşu, Türk basın tarihi ve Antalya basın tarihine değinilecektir. Tarihsel süreçlerin irdelenmesi için Osmanlı döneminde başlayan basın tarihi ile yapılan giriş sonrası günümüzdeki durum da inceleneceği gibi, Kurtuluş Savaşı döneminde başlayan Anadolu basının önemi ve Antalya basın tarihi de kapsama dahil edilmiştir.

1.1. Türkiye’de Yerel Basının Doğuşu ve Tarihsel Gelişimi

Yerel basın genellikle bir kente veya bölgeye hitap eden, o coğrafyadaki yaşanmış ya da yaşanabilecek olaylar ekseninde habercilik anlayışı sürdüren bir yapıdır. Halkın yaşadığı coğrafya ile ilgili gelişmelerden haberdar olma ihtiyacından doğan yerel basın, ulusal basın ile eş değer olarak halkı bilgilendirme ve sosyal konularda olumlu etkileri ile halka yön verme eğilimi sergilemektedir (Yılmaz, 2009:137). Yerel gazeteler, televizyon kanalları ve dijital ortamda yayın yapan haber siteleri, kamuya sadece haber vermekle kalmaz, aynı zamanda kitlesel, siyasi ve ekonomik gelişmelere dair analizleri yerel ölçekte yapmaya gayret gösterir. Bunların yanı sıra kamuoyunu bilinçlendirme ve yerel yönetimleri gayri resmi olarak denetleme mekanizması görevi görmektedir (Gezgin, 2007:228).

Yerel basın, bölge sakinin sesini yetkililere iletir, kent birliğine katkı sağlar ve yerel kalkınmayı güçlendirir. Avrupa’da gelişen ve katılımcı demokrasi kavramının işlemesi için önemli bir unsur olan yerel basın, demokratik süreçlerin işletilmesinde ve kamuoyunu ilgilendiren konularda, kamu yararı aranması için harekete geçilmesini sağlayan önemli bir güçtür (Bekiroğlu, 2008:133). Bu nedenle, yerel basın, toplumun aynası olarak tasvir edildiği gibi demokratik sistemin vazgeçilmez bir parçasıdır.

Türkiye’de yerel basının gelişimi Osmanlı İmparatorluğu döneminde başlamıştır. Halkın fikirsel gelişimine ve kamuoyu oluşturma eğilimine büyük katkı sağlamıştır (Demir, 2014:72). Türkiye’de yerel basının kökenleri ilk olarak, Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde görülmektedir. Türkiye’de yerel basın tarihi Osmanlı İmparatorluğu’nun son yıllarında çıkarılan vilayet gazeteleri ile başlamaktadır. Bu yıllarda çıkarılan vilayet gazeteleri, yerel basının ilk örnekleri olarak yorumlanmaktadır. Tanzimat Fermanı sürecinde basının hür olma konusunda yenilikler getirilmiş olsa da basın üzerindeki idari kontrol devam etmiştir (Girgin, 2009:236).

Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşü ve genç Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile yerel basın halkı bilgilendirme ve haber alma özgürlüğünün yanı sıra özellikle kırsal bölgelerdeki okuma yazma seferberliğine katkı sağlamak ve Cumhuriyet'in ideolojisini yaymak görevi üstlendiği bilinmektedir. 1. Dünya Savaşı dönemi öncesinde Osmanlı'da yerel gazetelere, büyük destek verilirken savaşın başlaması ile gazetelerde aldıkları desteklerden yararlanamayarak duraklama dönemine girmiştir (Uçak ve Erkal, 2019:93).

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından Türk Milleti'nin verdiği Kurtuluş Savaşı'nda yerel gazete-dergi ve mecmualar, Anadolu'nun dört bir tarafında, milli bilinci yükselten ve kurtuluş mücadelesine yön veren bir güç olarak tanımlanmaktadır. Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde saldırıların gizli kalması göz önüne alınarak bilgiler saklı tutulmuş ve günü geldiğinde paylaşılmıştır. Anadolu'dan gelen bilgiler ve Yunan güçlerinden gelen tebliğler yorumlanarak bilgiler halka aktarılmıştır. İmkansızlıklarla yayın hayatına başlayan bu gazeteler, savaşın durumunu ve gelişmeleri halkla paylaşarak, milli bilincin yerine getirilmesini sağlamıştır (Yaman, 1997:249).

Yerel basın bu dönemde güçlü bir propaganda aracı olarak da kullanılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün o dönemde basına verdiği önem ve paylaşılan bilgilerin sistematikliği önemli bir unsur olarak yer alırken, hilafet yanlısı grupların ve düşmanın halkı yanıltıcı bir yayını ile sekteye uğrayacak olan Milli mücadelenin gerekçeleri halkla detaylı şekilde paylaşılmıştır (Özkaya, 1985:883). Bu sayede halk, savaşın haklılığına olan güvenini yinelemiş ve işgale karşı direnişi yükseltmiştir. Anadolu basını milli değerleri yücelten ve düşmana karşı mücadele azmini alevlendiren yazılarla halkı Milli mücadele safına çekmiştir (Ölçekçi, 2022:6). Tarihin her sürecinde zorluk ve değişim geçiren yerel basın günümüzde ise, dijital dönüşümün etkileriyle birlikte önemli bir değişim süreci içerisine girmiştir. Yerel yayın organları, okuyucularına internet üzerinden ulaşmak için web siteleri ve sosyal medya hesapları oluşturmaktadır. Dijital platformlardaki rekabet göz önünde bulundurulduğunda ekonomik sorunlarla boğuşan yerel basının geleceği belirsizdir (Çavuş, 2017:24).

1.1.1. Osmanlı'da Dönemi Basın Tarihi ve Vilayet Gazeteleri

Osmanlı İmparatorluğu gelişen çağa ayak uydurmak için 19'uncu yüzyılda batılılaşma ekseninde bir dizi süreç yaşamıştır. Bu süreçte ortaya çıkan bir etki de gazetelerin ve mecmuaların ortaya çıkışıdır. Osmanlı'da ilk Osmanlıca dilinde basılı gazete olan Takvim-i Vekayi, Osmanlı tebaası olan okuyucunun üzerindeki etkiyi değil Osmanlı basını ve yabancı basın arasındaki etkileşimi vurgulamaktaydı (Kızılca, 2016:75). Osmanlı'da

basının doğuşu Tanzimat Fermanı ile başlamış ve modernleşme için bir araç olarak ifade edilmekteydi. Özellikle basına eğilim üst yöneticilerin yapılan inkılapların ve değişikliklerinin halka net şekilde duyurulmaması ve noksan bir durum oluşmasının engellenmesi için olduğu ifade edilmektedir (Akbulut, 2013:38). Bu dönemde yaşanan isyanlar ve İzmir’de Osmanlı aleyhinde yazılan yazılar sebebiyle dönemin yöneticileri bu saldırılara karşı da önlem almak için basına önem vermişlerdi (Demir, 2014:59). Takvim-i Vekayi’nin istenildiği gibi etkin olmayışı sonrasında yöneticiler halkı bilgilendirme üzerine görüşmelere devam ederken William Churchill’in gazete çıkarmak için verdiği dilekçe sonrası halka bilgi akışı ve yapılmak istenen işlerin daha işlevli olacağı görüşünü sunduğu ifade edilmiş, yöneticiler tarafından da yapılmak istenen duyuruların daha kolay şekilde halka ulaşması için olumlu bakılmıştır. Buna göre çıkarılan gazete karşılığı üç yıl olmak kaydıyla ayda beş bin kuruş hazineden yardım almasına karar verilerek Ceride-i Havadis kurulmuş ve yayın hayatına başlamıştır (Akbulut, 2013:38). Devletten bağımsız şekilde kurulan ilk gazete olma özelliğini gösteren Tercüman-i Ahval 1860 yılında, Tasvir-i Efkâr ise 1862 yılında kurulmuştur.

Osmanlı’da ilk vilayet gazeteleri, 19. yüzyılın ortalarında yayımlanmaya başlanmıştır. Çoğunlukla haftalık olarak çıkarılan bu gazetelerde, resmi duyurular, yerel haberler ve idarenin politikaları üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bütün halka hitap etme sorumluluğu bulunan vilayet gazetelerini, daha geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmek için içeriklerinde edebiyat, tarih, coğrafya gibi konular da yer almaktadır (Malay, 2006:145). Osmanlı’da merkezi hükümetin illerde uyguladığı politikaları halkla yaymak, yerel yönetimleri ve yöneticileri faaliyetleri hakkında bilgilendirmek amacıyla vilayet gazeteleri yayımlanmaya başlanmıştır. Matbaacılık teknolojisindeki ilerlemeler, basın ve yayın dünyasında gelişmeler doğrultusunda kurulan çok sayıda matbaa, materyallere olan erişimi kolaylaştırmıştır. Özellikle yerel basının yaygınlaşmasıyla birlikte, her vilayetteki matbaaların artması, matbaacılığın genişlemesine olanak tanımıştır (İbrahimov, 2016:85). Osmanlı taşra yönetiminde yaşanan düzensizlikler ve yolsuzluklar, 1860’lı yıllarda reform ihtiyacını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu doğrultuda Ali ve Fuat Paşalar, idari sistemde köklü bir dönüşüm gerçekleştirmek amacıyla Mithat Paşa’nın Niş Valiliği sırasında elde ettiği başarılı uygulamaları model almışlardır. Silistre, Vidin ve Niş eyaletlerinin birleştirilmesiyle oluşturulan Tuna Vilayeti, bu yeni sistemin ilk deneme alanı olmuş; vilayetin başına ise reformcu kimliğiyle bilinen Mithat Paşa getirilmiştir. Mithat Paşa, valilik görevini, merkez Rusçuk’ta halkın katılımıyla bir Vilayet Meclisi kurulması şartıyla kabul etmiş; bu meclis,

onun meşrutiyet düşüncesinin yerel düzeydeki ilk somut örneklerinden biri olmuştur. Aynı dönemde, taşra yönetimini düzenlemeyi hedefleyen bir komisyon kurulmuş ve bu komisyonun hazırladığı “Vilayet Nizamnamesi”, 1864 yılında yürürlüğe girmiştir. Ancak Tuna Vilayeti için ayrı ve öncelikli bir uygulama tasarlanmış, bu bölgeye özgü ikinci bir nizamname hazırlanmıştır. Her iki nizamname idari yapılanmayı tanımlasa da aralarında yapısal bazı farklılıklar bulunmaktadır. Genel Vilayet Nizamnamesi’nde sancakların başında mutasarrıf bulunması öngörülürken, Tuna Nizamnamesi’nde sancaklar kaymakamlık düzeyine indirgenmiş ve yöneticileri kaymakam olarak belirlenmiştir. Benzer şekilde, kazaların yönetimi konusunda da Vilayet Nizamnamesi kaymakamları yetkili kılarken, Tuna Nizamnamesi bu görevi müdürlere vermiştir. Bu ayrımlar, Osmanlı taşra yönetiminin farklı bölgelerde farklı yapılarla test edildiğini ve merkezin yerel farklılıkları dikkate aldığını göstermektedir. (Kılıç, 2005: 101-102)

Farklı dil ve dinlere sahip etnik grupların yaşadığı vilayetlerde, yayın genellikle yerel halkın büyük çoğunluğunun konuştuğu dilde yayımlanmış olsa da, bazı yayınlarda azınlık dillerine de yer verildiği belirtilmektedir. Bölgenin en yaygın ikinci dili ile de yayın yapılması hedeflenmiştir (Koç, 2015:124). Vilayet gazeteleri bazı bölgelerde kısa bir süreliğine yayın hayatını sürdürmüş bazı bölgelerde ise uzun soluklu olarak çıkarılmıştır.

1876 yılının son dönemlerinde 2. Abdulhamit’in padişah olmasıyla basın bu dönemde büyük sansüre ve baskıya maruz kalmıştır. Fikirlerini özgürce ifade etmek isteyen tüm bireyler, özellikle de gazeteciler, padişaha bağlı totoliter rejimde baskı altına alınmıştır. Gazeteciler, yazdıkları yazılar sebebiyle sansüre uğramış, tutuklanmış ve hatta ülke dışına sürülmüşlerdir. Bu durum, basın üzerindeki kontrolün ne kadar sıkı olduğunu göstermektedir (Koloğlu, 2020:60-61). Bu dönem tarihe İstibdat Dönemi, olarak geçmiştir. Türk basın tarihinde sansürün en zirvede olduğu ve büyük bir baskı altına alındığı dönemde gazetecilerin de sansürü hissettiği bir dönemdir. Otoriter rejim, muhalif sesleri bastırmak için basını sıkı bir şekilde kontrol etmiş, gazeteciler ise sürekli sansür tehdidi altında çalışmak zorunda kalmıştır. Bu dönemdeki gazetecilik ise ‘istibdat dönemi gazeteciliği’ olarak tanımlanmıştır (Atılğan, 2001:34).

Abdülhamid yönetiminde sınırlı sayıda gazete çıkartılmıştır. Gazeteler 1878’de Maarif Nazırlığı, Matbuat Müdürlüğü ve Zaptiye Nezareti’nin ön sansür uygulamalarına maruz bırakılmış, Matbuat-ı Hariciye ve Matbuat-ı Dahiliye Müdürlükleri oluşturularak görevliler tarafından sıkı bir denetime tabi tutulmuştur. 1888’de matbaaların bütün baskılarına da izin alındıktan sonra basma koşulu getirilmiştir (Koloğlu, 2020:63).

Gazetelerin modernleşmesi ve gelişimi ilerledikçe sansürün sıklığı da artmıştır. Farklı fikirler ve görüşler gündeme getirildikçe sansür bu fikirleri baskı altına almak için yöneticiler tarafından ileri derece kullanılmış ve hızlı şekilde arttırılmıştır (Ataman, 2009:31).

İlk basın grevi 1901 yılında Abdulhamid'in saltanatının çeyrek asrının sonunda gerçekleşmiştir. Uygulanan sansür sebebiyle dönem içerisinde alınan pul vergisi kaldırılarak gazete sahiplerine büyük bir kar getirilmiştir. Edinilen bu büyük kardan dönemin gazetecilerinin de pay istemesi üzerine konuya sıcak yaklaşmayan İkdam Gazetesi sahibi Ahmet Cevdet ve Sabah Gazetesi sahibi Mihran Efendi'ye karşı çıkan gazeteciler Türk basın tarihinin ilk grevini gerçekleştirerek iş bırakma kararı almışlardır. Kapanma durumu olan Saadet Gazetesi'ne her gazeteci sermaye koymuştur (Topuz, 2003:70-71). Yapılan grev amacına ulaşmamış İkdam ve Sabah gazeteleri bu durumdan etkilenmemiştir. Saadet Gazetesi'ni ekonomik sebepler ile yürütemeyen gazeteciler iki gazete sahibinin anlaşması neticesinde eski gazeteciler ile gazetelerini çıkarmayı sürdürmüşlerdir. İlk basın grevi başarıya ulaşamamıştır (Atılğan, 2001:42).

1908 yılında ilan edilen İkinci Meşrutiyet sonrası çoğunlukla duyuru ve tebligatlara yer verilen gazetelerde basın özgürlükleri büyük ölçüde genişletilmiştir. Sansürsüz olarak yayınlanan gazeteler basın rejiminin farklılaştığını göstermektedir. 2. Meşrutiyet ilanından sonra gazetelerin sayısında ciddi bir artış yaşanmış ve 200'ün üzerinde gazete yayın yapmaya başlamıştır. (Dağlar, 2008:142). Dağlar'a göre, 1908-1909 yıllarında İstanbul'da 353 gazete ve dergi yayın yapmaktadır. Osmanlı basın tarihinde en özgür ve sansürsüz yılların olduğu bu dönemde halka haber verme yaklaşımı dışında siyasi ve sosyal konuların da ele alındığı ve eleştirildiği bir dizi süreç yaşanmıştır. Birçok sosyal konunun masaya yatırıldığı ve kamuoyunca onay alınmasının beklendiği bu dönemde baskılarda büyük ölçüde kurtulunduğu bir süreci beraberinde getirmiştir. Bu dönemde çıkarılan gazeteler, farklı siyasi ideolojileri savunmuş ve toplumsal tartışmalara ön ayak olmuştur. Bu dönem her ne kadar özgürlükçü olarak nitelendirilse de sansür ve baskılar seyrekte olsa hala işlemektedir. Bu dönemde burjuva tanımına yakın olan kişiler kendilerini en iyi şekilde ifade edebilmenin yolunu basın olarak görmüşlerdir (Dağlar, 2008:142). 2. Meşrutiyet'in ilanıyla Jön Türkler'in dönemi başlamış ve özgürlük, sendika gibi kavramlara yoğunlaşmıştır. Kanun-i Esasi'nin dayanağıyla yurttaşların toplanma ve dernek kurma hakkı tanınmıştır (Atılğan, 2001:37). 2. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte işçiler, kazanmış oldukları özgürlükler sayesinde 1908 yılının ilk iki ayında grev sayısını 50'nin üzerine

çıkarmışlardır. Hızla artan grev hareketleri ve yabancı sermayedarların baskıları karşısında idare, 8 Ekim 1908'de geçici olarak 'Tatil-i Eşgal Cemiyetler Hakkında Kanun'u yürürlüğe koymuştur. Bu kanun, kamu hizmetlerinde ve özel sektörde faaliyet gösteren bazı kurumlarda sendika kurulmasını yasaklamış ve bu yasağa uymayanlara hapis ve para cezaları öngörmüştür. Yapılan bazı değişikliklerle birlikte 9 Ağustos 1909'da kesinleşen 'Tatil-i Eşgal Yasası' ile işçi hakları önemli ölçüde kısıtlanmıştır (Tokol, 1994:7). Geçen süre zarfında iktidarı ele geçiren ve sansüre karşı olduğu ifade edilen İttihat ve Terakki döneminde basına sansür uygulanmaya devam ettiği de görülmektedir (Turan, 2002:304).

30 Temmuz 1908 yılında gazeteciler Cemiyet-i Matbuat'ı Osmaniye'yi kurmuşlardır. Bu oluşum Türk basın tarihindeki ilk örgütlenme olarak bilinmektedir. Gazetecilerin oluşturduğu komisyonun iki yıllık çalışması ile 42 maddeden oluşan bir tüzük hazırlanmıştır. Kongre toplanamadığı için dernek kurulamamıştır (Alemdar, 1990:75). Gazetecilerin mesleki bir çatı altında toplanması fikri, dönemin önde gelen gazetecileri Hüseyin Cahit (Tanin), İsmail Hakkı (İkdam) ve Abdullah Zühtü (Yeni Gazete) tarafından gündeme getirilmiştir. Bu üç önemli isim, meslektaşlarını Sirkeci Gazinosu'nda buluşturarak cemiyet kurma fikrini önermişlerdir. Toplantıda, böyle bir cemiyetin önemi vurgulanmış ve kuruluş işlemleri için geçici bir idare heyeti oluşturulmasına karar verilmiştir. Abdullah Zühtü Bey, toplantı katılımcılarının oy birliğiyle geçici idare heyetinin başkanı seçilmiştir. Heyete, Pozant Efendi (Pozantion) Espanodi (Proodos) ve Taranto Efendi (El Tiempo) gibi deneyimli gazetecilerle Hüseyin Cahit ve İsmail Hakkı Beyler de dahil edilmiştir. Geçici idare heyeti, Avrupa'daki gazeteci meslek örgütlerinin çalışmalarını inceleyerek Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye'nin tüzüğünü hazırlamışlardır. Hazırlanan tüzük taslağı, tüm üyeler tarafından madde madde incelenmiş, tartışılmış ve gerekli düzeltmeler yapılarak oy birliğiyle kabul edilmiştir. Böylece Osmanlı gazetecileri, ortak amaçlar doğrultusunda hareket etmek üzere bir araya gelmiş ve mesleki bir örgüt kurmuşlardır (Aydın, 2010:558). Bu dönemde kurulan bir diğer cemiyet olan Mürettibîn-i Osmaniye Cemiyeti beş sayfa dizgicisi tarafından kurulmuştur. Cemiyetin çalışmalar ve tüzük kabul edilmiş, 1910 yılının Ocak ayında resmiyet kazanmıştır. 1. Dünya Savaşı döneminde kapatılmış ve sonra tekrar açılmış olan cemiyet 1922 yılında 'Türk Mürettibin Cemiyeti' ismini, 1933 yılında Mürettepler ve Matbaa İşçileri Birliği ismini almıştır. 1938 yılında ise tüm fikir işçilerinin dahil olabilmesi için cemiyet kapatılmış ve yerine Matbaa İşçiler Birliği kurulmuştur (Gazel, 2018:83-84).

Osmanlı İmparatorluğu'nun zayıflaması ve yıkılması sürecine girmesinin ardından Anadolu'da milli mücadele dönemi başlamıştır. Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları bu dönemde milli mücadelenin halka önemini aktarılması ve mücadeleye destek için Anadolu basınına kullanmıştır. Millî Mücadele döneminde, direnişi zayıflatmaya çalışan bazı İstanbul gazeteleri ve yabancı yayınlar Anadolu'ya sokulmamış, Mustafa Kemal Atatürk bu konuda sıkı denetim talimatı vermiştir. İstanbul basınında mücadeleyi destekleyen gazeteler arasında Tasvir-i Efkâr, Vakit, İkdam, Akşam, İleri gibi gazeteler yer alırken; Peyam-ı Sabah, İstanbul ve Alemdar gibi gazeteler mücadeleye karşıt bir tutum sergilemiştir. Anadolu basınında ise Yeni Adana, Açıksöz, Albayrak, İrade-i Milliye ve Hakimiyet-i Milliye gibi gazeteler direnişi desteklemiştir; Ferda, İrşat ve Zafer ise mücadeleye karşı muhalif bir çizgide durmuştur (Baykal, 1988:472). Dönemin basın organları, başta yerel gazeteler, halk ile direnişin önderleri arasında bir köprü işlevi görmüştür. Bu dönemde mücadeleyi destekleyici yazılarla toplumsal bilincin oluşması hedeflenerek mücadelenin propagandası yapılmıştır. Bu dönemde İstanbul basının milli mücadeleye karşı bir tutum sergilemesi, işgal kuvvetlerinin baskıcı politikaları sebebiyle olduğu ve gazetelerin kapanma gibi durumlarla karşı karşıya kalma ihtimallerinin olduğu da ileri sürülmektedir (Güner, 1998:92).

Mücadelenin en zorlu dönemlerinde halkın sesi olan Anadolu basını, Türk basın tarihinin en yüksek sayılarını ortaya koymuştur. İstanbul'daki işgal kuvvetlerinin baskısından uzak, çoğunlukla işgal altında olmayan şehirlerde yayımlanan bu gazeteler, mücadeleyi yakından takip edebilmiş ve bağımsız bir duruş sergileyebilmiştir. İzmir ve Adana gibi işgal altındaki şehirlerde zorluklar yaşansa da, yükselen millî irade bu engelleri aşmayı başarmıştır (Baykal, 1988:474) Millî Mücadele'yi destekleyen önemli Anadolu gazeteleri arasında İzmir'e Doğru (İzmir), Doğru Söz (Balıkesir), Yeni Adana (Adana), Açıksöz (Kastamonu), Babalık ve Öğüt (Konya), Küçük Mecmua (Diyarbakır), Albayrak (Erzurum), Emel (Amasya), Ahali (Edirne, Samsun), İstikbal (Trabzon), Işık (Giresun), Anadolu (Antalya), Satvet-i Milliye (Elazığ), Amâl-ı Milliye (Maraş), Türkoğlu, Dertli (Bolu), Yeşil Yuva (Artvin), İrade-i Milliye (Sivas) ve Hâkimiyet-i Milliye (Ankara) yer alır. Mustafa Kemal Paşa, özellikle bu gazeteleri dikkatle takip etmiştir (Özkaya, 1985:876). Mustafa Kemal, basının kamuoyu yaratmadaki gücünün farkında olarak, Kurtuluş Savaşı boyunca milli bir basın oluşumunu desteklemiş ve mücadelesini bu güçle ilerletmiştir. Aynı zamanda, sürecin başından itibaren Anadolu ve İstanbul basınına önemli demeçler vermiş, gazetecilerle görüşerek direnişin sesinin yayılmasına katkı sağlamıştır (Baykal, 1988:478). Anadolu basının mücadelede sadece haber verme ve propaganda işlevi dışında örgütlenme

görevini üstlendiği bilinmektedir. Yerel basın Anadolu'daki çeşitli sosyal ve kültürel kimliklerin mücadelenin etrafında birleşmesine katkı sağlamıştır.

1.1.2. Tek Parti Döneminde Basın

Kurtuluş Savaşı döneminde, zaferin kazanılması için halka yerel gazeteler aracılığıyla yapılan propaganda 29 Ekim 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile modernleşme ve kalkınma hamlelerini yayma için kullanılmıştır. Bu yayılım kalkınmanın kırsal yollardan yapılacağı fikri ile örtüşmektedir (Çavuş, 2018:46). Bu anlayış Cumhuriyet'in ilk zamanlarında, yeni kurulan Cumhuriyet'in ideolojisini ve yapılan inkılapları tüm topluma anlatma ve toplumu kapsayıcı hale getirerek yenilikleri uygulamak amacıyla merkezi idareye bağlı bir basın anlayışı tutumu vardır. Bu dönemde, merkezi idarenin belirlediği uygulamaları ve merkezi idarenin ideolojisinin yayılması hedeflenmiş ve basın da bu amacı yerine getirmek ve halka hizmet etmek üzere sınıflandırılmıştır (Gezgin, 2007:98).

Cumhuriyet'in kuruluşunun beşinci yılında yani 1928'te Latin harflerine geçilmiş ve oluşturulan Türk Alfabesi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilmiştir. Yapılan değişikliğin ardından gazetelerden dört ay içerisinde yeni harflere geçilmesi istenmiştir. Bu süreçte gazeteler kalifiye personel ve teknik problemler ile karşı karşıya kalmıştır. Bu süreç bazı yayınların kapanması ile sonuçlanmıştır (Uçak ve Erkal, 2019:97).

1931 yılında yürürlüğe giren Matbuat Kanunu, Cumhuriyet karşıtı olan, anarşizm, komünizm, monarşi ve hilafet gibi ideolojilerin barındığı veya savunulduğu yayınları yasaklamıştır. 1881 sayılı bu kanun 1940 yılı itibarıyla yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılarak revize edilmiştir (Şentürk, 2015:204). Kanun sansür uygulamalarının olduğu ve aksi bir yayında idarenin hızlı ve kolay şekilde konuya müdahil etmesini sağlayan düzenlemeler ile yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu değişiklik 68 maddeden oluşan kanun gazetecilik faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir (Turan, 2020:2523).

CHP'nin tek parti olduğu dönemde yerel basın, Cumhuriyet'in inkılaplarını ve yeniliklerini bir yandan halka duyururken savaş döneminde düşmana moral ve destek veren şahıs ve grupların yayın yapması engellenmiştir (Topuz, 2003:159). Yayınlar yeni kurulmuş Cumhuriyet'in çizgisinden uzaklaşmayarak yayın hayatlarını sürdürmüşlerdir. Belirli ölçekte kentsel sorunlara değinerek, yerel haberciliğe katkı sunulmuştur. Özgünlüğünü korumaya çalışan bir perspektif içerisinde olan yerel basın ilk olarak 1935 yılında yapılan ilk Basın Kongresi Ankara'da Dahiliye Vekaleti Konferans Salonu'nda düzenlenmiştir (Turan, 2020:2523). Yapılan bu kongreye gazete sahipleri ve temsilcileri katılır. Toplantıda

toplam 38 günlük gazete 78 günlük olmayan gazete ve 127 derginin temsilcileri bulunmaktadır (Bilgiç, 2014: 64). Cumhuriyet'in temel prensipleri ile sürdürülebilir bir basın anlayışının ortaya konulduğu toplantıdan 3 yıl sonra 27 Haziran 1938 yılında basın birliği hayata geçmiştir (Karaca, 2010:31).

Basın Birliği Kanunu gazetecilerin haklarını düzenleyen ilk kanun olarak tarihte yer almıştır. 1931 tarihli Matbuat Kanunu ile başlayan düzenlemeler, gazetecilerin idare tarafından takip edilmesine olanak tanımıştır. Bu kanunla birlikte gazetecilerin kayıtlara geçmesi zorunlu kılınmış ve basın denetlenebilir hale gelmiştir. 1938'de kabul edilen Basın Birliği Kanunu ile bu süreç ilerletilmiş ve gazetecilerin tek bir çatı altında toplanarak daha etkin bir şekilde kontrol edilmesi hedeflenmiştir. Basın Birliği Kanunu ile kurulan Türk Basın Birliği, gazetecilerin örgütlü olarak ifade edilmesini sağladığı gibi idarenin basın üzerindeki kontrolünü sağlamak için kullanılan bir yöntem olarak değerlendirilmektedir. Matbuat Kanunu ile gazetecilerin birliğe üye olmaları istenmiştir. Üye olmayan gazetecilerin mesleklerini yapamayacakları da açıkça ifade edilmiştir. Hedefler arasında gazeteciliğin itibarını yükseltmek ve gazetecilerin haklarını korumak gibi olumlu konular üzerinde de durulmuştur. Birliğin, gazetecilerin eğitim durumu ve mesleki sürdürülebilirliğin artması ifade edilmiştir. Uygulamada ise genç Cumhuriyet'in ideolojisini daha da pekiştirmek için kullanılmıştır. Basın Birliği Kanunu ile gazetecilik mesleği, küçük bir gruba verilmiştir. Sadece gazete ve dergilerde görev alan gazeteciler birliğe kabul edilirken, serbest yazarlar, amatör gazeteciler ve gazetelerin idari kadrolarında çalışanlar birliğe dahil edilmemiştir. Bu durum, basın çeşitliliğini azaltmış ve tek tip bir gazetecilik anlayışını hakim kılmıştır (Turan, 2020:2529, Demir, 1994:234). Basın Birliği Kanunu'nda yer alan gazeteci ve işveren arasındaki yazılı anlaşmaya dayalı çalışma prensibi ilk olarak 1942 yılında Anadolu Ajansı'nda olmuştur (Özsever, 2004:35). Birlik uzun soluklu olmamış ve 1946 yılında kaldırılmıştır.

1.1.3. 1946-1961 Yılları Arası Basın

Türkiye'nin çok partili hayata geçmesiyle birlikte basında büyük dönüşüm ve gelişim sağlamıştır. 1946'da kurulan DP 1950 genel seçimlerinde Cumhuriyet'in ilk partisi olan CHP'nin önünde büyük bir farkla seçimi tamamlayarak iktidar olmuştur. Kurtuluş Savaşı döneminde görüldüğü gibi Türk siyasetindeki liderlik biçimi kendi içerisinde yarattığı demokratik tavırla 'şeflik' olarak nitelendirilmiştir. Atatürk ile başlayan ve İnönü ile devam eden 'Şeflik' anlayışı DP iktidarıyla bozulmuştur (Gezgin, 2007:120). Bu algıyı yıkan DP

iktidarında, basın özgürlüğü yine tam anlamıyla sağlanamamıştır. Basının daha demokratik bir anlayış içerisinde yayın yapmasının yanı sıra basın üzerindeki baskı tamamen ortadan kalkmamış, siyasi istikrarsızlığında etkisiyle ekonomik sorunlar inişli çıkışlı bir şekilde devam etmiştir. Bu durum basının iktidar ve muhalefet arasında bölünmesi olarak belirtilmiştir (Özsoy, 2019: 97). Ekonomik sorunların bir diğer sebebi de 2. Dünya Savaşı'nın yeni bitmiş olmasıdır (Gezgin, 2007:120). Yaşanan bu siyasi değişim basında da önemli unsurları değiştirdi. DP iktidarıyla birlikte basın özgürlüğü konusunda önemli adımlar atılsa da liberal eksenli olan bu adımlar, taraf olan basına maddi destekler sağlaması ve yanlı basını teşvik edip, muhalif sesleri ise kendi tarafında çekme gayreti içerisinde olduğunu göstermiştir (Yıldız, 1996: 488).

DP iktidar oluşunun ardından 1931 yılında yapılan Matbuat Kanunu'nu kaldırmış ve önceki iktidarın yaptığı çalışmaları da kullanarak 1950 yılında 5680 sayılı Basın Kanunu çıkarmıştır. Çıkarılan bu kanun sonrasında gazete çıkarmak için izin alma zorunluluğu kaldırılmış, basın suçları ise Toplu Basın Mahkemeleri'nde görülerek ve bu durum güvence olarak nitelendirmiştir. (Yeşilçayır, 2011:153). 13 Haziran 1952 yılında çıkarılan 5953 sayılı yasada gazetecilerin çalışma koşulları düzenlenmiştir. İşçi ve işveren haklarının belirlendiği bu düzenleme 1954 ve 1961 yıllarında küçük değişikliklere uğramış olsa da bugün hala aktif şekilde uygulanmaktadır (Yıldız, 1996:487-488). Bu dönemde dağıtılan resmi ilanlarda da büyük bir değişiklik yapılmıştır. Özel bir şirket kanalıyla eşit şekilde pay edilen resmi ilanlar 1 Ağustos 1951 itibariyle devlet kontrolünde dağıtılmasına başlanmıştır (Cakir ve Yavalar, 2017: 261-262). DP'nin iktidarı döneminde resmi ilan dağıtımları kendine taraf olan gazetelere verilmiştir. Gazetelerin en önemli gelir kaynağı olan resmi ilanlar taraf olma eğilimi ile kullanılmıştır. 1953 yılında ise bu ayırım kaldırılmıştır. Resmi ilan verilirken herhangi bir tutum sergilenmeyeceği sadece milli birliği tehlikeye atan yayınlara ilan verilmeyeceği belirtilmiştir (Yıldız, 1996: 497).

1954'ten itibaren ise DP, taraf gazeteleri destekleyen uygulamaları yürürlüğe sokma gayreti içerisine girmiştir. DP iktidarının daha baskıcı bir duruma evrilmesiyle birlikte basın üzerindeki baskılar çoğalmaya başladı. İktidara yakın gazetelerin ve gazetecilerin sayısında artış görülmektedir (Cakir ve Yavalar, 2017: 263). Artan ekonomik sorunların da etkisi altında kalan iktidara karşı 1960 yılında gerçekleşen 27 Mayıs Darbesi, Türkiye'de siyasi ve sosyal hayatı olduğu kadar basını da derinden etkilemiştir. Darbe sonrası, yeni idare basın ile iyi ilişkiler içerisinde olmaya gayret etmiş ve haklar oldukça genişletilmiştir (Karaca, 2010: 43).

1.1.4. 1961-1980 Yılları Arası Basın

1961-1980 yılları arasındaki dönem gerek basın gerekte ifade özgürlüğü açısından büyük gelişmelerin yaşandığı bir dönem olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde basın yine belirli ölçüde halk üzerinde kontrol mekanizması olarak kullanılsa da ifade özgürlüğünün geliştiği bir süreç olarak bilinmektedir. 27 Mayıs 1960 İhtilali ile Milli Birlik Komitesi yeni Anayasa çalışmalarına başlamış ve 1961 yılında halk oylaması ile kabul edilen Anayasa yürürlüğe girmiştir. 1961 Anayasası ile ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğü yönünde ciddi gelişmeler yaşanmıştır. 9 Ocak 1961 yılında kabul edilen 195 sayılı karar ile resmi ilan yönetmeliği değişmiştir. Terör olayları sebebiyle 1961 Anayasası'nın özgürlükçü bir anlayış ortaya çıkardığı ifade edilmektedir (Gezgin, 2007:122-360). Bu dönemde basınla ilgili yapılan düzenlemelerin en başında 1924 Anayasası'nda yer alan "Matbuat, kanun dairesinde serbesttir." şeklindeki maddenin eksikliği giderilerek "Basın hürdür, sansür edilemez." cümlesi eklenmiştir. 23. madde ile gazete ve dergi çıkarılmasının izin alma şartı da ortadan kaldırılmıştır (Birol, 2012:44). Yeni Anayasa ile sendikacılık faaliyetleri artmıştır (Tokol, 1994:33). 1961 Anayasası öncesinde, Türkiye'de basın organları genellikle siyasi iktidarların desteğiyle varlıklarını sürdürmüşlerdir. Bu durum, basının bağımsızlığını tehdit ederken, aynı zamanda "besleme basın" olarak adlandırılan bir yapının ortaya çıkmasına neden olmuştur. 1961 Anayasası ile bu durum ortadan kalkmış ve adil bir dağılım için düzenleme yoluna gidilmiştir (Gezgin, 2007:359-360). 1961 Anayasası, basını ve gazetecileri, siyasi iktidarın baskısına yönelik güvenceye alma eğilimi gösterilmiştir. 1961 Anayasası ile birçok meslek grubunda emekçilere önemli haklar tanınmıştır. 47. madde ile çalışanlara, hangi sendikaya üye olacaklarını veya üyelikten ayrılacaklarını belirleme hakkı tanınmıştır. Bunun yanı sıra işverenlerin, emekçilerin üzerindeki olumsuz durumlardan korunması için toplu sözleşme yapma ve grev hakkı da açıkça belirtilmiştir. Emekçiler işverenle eşit şartlarda pazarlık yapabilecek ve çalışma şartlarını daha iyi bir duruma getirme fırsatı yakalayabilme hakkı kazanmıştır. 48. madde ise devletin, tüm çalışanlar için sosyal güvenlik sistemini oluşturma ve sosyal yardımlaşmayı sağlama sorumluluğunu vurgulamaktadır. Böylece, çalışanlar yaşlılık, hastalık veya işsizlik gibi durumlarda devletin desteğine güvenilebilecektir (Karaca, 2010:45).

Anayasa ile yapılan gazetecilerin çalışma hayatındaki güçsüzlüklerini dengelemeyi ve daha adil bir çalışma ortamı yaratmayı amaçlamıştır. Ayrıca, gazetecilerin sosyal güvenlik hakları da anayasal olarak güvence altına alınarak, iş kazaları ve sağlık sigortaları gibi pek

çok konuda devletin sorumluluğu vurgulanmıştır. 1961 Anayasası, gazetecilerin sadece ekonomik haklarını değil, aynı zamanda mesleki özgürlüklerini de koruma altına almıştır. Bu sayede gazeteciler, işverenlerin veya hükümetin baskılarından bağımsız olarak görevlerini yerine getirebilmiş, toplumu doğru bilgilendirme sorumluluklarını yerine getirebilmişlerdir. 5953 sayılı Kanun 1954 senesinde 6253 sayılı Kanunla ve 1961 yılında 212 sayılı Kanunla değişikliğe uğramıştır. Bu kanun değişikliği gazete sahipleri tarafından tepki toplamıştır. 1963 yılında yürürlüğe giren 274 sayılı Sendikalar Kanunu, sadece işçilerin değil, gazetecilerin de sendika kurma haklarını güvence altına almıştır. Bu kanun sayesinde, gazeteciler meslek örgütleri kurabilme ve bu örgütler aracılığıyla haklarını daha etkin bir şekilde savunabilme imkanı bulmuşlardır. Gazetecilerin toplu iş sözleşmeleri ise 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu kapsamında düzenlenmiştir. Bu kanun, gazetecilerin işverenlerle toplu pazarlık yaparak ücret, çalışma saatleri, izinler gibi konularda anlaşmalar yapmalarına olanak sağlamaktadır. Böylece, gazeteciler daha iyi çalışma koşulları için mücadele edebilmekte ve mesleklerinin itibarını artırmaya katkıda bulunmaktadırlar (Oğuzman, 1966:859-860). 274 sayılı Sendikalar kanunu 12 Eylül 1980 yılına kadar uygulanmıştır (Karaca, 2018:48).

1970'li yıllarda, Türkiye'de siyasi sorunların derinleştiği, şiddet ve terör olaylarının arttığı ve toplumsal düzenin büyük zarar gördüğü bir dönem olarak görülmektedir. Basının bu dönemde kutuplaşması ve süren sağ-sol çatışmaları sebebiyle tartışmalı bir dönem olarak hafızalarda yer almaktadır. 1971 muhtırasında çok sayıda yayın kapanmıştır (Gezgin, 2007:125). 1980'e doğru ülkede artan terör olayları ve siyasi iklimin zarar verdiği ekonomi ve sosyal yaşam tırmanmış ve 24 Ocak kararları uygulamaya konulmuştur. 24 Ocak kararları sonrası gazeteler için sübvansé edilen kağıdın fiyatı yükselmiş ve gazetelerin baskı maliyetinin artmasıyla basın üzerinde olumsuz bir durum yaratılmıştır (Baran, 2018:78). 24 Ocak kararlarından 8 ay sonra ise ordu yönetime el koymuştur. Birçok gazete ve dergi kapatılmış, gazetecilere yönelik tutuklama ve işten çıkarmalar yaşanmıştır. Basın özgürlüğü neredeyse tamamen ortadan kalkmış, gazeteciler düşüncelerini özgürce ifade edememiştir.

1.1.5. 1980-2003 Yılları Arası Basın

12 Eylül 1980 darbesinin ardından Türkiye Cumhuriyeti, silahlı güçlerin kontrolü altına girmiş ve oluşturulan Milli Güvenlik Kurulu 1983 yılına kadar yönetimi elinde tutmuştur. Turgut Özal'ın Anavatan Partisi iktidarıyla bu süreç sonlanmıştır. 1980 Darbesi, Türk siyasi tarihinin kırılma noktalarından birisi olarak tarihte yer almaktadır. Bu dönemde

demokrasinin büyük yara alması ve basının haber verme, kamuoyunun ise haber alma özgürlüğü sekteye uğramıştır. Bu dönemde gazetecilere toplam 3 bin 315 yıl 6 ay hapis cezası verilmiştir (Dündar, 2016:127-128). Türkiye'de sadece siyasi alanı değil ve sosyal hayatı bununla birlikte de basın özgürlüğünü de derinden etkileyen bir dönüm noktası olarak akıllarda yer edinmiştir. Darbeyle birlikte ilan edilen sıkıyönetim, basın üzerindeki baskıyı iyice arttırmış ve düşünceye ağır bir sansür uygulamasına sebebiyet vermiştir. Bu dönemde, gazeteler, radyo ve televizyonlar, askeri yönetimin belirlediği özelliklere uyarak yayın hayatına devam etmiştir. Sıkı yönetim, muhalif görüşleri etkisi altına almıştır. Eleştirel yazılar yasaklamış ve birçok basın kuruluşu kapatılmıştır. Sıkı yönetim döneminde uygulanan sansür, sadece açıkça ifade edilen eleştirileri değil, dolaylı olarak yapılan eleştirileri de hedef almıştır (Karaduman-Duru, 2023:143) Uygulanan sansür, basının toplumu bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma görevini yerine getirmesini büyük ölçüde engellemiş, toplumun gerçeklerden haberdar olma hakkı adeta gasp edilmiştir. Bu dönemde basının yayın politikası, gazetecilerin kimlikleri ve basının sahiplik yapısı tamamen değişmiştir (Baran, 2018:80). Sendikal faaliyetlerin tamamen kısıtlandığı süreçte; 20 Ekim 1982'de ilan edilen yeni Anayasa'yla gazetecilere yönelik 26'ncı madde 3'üncü fıkrada, "Radyo, televizyon, sinema, gazete veya benzeri yollarla yapılan yayınların izin sistemine" bağlanacağı belirtilmiştir. Bu durum sansür uygulamalarının etkin olduğu anlamı taşımaktadır (Topuz, 2003:262). 1982 Anayasası'nda basın özgürlüğü ile ilgili yapılan düzenlemeler sonucunda, 7 Mayıs 1983 tarihinde yürürlüğe giren 2821 ve 2822 sayılı kanunlar, tüm çalışanları kapsayacak şekilde sendikal hakları ve toplu iş sözleşmesi yapma imkanlarını yeniden düzenlemiştir. Bu düzenlemeler, doğrudan veya dolaylı olarak gazetecilerin de çalışma koşullarını ve örgütlenme haklarını etkilemiştir (Ünsal, 1998:32).

Darbe sonrası ve ilerleyen yıllarda basın sektöründe yaşanan özelleşme etkisi ve rekabet ortamı, gazetecilerin tarafsız kalma duruşunu daha da zorlaştırmıştır. Bu dönemde ticari ilişkiler ve beklentiler habercilik ilkelerinin içerisine girmiştir. 1983 yılından sonra basının özelleşme ve gazeteci olmayan sermayenin, medya patronu haline gelme süreci ile basın tekeli sermayenin eline geçmiştir (Taşdemir, 2005:174).

Gazeteciler, sansür baskısı ve işlerini kaybetme endişesi sebebiyle, haberleri kendi bakış açılarıyla ya da kamucu bir tavırla değil, iktidarın ve tekeli sermayenin beklentilerine uygun şekilde yayınlamak durumunda kalmışlardır. Bu durum, basının, gazetecinin tarafsızlığını olumsuz yönde etkilemiş ve kamuoyu açısından meslek saygınlığı derinden etkilenmiştir. Ciddi meseleler ele alınmamış ve kamu haberciliği değil, daha magazinsel ve

sanatsal haberler ön plana çıkmıştır (Baran, 2018:84). 1990'lı yıllar, Türkiye'de basın için oldukça zor yıllar olarak ifade edilmektedir. Siyasi olayların, gazeteci cinayetlerinin yaşandığı çalkantılı bu dönemde basın birçok kez hedef alınmıştır. Bu dönemde artan siyasi kutuplaşma, şiddet olayları, terörün artması ve ekonomik krizler, basını hedef haline getirmiş, gazetecileri tehdit etmiş ve haber alma özgürlüğünü kısıtlamıştır. Gazeteciler bu dönemde kamusal bir duyarlılık göstermeye çalışırken, en çok baskı altında tutulan ve hedef alınan konuma gelmişlerdir. 1990'lı yıllarda Türk medyası farklı bir evreye geçmiştir. Bu yıllarda yeni medya sahipliği yapısı yavaş yavaş kendini göstermiştir. Gazeteci kökenli ailelerin elinde bulunan basın geleneksel medya sahipliğinden, sermayenin etkin olduğu bir sahiplik yapısı içerisine geçmiştir. Tekelci sermayenin basın üzerindeki sahipliğinin artması, basın alanında faaliyette bulunan kuruluşların farklı sektörlerle dikey bütünleşmeleri ve medya dışındaki sermaye gruplarının yoğunluğu, basın sektörünü değiştirmiştir (Gezgin, 2007: 223-224). Türkiye'de basın ve siyaset ilişkilerinin artması Özal dönemiyle başlamıştır. Bu dönemde, birçok sektörde olduğu gibi basına da teşvikler verilmiş, basın kuruluşu sahipleri modern ekipmanlar almıştır. Diğer yandan, bazı basın sahipleri gazetelerini satmış veya ortaklık kurmuştur. Basın sektörünün ön plana çıkmasını gören basın dışı sermaye sahipleri gazeteler satın alarak sektöre girmiştir. Böylece daha önce basını ilanlarla etkileyen sermaye, artık basına patron olarak egemen olmuştur. Basına giremeyen diğer sermaye sahipleri ise televizyon kanalları kurmuştur. Bu dönemde basın, siyasetle daha yakın ilişki kurmuş ve sermaye gruplarının desteğini alarak siyasi partilerin birer örgütü gibi çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde, Sabah Gazetesi sahibi Dinç Bilgin ile Akşam Gazetesi sahibi Mehmet Ali Ilıcak, Doğan Grubu'nun sahibi Aydın Doğan'a karşı bir basın savaşı başlatmışlardır. Taraflar, birbirlerini sert bir dille suçlamaya başlamış ve gazetelerin birinci sayfalarında rakiplerinin halkı ve devleti nasıl dolandırdığını anlatan haberler yayınlanmıştır. Suçlamalar arasında, devlet bankalarının düşük fiyatlarla satıldığı, haksız ve usulsüz kredi alımları yapıldığı, teşviklerin hatırlatıcı amaçlarla verildiği ve basın kuruluşlarına çeşitli fonlardan para aktarıldığı öne sürülmüştür (Taşdemir, 2005:177). 28 Şubat 1997 tarihinde Türk siyasetinde 'postmodern darbe' olarak nitelendirilen ve Necmettin Erbakan dönemi yaşanmıştır. İslami ideolojiye yakınlığı ile bilinen Necmettin Erbakan'ın partisi Refah Partisi iktidarı bu dönemde sonlanmıştır. Bu dönemde basın kamu adına olan işlevselliğini yerine getirmiştir (Temel ve Çelebi, 2016:214). Zorla istifa ettirilen Erbakan hükümetinin ardından Mesut Yılmaz ve Bülent Ecevit hükümetleri ülke yönetiminde söz sahibi olmuştur. Artan

ekonomik kriz sebebiyle, 2000’li yılların başlarında hayat pahalılığı yükselmiş ve 2003 yılında yapılan seçimlerde yeni kurulmuş bir parti olan AK Parti iktidara gelmiştir.

1.1.6. 2003 Yılından Günümüze Basın

2003 yılından itibaren Türkiye’de yaşanan siyasi ve sosyal dönüşüm, basın sektörünü büyük ölçüde etkilemiştir. 2003 yılında iktidara gelen AK Parti basın desteğini alarak iktidara gelmiştir (Korkmaz, 2018:43). Bu dönemde siyasi iklimin değişmesi dışında yeni medya teknolojilerinin artmasıyla birlikte, geleneksel medya kuruluşları dijitalleşmeye mecbur kalmış, sosyal medyanın kullanılmaya başlanmasıyla birlikte habere veya bilgiye ulaşmak kolaylaşmıştır (Değirmencioğlu, 2016:594). Ak Parti’nin iktidara gelmesiyle medya tekelleşmesi hız kazanmıştır. Medya tekelleşmesinin temelinde yatan en önemli faktörlerden biri, medyaya bir sanayi dalı gibi yaklaşan ve medya alanında herhangi bir tecrübesi olmayan iş adamlarının medya kuruluşlarının başına geçmeleridir. Bu girişimciler, medyayı ticari bir meta olarak görmekte ve kar etmeyi en önemli öncelikleri olarak belirlemektedirler (Büyükbaykal ve Yılmaz, 2021: 544). Bu durum, küçük ve bağımsız medya organlarının hayatta kalmasını zorlaştırmakta ve sektördeki çeşitliliği azaltmaktadır. Yavuz Bayram’a göre, medyada tekelleşme artışı, küreselleşme ile hız kazandığı gibi, dünyaya entegre olmak için bir adım olarak görülmüş ve çıkış yolu olarak tanımlanmıştır (Bayram, 2015:246). 2004’te çıkarılan "Basın Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" ile basın kanunu büyük bir değişiklik yaşamıştır. 1950’den beri yürürlükte olan 5680 sayılı Basın Kanunu, 2004 yılında tamamen yenilenerek 5187 sayılı Basın Kanunu kabul edilmiştir. Yeni yasa, basın özgürlüğünü anayasal ve uluslararası standartlara uygun şekilde düzenlemiş; basının tanımlarını güncellemiş ve özgürlüğün sınırlarını demokratik toplum gereklerine göre belirlemiştir. Kanun, basın özgürlüğünün sınırlanabileceği durumları açıkça belirtirken, basılmış eserlerde yayın bilgileri ve sorumluların açıklanmasını zorunlu kılmıştır. Ayrıca, gazete çıkarma sürecindeki bürokratik işlemler sadeleştirilmiş, beyanname verme yetkisi mülki amirden Cumhuriyet Başsavcılığı’na devredilmiştir. İktidar ve basın mensuplarının ortak çalışmalarıyla hazırlanan yeni Basın Kanunu, basın özgürlüğünü, Anayasa ve uluslararası sözleşmelerde belirtilen standartlara uygun hale getirmeyi amaçlamaktadır (Kösedağ, 2016:2032-2033).

Yürürlükten kaldırılan Basın Kanunu ile 5187 sayılı yeni Basın Kanunu arasındaki farklardan en belirginini, gazete çıkartmak için beyanname verilmesi koşulunun revize edilmesidir. 5680 sayılı Basın Kanunu’na göre, yayın çıkartmak için yayının yapılacağı yerin

en büyük mülki amirine beyanname verilmesi gerekiyordu. Ancak yeni Basın Kanunu'nda, bu beyannamenin, yayının yönetim yerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcılığı'na verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Basın Kanunu'nun 7'nci maddesinde, "*Sürekli yayınların çıkarılması için, kaydedilmek üzere yönetim yerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcılığı'na bir beyanname verilmesi yeterlidir*" ibaresiyle yayım yapmanın önü açılmıştır (Basın Kanunu 7. Madde). Sonuç olarak, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun, 5680 sayılı Basın Kanunu'na kıyasla birçok açıdan daha gelişmiş olduğu söylenebilir. İlk olarak, 5187 sayılı Basın Kanunu'nun günümüz dilinde yazıldığı dikkat çekmektedir (Kösedağ, 2016:2033).

2000'li yılların başından itibaren Türkiye'de medya sektörü, siyasi iktidarla olan ilişkileri bağlamında köklü bir dönüşüm sürecine girmiştir. 2004 yerel seçimlerinden sonra bu ilişki giderek bozulmuş, özellikle Doğan Grubu'nun hükümete yönelik eleştirilerinde belirgin bir artış yaşanmıştır. Bu dönemde hükümet, medya alanında hem ekonomik hem de yapısal müdahalelerle iki yönlü bir strateji benimsemiştir. Bir yandan yüksek miktarda vergi cezalarıyla Doğan Grubu gibi büyük medya kuruluşlarını baskı altına alırken, diğer yandan medyanın mülkiyet yapısını yeniden şekillendirmeye başlamıştır. Uzan Grubu'nun el konulan medya şirketlerinden biri olan Star gazetesi ve bağlı televizyon kanalı, 2006 yılında Ali Özmen Sefa'ya satılmış; bu televizyon daha sonra 24 TV adını almıştır (Sönmez, 2014:74) AKP, medya sektörünün yeniden şekillendirilmesinde yalnızca özel sermaye yapıları üzerinden değil, kamu yayıncıları ve denetleyici kurumlar aracılığıyla da etkin rol oynamıştır. Bu çerçevede özellikle TRT'ye yönelik kamuoyunda artan bir rahatsızlık söz konusu olmuştur (Adaklı, 2010:80). Bir yıl içinde medya grubuna Hasan Doğan ve Ethem Sancak ortak olmuştur. Hasan Doğan'ın vefatından sonra Sancak, tüm kontrolü ele almış; ardından 2009'da Rixos otellerinin sahibi Fettah Tamince hissedar olmuş, kısa süre sonra Sancak hisselerini eski AK Parti milletvekili Tevhid Karakaya'ya devrederek medyadan çekilmiştir (Sönmez, 2014:74)

Yapılan değişiklikler sonrası ilerleyen yıllarda medya sahiplik yapısının değişmesi ve tarafsız gazetecilik ilkelerinin terk edildiği tartışmaları büyürken, 2010'lu yıllarda yıllarca tartışılacak birçok olay iktidarın medya üzerindeki kontrolünü dolaylı olarak etkilemiştir. Bu dönemde medya sahipliği yapısı büyük değişikliğe uğramakla birlikte bu dönemde tanınan gazeteler el değiştirmiştir (Sözeri, 2014:19). 2011 yılında yürürlüğe giren 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, medya pazarındaki bir grubun payını %30 ile sınırlamış; bu yasal düzenlemeden etkilenen Doğan Grubu 2005 yılında TMSF'den satın aldığı Star TV'yi Doğu Grubu'na, Milliyet ve Vatan gazetelerini ise

Demirören ve Karacan ortaklığına devretmiştir. Bu ortaklık, 2012 yılı itibarıyla tamamen Demirören Grubu'nun kontrolüne geçmiştir. Benzer şekilde, Dinç Bilgin'e ait olan ve 2001 ekonomik krizi sonrası TMSF'ye devredilen medya varlıkları, 2007 yılında hükümete yakın sermaye çevreleri tarafından kamu bankalarından sağlanan kredilerle satın alınmıştır. Bu grup zamanla başbakanın ailesiyle bağlantılı isimler tarafından yönetilmiştir. Mayıs 2013'te ise TMSF, Çukurova Grubu'na ait medya kuruluşlarına el koymuştur. Grubun en değerli varlıklarından Show TV, Çukurova'nın önerisiyle Ciner Grubu'na 402 milyon dolar bedelle ihalesiz olarak devredilmiştir. Ancak bu satıştan TMSF'nin yalnızca 92 milyon dolarlık bir tahsilat yapabilmesi, medya şirketlerinin ekonomik sürdürülebilirliğinin sorunlu yapısını gözler önüne sermiştir. TMSF yönetimine geçen medya organlarında yayın politikaları da hızla değişmiş, iktidara eleştirel bakan gazetecilerin görevlerine son verilmiştir. Bu gelişme üzerine Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, süreci “medyayı iktidar lehine yeniden dizayn etme” girişimi olarak değerlendirmiştir. (Sönmez, 2014:74)

2007 yılında TMSF tarafından el konulan Sabah-ATV Grubunun ihale yoluyla Çalık Holding'e satılmasıdır. Bu satış, 1.1 milyar dolar gibi yüksek bir bedelle gerçekleşmiş ve kamu bankalarından (Ziraat Bankası ve Vakıfbank) sağlanan krediler aracılığıyla finanse edilmiştir. Çalık Holding'in o dönemki genel müdürü Berat Albayrak'ın, dönemin başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın damadı olması, bu satışın siyasal iktidarla ekonomik çıkar grupları arasındaki ilişkilere dayandığı yönünde yoğun eleştirilere neden olmuştur. Sabah-ATV'nin el değiştirmesi, iktidarın medya alanında kendi etkisini artırma stratejisinin başlangıç noktası olarak değerlendirilmiştir. (Sönmez, 2014:98)

AK Parti iktidarıyla birlikte medya üzerinde kurulan baskılar sonucunda, Doğan Grubu, medyadaki etkisini azaltarak iktidarın hedefi olmaktan kaçınmaya çalıştı. Bu doğrultuda, bünyesindeki iki gazeteyi ve bir televizyon kanalını satarak daha düşük profilli bir yapıya geçmeyi tercih etmiştir. Yayın politikasını yumuşatmak adına, grubun muhalif ve eleştirel kalemleri sistemli bir biçimde uzaklaştırılmıştır. Diğer yandan, Star TV'yi satın alan Doğuş Grubu, 12 Haziran 2011 genel seçimlerinden sonra AK Parti iktidarıyla daha yakın bir ilişki geliştirmiştir. Bu süreçte NTV bünyesinde kapsamlı kadro değişikliklerine gidilerek kanal, daha uyumlu bir yayın çizgisine oturtulmuştur. Habertürk'ün sahibi Turgay Ciner de medya ortamındaki bu yeni yönelime dahil oldu. Bu gelişmelerle birlikte, iktidar medyadaki büyük sermaye gruplarını bir anlamda denetim altına alınmıştır. Tutucu ve neoliberal politikaların bir arada yürütüldüğü bu dönemde, medya sahipliği aracılığıyla büyük

burjuvazinin bağımsız hareket alanı sınırlandırıldı, medya iktidarın gözetiminde yeniden şekillendirmiştir. (Sönmez, 2014:99)

2016'da yaşanan darbe girişimi ile FETÖ Terör Örgütü'nün olan 'Zaman Gazetesi' kapatılmıştır. Bu dönemde muhalif çizgide olan birçok gazeteci işinden atılmıştır. Aynı durum Gezi Parkı olaylarında da yaşanmış ve Türkiye Gazeteciler Sendikası 22 gazetecinin işinden kovulduğunu 37 gazetecinin ise istifaya zorlandığını belirtmiştir (Korkmaz, 2018:46). 2018 yılında Doğan Medya Grubu'nun satılmasıyla birlikte medyanın yönelimi iktidar bloğu yönünde yoğunlaşmıştır. Karar Gazetesi'nin 2014 yılında internet üzerinden yayın yapma kararı ile muhalif gazetecilerin halka ulaşmasının bir damarını tıkadığı ve alınan bu kararın ise Aydın Doğan'ın Ak Parti'ye jesti olarak yorumlandığı belirtilmiştir (Ayan, 2019:191). Seçim dönemlerinde muhalif gazetecilerin çalıştıkları kurumlardan atılmaları ya da istifaya zorlanmaları göz önüne alındığında, gazetecilerin çeşitli konularda her hükümet döneminde, özellikle medyaya yönelik müdahale girişimlerinin yoğun olduğu AK Parti hükümeti döneminde, iktidara karşı alternatif görüşler dile getirip tavır almaları, kamuoyu ve demokrasi açısından doğal ve sağlıklı bir durumdur (Korkmaz, 2018: 50-51). AK Parti iktidarıyla birlikte enerji, inşaat, güvenlik ve sağlık gibi sektörlerde hızla büyüyen İslamcı burjuvazi, sermaye birikimini artırmak amacıyla medya sektörüne de yatırım yaparak faaliyet alanlarını genişletmiştir. Bu durum, medya sektöründe önemli bir güç merkezi haline gelmelerine ve farklı alanlardaki ekonomik güçlerini pekiştirmelerine olanak sağlamıştır (Ayan, 2019:152). 2018 seçimlerinin ardından uzun süre medyanın çoğunluğunun taraf olduğu AK Parti iktidarı uzun yıllar bu süreci sürdürmüş ve muhalif gazetecilerin üzerindeki baskıyı arttırmıştır (Sözeri, 2014:21). Basın kanununla ilgili son olarak yapılan önemli değişiklik ise 2023 Genel Seçimleri'nden hemen önce yürürlüğe giren dezenformasyon yasası ve internet sitelerinin de gazeteler gibi ilan hakkı almasıdır. 1 Nisan 2023 tarihinde yürürlüğe giren Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile internet haber siteleri, süreli yayınlar kapsamına dâhil edilerek resmî ilan ve reklam yayımlama hakkı elde etmiştir (Maden, 2023:204).

1.2. Antalya Yerel Basın Tarihi

Antalya basın tarihinin başlangıcı 24 Ocak 1889 tarihidir. Trablusşamlı Esad Kerim, Antalya İdare Meclisi'ne, her cumartesi Türkçe olarak yayımlanmak üzere bir gazete çıkarmak için başvuruda bulunmuştur. 'Teke' isimli gazetenin yayım talebi Dahiliye Nezareti tarafından uygun bulunmuştur. Ancak uygun bulunan bu gazetenin kayıtları

günümüze ulaşmamıştır. Antalya'da gazete çıkarma girişimleri, İkinci Meşrutiyet dönemiyle birlikte canlanmıştır. 1914 yılında, Antalya Sultanisi'nde öğretmenlik yapan Avukat Philip Efendi, 'Antalya' adında bir gazete çıkarmak için yetkililerden izin almıştır. Ancak bu girişim, ne yazık ki sonuca ulaşamamıştır Philip Efendi'nin bu çabasının ardından, Birinci Dünya Savaşı'nın başlarında Macit Selekler, 'Belkıs' adında bir gazete çıkarmayı denemiştir. O dönemde Antalya'da tek bir matbaa olan Nicolas Melis Matbaası'nda gazete basımının zorluğu ve maddi imkansızlıklar nedeniyle bu girişim de başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Dayar, 2017:183).

Antalya'da Milli Mücadele yıllarında, 1920'de yayımlanmaya başlayan Antalya'da Anadolu Gazetesi Antalya özelinde ilk ulaşılabilen kaynaktır. Haydar Rüştü Öktem tarafından çetin şartlarda kurulan ve milli mücadelenin kazanılması için halkı bilinçlendirme adına önemli bir görev üstlenen bu yayım Antalya bölgesinde milli bilincin uyanmasında ve işgal güçlerine karşı mücadelede kritik bir rol oynamıştır. Antalya'da Anadolu Gazetesi'nin ardından, 1922'de Antalya Gazetesi, 1924'te Tenvir Gazetesi, 1925'te Akdeniz Gazetesi, 1926'da Yeni Türkiye Gazetesi ve Resmi Antalya Gazetesi, 1927'de Zümrütova Gazetesi, 1946'da Yeşil Antalya Gazetesi ve 1947'de Şelale Gazetesi gibi gazeteler yayın hayatına başlamıştır. (Gönüllü, 2008:77). Antalya'nın bilinen ilk ilçe gazetesi ise Alanya Postası'dır. Alanya Postası 1948 yılında Cemal Sarıkadioğlu tarafından kurulmuştur. 1949 yılında ise Antalya'da İleri Gazetesi kurulmuştur. Bunların ardından sırasıyla 1953 yılında CHP'li ortakların kurduğu Atayolu Gazetesi, 1957'de Elmalı ilçesinde yayım hayatına başlayan Elmalı Postası 1959 yılında Antalya merkeze taşınarak Hürses ismini almıştır. 1969 yılında aylık olan yayımlanan Antalya Kırat gazetesi kurulmuş ama ancak iki sayı yayımlanabilmiştir. 1972 yılında yayım hayatına başlayan Hamle Gazetesi ise 20 Kasım 1974 yılında kapanmıştır (Atabek-Bayram, 2009:12-13).

1960-1980 yılları arasında Antalya basını, yaşanan darbelerin etkisi altında dönüşümlere uğramıştır. Yerel basın, halkın sorunlarını gündeme getirmek yerine, ulusal siyasi çekişmelere karışmış ve kamuoyunu bilgilendirme amacından çok ideolojik tartışmalara sahne olmuştur. Bu durumun başlıca nedenleri arasında; sektördeki eğitim eksikliği, profesyonellikten uzaklaşma, ekonomik yetersizlikler ve kurumsallaşamama sayılabilir. Yerel gazeteler, Antalya'ya özgü haberler yerine ulusal haberlere ağırlık vermiş ve kendi siyasi görüşlerine uygun içerikler sunmuşlardır. Hatta bazı durumlarda haberleri birebir kopyalayarak özgünlükten uzaklaşmışlardır. Bu olumsuzluklara rağmen, Antalya'nın ekonomik gelişimi ve turizm potansiyeli gibi konulara da yer verilmiştir. Antalya'nın coğrafi

konumu ve doğal güzellikleri, ekonomik kalkınma için sunulan fırsatlar, basında sıkça tartışılan konular arasındadır. 1960-1980 yılları arasında Antalya basını, siyasi etkilerden ve profesyonellik eksikliğinden dolayı istenen noktada olamamıştır. Yine de kentin ekonomik gelişimi ve turizm potansiyeli gibi konulara da yer verilmesi olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir (Eğilmez, 2022,61).

1983 yılında Akdeniz Gazetesi kurulmuştur. Yine 1983 yılında Cevat Alp tarafından Antalya Ekspres'in ilk sayısı çıkarılmıştır. 20 Ocak 1984 tarihinde ise Antalya Haber Gazetesi, Kars Haber Gazetesi'nin ruhsatıyla yayın hayatına dahil olmuştur. 1987 tarihinde ise Demokrat Parti ve Adalet Partisi çizgisinde olan Suphi Türel Yeni İleri Gazetesi'ni kurmuştur. 197 yılında ise hala aktif olarak yayın hayatını sürdüren Antalya Son Haber Gazetesi kurulmuştur. Ulusal gazetelerden Hürriyet ve Sabah gazeteleri ise 1989 yılında Akdeniz ilavesi çıkarmaya başlamıştır. 1995 yılında kurulan ve Antalya basınında büyük ses getiren ve bölgesel olma özelliği taşıyan Atılım Gazetesi 1999 yılında kapanmıştır (Atabek-Bayram, 2009:14-15).

2000'li yıllara gelindiğinde Antalya'da, gazetelerin resmi ilan yayımlama koşullarının eşitlenmesi, baskı teknolojilerinin daha erişilebilir hale gelmesi, artan nüfus ve yeni ilçe belediyelerinin kurulması gibi etkenlerle birlikte gazete sayısında dikkate değer bir artış yaşanmıştır. Örneğin, 1980'lerin başında resmi ilan yayımlama hakkına sahip sadece 4 gazete bulunurken, söz konusu gelişmelerin bir araya gelmesiyle bu sayı 2009 yılı itibarıyla 14'e yükselmiştir (Üstün, 2019:12) Antalya'daki yerel gazeteler, teknik ve ekonomik açıdan yetersiz yapıları nedeniyle büyük ölçüde resmi ilanlara bağımlı hale gelmiştir. Bu durum, kamuoyu oluşturma ve gündem belirleme konusunda etkisiz kalmalarına yol açmaktadır. Ajans haberlerine ağırlık verilmesi, özgün ve yerel içerik üretiminin sınırlı kalmasıyla birlikte, yerel basının işlevini yerine getiremediği görülmektedir. Bu sorun yalnızca Antalya'ya özgü değil, Türkiye genelindeki yerel basın için de geçerlidir (Eğilmez, 2022:65)

Günümüzde ise 31 Mayıs 2025 tarihinde resmi ilan haklarından vazgeçen Son Haber, İleri, Hürses, Yüz Yüze ve Antalya Gündem'in kapanması ile Antalya ilinde faaliyet gösteren toplam 23 gazete bulunmaktadır. Antalya merkezde Akdeniz Gerçek, Akdeniz Manşet, Akdeniz'de Yeni Yüzyıl, Antalya Ekspres, Antalya Körfez ve Lider gazeteleri Alanya ilçesinde Alanya Postası, Gerçek Alanya ve Yeni Alanya, Elmalı ilçesinde Toros, Finike ilçesinde Antalya Türk, Finike Akdeniz, Gazipaşa ilçesinde Gazipaşa Manşet, Gündoğmuş ilçesinde Gündoğmuş, Kemer ilçesinde Kemer Gözcü, Korkuteli ilçesinde Korkuteli Gündem ve Korkuteli Manşet, Kumluca ilçesinde Batı Antalya, Manavgat ilçesinde Akdeniz

Haber, Manavgat'ın Sesi ve Nehir, Serik ilçesindeyse Ayyıldız Toros bulunmaktadır <https://ilanbis.bik.gov.tr/Uygulamalar/AylikListe> (Erişim tarihi 27.06.2025).

1.2.1. Osmanlı Döneminde Antalya'daki Yerel Gazeteler

Osmanlı döneminde Antalya'da iki adet yerel gazete bulunmaktadır. Bu gazeteler Osmanlı'nın son dönemi olan ve milli mücadelenin başladığı dönemde 'Antalya'da Anadolu Gazetesi' ve 'Antalya Gazetesi' üzerinde durulmuş ve bu iki gazete incelenmiştir.

1.2.1.1. Antalya'da Anadolu Gazetesi

Antalya'da Anadolu Gazetesi'ni çıkaran Haydar Rüştü, ulusal bağımsızlık mücadelesini destekleyen gazetesini İzmir'den Antalya'ya taşımak zorunda kalmıştır. Bu kararı alırken, Antalya'da başka bir günlük gazetenin bulunmaması önemli bir etken olmuştur. Ancak, Atatürk'ün bu kararda etkisi olup olmadığı net olarak bilinmemektedir. Yunan işgalinin Afyon'a kadar uzaması ve Ankara'da gazetecilik yapan Yunus Nadi'nin de benzer bir durumla karşılaşarak Kayseri'ye geçmesi, Antalya'nın bu dönemde gazeteciliğin devam edebileceği en güvenli yerlerden biri olduğunu göstermektedir. Haydar Rüştü'nün Antalya'yı seçmesinde, hem bölgenin coğrafi konumu hem de milli mücadelenin ihtiyaçları etkili olmuştur (Karaduman-Duru, 2023:144).

Antalya'da Anadolu Gazetesi'nin ilk sayısında Haydar Rüştü Öktem'in, ¹ kaleme aldığı bu yazıda anlaşıldığı üzere, Antalya'da gazeteyi basan matbaa, daha önceki araştırmalarda belirtilen küçük bir el makinesi değildi. Aksine, oldukça büyük ve ağır bir makineydi. Bu makine, deniz yoluyla Antalya'ya getirilmiş ve hatta bir İtalyan kumandanının otomobiliyle taşınmıştı. Bu durum, matbaanın o dönem için oldukça gelişmiş bir teknoloji olduğunu ve Öktem'in bu işe ne kadar önem verdiğini göstermektedir (Güçlü, 2012:39). Cumartesi günleri hariç her gün iki sayfa şeklinde yayınlanan gazete 533 sayı

¹ “Antalya’da ilk defa olarak yevmi bir gazete çıkıyor. Bu gazetenin tarafımdan çıkarılması benim için büyük bir bahtiyarlıktır. Bu bahtiyarlığa nailiyetinden dolayı evvela Cenab- Hakka hamd ve şükür iderim. Birçok muhterem zatlar bu gazetenin çıkarılması için bize muavenette bulundular. Bilhassa sabık Mutasarrıfımız Kemal Beyefendi’nin yardım ve teşvikleri daima hatıramızı minnet ve teşekkür hisleriyle tezyin idecektir. Muhterem Mutasarrıf ve Kumandanımız Aşir Beyefendi ile Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin de gazetemiz hakkında büyük lütuf ve himmetlerinin medyun-u şükranıyız. Pek ağır olan makinelerimizin otomobil ile gümrükten matbaamıza naklini temin iden İtalya Kumandanı cenablarına da arz-ı teşekkürat ederiz. İntişarımızı sabırsızlıkla bekleyen pek çok lütufkar arkadaşlarımız, aziz karilerimiz vardır. Onlardan her gün ve her saat teşvikler görüyor ve muvaffakiyet temennileri işidiyorduk. Cümlesine teşekkür ederiz. Bilhassa kendi dertlerini her gün yazub söyleyeceğimiz ve her zaman en ziyade kendilerinin iyiliklerine hidmet ideceğimiz sevgili Antalya’nın aziz ahalisine gazetemize gösterecekleri alaka ve rağbetden dolayı şimdiden teşekküratımızı takdim ideriz” demektedir. (Güçlü, 2012:38-39).

yayınlanmıştır. İzmir'in düşman işgalinden kurtulmasının ardından Haydar Rüştü Öktem 10 Eylül 1922 tarihinde son sayısını Antalya'da yayımlanarak İzmir'e dönmüştür. Haydar Rüştü Öktem bu gazeteyi İzmir'de bir süre daha çıkartmıştır (Atabek-Bayram, 2009:9).

1.2.1.2. Antalya Gazetesi

Antalya'da Kurtuluş Savaşı'na büyük katkı yapmış olan ve 10 Eylül 1922 tarihinde kapanan Antalya'da Anadolu Gazetesi'nden bir gün önce yayın hayatına başlayan Antalya Gazetesi Mehmet Emin Adıson tarafından kurulmuştur. Gazete 6 yıl sonra 1928 yılında yayın hayatına son vermiştir. (Atabek-Bayram, 2009:9). Antalya Gazetesi'nin imtiyaz sahibi Mehmet Emin Adıson, Yazı İşleri Müdürü Mehmet Enver Bey, yazarları ise, Zeki Bey, Mustafa Bey, Şefik Bey'dir. Antalya Gazetesi, tıpkı Antalya'da yayımlanan Anadolu Gazetesi gibi Milli Mücadele'yi destekleyen yayınlar yapmıştır. Gazete, 1928 yılında yayın hayatına son verdikten sonra, 7 Ağustos 1939'da Mehmet Emin Bey'in oğlu Mazlum Adıson tarafından yeniden yayımlanmaya başlanmıştır. Bu yayın sürecine, Antalya Valisi Fuad Baturay ve Milletvekili Rasih Kaplan da destek olmuştur (Atabek-Bayram, 2009:9). Antalya'nın 'En Eski Yerel Gazetesi' unvanına sahip olan Antalya Gazetesi'nin 1928-1939 yılları arasındaki boşluğu Antalya Valiliği'nce çıkarılan Resmi Antalya Gazetesi doldurmuştur (Üstün, 2019:11).

1.2.2. Cumhuriyet Döneminde Antalya'daki Yerel Gazeteler

29 Ekim 1923 yılında ilan edilen Türkiye Cumhuriyeti'nin Antalya kentinde özellikle 1946 yılında çok partili hayata geçildikten sonra siyasi partilerin ideolojiklerini yayma amacıyla çok sayıda gazete çıkmıştır. Bu dönemde çıkan gazetelerin yayın hayatları uzun vadeli olmamıştır. Günümüzde Antalya yerel basının aktif olarak çıkan en eski yerel gazete, İleri Gazetesi olarak yer almaktadır. İleri Gazetesi'nden sonra ilk olarak 1950 yılında çıkan Hürses Gazetesi, 1980 darbesinden 3 yıl sonra yayın hayatına başlayan Antalya Ekspres Gazetesi hala yayınlanmaktadır. Bu bölümde Cumhuriyet döneminde yayınlanmış ve yayınlanmaya devam eden Antalya yerel gazeteleri ele alınacaktır.

1.2.2.1. Akdeniz Gazetesi

9 Mart 1925 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır. Gazetenin İmtiyaz Sahibi ve Baş yazarı Dr. Ferruh Niyazi Bey'dir. Sorumlu Yazı İşleri Müdür Kazım Azimet Bey, yazarları ise Lütfi Mustafa, Niyazi Recep, Akif Bey, Necati Kayı Alp, Mustafa Cavit, Fuat Atalay ve

Nafiz Bey'den oluşmaktadır. Gazetenin kendi matbaasının bulunması büyük bir farklılık taşımaktadır. Gazete haftada iki kez olmak üzere Çarşamba ve Cumartesi günler yayın yapmaktadır (Gönüllü, 2020:327).

1.2.2.2. Resmi Antalya Gazetesi

Resmi Antalya Gazetesi, dönemin Antalya Valisi Arif Baytuş'un girişimi ile Cumhuriyet'in 4'üncü yılında yani 29 Ekim 1927'de yayın hayatına başlamıştır. Haftada 1 defa yayınlanan bu gazete 1937 yılına kadar basılmıştır (Atabek-Bayram, 2009:12).

Resmi Antalya gazetesi, 1930'lu yıllar boyunca genel olarak resmi ilanlar, kanun ve tebliğler yayımlayarak halkı bilgilendirme görevini üstlenmiştir. Ayrıca, halkevleri ve cemiyetlerin etkinlikleri hakkında da haberler vererek toplumsal hayatı yansıtmaya çalışmıştır. Özellikle dönemin siyasi ideolojilerini ve devrimleri halka anlatma konusunda önemli bir rol oynamıştır. Ancak, gazete siyasi tartışmalardan uzak durarak istikrarlı bir çizgi izlemiştir. Bu durum, gazetenin siyasi partilerin ve grupların etkisi altında kalmadan, daha çok devlet politikalarını yansıtmaya neden olmuştur. Ne var ki, 1937 yılında aniden yayın hayatına son vermesi, bu kararın arkasındaki nedenler hakkında çeşitli spekülasyonlara yol açmıştır (Dayar,2018:329-330).

1.2.2.3. Yeni Türkiye Gazetesi

Gazete 1 Ocak 1926 tarihinde yayınlanmaya başlamıştır. Haftada iki kez yayın yapam gazetenin sahibi ve sorumlusu Sabri Mağmumi'dir. Gazetenin Baş Yazarı Muhariri Azim Bey olarak belirtilirken, Dr. Cemil Süleyman ile Ziya Bey'de yazarlar arasındadır. 10 Mayıs 1928 tarihinde Gazete'nin sahipliği el değiştirmiştir. Yeni sahibi ve sorumlusu Eczacı Nuri Ahmet Bey olmuştur. Gazetenin yayın başlığında, '*Cumhuriyetçi Türk gazetesidir*' ibaresi yer almaktadır. Gazete iki sayfa olmak üzere haftada iki gün yayın yapmıştır (Gönüllü, 2020:327-329).

1.2.2.4. Tenvir Gazetesi

Antalya'da 1924 yılının ortalarında yayınlanmaya başlayan Tenvir gazetesi sadece 7 ay yayın hayatını sürdürebilmiştir. Bu nadir gazeteye ait bugüne kadar sadece iki adet nüsha ulaşabilmiştir. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan bu nüshalar, gazetenin 24 ve 25 Haziran 1924 tarihli sayılarıdır. Tenvir gazetesinin imtiyaz sahibi ve başyazarı olarak Hilmi Ali Haydar Uçgun, sorumlu yazı işleri müdürü olarak ise Serezli Azmi Bey görev yapmıştır (Dayar, 2011:23). Tenvir Gazetesi'nin yaptığı haberler ile ilgili ulaşılabilen tek durum 1924

yılında Selanik'ten 1.500 mübadilin Antalya'ya geldiği ile ilgili bir metin bulunmaktadır (Dayar,2011:37).

1.2.2.5. Zümrütova Gazetesi

Cumhuriyet Halk Fırkası'na yakın bir içeriğe sahip olan Zümrütova gazetesi, 21 Aralık 1927 tarihinde yayın hayatına adım atmıştır (Atabek-Bayram, 2009:12). Gazete, haftalık olarak basılmıştır. Zümrütova gazetesinin İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Müdürü ise Enver Mazlum Bey'dir (Gönüllü, 2020:327). 1 Kasım 1928'de TBMM tarafından kabul edilen Latin alfabesini Antalya'ya tanıtmıştır. Alfabe değişikliği sonrasında gazetenin resmi ilanlarının azalması, birkaç yıl içinde okuyucu kitlesini kaybetmiş olabileceği düşüncesini akıllara getirmiştir. 1928 yılının sonları ile 1 Ekim 1930 arasındaki dönemde, Antalya'da vilayetin resmi gazetesi olan Resmi Antalya dışında özel hiçbir gazete yayımlanmamıştır. Zümrütova gazetesi de 1929'un başlarında kapanmıştır (Dayar, 2011:28).

1.2.2.6. Yeşil Antalya Gazetesi

Antalya Gazetesi'nin devamı olarak çıkan Yeşil Antalya Gazetesi, 15 Şubat 1946 yılında yayın hayatına başlamıştır. Gazetenin sahibi Yusuf Ziya Önder olarak yer alırken, başlık altı yazıda, 'Salı ve cuma günleri çıkar. Memleket gazetesidir' ifadeleri bulunmaktadır. Antalya Matbaası'nda basılan gazetenin sahibi ve yaz işleri müdürlüğünü gayriresmi olarak Murat Güler yönetmiştir. Gazete 4 sayfadan oluşmaktadır. (Gönüllü, 2020:328). DP döneminin Antalya'da önemli yayınlarından birisi olarak belirtilen gazete 1947 yılından itibaren cumartesi ve çarşamba günleri çıkmıştır. Çok partili hayata geçilmesiyle DP'ye yakın çizgisi ile bilinen Antalya Gazetesi'nin de kurucusu Mazlum Adıson gazetede particiliğe yer verilmeyeceğini de belirtmiştir. Ancak yazdığı köşe yazıların sebebiyle DP'nin iktidar olmasıyla birlikte sık sık sansüre ve kapatmalara maruz kalmıştır. 1954 yılında DP iktidarına karşı yayın yapmak sebebiyle partiden atılan Adıson 1959 yılında ise hakaret suçlaması sebebiyle 3 ay 26 gün hapis cezası almış ve bu olay Antalya ve ülke basınında yer bulmuştur (Özçetin vd., 2019:148).

1.2.2.7. Şelale Gazetesi

Şelale Gazetesi 8 Ocak 1947 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. 44 yıl boyunca yayın hayatına devam eden Şelale Gazetesi, gazetenin kurucusu Sadri Tunca'nın sağlık sorunları sebebiyle 1990 yılında kapanmıştır. (Atabek-Bayram, 2009: 12). Gazete'nin başlığı altında yer alan 'Cumartesi ve Çarşamba günleri çıkar, tarafsız memleket gazetesidir' ifadesi

ile kendisini tanıtmaktadır. Gazetenin baş yazarı ve genel yayın yönetmeni Kemal İşsezer, Yazı İşleri Müdürü ise Hasan Gülel'dir. Gazete yayınlanmaya başladığın 4 sayfa olarak çıkmış ilk sayfada 8 sütun iç sayfalarda ise 4 sütun şekliyle tasarlanmıştır. Gazetenin klasik yazılar dışında şiir ve hikaye gibi edebi türlerde de eserleri yayınlanmıştır. Yazarlar arasında ise Sıtkı Tekeli, Şükrü Yılmaz, Muhittin Günenç, Hasan Gülel, Tarık Akıltopu, A. Hamdi Esmer ve Mehmet Sonsöz isimleri yer almaktadır. Bazı sayıları Milli Kütüphane'de bulunmaktadır (Gönüllü, 2020: 330).

1.2.3. Günümüzde Antalya'daki Yerel Gazeteler

Bu bölümde günümüzde Antalya'nın merkez ilçelerinde yayın hayatına devam eden 6 gazete ve çalışmanın yapıldığı dönemde resmi ilan hakkından vazgeçerek kapanma kararı alan 5 yerel gazete incelenmiştir. Ele alınacak gazeteler kuruluş yılları baz alınarak kronolojik şekilde işlenecektir. Çalışma kapsamında Antalya'nın merkez ilçelerinde çıkan yerel gazetelerde çalışan fikir işçilerinin görüşleri işleneceği için merkezde bulunan yayınlara yer verilmiştir. Çalışma kapsamında 11 yerel gazetenin, kadro bilgileri, güncel bayi satış fiyatları, abonelik bedelleri, sayfa sayısı ve eğilim gösterdiği ideoloji ele alınmıştır. Gazetenin kadro bilgileri gazetelerin yöneticileri tarafından iletilmiş olup diğer bilgiler ise künyelerden edinilmiştir. 11 yerel gazetenin 5'i çalışmanın yapıldığı dönemde resmi ilan haklarından vazgeçilerek yayın hayatını son verme kararı almıştır. Yakın tarihte kapanan gazetelerde çalışma kapsamında incelenmiştir.

1.2.3.1. Antalya İleri Gazetesi

İlk olarak Burdur'un Sesi ismiyle gazete çıkaran 4 ortağın birleşmesi ile 21 Ocak 1949 tarihinde Antalya'da İleri ismiyle yayın hayatına başlamıştır. DP'ye yakın bir yayın izleyen gazetenin sorumlu yazı işleri müdürü Tefik Türel'dir (Atabek-Bayram, 2009:12). İlk başta 4 sayfa olarak yayınlanan gazete kendi matbaasında dizilip basılmaya başlanmıştır. Gazete, 'Günlük Siyasi Demokratik Gazete' şekliyle kendisini belirtmiştir (Gönüllü, 2020:332). Günümüzde haftanın Pazar hariç haftanın 6 günü çıkmaya devam eden gazetenin 2025 yılının Ocak ayına göre İmtiyaz Sahibi Murat Çiçek, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Hasret Çelik, Sayfa Sekreteri Emine Çiçek, muhabirleri Serçin Çıldır, Emre Arkın, Ayşe Berrin Türel, Yazar ise Oğuzhan Bozağaç'tır. Gazetenin yıllık abonelik bedeli 7000 TL, basıldığı matbaa Arslan Güneydoğu dağıtımı ise Altun Yayın'dır. Akdeniz Manşet Gazetecilik Matba. Tan. Rek. Men. Tur. Hiz. San. Ve Tic. Ltd. Şti adına çıkan gazete 8 sayfa olarak pazar günleri

hariç haftanın 6 günü çıkmakta iken 31 Mayıs 2025 tarihinde son sayısı yayınlanarak resmi ilan alma hakkından vazgeçmiştir.

1.2.3.2. Hürses Gazetesi

24 Aralık 1957 tarihinde Antalya'nın Elmalı ilçesinde "Elmalı Postası" adıyla yayın hayatına başlayan gazete, 1959 yılında "Hürses" adını alarak hem gazeteyi hem de matbaayı Antalya'ya taşıdı ve burada yayınlanmaya devam etti. (Atabek-Bayram, 2009:12). Günümüzde hala yayın hayatını sürdüren Hürses Gazetesi'nin Ocak 2025'te imtiyaz sahibi Ersin Aydın, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Halil Onur Batmaz, Sayfa Sekreteri Barış Can Safa, muhabirleri Deniz Aydın, Soner Karataş, Seher Çivitçi, yazarı ise Derya Uğural'dır. Gazetenin fiyatı 5 TL, yıllık abonelik bedeli 7000 bin TL basılan matbaası Arslan Güneydoğu dağıtımı ise Altun Yayın'dır. Lara Medya Reklam Tic. AŞ. Adına çıkan gazete pazar günleri dışında haftanın 6 günü 8 sayfa olarak çıkmakta iken 31 Mayıs 2025 tarihinde son sayısı yayınlanarak resmi ilan alma hakkından vazgeçmiştir. Gazete basılmasa da yapılan tasarım gazetenin internet sitesinde paylaşılmaktadır

1.2.3.3 Antalya Ekspres Gazetesi

Cevat Alp tarafından 12 Aralık 1983 tarihinde kurulan Antalya Ekspres Gazetesi günümüzde hala yayın hayatını sürdürmektedir (Atabek-Bayram, 2009:12). Ocak 2025 tarihindeki edinilen bilgiye göre gazetenin İmtiyaz Sahibi Uğur Keskin, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü İhsan Coşkun, Görsel Yönetmeni Ogün Koçak, muhabirleri Fahrettin Hepkeskin, Güven Güneş, Sumru Gülümser, yazarı ise Özlem Soydan'dır. 8 sayfa çıkan gazete Pazar günleri hariç haftanın 6 günü okurları ile buluşmaktadır. Keskin Yayıncılık Reklam Org. İmş. Tur. San. Tic. Ltd. Şti adına çıkan gazetenin baskısı Arslan Güneydoğu tarafından yapılmaktadır. Yıllık abonelik bedeli 7000 TL, fiyatı ise 5 TL'dir.

1.2.3.4. Antalya Son Haber Gazetesi

Orhan Tolunay tarafından 20 Nisan 1987 tarihinde kurulan gazete Antalya basınında yayın hayatını sürdüren en köklü 4'üncü gazetedir. (Atabek-Bayram, 2009:12). Ocak 2025 tarihinde Zümrüt Kuyumculuk ve Gazetecilik Tic. Tur. Ltd. Şti adına çıkan gazetenin İmtiyaz Sahibi Orhan Tolunay, Genel Yayın Yönetmeni Ömer Ali Yetgin, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Yusuf Katrağ, Sayfa Sekreteri Dursun Binali Saadet, muhabirleri İsa Kavlak, Erol Yıldızoğulları, yazarı ise Genel Yayın Yönetmeni olan Ömer Ali Yetgin'dir. Gazete Pazar

günleri hariç haftanın 6 günü 8 sayfa olarak yayınlanmaktadır. Yıllık abonelik bedeli 7000 TL, satış fiyatı ise 5 TL'dir. Gazete Arslan Güneydoğu tarafından basılmakta ve Kurye Bilge tarafından dağıtımı yapılmakta iken 31 Mayıs 2025 tarihinde son sayısı yayınlanarak resmi ilan alma hakkından vazgeçmiştir.

1.2.3.5 Lider Gazete

Gazetenin içerisinde yer alan bilgilere göre gazete 29 Ekim 1999 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Lider Sinemacılık Gazetecilik Matbaacılık Turizm Organizasyon San. Tic. AŞ. Adına çıkan gazetenin İmtiyaz Sahibi Ender Alkoçlar, Genel Yayın Yönetmeni Sabri Çağlar, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Faruk Çelik, Görsel Yönetmenleri Hamiyet Salman ve Süleyman Somer, Haber Müdürü Ahmet Arğılı, muhabirleri Koray Geçgel, Mühübe Taşkın, Ecrim Engin, yazarı ise Ahmet Demir'dir. Diğer gazetelerden farklı olarak haftanın her günü yayınlanan gazetenin yıllık abonelik bedeli 7000 TL, satış fiyatı ise 5 TL'dir. Arslan Güneydoğu tarafından basılan gazetenin dağıtımı Kurye Met tarafından yapılmaktadır.

1.2.3.6. Akdeniz Manşet Gazetesi

Akdeniz Manşet Gazetesi 29 Ekim 2001 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. 'Yaşadığınız kentten haber veriyoruz' alt başlığı ile yayın yapan gazete günümüzde hala yayın hayatına devam etmektedir. Akdeniz Manşet Gazetecilik, Matbaa, Tan. Rek. Men. Tur. Hiz. San. Ve Tic Ltd Şti adına Pazar günleri hariç haftanın 6 günü çıkan gazetenin İmtiyaz Sahibi Murat Çiçek, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Serpil Çiçek Yılmaz, Sayfa Sekreteri Ayşe Emel Diri, muhabirleri Esra Altunkes, Zehra Çiçek, Murat Esentekin, yazarı ise Yıldız Çiçek'tir. Gazetenin yıllık abonelik bedeli 7000 TL, satış fiyatı ise 5 TL'dir. Gazete Arslan Güneydoğu tarafından basılırken dağıtımı Altun Yayın tarafından yapılmaktadır.

1.2.3.7. Antalya Gündem Gazetesi

Gündem Gazetesi 31 Aralık 2001 tarihinde kurulmuştur. Günümüzde hala yayın hayatına devam eden ve AGG Gazetecilik Reklamcılık Turizm, Ticaret, AŞ adına çıkan gazetenin İmtiyaz Sahibi Ali Cem Çon, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Müjgan Işık, Sayfa Sekreteri Özlem Akbal, muhabirleri Sercan Aytaş, Günay Sarı, Hasan Yavaşlar, yazarı ise Deniz Zeytun'dur. 8 sayfa olarak yayınlanan gazetenin yıllık abonelik bedeli 7000 bin TL, satış fiyatı 5 TL'dir. Arslan Güneydoğu tarafından basılan gazete Met Kurye tarafından

dağıtılmaktadır. Gazete Pazar günleri hariç haftanın 6 günü çıkmakta iken 31 Mayıs 2025 tarihinde son sayısı yayınlanarak resmi ilan alma hakkından vazgeçmiştir.

1.2.3.8. Antalya Körfez Gazetesi

Gazete 9 Temmuz 2003 tarihinde kurulmuştur. RG Gazetecilik Matbaacılık Reklamcılık Tic. San. Ltd. Şti adına çıkan gazetenin İmtiyaz Sahibi Rasim Gündüz, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Fikret Gülcü, Grafik Tasarımcısı Abdullah Yüksel, muhabirleri Ertuğrul Gün, Murat Şentürk, Mehmet Doğan, yazarı ise Yusuf Yavuz'dur. Arslan Güneydoğu tarafından basılan gazetenin dağıtımı Kurye Bilge tarafından dağıtılmaktadır. Gazete Pazar günleri hariç haftanın 6 günü 8 sayfa çıkmaktadır.

1.2.3.9. Akdeniz Gerçek Gazetesi

Akdeniz Gerçek Gazetesi 19 Mayıs 2004 tarihinde kurulmuştur. Başkayalar Turizm İnşaat Gazetecilik Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti. adına çıkan gazetenin İmtiyaz Sahibi Ahmet Başkaya Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Songül Başkaya, Sayfa Sekreteri Fatoş Ergen, muhabirleri Arda Kır, İsa Akar, Nizamettin Özmen, yazarı ise Davut Kunduroğlu'dur. Pazar günleri hariç haftanın 6 günü 8 sayfa olarak çıkan gazetenin baskısı Arslan Güneydoğu tarafından yapılırken dağıtımı ise Altun Yayın tarafından yapılmaktadır.

1.2.3.10. Akdeniz'de Yeni Yüzyıl Gazetesi

24 Ocak 2005 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. RÇ Çınar Medya Basın yayın Anonim şirketi adına çıkan gazetenin İmtiyaz Sahibi Seda Ayçiçek Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Yalçın Küçük, Sayfa Sekreteri Menekşe Karakuş, muhabirleri Murat Seyirci, Gülşen Kabağa, Aynur Güneş, yazarı ise Fatma Öztürk'tür. Gazete Pazar günleri hariç haftanın 6 günü 8 sayfa olarak çıkmaktadır. Gazetenin baskısı Arslan Güneydoğu tarafından yapılırken dağıtımı ise Altun Yayın tarafından yapılmaktadır

1.2.3.11. Yüz Yüze Gazetesi

Yüz Yüze Gazetesi 8 Şubat 2005 tarihinde kurulmuştur. RÇ Çınar Medya Basın Yayın Anonim Şirketi adına çıkan gazetenin İmtiyaz Sahibi Seda Ayçiçek, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Kubilay Eldemirci, Sayfa Sekreteri Hatice Nur Açıkbaz, muhabirleri Umur Özen, Ergün Demir, Gülderen Önal, yazarı ise Neşide Ballı'dır. Gazete Pazar günleri hariç haftanın 6 günü 8 sayfa olarak yayın yapmaktadır. Gazetenin baskısı Arslan Güneydoğu,

dağıtımını ise Altun Yayın tarafından yapılmakta iken 31 Mayıs 2025 tarihinde son sayısı yayınlanarak resmi ilan alma hakkından vazgeçmiştir.

1.3. Yerel Basının Görevi ve İşlevi

İnsanların haber alma eğilimi üzerine gelişmiş olan basın kavramı iki kısım olarak ele alınmaktadır. İlk olarak ülke ve dünya haberleri yapan ulusal basın, ikincisi ise kısıtlı bir bölgedeki olayların üzerine yayın yapan yerel basın kavramı olarak gelişmiştir. Ulusal basın ve yerel basın arasındaki en belirgin üç fark, ahlaki sorun, ekonomik sorun, makine ve teçhizat sorunudur (Kayacan, 1996: 412). Gazetecilik meslek örgütlerinin kamuoyunda güçsüz olması ulusal basında olduğu gibi yerel basında da etik sorunlar yaratmaktadır (Yılmaz, 2009:135). Türkiye’de yabancı ülkelerin aksine basın kavramı farklı olarak gelişmiştir. Batı ülkelerinde basın toplumsal yapının, siyasal sistemin bir parçası olarak görülürken Türkiye’de yıkılma süreci içerisinde olan devletin tekrar toparlanması ve varlığına devam etmesi için katkı koymuştur (Gezgin, 2007:26). Yerel basın kavramına indiğimizde ise yaygın basına göre okur sayısının daha az olduğunu, yerel gündemdeki konulara yer vermesi sebebiyle bölgesel sorunlar üzerinde etkin bir yapıya sahiptir. Toplumdaki kişiler yaşadıkları şehirdeki sorunların çözülmesi için bir sözcüye ve denetleyiciye ihtiyaç duymaktadır. Bu görevi yerel basın üstlenmektedir (Yılmaz, 2009: 136).

Yerel basın yayın yaptığı bölgedeki herhangi bir soruna karşı kamuoyunun rahatsızlığını dile getirirken, alanında uzman kişilerin değerlendirmesi ile sorunların ilerleyen süreçlerde kenti nasıl olumsuz etkileyeceği ve hangi sorunlarla karşılaşılacağı noktasında bilgi ve uyarı yayıncılıkla konuyu kamuoyu lehine çevirebilir. Yerel demokrasiye verdiği katkı ile de düşünüldüğü zaman yerel kamu kurumlarını denetleyen bir kimliğe büründüğü ifade edilebilir. Bu yapılan denetlemenin kamu görevi olarak belirtildiği de ifade edilmektedir (Uçak ve Erkal, 2019:94). Bu başlıkta yerel basının kamuoyu tarafından verilen sorumluluk ve haber alma ihtiyacının yerine getirilmesi için yapılması gereken işlevlerden bahsedilecektir.

1.3.1. Yerel Basının Kamuoyuna Etkisi ve Toplumsal Yararlılıkları

Yerel basın, bir bölgedeki toplumsal, siyasi, ekonomik ve kültürel yaşamın tüm boyutları ile ele alan ve bölge halkının çıkarları doğrultusunda yayın yapan bir organdır. Bu yönelim ekseninde yerel basın, toplumun demokratik süreçlerin bir parçası olmasını

doğrudan etkilemektedir. Yerel basın, yönetim içerisindeki olumsuzlukları, hataları ve yanlış politikaları tüm gerçekliği ile halka anlatmaktadır. Bu sayede, yönetenler ile yönetilenler arasındaki bilgi akışı ve görüş aktarımı demokrasiye katkı sağladığı gibi daha şeffaf bir şekilde yürütülmektedir (Çavuş, 2017: 20).

Yerel basın, bölge insanın bilgi edinme, haber alma ve iletişim kurma ihtiyacını karşılamada, yerel düzeydeki gelişmeleri, sorunları ve başarıları kamuoyuna duyurarak vatandaşların yaşadıkları bölge hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Yerel basın, yaptığı yayınlarla halkı bilinçlendirmenin yanında yönetilenlerin sesi olmuş ve bölgeyi ilgilendiren bir konuda kamuoyunun oluşumunu sağlayan bir yapı olarak belirtilmektedir. Bu sayede, vatandaşlar yerel yönetimlerin faaliyetlerini yakından takip edebilir, toplumsal konulara dair bilinç düzeylerini artırabilir ve karar alma süreçlerine daha aktif bir şekilde katılabilirler (Gezgin, 2007:116).

Toplumu bir arada tutma konusunda da yerel basın görev üstlenmektedir. Herhangi bir toplumsal etkinlik veya olayda, kamu kurumları, meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ile vatandaşları bilgilendirerek toplumsal hayatın daha aktif bir yapıya gelmesine katkı sağlar. Bu sayede işbirliği artar ve toplumda duyarlılık gelişir. Bölge halkına toplumsal etkinlik ve olaylara karşı bilgi verme görevi de üstlenmektedir (Yılmaz, 2009: 135). Yerel basın aynı zamanda bölgenin veya kentin hafızası olarak tanımlanmaktadır. Kent kimliğinin ve kültürel değerlerin korunması ve mevcudiyetinin devam ettirilmesi görevi de üstlenmektedir. Kentte yaşanan olayları tarihe geçirmekle görevli olan yerel basın kent tarihi, kültürü, sanatı ve gelenekleri savunur. Bölge halkının kendi kimliğini öğrenmesi ve kültürel mirasını korumasına yardımcı olur. Bu yayın tarzı ‘yaşanan yer’ duygusunu oluşturmaktadır (Gezgin, 2007:117).

1.3.2. Yerel Yönetimleri ve Sivil Toplum Örgütlerini Denetleme

Basın, insanların olaylardan haber alma ihtiyacını karşılamaktadır. Toplumu ve bireyleri etkileyen siyasi ve ekonomik gelişmelerden haberdar olma ihtiyacı, bölgede yaşanan gelişmeleri aktarma görevi üstlenmektedir. Bu görev sadece yaşanan gelişmeleri aktarmanın yanı sıra, kurumları denetleme görevini de beraberinde getirmektedir. Yasama-yürütme-yargı sisteminin ardından 4’üncü güç olarak belirtilen basın bu görevi de üstlenmektedir. Basının sahip olduğu güçlü etki, tarih boyunca iktidar mücadelelerinin ayrılmaz bir parçası olarak belirtilmektedir. Ancak basın-siyaset ilişkisi her ülkede farklılık gösterir. Batıda basının gelişimi, yükselen burjuvazinin bilgiye olan açlığıyla doğrudan

bağlantılıyken, Türkiye'de basın daha çok yukarıdan aşağıya doğru yapılan modernleşme sürecinde bilgi verme ve toplum mühendisliği aracı olarak görülmüştür. Bu durumda dış ülkelere göre Türkiye'de basının denetleme görevini daha az üstlendiği söylenebilir (Çavuş, 2017:20). Genellikle ulusal ve küresel haberlere odaklanan ulusal basın, okuyucularına uzak ve karmaşık görünen bir dünyayı sunarken, yerel basın, yaşandığı toprağın nabzını tutmaktadır. Yerel basın, bölgenin sorunlarını daha iyi analiz edebilme ve çözüm önerileri getirebilme yeteneğine sahiptir. Bu durum, yerel basın çalışanlarının yaşadıkları coğrafyanın kültürel, ekonomik ve sosyal yapısını yakından tanımlarından kaynaklanmaktadır. Ulusal basın, bölge ekleri veya haber ajansları aracılığıyla yerel gelişmeleri aktarmaya çalışsa da bu çabalar her zaman yeterli olmamaktadır. Bu nedenle, yerel basının yerel yönetimleri denetleyerek ve eleştirerek bu eksikliği gidermesi, basın özgürlüğünün tam anlamıyla hayata geçirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır (Gezgin, 2007:483).

Yerel basın, yöre halkına haber vermekle kalmaz, aynı zamanda onları bilgilendirerek toplumsal bir bilinç oluşturur. Bu sayede, toplumun ortak sorunlarına dikkat çeker, harekete geçmesini sağlar ve demokratik katılımı teşvik eder. Ancak, bu etkinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için haberlerin güvenilir, doğru ve tarafsız olması şarttır. Bölgesel olan bir haber içeriğinde yanlış söylemler ve kamuoyunu bir konuda yanlış yönlendirmesine yol açacak asılsız bilgilerin bulunmaması gerekir. Araştırılmadan ve incelenmeden yapılan haberler, toplumda yanlış bilgilendirmeye yol açarak hem toplumsal gelişmeyi engeller hem de bireylerin doğru kararlar almasını zorlaştırır. Bu nedenle, gazetecilerin sunduğu haberlerin gerçeklikle örtüşmesi, hem basının güvenilirliğini artırır hem de toplumun daha bilinçli bir hale gelmesine katkıda bulunur (Vural, 1999: 83).

1.3.3. Yerel Basının Kamuoyu Oluşturma Gücü

Yerel basın, belirli bir coğrafyada yaşayan insanların haber alma ihtiyacını karşılayarak, bu bölgede güçlü bir kamuoyu oluşturur. Bu kamuoyunun beklentileri, bölgenin sorunlarına ve ihtiyaçlarına doğrudan kapsamaktadır. Halk, yaşadıkları sorunlara dair hızlı ve somut çözümler bekler ve bu beklentilerini yerel basın aracılığıyla dile getirir. Bireylerin yaşadıkları olaylara doğrudan tanık olmaları, sorunlara karşı duyarlılıklarını artırır ve hızlı çözümler talep etmelerine neden olur. Yerel basın, sadece bölge halkını bilgilendirerek haber vermekle kalmaz. Aynı zamanda yerel yönetimlerin denetim mekanizması olarak da görev üstlenmektedir. Yönetimlerin kararlarını, uygulamalarını ve projelerini kamuoyunun gözleri önüne sererek, şeffaflığı artırır ve hesap verebilirliği sağlar.

Bu sayede, yerel yönetimler halkın beklentilerine daha duyarlı hale gelir ve daha etkin çalışmak zorunda kalır. Yerel yönetimleri doğru ve akılcı projelere iten yerel basın aynı zamanda yerel halkı etkileyecek bir sorunun çözümünde kamuoyunun bir araya gelmesine de öncülük eder (Çavuş, 2017:22). Yerel basın bölgesel sorunlara yakından tanıklık eden ve bu sorunları kamuoyuna duyuran en önemli araçlardan biridir. Yerel halkın nabzını tutarak, onların sesini yetkililere veya yetkili kurumlara duyurur ve toplumsal bir bilinç oluşmasını sağlar. Bu sayede, yerel yönetimler halkın beklentilerini daha iyi anlar ve hizmetlerini bu doğrultuda şekillendirir. Yerel basın, sadece haber vermekle kalmaz, aynı zamanda toplumun farklı kesimlerini bir araya getirerek diyalog kurulmasına olanak sağlar. Belirli bir nüfus grubuna hitap eden yerel basın birleştirici bir güç olarak işlev görür. Yerel etkinlikler, kültürel faaliyetler ve sorunlar hakkında bilgi paylaşarak, toplumsal dayanışmayı güçlendirir. Yerel basının bir diğer önemli görevi de yerel kimliğin korunması ve geliştirilmesidir. Kent tarihini koruyan ve arşivleyen yerel basın bölgenin tarihini, kültürünü ve geleneklerini yaşatarak, yerel bir kimlik oluşturur ve bu kimliği geleceğe ulaştırır (Yılmaz, 2009:136).

Yerel basının yarattığı bu etki toplumsal veya bölgesel bir problemde halkı harekete geçirmeye yönelik düşüncüyü de doğrudan etkilemektedir. Bu işlev, ortak bir düşünce yayarak olayların ve durumların halk tarafından öğrenilmesine ve yayılmasını sağlamaktadır. Böyle bir etki yaratıldığında ise kamucu bir bakış açısı ile hareket edecek bu yapının kurulabilmesi için konuyla ilgili bilgi akışının temiz bir şekilde iletilmesi gerekmektedir. Halka sunulacak bilginin araştırılmadan veya teyit edilmeden halkı yanıltacak şekilde sunulmaması gerekmektedir. Bu yüzden haberi yapan gazetecinin sorumluluğunun farkında olması yayılacak yanlış bir bilginin büyük sorunlara yol açabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Halka aktarılan haber içeriğinde gerçeklik ve kamuoyu oluşturacak fikrin birbirini tamamlayarak bir bütün haline gelmesi gerekmektedir (Vural, 1999:83). Yerel basın, eskiden daha çok bölgenin aydınlarının fikirlerini halka duyuran bir platform iken, günümüzde yerel siyasetin kamuoyunu şekillendiren önemli bir aracı haline gelmiştir. Bu dönüşüm, yerel basının sadece bilgi vermekle kalmayıp, aynı zamanda siyasi tartışmalara zemin hazırladığını ve yerel yönetimler üzerinde etkili bir güç haline geldiğini göstermektedir (Uçak ve Erkal, 2019:99).

1.4. Günümüzde Yerel Basının Sorunları

Yerel basının günümüzdeki birçok sorunu bulunmaktadır. Bu sorunların başında ekonomik yetersizlikler gelmektedir. Gazete okuma oranlarının dijitalleşme ile düşmesiyle, baskı, dağıtım gibi giderlerin artması ve reklam ve ilan paylarının küçülmesi yerel gazetelerin en önemli sorunu olarak bilinmektedir. Tiraj düşüklüğünün sürdüğü son dönemlerde, çıkan Tasarruf Genelgesi'yle yerel gazetelerin en önemli aboneleri olan belediyeler, aboneliklerini iptal ettirmiş bu durumda gazetelerin kötü ekonomisi daha derinleşmişti. Antalya'daki yerel gazetelerin birçoğu abone ve satıştan vermesi gereken gazete miktarını bayilerden satın alarak resmi ilan hakkını sürdürmektedir. Bu kötü ekonomik durum, gazetelerin daha niteliksiz haber içerikleri ve tasarımları ile bağdaşmaktadır. Bu durum 6 kişilik zorunlu kadroyu naylon kadro olarak tabir edilen yöntemle göstermelik şekilde işletilmesi ve 2 veya 3 personel ile gazete yapılması büyük olumsuzluklar yaratmaktadır. Çalışan haklarının da yeterince sağlanamaması yerel basının imajını da kötü şekilde etkilemektedir. Yerel basının yıllardır çözilemeyen ve daha da derinleşen bu sorunu gittikçe belirginleşmektedir. Yerel basının başlıca sorunlarının yer alacağı bu bölümde ekonomik yetersizlik, tiraj düşüklüğü, dağıtım sorunu, resmi ilan ve reklam gelirlerinin azlığı, teknolojik yetersizlik ve naylon kadro ve nitelikli personel bulamama sorunu ile içerik ve haber zayıflığı olarak ele alınacaktır.

1.4.1. Ekonomik Sorunlar

Türkiye'de yerel basının geçmişi, karşılaştığı zorluklarla doludur. Siyasi, toplumsal ve ekonomik alanlarda kaydedilen ilerlemelere rağmen, yerel basın günümüzde hala işlevlerini tam olarak yerine getirememektedir. Yerel basının yaşadığı ekonomik sorun, en başlıca sorun olarak belirtilmektedir (Çavuş, 2017:22). Yerel gazeteleri etkileyen ekonomik sorun aslında diğer sektörleri de olumsuz yönde etkileyen durumlarla bağlantılıdır. Tüm ülkede bulunan ekonomik istikrarsızlık, enflasyon yüksekliği, alım gücü düşüklüğü gibi bireylerin yaşadığı sorunlar sebebiyle gazetelerin ekonomik sorunları daha da belirgin hale gelmektedir. Bunun yanı sıra sorunların bir bölümü ise gazetecilik mesleğine özgüdür (Şeker, 2007:74). Yerel basında da ulusal basında olduğu gibi donanımlı, tecrübeli, bilgili ve sorumluluk sahibi gazeteciler bulunmaktadır. Ancak ekonomik koşullar nedeniyle ulusal basındaki kadar güçlü basın kuruluşları yerel basında mevcut değildir. Başka bir deyişle, iyi yerel gazeteciler olmasına rağmen güçlü bir yerel basın yapısı henüz kurulamamıştır (Gezgin, 2007:172-173).

Türkiye’de tüm yerel gazetelerin tek bir ekonomik yapıda olmadığını farklı olduklarını görmek ve dolayısıyla sorunlarının da farklılık gösterdiğini bilmek gerekmektedir. Geleneksel yapılarıyla devam eden yerel gazeteler daha çok bir aile şirketi gibi yol izlemektedir. Yerel gazeteler miras yoluyla aile içinde kalarak aile fertleri tarafından idame ettirilen işletme mantığı ile hareket edilmektedir. Dolayısıyla bu gazeteler nitelikli gazeteci çalıştırmamakta, kaliteli haber içeriği sunulamamaktadır (Şeker, 2007:75). Tek bir bölgede, il ya da beldede yayın yapan yerel gazeteler, faaliyet gösterdikleri alanın sınırlı olması nedeniyle, muhatap oldukları sosyal ve ekonomik çevrelerle daha yakın bir ilişki içindedirler. Basının kitleler üzerindeki etkisi düşünüldüğünde, bu ilişkilerde basının etik değerleri gözeterek görevini yerine getirmesi büyük önem taşımaktadır (Yılmaz, 2009:138). Ekonomik sorunlarla boğuşan yerel gazetelerin en önemli beklentileri açıkça devlet desteğidir. Bu destekler içerisinde resmi ilan gelirlerinin arttırılması, kağıt maliyeti başta olmak üzere girdilerin sübvans edilmesidir. Bunun yanı sıra gazeteler ve gazetecilere devlet tarafından tanınan ekonomik hakların olması gerekmektedir. Birçok yerel gazetede taleplerin birçoğu yerel gazetelerin devlet tarafından desteklenmesi yönünde olmaktadır. Ulusal yayınlara verilen devlet teşvikleri bu isteğe örnek olarak gösterilmektedir (Şeker, 2007:75). Resmi ilan desteği, ulusal gazetelerden ziyade, var olma mücadelesi veren yerel gazeteler için hayati öneme sahiptir. Dağıtımdaki bu adaletsizlik, resmi ilanlarla ilgili yasa ve yönetmeliklerde yapılacak düzenlemelerle ve Basın İlan Kurumu Genel Kurulu'nun alacağı kararlarla bir nebze olsun giderilebilir. Sayfa sayısı, çalışan personel sayısı ve fiili satış rakamlarına göre değişen ilan kontenjanı ve yine satışa göre ayrı ayrı yapılan fiyatlandırma, Genel Kurul kararlarıyla yerel basın lehine olacak şekilde yeniden düzenlenebilir (Şeker, 2005:114). Gelişmiş kentlerde yayın yapan yerel gazetelerde de devlet desteği konusunda benzer beklentiler bulunurken, bazı gazeteler satış ve özel ilan sayılarını arttırmak ve ulusal gazetelerle rekabet edebilmek için adımlar atmaktadır. Yerel gazetelerin ortalamasına göre daha güçlü bir bütçe oluşturulan ve daha gelişmiş bir altyapı ile habercilik yapan yerel gazeteler okunabilecek kaliteli içerikte haberler üretmekte ve ulusal gazetelerle rekabet edebilmek için gerekli gazetecilik ilkelerine uymaktadır. Bu gazeteler yerel basın vurgusunun tam karşılığını oluşturmaktadır. Ulusal gazetelerle rekabet eden bu yerel gazetelerin de ekonomik sorunları bulunmaktadır. Güçlü bir yerel gazete içi güçlü bir sermaye gerektiği bilinirken bu durum güçsüz gazetelerin birleşerek daha güçlü bir sermaye ile yayın hayatını sürdürmeleri önerisini de getirmektedir (Şeker, 2007: 77).

Yerel basın için ilan gelirleri hayati önem taşımaktadır. Ekonomik olarak sürekli zorluk yaşayan yerel basın kuruluşları için bu ilan gelirleri, deyim yerindeyse, hayati önem taşımaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'deki resmi ilan yayıncılığı tarihine kısaca değinmek yerinde olacaktır (Arvas, 2019: 101). İlan gelir desteğini yeterince alamayan ve kapanmayla karşı karşıya olan yerel gazeteler ise iş insanları için büyük bir girişimdir. 1980'li yıllardan sonra sanayici iş insanlarının veya ekonomik gücü yüksek kimselerin yerel gazeteleri satın alması ve yatırım yapması ile izlenen yayıncılık ulusal gazetelerle rekabet edebilecek hale gelmiştir. Yerel gazetelere yapılan bu yatırım kısa zamanda siyasi ve ekonomik çıkarlar doğrultusunda kullanıldığını ifade eden dönemin Bursa Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Nuri Kolaylı, bu gazetelerin daha sonra yerel politik adımları belirlemede birer güç konumuna geldiğini belirtmektedir. Özellikle seçim zamanlarında siyasileri kamuoyuna tanıtmaya veya para karşılığında adaylara kullandırılan yerel gazetelerin sahipleri bulunmaktadır. Bu dönemlerde şantaj yoluyla adaylardan para veya çıkar güdülmesi çalışanlar tarafından rahatsızlıkla dile getirilmektedir. Oluşan bu güç yerel ölçekte medya tekeli yaratmaktadır. Yatay ve dikey tekelleşme ile siyasi girişimlerin yerel basın düzeyinde bulunduğu açıktır. Ulusal basının alternatifi olduğu ifade edilen yerel basının bu yapısı bu öneriyi tartışılabilir duruma getirmektedir (Şeker, 2007:79).

1.4.2. Tiraj ve Dağıtım Sorunu

Ulusal gazeteler, içerik ve teknik özellikleriyle her yaş ve eğitim grubundan okur kitlesine sahiptir. Yerel gazetelerin ise bu gibi özellikleri olmaması sebebiyle tirajları düşüktür ve bu nedenle ulusal basının sunduğu çeşitliliği imkan eksikliği sebebiyle sunamazlar. Bu durum, yerel gazetelerin ulusal basının gölgesinden kurtulmasını zorlaştırmaktadır. Basım teknolojilerinin internetle entegrasyonu, gazetecilik alanında devrim niteliğinde gelişmelere sebep olmuştur. Yeni medya, bu gelişimin en son ve en dikkat çekici örneğidir. Yeni medya çağında sadece medya profesyonelleri değil, aynı zamanda okuyucu ve izleyici konumundaki kitleler de üretim süreçlerine dahil olmuştur. Bu durum yerel basını olumsuz şekilde etkilemiştir. İnternetin evrensellik iddiasının yanı sıra yerel gazeteler, taşıdıkları özellikleri koruyarak yayınlarını sanal ortama taşımaktadır (Çavuş, 2017:23-24). Yerel gazetelerin gelişimini etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunların başında ülkedeki siyasi sorunlar gelmektedir. Bağımsızlık sonrası yeniden yapılanma döneminde sosyo-ekonomik yapının çökmesi, ülkedeki matbaa ve kağıt sıkıntısı gibi teknik altyapı sorunları, gazete tirajlarının düşmesi ve reklam gelirlerinin yetersizliği yerel

gazetelerin gelişiminin önünde önemli engeller olarak karşımıza çıkmaktadır (Çakın, 2017:78).

Yerel gazeteler için resmi ilanlar en önemli gelir kaynağıdır. Hatta bazıları sırf bu ilanları alabilmek için "naylon gazete"ye dönüşmektedir. Yerel gazetelere destek amacıyla başlatılan resmi ilan uygulaması, gazetelerin içerik ve teknik kalitesini artırmayı, daha fazla gazeteci istihdam etmelerini sağlamayı ve tirajı yüksek gazeteleri ödüllendirmeyi hedeflemektedir ama uygulamada bu kriterlerin yeterince denetlendiği söylenemez. Gazeteler yeterince denetlenmediği için, özellikle fiili satış ve asgari personel sayısı gibi kurallar genellikle göz ardı edilmektedir (Şeker, 2005:113). 2000'li yıllarda yerel basın, bazı illerde endüstri, sanayi ve ticaretin gelişimiyle birlikte reklam potansiyelini arttırmıştır. Bu sayede ofset baskıya geçen ve 1.000 ila 10.000 tiraja ulaşan gazetelerle gelişim göstermiştir. Diğer illerde ve ilçelerde ise resmi ilanlara bağımlı geleneksel yapısını sürdürmeye devam etmiştir. Ancak bu dönemde yaşanan ekonomik kriz ve buna bağlı olarak medya kuruluşlarının sahibi olan sermaye gruplarının iflası, ulusal gazeteleri olumsuz etkilemiştir. Ekonomik sıkıntılar yerel gazetelerin de okuyucu kaybetmesine neden olmuştur. Ekonomik istikrarsızlığın, yerel ilan ve reklam veren küçük ve orta ölçekli işletmeleri de etkilemesiyle büyük illerde yayınlanan yerel gazeteler de zorluklar yaşamıştır (Uçak ve Erkal, 2019: 101). Günümüzde yerel basın, yöre halkının kültürel kimliğini koruma, haklarını savunma ve yöreye saygın bir konum kazandırma görevi ve sorumluluğu üstlenmiştir. Bu nedenle, yerel gazetelerin işlevleri, görevleri ve sorumlulukları, en az ulusal basın kadar önemlidir. Bunun en somut kanıtı, birçok Avrupa ülkesindeki yerel ve bölgesel basının toplam tirajının, ulusal basının toplam tirajından kat kat fazla olmasıdır. Bu durum, söz konusu ülkelerde halkın ulusal basından ziyade yerel ve bölgesel basına daha fazla ilgi gösterdiğini ve ihtiyaç duyduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Türkiye’de ise bu durum tam tersidir (Gezgin, 2007:246). Geçmişte tipo basım tekniği ile yayın hayatını sürdüren gelişmekte olan illerdeki yerel gazeteler kente alınan yatırımlar sonucu teknolojik altyapısını geliştirmiştir. Genellikle ilçelerde yayın hayatını sürdüren ve sadece resmi ilan gelirlerini almak için çıkan gazeteler kapalı devre yayın olarak adlandırılırken yerel gazeteciliğin geliştiği kentlerde web ofset uygulamasına geçilmiştir (Şeker, 2007:88). Yaşanan tiraj sorunuyla ilgili olarak ise, ulusal gazeteler, yaptıkları tüm promosyon çabalarıyla tirajlarında artış sağlayabilirken, yerel basın, uzun zamandır içinde bulunduğu mali yetersizlikler nedeniyle bu tür bir kazanç elde edememektedir. Bununla birlikte, resmi ilanlar dışında devletten ayrıcalıklı bir mali yardım görmeyen ve kalifiye personel istihdamında da zorluklar yaşayan yerel basın için

değerlendirme yapılması gerekirse, yerel basının kendi imkanlarıyla bir şeyler yapmaya çalıştığı söylenebilir (Gezgin, 2007: 341).

1.4.3. Resmi İlan ve Reklam Sorunu

Resmi ilan dağıtımı günümüzde gazetelerin en önemli gelir kaynağıdır. Basın İlan Kurumu aracılığıyla dağıtılan ilanlar ve özel reklam ilanları ile gazetenin asıl gelir kaynağı oluşmaktadır. Yerel gazeteler için ulusal gazetelere göre daha önemli olan resmi ilan unsuru yerel gazetecilik geleneğinin güçlü olduğu birkaç il dışında, resmi ilan desteği olmadan yayın hayatına devam edebilecek gazete sayısı oldukça azdır. Yerel gazetelerin büyük bir çoğunluğu günlük satıştan herhangi bir gelir elde edememektedir. Bu yüzden yerel gazetelerin en önemli ve yayın hayatını sürdürmesi için kaybetmemesi gereken resmi ilanlardır. Ulusal gazetelere göre daha az sayıda basılan yerel gazetelerin, gazete başı maliyeti ulusal gazetelerin gazete başı maliyetine göre daha yüksek olmasına rağmen satış fiyatı ulusal gazetelerden daha düşüktür. Yerel gazetelerde bazı durumlarda tiraj sayısının artması gazeteye ekonomik olarak bir yük getirmektedir. Bu yüzden yerel gazeteler tiraj artışına odaklanmaz (Şeker, 2007:108).

Resmi ilanların yayınlanmasını düzenleyen kanunların en eskisi ve en önemlisi, kuşkusuz Devlet İhale Kanunu'dur. Kamu ihale kurallarının temeli ise, Tanzimat Fermanı'nın getirdiği reformlardan biri olarak 1857'de yürürlüğe konan bir nizamname ile atılmıştır (Acu, 2012:360). Günümüzde resmi ilanları dağıtan Basın İlan Kurumu ise 1961 yılından beri faaliyet yürütmektedir. 1931 yılına kadar kamu kurumları istedikleri gazetelere ilan ve reklam verme özgürlüğüne sahipti. 1931 yılından 1943 yılına kadar İstanbul, Ankara ve İzmir'de resmi ilanların paylaşılması Maarif Cemiyeti tarafından yürütülmüştür. 1943'te ise resmi ilan sistemi Basın Birliği'nin kurduğu Resmi İlan Şirketi'ne devredilmiştir. Demokrat Parti iktidarı ile şirketin hakları genişletilmiştir. İktidara yakın çizgideki gazetelere resmi ilan ve reklamlar verilirken muhalif yayınların geliri azalmıştır. Oluşan bu yanlışlık ise 1961 yılında 195 Sayılı Kanun ile kurulan Basın İlan Kurumu ile düzeltilmeye çalışılmıştır (Şeker, 2007:109).

Demokrasinin gelişmesi, ülkelerde güçlü bir yerel medyanın varlığıyla mümkündür. Yöneticiler, demokratik düzeni sürdürebilmek için yerel basını mali olarak desteklemek zorundadır. Resmi ilan ve reklamlar, yerel basının güçlendirilmesi için devletin elindeki en önemli araçtır. Mevcut durumda, Basın İlan Kurumu tarafından dağıtılan resmi ilanları alabilmenin temel şartı, gazetelerin basılı olarak yayınlanmasıdır. Baskı ve dağıtım

faaliyetlerinin yüksek maliyetleri nedeniyle yerel gazeteciler için internet ortamı oldukça cazip hale gelmektedir. Ancak, resmi ilanlardan elde edilecek gelirden mahrum kalmamak için birçok yerel gazete basılı olarak yayın yapmaya devam etmektedir (Arvas, 2019:103). Yerel basın, ulusal basının dolduramadığı önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Bu nedenle, ulusal basının yerel basını bir tehdit olarak görmemesi gerekmektedir. Resmi ilan pastasından pay almak için kurulan gazeteler, yasal mevzuattaki ilgili düzenlemelerin gözden geçirilmesiyle kısmen önlenabilir. Bu konuyla ilgili denetim mekanizmaları da güçlendirilmelidir. Kısacası, yerel basındaki etik sorunların çözümü için hem etik kurullara hem de yasal düzenlemelere ihtiyaç vardır (Yılmaz, 2009:141).

Yerel gazeteler, teknolojik gelişmelere ayak uydurmakta geç kalmışlardır. Resmi ilan gelirleri yetersiz olduğu için, gazetelerin büyük bir bölümü matbaalarında çeşitli firmaların el ilanları, firma broşürleri gibi küçük matbaa işleri yapmaktadır. Bu işlerden elde edilen ek gelirle gazete finanse edilmektedir. Maddi imkansızlıklar ve buna bağlı olarak oluşan profesyonel personel eksikliği, içeriğin ve sayfa düzeninin kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir (Gezgin, 2007: 193). 1997 yılında yapılan değişiklikte tüm ülkede aynı resmi ilan tarife gelirinin uygulanması tarihteki olumlu değişikliklerden bir tanesi olarak gösterilmektedir. 2003 yılında ise Kamu İhale Kanunu'nda ihalenin miktarına bağlı olarak resmi ilan verme zorunluluğu ile ilgili değişiklik gazetelerin ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. Yerel basından gelen tepkiler üzerine çıkarılan kanun 2003 yılının Ağustos ayında değiştirilmiştir. Kanun geçerliliğini korumuş olsaydı resmi ilan gelirleri üçte bir oranında azalacağı ifade edilmiştir. Resmi ilan gelirlerinin bu dönemdeki artışı gazetecilik kültürü ve eğitimi taşımayan kişilerin gazete kurmasına yol açmıştır. 2004 yılında BİK aracılığıyla resmi ilan alan 168 gazete 2005 yılında 145'e düşerken 2004 yılında valilikler aracılığıyla resmi ilan alan 875 gazete 2005 yılında 1012'ye yükselmiştir. Resmi ilan payının artması sektör dışı birçok kişiyi gazete çıkarmaya itmiştir (Şeker, 2007:110-111).

Türkiye'de basın, tarihsel olarak devlet desteğine ihtiyaç duymuş veya bu desteği talep etmiştir. Bu durumun gelecekte de devam edeceği öngörülmektedir. Resmi ilanların adil dağıtımı için kurulan Basın İlan Kurumu, ilanları belirli standartlara uyan gazetelere dağıtmakta ve özerk bir yapıda çalışmaktadır. Kurum, bir yayının gazete olarak kabul edilmesi için gerekli özellikleri de belirlemektedir. Bu çalışmada, Basın İlan Kurumu verileri temel istatistiksel dayanak olarak alınmıştır. Türkiye'de, resmi statüde olup ilanlarla ayakta kalan yerel gazeteler bulunmaktadır. Bu yayınlar, satış amacını ikinci plana atıp reklam geliriyle yaşamayı hedeflediklerinden dağıtım ağında yer almaya çalışmamaktadırlar.

Gazete yeterliliği için etkin dağıtım şartı getirilmemesi veya bunun denetimindeki yetersizlikler, bu yayınlar hakkındaki yorumların varsayım olmaktan öteye geçmemesine neden olmaktadır (Gezgin, 2007: 319).

Günümüzde Basın İlan Kurumu aracılığıyla dağıtılan resmi ilanlar 2022 yılında çıkan yasa ile gazetelerin yanı sıra internet haber sitelerini de kapsar hale gelmiştir. 2022 yılında yürürlüğe giren 7418 sayılı kanunla, internet haber sitelerine resmi ilan ve reklam tahsisine dair tüm yetkiler Basın İlan Kurumu'na devredilmiştir. Bu düzenleme, Basın İlan Kurumu'nun görev alanını geleneksel basılı yayın organlarının ötesine taşıyarak, internet haber sitelerinin en önemli gelir kalemlerinden birini kurumun denetimine sokmuştur. Kuruluş amacı itibarıyla basın sektörünü desteklemeye yönelik pozitif bir müdahale aracı olarak tasarlanan Basın İlan Kurumu'nun, günümüzde basına yönelik cezai yaptırımlar aracılığıyla basın özgürlüğünü kısıtlayan bir yapıya evrilmiştir. Özellikle muhalif veya alternatif medya kuruluşlarının gelir kaynaklarını daraltması, kurumun işlevini tartışmalı hale getirmiştir. Nitekim, resmi ilan ve reklam cezalarının büyük oranda iktidara eleştirel yayın yapan mecralara uygulanması, Basın İlan Kurumu'nun siyasi iktidarın bir kontrol mekanizması haline geldiği yönündeki eleştirileri güçlendirmektedir (Ayan, 2024:267). Genel merkezi İstanbul'da bulunan Basın İlan Kurumu'nun, İstanbul ile 15 şubesi bulunmaktadır. Bu iller İstanbul, Tekirdağ, İzmir, Antalya, Ankara, Bursa, Konya, Adana, Samsun, Gaziantep, Malatya, Trabzon, Diyarbakır, Erzurum ve Van'dadır. Genel Merkeze bağlı olan 15 şube ve 15 şubeye bağlı olan 76 şube birimi bulunmaktadır. Bu birimler hala günümüzde gazetelere ve internet sitelerine resmi ilan dağıtma işini yürütmektedir. <https://bik.gov.tr/iletisim/subeler/> (Erişim tarihi: 26.02.2025)

1.4.4. Yeterli Personel İstihdam Etmeme ve Nitelikli Personel Bulma Güçlüğü

Yerel gazetelerdeki çalışan sayısı yetersiz olduğu gibi, çalışanların birçoğu da bu alanda uzmanlaşmamıştır. Yerel gazetelerde uzmanlaşmış personel bulmak oldukça zordur. Gazetelerde çalışanların çoğu, yerel halkın ilgi alanlarını ve sorunlarını yakından bildikleri için bu alanda çalışabilmektedir. Bu durum, gazetelerde okuyucuların ilgi alanlarına göre özel bölümlerin olmamasına neden olmaktadır. Her yıl binlerce mezun veren iletişim fakültesi mezunlarını istihdam etme yerine 'alaylı' olarak nitelendirilen gazeteciler yerel medyada istihdam edilmektedir. İletişim fakültesi mezunu olan kişiler ise genellikle yerel medyanın özlük haklarının yetersizliği, maaş düşüklüğü ve yoğun çalışma saati ve iş yoğunluğu sebebiyle yerel medyaya eğilim göstermemektedir (Çakın, 2017:80). Bunun yanı

sıra gazetelerde yayın sahibinin yakınlarını göstermelik olarak kadrolarda yer bulması da bu sorunu derinleştirmektedir. Batı ülkelerinde uzun süre önce son bulan bu yaklaşım Anadolu basınında etkinliğini korumaktadır (Şeker, 2007:88-89). Yerel medya çalışanlarının meslekte karşılaştıkları en büyük sorun, maddi yetersizliklerdir. Eğer yeniden bir meslek seçme şansları olsa, çalışanların neredeyse yarısı medya sektörünü tercih etmeyecektir. Bu maddi sorun kalifiye eleman bulamamaya yol açmaktadır (Çavuş, 2017:22). Gazete kadrolarında naylon personelin bulunması istihdamı düşürmekle birlikte yerel basının kalitesini de olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle seçim dönemlerinde, Anadolu'da "naylon gazete ve gazetecilerin" sayısında artış görülmekte ve bu kişiler, yayınlarında meslek etiği ile kurallarını hiçe saymaktadır. Bu durum karşısında, tüm siyasi partileri ve adayları uyarmak gerekmektedir. Seçim zamanlarında, sadece etik dışı yollarla gelir elde etmek amacıyla ortaya çıkan, şantaj ve tehdit içeren bu tür yayınlara müsamaha gösterilmemelidir. Bunun yerine, etik değerlere saygılı, sürekli, ilkeli ve istikrarlı yayın yapan gazeteler ve gazeteciler desteklenmeli ve bu tür yayınlarla aynı kategoride değerlendirilmemelidir (Arvas, 2019:106).

Basın İlan Kurumu'na göre 6 kategoriye ayrılan gazetelerde doldurulması gereken resmi sınır mevzuatta ifade edilmektedir. Gazetelerin resmi ilan alması için yerine getirmesi gereken en önemli şartlardan bir tanesi kadro beyanıdır. Kadro esaslar BİK Genel Kurulu tarafından belirlenmekte ve 6 kategoriye ayrılmaktadır. (Şeker, 2007:89). Bu Kadrolar BİK tarafından açıklanmakta ve halen yürürlüktedir. Resmi ilan almak için kadro beyanının yerine getirilmesiyle ilgili kural BİK'in sitesine şu şekildedir:

- *İstanbul'da 1. kategorideki gazetelerin asgari kadro sayısı 1 sorumlu müdür, 1 haber müdürü (istihbarat şefi), 4 sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü), 6 muhabir ve 2 yazardan oluşmaktadır. Kadro sayısı 14 kişidir.*
- *Ankara ve İzmir'de 2. kategorideki gazetelerde ise 1 sorumlu müdür (yazı işleri müdürü), 1 haber müdürü (istihbarat şefi), 3 sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü), 5 muhabir ve 1 yazar bulunmalıdır. Kadro sayısı 11 kişidir.*
- *Adana, Antalya, Aydın, Balıkesir, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Erzurum, Eskişehir, Gaziantep, Kayseri, Kocaeli, Konya, Malatya, Manisa, Mersin, Ordu, Sakarya, Samsun, Tekirdağ¹ ve Trabzon'da 3. kategorideki gazetelerde 1 sorumlu müdür (yazı işleri müdürü), 1 sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü), 3 muhabir ve 1 yazar bulunması zorunludur. Kadro Sayısı 6 kişidir.*

▪ Afyonkarahisar, Batman, Bolu, Çanakkale, Çorum, Edirne, Elazığ, Hatay, Isparta, Kahramanmaraş, Kastamonu, Kütahya, Mardin, Muğla, Sivas, Şanlıurfa, Tokat, ² Van ve Zonguldak'ta 4. kategorideki gazetelerde 1 sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)., 1 sayfa sekreteri (görsel yönetmen veya sayfa editörü). ve 3 muhabir çalıştırılmalıdır. Kadro sayısı 5 kişidir.

▪ Adıyaman, Ağrı, Aksaray, Amasya, Ardahan, Artvin, Bartın, Bayburt, Bilecik, Bingöl, Bitlis, Burdur, Çankırı, Düzce, Erzincan, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Iğdır, Karabük, Karaman, Kars, Kırıkkale, Kırklareli, Kırşehir, Kilis, Muş, Nevşehir, Niğde, Osmaniye, Rize, Siirt, Sinop, Şırnak, Tunceli, Uşak, Yalova ve Yozgat'ta 5. kategorideki gazetelerde 1 sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)., 1 sayfa sekreteri ve 2 muhabir çalıştırılması gerekmektedir. Kadro sayısı 4 kişidir.

▪ Basın İlan Kurumu'nun bulunmadığı ilçelerde, yani 6. kategorideki yerlerde, resmi ilanların yayınlanması valilikler tarafından gerçekleştirilir ve bu ilçelerdeki gazetelerde 1 sorumlu müdür (yazı işleri müdürü)., 1 sayfa sekreteri ve 1 muhabir çalıştırılması zorunludur. Kadro sayısı 3 kişidir. <https://bik.gov.tr/wp-content/uploads/2023/02/RESMI-ILAN-YAYINIYLA-ALAKALI-GAZETELERE-ILISKIN-TABLO.pdf> (erişim tarihi:28.02.2025).

Yerel gazetelerin çalışma koşulları çalışanların niteliğini doğrudan etkilemektedir. Çalışanların yetersiz özlük hakları nitelikli eleman bulmayı zorlaştırmaktadır. Bu konuda gazete sahipleri ekonomik sorunlar sebebiyle de nitelikli personel istihdam edememe durumunu belirtmiştir. Yerel gazetecilere geçimlerini sağlayabileceği maaşlar verilmemesi, sosyal güvencelerin yetersizliği, sendikal hakların tanınmaması, iş güvencesinin bulunmaması sebebiyle yerel gazetecilik tercih edilen bir meslek kolu olmamaktadır (Şeker, 2007:93). Bu olumsuzluk etik problemleri de beraberinde getirmektedir. Naylon kadrolar gibi naylon gazeteler mesleğin gücünü ve itibarını düşürmektedir. Yerel basında karşılaşılan en büyük etik sorunlardan biri, gazetecilikle fiilen ilgisi olmayan kişilerin gazete kadrosunda gösterilerek sarı basın kartı almalarının sağlanması veya gazetede yazı yazmış gibi gösterilip telif ücreti ödenmiş gibi beyan edilmesi ve bu durumun gider hesabına dahil edilmesidir. Yerel gazetelerin kadrolarında çalışıyor gibi gösterilen bu kişiler, hem gazetecilik mesleğinin itibarını zedelemekte hem de sarı basın kartının sunduğu imkanlardan faydalanarak haksız kazanç elde etmektedirler (Yılmaz, 2017: 139). Naylon gazete ve naylon gazeteci olarak adlandırılan kişiler basının etik, ahlak, kamuoyuna karşı sorumluluk, kamunun çıkarı için hareket etme, bağımsız ve tarafsız olma gibi en önemli evrensel değerlerin hiçbirini

taşınamamakla birlikte basına özgü özellikleri, yayın politikaları bulunmaz. Aynı zamanda basın alanında süreklilikleri de bulunmamaktadır (Gezgin, 2007: 364).

Yerel gazetelerin ve yerel gazetecilerin günümüzde geçmişten beri ciddi sorunlar yaşadığı, ifade edilebilir. Nitelikli elemanları istihdam etmekte ekonomik sebepler yüzünden zorlandıkları ve gazeteciliğin yerel anlamda güçlü ve kamuoyunda saygın bir mesleğe dönüşmesi sağlanamamaktadır. Yerel gazeteciliğin geliştiği ve kültür haline geldiği kentlerde bu durum daha az belirgindir. Yerel gazetecilerin gelişmesi yerel gazetelerde çalışan gazetecilerin özlük haklarının artırılmasıyla çözülebilir (Şeker, 2007:94).

1.4.5. İçerik Sorunu ve Teknik Koşullar

Yerel gazetelerin, tiraj sorununu ve okuyucunun tatmin olamamasını yaratan en önemli sorun haber içeriği sorunudur. Yerel gazetelerde sunulan haber içeriğinin zayıflığı, doyurucu olmaması gazetenin kamuoyunda gördüğü işlevi arttıramamaktadır. Yerel gazetelerde haber içeriğinin özgünlüğü sorunu bulunmaktadır. Yerel gazetelerin iç sayfalarında bulunan bir kez hazırlanmış şablonlar değiştirilmeden okuyucuya sunulduğu, sadece resmi ilanın olduğu sayfa ile birinci sayfanın tasarımı yeniden yapılmaktadır. Bu durum okuyucu açısından olumsuzluk yaratırken gazetenin hazırlanışında özenilmediği algısı yaratılmaktadır (Şeker, 2007:94).

Yerel gazetelerde sıkça görülen ve özgün içerik sorunu olan gazetecilik mesleğinin özgün niteliklerinden uzaklaşarak, farklı amaçlar ve beklentilerle yayın yapan gazetelerin yarattığı etik sorunlardan biri de "korsan gazetecilik" olarak adlandırılan yaklaşımdır. Bu yaklaşımda gazeteler, temel işlevlerinden saparak kalitesiz içerikler sunar. Bu tür gazete ve diğer medya organlarının kuruluş amacı, genellikle siyasi veya ticari çıkar sağlamaktır. Basınla doğrudan ilgisi olmayan kişiler tarafından yönetilen bu gazetelerin, zaman zaman birer silah gibi kullanıldığı ve kamusal çıkardan ziyade kurumsal veya kişisel çıkarların ön planda tutulduğu görülmektedir (Çavuş, 2017:23). Haber içeriğinin zayıf olması, ulusal gazete kadrolarına kıyasla daha az personel çalışan, hatta ‘naylon kadro’ olarak tabir edilen şekilde olması gereken kadrodan daha az personelle çalışan yerel gazetelerde içerik sorunu doğaldır. Bu en önemli sorun olarak bakılsa da yetersiz personel ve imkan kısıtlılığıyla içeriklerin zayıflığı, çeşitlilik azlığı, araştırma haberlerinin eksikliği bulunmaktadır. Özellikle personel yetersizliği ve nitelikli personel eksikliği ile birleştiğinde gazetelerdeki haber çeşitliliği doğrudan düşmektedir. Bu durum gazetecinin çalıştığı gazeteyi sahiplenme oranını da düşürmekle birlikte mesleğe olan bağlılığını ve çalıştığı gazeteye olan iyi niyetli

eğilimini de bozmaktadır. Birçok gazete BİK aracılığıyla gelen resmi ilan gelirlerini toplamayı hedeflediği için özgün habercilik ilkesini geri plana atmaktadır (Gezgin, 2007:369).

BİK mevzuatında resmi ilan alacak yerel gazetelere yönelik yayın şartları belirtilmiştir. İçerin özelliği ve hacmi ‘münderecat’ başlığı altında düzenlenmiştir. 67 sayılı Genel Kurul Kararı’nın 17. Maddesinde yerel gazetelerin ilan ve reklamların oranının yüzölçümü 1.6 metrekareyi yerel gazetelerde gazetenin yarısını, daha az yüzölçümüne sahip yerel gazetelerde ise üçte birini geçemeyeceği kural olarak belirtilmiştir (Şeker, 2007:95). Gazete içeriğinde belirli bir özgünlük seviyesi hem okuyucuyu tatmin etmekte hem de gazetenin güvenilirliği ve halk tarafından karşılık bulmasını arttırmaktadır. Bu durum kamuoyu oluşturmada ve gazetenin gündeme taşıdığı halkın bir konuya eğilim göstermesini olumlu şekilde etkilemektedir. Özgün içerik BİK tarafından da kural olarak belirtilirken, gazete kadrosunda bulunan muhabirlerden bu özgünlüğün yaratılması beklenmektedir. Yerel gazetelerin mevcut okuyucu kitlesine genç okuyucuları da dahil etmek için özgün habercilik yaparak haberin derinleşmesi ve halkta karşılık bulması önemlidir. Yapılan özgün haber ulaşabilirken habercilik vizyonu benimsenmelidir. Yerel gazetelerin hedef kitlesi artık sadece yayınlandıkları ilin halkıyla sınırlı değildir; aksine, o ili ve bölgeyi tanımak ve haberdar olmak isteyen tüm okuyucuları kapsayan ilkeli bir yayıncılık hedeflemelidirler. Bu durumda kamuoyunu gözeterek yapılan özgün habercilik halkta karşılık bulmakta, BİK’in şartlarını yerine getirmekte ve okuyucuyu tatmin etmektedir (Uçak ve Erkal, 2019:118). Bu durum BİK’in şubesi bulunana illerde 67 Sayılı Genel Kurul’un 47. Ve 49. Maddelerinde detaylı olarak işlenmiştir. Gazetelerde yer alacak, haber, resim, fotoğraf, grafik, röportaj, makale gibi haber içeriklerinin gazetecilik açısından orijinal ve gazetenin türüne uygun biçimde bir değeri olması gerekmektedir. Siyasi günlük gazetelerinin yarısının iç ve dış güncel olaylara, günlük haberlere, kültür sanat, spor gibi konulara değinmesi gerekmektedir. Başka yayınlardan yapılan alıntıların gazetenin yüzde 10’unu geçmemesi gerekmektedir (Şeker, 2007:95).

Yerel gazeteler, bilinen olay gazeteciliğinin ötesine geçmek zorundadır. Bölgenin kültürel konularına, sıcak olayların aktarılmasına, kentin kurum ve kişiliklerine dayanması gerekmektedir. Bu dayanağı sağlayabilen yerel basın organları, özgün ve araştırmacı bir nitelik kazanabilecektir. Gelişen olayları yörenin kültürel özellikleri içinde ele alarak, nedenleri ve nasılları ile inceleyen, olaylara çok yönlü yerel basın, gerçek sorumluluğunu yerine getirmiş olmaktadır. Ancak, yerel gazetelerin bu potansiyeli tam olarak kullanması

oldukça zor olacaktır. Zira, yerel basının karşılaştığı ve yukarıda sıkça değindiğim olumsuz koşullar yerel basında olması gereken bu anlayışın hayata geçirilmesini engellemektedir. Ayrıca, yerel yönetimlerin ve bölgenin önde gelenlerinin baskısı, yerel gazetelerin eleştirel bir bakış açısı geliştirmesini zorlaştırmaktadır. Gazetelerin ekonomik bağlantılarını kaybetmesine ve yayın hayatını sürdürememesi ile bağdaşan bu konuda, yerel basının özgün ve araştırmacı bir nitelik kazanması, ancak bu sorunların çözülmesiyle mümkün olacaktır (Gezgin, 2007:355).

Günümüzde Antalya merkezde bulunan 6 yerel gazetenin tamamı 8 sayfa olarak çıkmaktadır. Lider Gazetesi'nin tamamı renkli çıkarken, Manşet Gazetesi'nin 1,2,7,8'inci sayfaları renkli olarak basılmaktadır. Diğer gazetelerde ise 1. ve 8. sayfalar renkli olarak basılmakta iç sayfalar ise siyah beyaz formatta okuyucuya sunulmaktadır. Lider Gazetesi her gün yayın yaparken diğer gazeteler pazar hariç haftanın 6 günü yayın yapmaktadır. Gazetelerin yüzölçümünde ise Lider Gazetesi'nin 1.57 metrekare, Akdeniz'de Yeni Yüzyıl Gazetesi'nin 1,55 metrekare olarak yer alırken diğer 8 gazetenin yüzölçümü 1,5 metrekare olarak ifade edilmektedir. <https://ilanbis.bik.gov.tr/Uygulamalar/AylikListe> (erişim tarihi: 02.03.2024).

Yerel gazetelerin kamuoyunda karşılık bulabilmesi ve başarılı olabilmesi için, öncelikle içerik sorunlarını gidermesi gerekmektedir. Bu sorunların çözümü, yalnızca nitelikli gazetecilerin istihdam edilmesiyle değil, aynı zamanda gazetelerin kurumsal yapılarının güçlendirilmesiyle de mümkündür. İçerik kalitesini ve doygunluğunu artırmak amacıyla, iletişim fakültesi mezunu, teknolojik yeterliliği olan ve ekonomik olarak güvence altında çalışan gazetecilerin istihdam edilmesi büyük önem taşır. Ancak, içerik sorunlarının temelinde, gazetenin teknolojik, ekonomik ve kurumsal eksiklikler gibi diğer yapısal sorunları bulunmaktadır. Dolayısıyla, içerik kalitesindeki iyileştirme çabaları, gazetenin genel sorunlarıyla bir bütün olarak ele alınmalı ve köklü çözümler üretilmelidir (Şeker, 2007:101).

İKİNCİ BÖLÜM

YEREL BASINDA ÇALIŞMA HAYATI

Çalışmanın ikinci bölümünde yerel basında çalışan gazetecilerin özlük haklarının tanımları yapılacak ve yaşanan sorunlar aktarılacaktır. Bu bölümde yerel basında görev yapan gazetecilerin ve diğer medya çalışanlarının karşılaştığı çalışma hayatı zorluklarına odaklanılmıştır.

2.1. Yerel Basında Çalışma Hayatı

Yerel basının kendine özgü dinamikleri ve kısıtlı kaynakları nedeniyle, çalışanlar çeşitli sorunlarla mücadele etmektedir. Ekonomik zorluklar, bu sorunların başında gelirken, düşük ücretler, düzensiz ödemeler ve iş güvencesizliği gibi faktörler gazetecilerin hem iş motivasyonunu düşürmekte hem de yaşam standartlarını olumsuz etkilemektedir. Bu durum gazetecilerin kendilerini mesleğine verememesine yol açmaktadır. Mesleki gelişim açısından da yerel basın çalışanları, eğitim imkanlarının kısıtlılığı, uzmanlaşma fırsatlarının azlığı ve deneyim eksikliği gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Çalışma koşulları da yerel basında çalışanlar için önemli bir zorluk teşkil etmekte, uzun çalışma saatleri, yoğun iş temposu ve yetersiz ekipmanlar çalışanların verimliliğini düşürmektedir. Ayrıca, yerel basında etik sorunlar da yaygın olarak görülmekte, siyasi baskılar, sansür ve otosansür gibi faktörler çalışanların mesleki bağımsızlığını zedelemektedir. Bu sebeple, 5953 sayılı Basın İş Kanunu'nun yerel basındaki uygulamaları ve çalışanların yasal haklarının korunması büyük önem taşımaktadır. Kanunun gazeteci ve diğer medya çalışanlarının tanımları ve hakları konusundaki hükümleri incelenerek, yerel basındaki uygulamalarla karşılaştırılacaktır. Bu bölümde, yerel basında çalışma hayatının iyileştirilmesi için ekonomik destek mekanizmaları, eğitim ve mesleki gelişim programları, yasal düzenlemelerin etkin uygulanması ve sendikal örgütlenmenin teşvik edilmesi gibi çözüm önerileri de sunulacaktır.

2.1.1. Gazetecilerin Sorumlulukları

Gazetecilik ilk olarak 1800'lü yılların ortalarında toplumu bir konudan veya olaydan bilgilendirmeyi amaç edinen bir meslek olarak tanımlanmaktadır. Gazeteciliğin toplumda meslek olarak belirtilmesinin ardından gazeteciler toplum içerisinde saygınlığı olan bir statüye gelmişlerdir. Kamusal çıkarları ve halkın haklarını gözeten gazetecilerin en yaygın

tanımı haber vermek olarak yorumlanmaktadır. Toplum adına aldıkları en önemli sorumluluk ise ulus içinde veya uluslararası iletişimin ve haberleşmenin sağlık bir zeminde oluşturulması ve dağıtılmasını ifade etmektedir (Tokgöz, 2022:5). Basının ve gazetecinin öncelikle haberlerini ulaştırdığı topluma ve devlet kurumlarına karşı yasal olarak belirlenmiş yükümlülükleri vardır. Bu sorumluluklar arasında, en önemlisi, topluma ve kamuoyuna karşı olanıdır. Bunun yanı sıra, basın görevleri arasında halkı bilgilendirmek, tarafsız ve gerçeğe uygun habercilik yapmak, haber kaynaklarına saygı göstermek, ülkeyi ve toplumu korumak, desteklemek, ayrıca kargaşa ve düzensizlikten kaçınmak yer almaktadır (Yılmaz, 2009:134). İlkel gazetecilik yapmaya çalışan gazetecilerin ise bu sorumluluğu yerine getirirken karşısına birçok engel çıkmaktadır. Bireyin eylemlerinden sorumlu tutulabilmesi için öncelikle bağımsız olması esastır. Bu nedenle, basın etiğinin tesis edilmesi, basın özgürlüğünün sağlanmasıyla doğrudan ilişkilidir ve bu, temel bir gerekliliktir. Gazetecilerin bağımsız hareket etme yeteneklerinin, çalıştıkları kuruluşların dayattığı kısıtlamalar, yasal düzenlemeler, resmi onay süreçleri ve yayın kısıtlamaları gibi etkenlerle sınırlandırıldığı görülmektedir (Erimli:2014:29). Günümüzde birçok gazeteci ekonomik sorunlar ile boğuşmaktadır. Bu durum, gazetecilerin kamuoyuna karşı sorumlu olduğu düşüncesini zedelemektedir. Gazetecilerin iş güvencesinden yoksun olması, sendikal örgütlenmeye katılamaması ve bu nedenle ani işten çıkarmalarla karşı karşıya kalması, mesleklerini icra ederken hızla tükenmelerine, hem zihinsel hem de fiziksel olarak yoğun bir şekilde çalışmalarına ve toplum ile gazeteciler arasında yaygın olan 'gazetecinin çalışma saati yoktur' anlayışının hakim olmasına neden olmaktadır. Bu durum, mesleği yapan kişilerin kamuya karşı sorumluluklarını yerine getirme noktasında zorluklar yaratmaktadır. Gelişmiş demokratik sistemlerle yönetilen, refah düzeyi yüksek ülkelerde, gazeteciler kamusal denetimin bağımsız temsilcileri olarak görevlerini yerine getirirler. Bu bağlamda, basın sektöründe çalışan gazetecilik mesleği, bir ülkede yasama, yürütme ve yargı organlarından sonra dördüncü bir erk olarak kabul edilmektedir (Tokgöz, 2022:137-138). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde Gazetecinin sorumluluk kapsamı şu şekilde ifade ediliyor:

“Gazeteci; basın özgürlüğünü, halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüstçe kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve oto sansürle mücadele eder. Gazeteci, önce halka ve gerçeğe karşı sorumludur. Bu sorumluluk kamu otoriteleri ve işverene olan sorumluluklarından önce gelir. Bilgi ve haber ile özgür düşünce, herhangi bir ticari mal ve hizmetten farklı olarak toplumsal nitelik taşır. Gazeteci, ilettiği haber ve bilginin

sorumluluğunu üstlenir. Gazetecinin özgürlüğünün içeriğini ve sınırlarını, öncelikle sorumlulukları ile meslek ilkeleri belirler.” <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html> (erişim tarihi: 06.03.2025).

Yerel basının aldığı sorumluluk biçimi ise ulusal basına göre daha dardır. Yerel basın yayın yaptığı bölgenin sorunlarına eğildiği için ilk öncelikli olarak o bölgede yaşayan halka karşı sorumludur. Yerel halk, yerel yayın organlarında kendi sorunlarını, gelişmelerini, sesini ve kimliğini yansıtan içeriklerle karşılaşır. Kendileri ve çevreleriyle ilgili her konuyu daha yakından takip eder, olaylara daha fazla ilgi gösterirler. Yöre sakinlerinin moral kaynağı olan yerel medya, bu nedenle, bölge halkının, çevresi ve kendisiyle ilgili konularda yetkililere yol gösterici bir rol üstlenir. Yerel yöneticilere ve sorunlarla ilgili sorumluluk taşıyan yetkililere rehberlik eder. Bu sebeple, yerel basın, bölgesel düzeyde dahi olsa, toplumsal yaşamın önemli bir görev ve sorumluluğunu yerine getiren bir kurumdur (Gezgin, 2007:340). Özellikle son yıllarda medya kuruluşlarının halka karşı aldığı sorumluluk, ticari kaygılar sebebiyle yara almıştır. Basın kuruluşlarının genellikle toplumsal sorumluluklarını ikinci plana atıp, ticari kazançlarını önceliklendirdiği gözlemlenmektedir. Medya, ürününün niteliğini artırmak amacıyla editoryal bağımsızlık sağlama, yayın ilkeleri belirleme, özdenetim mekanizmaları kurma gibi yöntemlere başvurmaktadır. Bu yöntemler nitelikli hizmet sunmak yerine, daha fazla ekonomik fayda elde etmek amacıyla benimsendiğinde, kuruluş reklam verenleri memnun etme, siyasi otoritelerle ilişkilerini koruma gibi nedenlerle ürünün kalitesinden ödün vermektedir. Bu gibi durumlarda, gazeteciler, TGC’nin yayınladığı bildirgeye göre, işverenini ikinci plana atarak halka karşı sorumlu olduğu tutumunu sergilemesi gerekmektedir (Erimli, 2014: 31). Gazetecinin ve gazeteciliğin amacı basit bir hedef değildir. Bu nedenle, ideal olarak gazetecinin görevi, doğru ve gerçeklerin bulunabileceği bir alan oluşturmak ve bunu korumaktır. Gazetecinin sorumluluğu, işverenine, çalıştığı medya kuruluşuna veya herhangi bir ideolojiye değil, kamuoyuna ve mesleğinin etik değerlerine karşıdır. Her gazeteci kendi vicdanına karşı sorumludur. Dolayısıyla, sorumlulukları sürekli olarak okurlarına, dinleyicilerine ve izleyicilerine yöneliktir (Tokgöz, 2022:92-93).

2.1.2. Gazetecilerin Hakları

Yasama-Yürütme-Yargı erkinin ardından kamuoyunda dördüncü kuvvet olarak nitelendirilen basında çalışan kişilerin kamuoyunu korumak için aldığı sorumluluk kapsamında hakları bulunmaktadır. Basın, toplumsal bilinç oluşturma ve doğruları halka

aktarma gibi temel bir sorumluluk üstlenir. Gazeteciler bu görevi yerine getirirken, çoğu zaman iktidarın baskısı altında halkı bilgilendirmeye çalışmaktadır. Çeşitli zorlukların yanı sıra, gazete sahipleri de çalışanlarına yeterli özgürlük alanı tanımamakta ve gazeteciler yasal ve sosyal haklarını tam olarak kullanamamaktadır. Yurt genelinde fikir işçilerinin büyük bir bölümü, 212 Sayılı Kanun yerine 4857 Sayılı İş Kanunu'na göre çalıştırılmaktadır (Karahisar, 2014: 68). Bu çalışmada, özellikle 212 Sayılı Kanun ve Değişik 5953 Sayılı Kanun kapsamında sigortalılık yapılma durumu üzerinde durulmuş ve katılımcıların tamamında 212 sigorta bulunduğu görülmüştür. 5953 sayılı Kanun, 1954'te 6253 sayılı Kanun ve 1961'de 212 sayılı Kanun ile bazı değişikliklere gidilmiştir. Özellikle 212 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler, basın işverenleri tarafından çeşitli eleştirilere maruz kalmıştır. Buna karşılık, 1961 Anayasası, tüm çalışanlara, dolayısıyla gazetecilere, sendika kurma ve üye olma, toplu iş sözleşmesi yapma, ekonomik ve sosyal durumlarını iyileştirme amacıyla toplu sözleşme yapmaya işvereni zorlamak için grev yapma ve sosyal güvenlik haklarından yararlanma haklarını güvence altına almıştır (Oğuzman, 1966: 859). Basın iş sözleşmeleri, farklı süre ve çalışma biçimlerine göre sınıflandırılabilir: belirli süreli, belirsiz süreli, tam süreli, kısmi süreli, deneme süreli ve deneme süresiz. Belirli süreli sözleşmelerde, sözleşmenin bitiş tarihi önceden belirlendiği için, sözleşme bitiminde herhangi bir ihbar süresine gerek duyulmaz ve sözleşme kendiliğinden sona erer. Gazetecinin, iş yerindeki günlük ve haftalık çalışma saatlerine uygun olarak tüm mesaisini işverene ayırdığı sözleşmeler, tam süreli sözleşme olarak adlandırılır. Kısmi süreli çalışan bir gazetecinin sözleşmesi de bir iş sözleşmesi niteliği taşıdığından, Basın İş Kanunu'nun sağladığı haklardan, sendika üyeliği ve toplu sözleşme haklarından yararlanma imkanına sahiptir (Karahisar, 2014: 69). Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ne göre gazetecinin hakları şu şekilde belirtilmiştir:

“Gazeteci; tüm bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşma ve kamu yaşamını belirleyen, halkı ilgilendiren tüm olayları izleme, araştırma hakkına sahiptir. Gazetecinin karşısına çıkarılacak gizlilik ve sır gibi engeller, hukuka ve uluslararası normlara uygun olmalıdır. Gazeteci; doğruluğuna, tarafsızlığına ve nesnelliğine inanmadığı bir görüşü savunmaya veya meslek ilkelerine aykırı bir iş yapmaya zorlanmamalıdır. Gazeteci; basın - yayın işletmesinin işleyişini belirleyen, etkileyen önemli kararlardan haberdar edilmeli ve gereğinde kararların alınmasına katılmalıdır. Gazeteci; ekonomik bağımsızlığını güvence altına alacak bir ücret almalıdır. Gazeteci, örgütlenme hakkına sahiptir. Gazeteci; kaynakların gizliliği ilkesi uyarınca, kaynağını ve elindeki belgeleri açıklamaya, tanıklık

yapmaya zorlanamaz. Gazeteci ancak kaynağının izin vermesi ve kaynağı tarafından yanıtlanmış olması hallerinde kaynağını açıklayabilir.”

<https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html> (erişim tarihi: 07.03.2025).

2.1.3 Basın İş Kanunu'na Göre Gazeteci Sayılma Koşulları

Gazetecilik mesleği halkın haber alma ihtiyacı ve bilgiye ulaşma ihtiyacı sebebiyle ortaya çıkmıştır. Halkı ilgilendiren bir konu veya olayda, konunun tüm yönleri, tüm detayları ile sunulan haber içeriğini hazırlayan kişiye gazeteci denir. Kamuyu aydınlatmak ve bilgilendirmek için sorumluluk alan gazeteci kıymetli bir amaç gütmektedir. Kamuyu aydınlatmak için harcadığı çaba ile gazetecinin hayatını idame ettirmek için bir ücret alması gerekmektedir.

Bir kişinin gazeteci olarak kabul edilebilmesi için, fikri ve sanatsal çalışmalarının bir iş sözleşmesine dayanması ve bu çalışmaların karşılığında ücret alması şarttır. 5953 sayılı Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasında, gazetecinin çalışmalarının ücretli olması gerektiği açıkça belirtilmiştir (Karahisar, 2014: 70). Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde Gazeteciliğin tanımı şu ifadelerle belirtilmektedir:

“Günlük yahut süreli, yazılı, görüntülü, sesli elektronik veya dijital basın ve yayın organında, kadrolu, sözleşmeli ya da telif karşılığı, haber alma, işleme, iletme veya görüş, fikir belirtme görevi üstlenen ve asıl işi ile başlıca geçim kaynağı bu olup, çalıştığı işletme ile ilgili yasalar karşısındaki konumu bu tanıma uygun olanlar gazetecidir. Basın ve yayın alanındaki her işletme, çalıştırdığı gazetecileri hukukun gazetecilere tanıdığı sendikal örgütlenme de dahil olmak üzere tüm haklardan yararlandırmak zorundadır.”

<https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html> (erişim tarihi: 05.03.2025).

Yerel gazetecilerin sorumluluğu, ulusal gazetelerde çalışan gazetecilere göre birtakım farklılıklarda göstermektedir. Yerel basın, bulunduğu bölge ve orada yaşayanların tüm sorunlarını ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini gündeme taşıyarak, yerel yönetim ile merkezi yönetim arasında bir köprü işlevi gördüğünü ifade çok sık olarak belirtilmektedir. Halkın sesi ve kulağı olmasının yanı sıra, yerel yönetimin de sözcüsü olabilen bir yapı ile bireyleri küreselleşmenin etkilerinden bir nebze olsun uzaklaştıran yerel gazeteci ulusal basına içerik sağlayarak, onları uyaran ve destekleyen bir rol de üstlenmektedir. Bu görevleri yerine getirirken, yerel gazetecilerin tarafsızlık ilkesine bağlı kalması önemlidir. (Gezgin,

2007: 428). Gelişmiş demokratik sistemlerde, gazeteciler, halkın bağımsız gözlemcileri olarak kabul edilir ve bu sorumlulukla mesleklerini icra ederler. Bu nedenle, basın sektöründe çalışan gazetecilik mesleği, bir ülkede yasama, yürütme ve yargı organlarından sonra dördüncü bir güç olarak değerlendirilir. (Tokgöz, 2022: 137). 5953 sayılı Basın İş Kanunu, düşünsel ve sanatsal alanda faaliyet gösteren ve bu çalışmaları karşılığında ücret alan bireyleri gazeteci olarak tanımlamaktadır. 1952 tarihli Basın İş Kanunu'na göre ise, Türkiye'de yayımlanan gazete ve süreli yayınlar ile haber ve fotoğraf ajanslarında fikir ve sanat işlerinde çalışanlar gazeteci sayılmaktadır. Bu tanım, 3008 sayılı İş Kanunu'nda bedensel işçi olarak sınıflandırılan kişileri kapsam dışı bırakmaktadır. Böylece, gazetecilik mesleği yasal olarak fikri ve sanatsal bir çalışma alanı olarak konumlandırılmıştır (Yılmaz, 2015:210).

2.2. Basın İş Kanunu'nda İş Sözleşmesi

Bu bölümde Basın İş Kanunu'na göre fikir işçilerinin çalışma koşulları göz önüne alınarak tam zamanlı-kısmi, belirli-belirsiz, uzaktan çalışma ve deneme iş sözleşmeleri ekseninde yapılan sözleşmeler incelenecektir. İş sözleşmelerine göre gazetecilerin hakları, ve sorumluluklarının tanımlanacağı gibi bölüm içerisinde belirtilen farklı sözleşmelerin özelliklerine göre işçi ve işverenlerin hangi akitleri uygulayacağı ve sınırlar üzerinde durulacaktır.

2.2.1. İş Sözleşmelerinde Bulunması Zorunlu Olan Maddeler

Gazeteci ve işveren arasında yapılan sözleşmenin yazılı formatta olması gerektiği açıkça ifade edilmektedir. Gazeteci ile işveren arasındaki iş ilişkisi, hizmet sözleşmesine dayanmaktadır. Bu sözleşme, işverene, gazeteciden sözleşmede belirtilen iş türünde hizmet talep etme yetkisi verir. Böylece, gazetecinin çalışma alanı net bir şekilde belirlenir ve işverenin bu alanın dışındaki hizmetleri talep etme olanağı ortadan kalkar. Buna karşılık, gazeteci de sözleşme şartlarına uygun olarak, işini iyi niyetle ve gereken özeni göstererek yerine getirmekle yükümlüdür (Karahisar, 2014:69). Basın iş sözleşmesinin oluşturulması, 4857 sayılı İş Kanunu'na göre düzenlenen genel iş sözleşmesiyle benzerlikler taşır. Ancak, 5953 sayılı Basın İş Kanunu'nun 4. maddesi, yazılı sözleşme yapma zorunluluğunu açıkça belirtmektedir. Bu kanunda, basın iş sözleşmesinin yazılı olarak yapılması "mecburidir" ifadesiyle vurgulanmıştır. Bu kesin ifade, yazılı sözleşme şartının ispat zorunluluğu mu

yoksa geçerlilik koşulu mu olduğu konusunda tartışmalara yol açmaktadır (Şahin ve Avşar, 2016:122-123). Basın İş Kanunu'nun 4. Maddesinde bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

Gazeteci ile kendisini çalıştıran işveren arasındaki iş akdinin yazılı şekilde yapılması mecburidir. Mukavelede aşağıdaki hususların gösterilmesi şarttır: İşin nev'i, Ücret miktarı, Gazetecinin kıdemi, İş nev'inin ve ücretin değişikliğinde mukaveleye derci mecburidir. İki yıl gazetede çalışmış olan gazeteci terfi hak kazanır. Terfi mukavelede tesbit edilen yüzde nispetinde yapılır. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 14.03.2025).

2.2.2. Tam-Kısmi Süreli İş Sözleşmesi

Gazetecinin, iş sözleşmesinde belirlenen günlük ve haftalık çalışma saatlerine uygun olarak tüm mesaisini işverene ayırdığı anlaşılmalarda, tam süreli iş sözleşmesi olarak kabul edilmektedir. Bu tam süreli iş sözleşmelerinde gazeteci, insanı çalışma koşullarına göre belirlenen tüm zamanını işyerine ayırır ve sorumluluğu olan işleri yerine getirir. Kısmi süreli çalışan gazetecilerin ise sözleşmeleri de iş sözleşmesi niteliğinde olduğu kabul edilmektedir. Basın İş Kanunu'nun sağladığı haklardan, sendika ve toplu sözleşme haklarından yararlanma hakkına sahip oldukları belirtilmektedir (Karahisar, 2014: 69). Tam süreli sözleşme usulü çalışan gazeteciler 5953 sayılı Kanun'un 13. Maddesine göre, iş sözleşmesinde aksi yönde bir tanım yapılmadığı sürece, basınla ilgili olsun veya olmasın, başka işlerde çalışma serbestliği tanımaktadır. Bu düzenleme, gazetecilerin, tek bir iş yerinde kısmi süreli sözleşme ile çalışırken, aynı zamanda farklı işlerde de gelir elde edebileceklerini göstermektedir (Karaca, 2010:105). Bu tanım Basın İş Kanunu'nun 13. Maddesinde şu cümleler ile ifade edilmektedir:

Gazeteci işverenle yaptığı mukavelede aksi zikredilmediği takdirde dışarda, basınla alakası olsun veya olmasın, başka iş tutmakta serbesttir. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 13.03.2025).

Basın İş Kanunu'na göre bir gazeteci, çalıştığı kurumda tam zamanlı bir iş sözleşmesiyle yapılan benzer bir çalışmanın üçte ikisine kadar olan çalışma, kısmi zamanlı çalışma olarak kabul edilir. Bu durumda, haftalık çalışma süresinin 45 saat olarak uygulandığı bir iş yerinde, haftalık 30 saate kadar olan çalışma kısmi zamanlı bir iş sözleşmesi kapsamındadır. Kısmi zamanlı iş sözleşmesi ile gazetecinin haftanın belirli günlerinde tam gün veya haftanın her günü belirli saat aralıklarında çalışması, taraflar arasında kararlaştırılabilir (Karaca, 2010: 105). Kısmi zamanlı çalışan gazeteci, serbest

gazeteci olarak ifade edilmemektedir. Kısmi zamanlı çalışan gazeteci de, hizmet sözleşmesine dayalı olarak çalışmaktadır. Gazetecinin basınla ilgisi olmayan bir işten elde ettiği gelir, ana gelir kaynağı haline gelirse, gazetecilik statüsünü kaybedebileceği söylenebilir. Tam zamanlı çalışan bir gazeteciye göre kısmi çalışan bir gazetecinin, işverenle arasında hukuksal anlamda bir iş akışı bulunmamaktadır. Kısmi çalışan gazeteciler, süreli çalışan gazeteciler gibi işlerini yapmaktadır. Bu iki grup arasındaki belirgin fark ise çalışma sürelerinin kısalığıdır (Tosun, 2019: 28-30).

2.2.3. Belirli-Belirsiz İş Sözleşmesi

Belirli süreli basın iş sözleşmeleri, taraflar arasında aksi bir anlaşma bulunmadığı takdirde, sözleşme süresinin dolmasıyla kendiliğinden sona erer ve bu durumda herhangi bir fesih bildirimine gerek duyulmaz. Bu şekilde kendiliğinden sona eren bir sözleşmede, gazetecinin kanun veya işverene karşı herhangi bir talep hakkı bulunmamaktadır (Karahisar, 2014:72). İş sözleşmesi, İş Kanunu'nun 8/1 maddesinde, çalışan bağımlı olarak iş görmeyi, işveren ise ücret ödemeyi üstlendiği bir anlaşma olarak tanımlanır. Türk Borçlar Kanunu'nun 393/1 maddesinde ise hizmet sözleşmesi, çalışanın işverene bağlı olarak belirli veya belirsiz bir süreyle iş görmeyi ve işverenin de bu çalışmaya karşılık zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi kabul ettiği bir sözleşme olarak ifade edilir. 5953 sayılı Basın İş Kanunu'nda iş sözleşmesinin doğrudan bir tanımı bulunmamakla birlikte, kanun metninde sadece "iş akdi" terimi kullanılarak yazılı olarak yapılması zorunlu tutulmuştur. İş Kanunu'ndaki tanımlamadan yola çıkarak, iş sözleşmesi; işin yerine getirilmesi, ücret ödemesi ve bağımlı çalışma unsurlarını içerir. Çalışan, iş görme yükümlülüğünü işverenin talimatlarına uygun olarak ve onun denetimi altında yerine getirir. İşverenin otoritesi altında çalışan, işverenle arasında bir ast-üst ilişkisi oluşmasına neden olur ve bu durum, çalışan ile işveren arasında kişisel bir bağımlılık meydana getirir (Tosun, 2019:23). Belirli süreli basın iş sözleşmeleri, taraflar arasında aksi bir anlaşma yapılmadığı sürece, sözleşme süresinin bitimiyle kendiliğinden sona erer ve bu durumda herhangi bir fesih bildirimine gerek duyulmaz. Bu şekilde sona eren bir sözleşmede, gazetecinin kanun veya işverene karşı herhangi bir talep hakkı bulunmamaktadır (Karahisar, 2014:72).

2.2.4. Uzaktan Çalışmaya Bağlı İş Sözleşmesi

Günümüzde teknolojinin hızla ilerlemesiyle, gazetecilerin işi kolaylaştığı gibi; gazeteciler bağlı olduğu kuruma karşı sorumlulukları teknolojik ortamda da

gerçekleştirebilmektedir. Bu durum birçok basın kuruluşunda yaygın şekilde kullanıldığı gibi iş sözleşmesi de uzaktan çalışma esasına dayalı olarak yapılabilmektedir.

Uzaktan çalışma esasına dayalı iş sözleşmesi, çalışanın işini, evinde veya teknolojik iletişim araçları kullanarak iş yeri dışında, işverenin görevlendirdiği haber içerikleri veya iş yükümlülüklerine bağlı olarak yerine getirmesi şeklinde tanımlanabilir. Günümüzdeki teknolojik gelişmeler, basın da içerisinde olan birçok meslek grubunu barındığı çalışma ortamları yaratmıştır. Çalışanların iş yerine gitmeden de işlerini yapabilmelerine olanak tanıyan bu sistem iş yükünü hafiflettiği gibi gazetecilikte hızı da arttırmaktadır. Örneğin, bir gazeteci köşe yazısını iş yerine gitmeden yazabilir, bir muhabir farklı bir şehirde röportaj yapabilir, bir fotoğrafçı çektiği haber fotoğraflarını başka bir ülkeden gönderebilir, bir editör haber metinlerini evinden düzeltebilir veya bir program sunucusu canlı yayına uzaktan bağlanarak yayına katılabilir. Bu şekilde, gazeteci ürettiği işleri elektronik posta veya farklı haberleşme araçları ile işverene ya da işverenin görevlendirdiği büro da bulunan başka bir çalışana gönderebilir. Dolayısıyla, gazetecinin işini hiç iş yerine gitmeden de yerine getirebilmesi mümkündür. Bu çalışma şekli iş kanununda 14/4 hükmünde tanımlanmaktadır (Tosun, 2019: 30-31).

2.2.5. Deneme İş Sözleşmesi

Deneme İş Sözleşmesi, işçi ve işveren arasında güvene dayalı sürekli bir ilişki kurduğundan, işveren çalışanın kişisel özelliklerini değerlendirmek ister. Bu nedenle, sözleşmeye deneme süresi eklenmesi, işverenin çalışanı yetenek, bilgi, deneyim ve uyum açısından tanımasına olanak tanır. İşveren, beklentileri karşılanmazsa sözleşmeyi kolayca sonlandırabilir. Deneme süresi, çalışanın da iş yerini ve şartlarını tanımasına yardımcı olabilir. Çalışan, beklentileri gerçekleşmezse sözleşmeyi kolayca sonlandırabilir. Bu ihtiyaçlar, deneme süresini meşru kılar (Soyer, 2008:27). Basın İş Kanunu'nun (BİK). 10/1 maddesinde belirtilen Denem İş Sözleşmesi, ilk kez gazetecilik mesleğine başlayanlar için, iş sözleşmesine dahil edilecek bir hükümle, üç ayı geçmemek üzere uygulanmaktadır. Deneme süresinin belirlenebilmesine yönelik düzenlemeler, Türk Borçlar Kanunu, İş Kanunu ve Deniz İş Kanunu'nda da bulunmaktadır (Tosun, 2019: 28). Deneme dönemi, iş sözleşmesine deneme kaydı eklenerek veya sözleşmenin deneme amacıyla sınırlı bir süreye bağlanmasıyla iki şekilde uygulanmaktadır. Deneme süreli sözleşmelerde, deneme süresi içinde kolaylaştırılmış fesih hakkı tanınırken, deneme amaçlı sözleşmelerde, süreli sözleşmeye tabi olduğundan fesih daha zordur. Deneme süreli sözleşmelerde süre

bitiminde normal fesih koşulları geçerli olurken, deneme amaçlı sözleşmelerde süre bitimi yeni bir sözleşme gerektirir. Türk hukukunda sadece deneme süreli sözleşmeler düzenlenmiştir (Soyer, 2008: 28). Deneme süresinin ardından meslek hayatına başlayan ve ilerleyen gazetecinin deneme süreçleri de kıdemine dahil olarak kabul edilmektedir (Karahisar, 2014:78). Basın İş Kanunu'nun 10. maddesinin 1. fıkrasında yer alan "mesleğe ilk intisap eden" ifadesi, deneme süresi konusunda belirsizlik yaratmaktadır. Bu ifade, deneyimli gazetecilerin deneme süresine tabi olup olmayacağı sorusunu gündeme getirmektedir. Yasa koyucu, bu ifadeyle deneyimli gazeteciler için deneme süresi belirlenemeyeceğini veya onların deneme süresinin farklı bir süreye tabi olduğunu belirtmiştir (Soyer, 2008:32).

2.3. Basın İş Kanunu'nda Maaş Düzenlemesi

Bu başlıkta Basın İş Kanunu'nda gazetecilerin maaşı ile ilgili konular ele alınmıştır. İşveren tarafından gazetecilere ödenecek maaşın ödeme zamanı, maaş tutarı, işverenin, gazeteciye karşı olan maaş ödeme yükümlülüğü ve ücretin zamanında ödenmemesi olumsuzluğunun üzerinde durularak kanuna göre olan yaptırımlar ve yükümlülükler işlenecektir.

2.3.1.Maaş tutarı

5953 sayılı Basın İş Kanunu'na göre gazetecinin maaşı işveren ile yapılan iş sözleşmesinde açıkça belirtilmelidir. Yazılı olarak yapılacak olan iş sözleşmesinde iki yıl gazetede çalışmış olan gazeteciye terfi hakkı verilmesi ve terfi sebebiyle maaşına belirlenen oranda zam yapılması belirtilmiştir. Kararlaştırılan ücretin, her ay peşin olarak ödeneceği, sigorta primlerinin ödenmesinin zorunlu olduğu ve gazetecinin ücret, prim, ikramiye ve gibi ücret hakkının gazeteci adına açılmış olan bir banka hesabına yatırılmasının gerektiği ifade edilmiştir. İşverenin çalıştırdığı gazetecilerin ücret, prim, ikramiye gibi ödemelerin banka hesabına yatırılması yükümlülüğü zorunluluğuna tabi olan işveren banka hesabı dışında işverene herhangi bir şekilde ödeme yapamayacağı öne sürülmektedir. Vergi mükellefiyeti, kurum büyüklüğü, kurumda çalışan gazeteci sayısı, işyerinin bulunduğu kent gibi etmenlerin, banka hesabına yatırılacak ödemenin brüt ya da kanuni kesintiler düşüldükten sonra kalan net miktar üzerinden olup olmayacağını belirleme yetkisini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Maliye Bakanlığı'nın yetkili olduğu kaydedilmektedir. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 14.03.2025).

Gazeteci işe giriş tarihinde bir aylık ücretini peşin şekilde almaktadır. Türk Borçlar Kanunu madde 99'a göre, para borçları aksi sözleşmede belirtilmedikçe ödeme günündeki kur üzerinden TL ile ödenebilir ve alacaklı da bu şekilde ödeme talep edebilir. İş Kanunu madde 32/2 uyarınca ücret kural olarak TL ile ödenir. Ancak sözleşmeyle yabancı para üzerinden ücret belirlenebilir veya ödeme günündeki kur üzerinden TL olarak yapılabilir. Ücretin bono, kupon veya yabancı para yerine geçen senetlerle ödenmesi mümkün değildir (Tosun, 2019:40). Gazeteciler, sözleşmelerindeki iş tanımı dışında kurum içerisinde yaptığı iş tanımında yazmayan iş yükümlülüklerini üstleniyorsa ek ücret hakkı kazanmaktadır. Bu durum her ne kadar kanunda belirtilse dahi birçok medya iş tanımı dışında yapılan iş yükümlülükleri için ayrıca bir ödeme yapılmamaktadır (Karahisar, 2014:70). Bunun yanı sıra gazetecilerin, profesyonel gazeteci sayılması gazetecinin geçimini büyük ölçüde bu meslekten kazandığı ücretle sağlama şartı aranmaktadır. Hayatını idame ettirmek için aldığı ücret dışında herhangi bir kazanç sağlayan gazeteci bu şartı sağlayamadığı için profesyonel gazeteci sayılmaz (Şahin ve Avşar, 2016:116). Gazetecinin maaşını belirleme konusunda işverenin ücret belirleme serbestliği bulunmamaktadır. Anayasa'ya göre devlet, emekçinin yaptığı işle doğru orantılı adil ücret kazanma hakkını koruması gerekmektedir. Bu duruma göre işveren gazeteciye asgari ücretin altında bir maaş teklif edemez.

2.3.2.Maaş Ödeme Zamanı

Basın İş Kanunu'na göre yapılan yazılı sözleşmedeki maaş her ay düzenli şekilde ödenmelidir. Basın İş Kanunu madde 14/1, gazeteci ücretlerinin her ay peşin ödenmesini zorunlu kılar. Buradaki "ay" ifadesi, takvim ayını değil, gazetecinin işe başlama tarihinden itibaren geçen 1 aylık süreyi kapsamaktadır. Gazetecinin işe giriş tarihinden itibaren doldurduğu her ay ücreti banka hesabında yatırılmalıdır. İlgili kanunda geçmişte bu durum yapılan sözleşmede ifade edilebiliyorken son düzenlemede yapılan bu kanun tartışılmaz hale gelmiştir. İki tarafın isteği dahi olsa bu kuralın değiştirilmesi mümkün olmamakla birlikte yapılan değişiklik hükmedici hale getirilmiştir (Tosun, 2019:38-39).

2.3.3. Maaşın Geç Ödenmesi

Gazetecinin ücretini zamanında ödemeyen işverenler, gazetecilere geciken her gün için %5 fazla ödeme yapmak zorundadır. 14. Madde gazetecinin emeğinin korunması açısından gazetecilere özel bir statü tanır. Gazetecilerin maddi sorunları engellenerek düşünce özgürlüğünün desteklenmesi bu konuda ön plandadır. Ücretin ödenmemesi durumunda işverene cezai yaptırım uygulanması gerekmektedir. Ücret gecikmelerinde

uygulanan günlük %5 zamlı ödeme kuralı, Yargıtay kararıyla kamu düzeni hükmü sayıldığından, bu oranı düşürmeyi veya kaldırmayı hedefleyen sözleşmelerin tümü geçersiz sayılmaktadır. (Karahisar, 2014:71). Geciken maaş ödemelerinde gazetecinin hakkı olan günlük yüzde 5 faiz ödemesini uzun bir müddet istememesi belirli oranlarda indirim uygulama yoluna gidilmesinin önü açmaktadır. Bunun yanı sıra geciken ücret ödemelerinde gazetecinin bu tutarı talep etmemesi Yargıtay tarafından gazetecinin kendi kusuru olarak belirtilmiştir (Karaca, 2010:139).

Kanundaki yazılılık şartı, gazeteciyi korumaya, işverene ise yükümlülük getiren bir tedbir olarak ifade edilmektedir. Gazeteci ücretinin peşin ödenmesi, gecikme halinde günlük %5 faiz talep hakkı, kıdem tazminatında tavan olmaması, meslek kıdeminin önemi, hamilelik, askerlik ve mahkumiyet gibi durumlarda ücretin devamı gibi düzenlemeler, gazeteci haklarının korunmasına yönelik hükümlerdir. Kanun koyucunun gazeteciyi bu kadar koruyucu önlemlerle donatırken, yazılılık eksikliği nedeniyle iş ilişkisinin baştan geçersiz sayılması adil olmaz. Ayrıca, TBK m. 394/3 gereği, sonradan anlaşılan geçersiz hizmet sözleşmesi, geçersizlik anlaşılan kadar hüküm doğurur. Bu nedenle, basın iş sözleşmesinin en başından itibaren geçersiz sayılması mümkün değildir. Geçersizliğin ileriye etkili kabulü ise, sözleşme ifa edilmeye başlandıktan sonra taraflardan birinin hukuki sorumluluk olmadan sözleşmeden Keyfi olarak çıkabilmesi sonucunu doğurur ki bu da kabul edilemez (Tosun, 2019:22).

2.3.4. Fesih Sonrası Ücret Ödemesi ve Kıdem Tazminatı İhbar Tazminatı

Gazetecinin kıdem hakkı, mesleğe ilk girişinden itibaren hesaplanır ve iş sözleşmesinin feshi durumunda bu süreye göre tazminat almaya hak kazanmaktadır. İlk madde kapsamına giren bir işyerinde işverenle arasındaki kesintisiz hizmet durumu, bir veya birden fazla sözleşmeyle en az beş yıl sürmüş olan gazetecinin işten çıkarılması, yazılı bildirimin yapılmasından üç ay sonra geçerli olmaktadır. Beş yıldan az hizmeti bulunanlar için bu bildirim süresi bir ay olarak ifade edilmektedir. Bildirim süresinin son günü, tazminat hesabına esas alınır ve yıllık izinden sayılmaz. Gazeteci kullanmadığı yıllık izin ücretini, işten çıkarılması halinde peşin olarak alır. Bu madde hükümlerine göre işine son verilen gazeteciye, feshedilen sözleşmenin kapsadığı her tam hizmet yılı ve kusuru için, son aldığı aylık ücret tutarında kıdem tazminatı işveren tarafından ödenmesi gerekmektedir. (İkinci cümle Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir). İlk sözleşme yılı için bu hesaplama yapılmamaktadır. Daha önce kıdem tazminatı almış olan gazetecinin yeni kıdemi, yeni işe başlama tarihinden itibaren hesaplanmaktadır. İşverenle gazeteci arasında bu duruma aykırı

bir sözleşme yapılması olanağı da bulunmaktadır. İşverenin ekonomik zorluklar nedeniyle gazetecinin tazminatını tek seferde ödeyememesi durumunda, ödeme en fazla dört taksitte yapılmakta olup, bu taksitlerin toplam süresi bir yılı aşamaması kanunda belirtilmektedir. Ancak bu taksitlendirme, ilgili işyerinin mali vergisini tahakkuk ettiren vergi dairesinin, kuruluşun zarar ettiğine dair kararı üzerine gerçekleştirilebilir. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 15.03.2025). Basın İş Kanunu, işverene iki haklı fesih nedeni sunar: Birincisi, gazetecinin göreviyle ilgili konularda kasten veya ağır ihmalle yayın organının itibarını zedeleyici davranışta bulunmasıdır. Bu durumda ihbar ve kıdem tazminatı ödenmez, ayrıca gazeteci peşin aldığı ücretin kullanılmamış kısmını iade eder (Karahisar, 2014: 75). Belirsiz süreli basın iş sözleşmelerinde, fesih ihbar süresine bağlıdır ve bu süre içinde iş ilişkisi devam eder. İşverenin haksız ve ihbarsız feshi halinde gazeteci ihbar tazminatı alır. Gazetecinin ihbarsız ayrılması durumunda ise aynı miktarda tazminatı işverene öder (Şakar, 2008:18).

2.4. Çalışma Süresi

Mevzuatta belirtilen tanıma göre ‘fikir işçisi’ olarak tanınan gazeteciler, işçi sınıfına göre farklı bir iş kanunundan faydalanmaktadır. Basın İş Kanunu’nda gazetecilerin, özlük hakları içerisinde çalışma süreleri ve çalışma süresi dışında yerine getirilen iş yükümlülüklerinin karşılığı olarak işveren tarafından gazeteciye verilecek ek ücretlerin tutarı da belirtilmektedir. Bunun yanı sıra gece ve gündüz çalışma koşullarının da farklılığı sebebiyle değişen özlük hakları da bu konular altında aşağıda incelenecektir.

2.4.1. Gündüz ve Gece Çalışma Süresi ve Ayrımı

Basın İş Kanunu’nda günlük çalışma süresini gece ve gündüz fark etmeksizin 8 saat olarak belirtilmektedir. Sürekli olarak gece çalışan gazetecinin haftalık çalışma süresi 40 saat olmakla birlikte kesintisiz 2 gün izin hakkı bulunmaktadır., gündüz çalışan gazeteciler ise 48 saat olarak haftada 1 gün tatil hakkı vardır. Kanunda belirtilen bu süreler işveren ve gazeteci arasında yapılan sözleşmeyle belirlenerek azaltılabilmektedir. Kanunda gece çalışmasına dair bir tanım bulunmamakla birlikte, fazla mesailerin gece 24:00 sonrası için bir kat fazla ücretlendirileceği belirtilmiştir. Gece çalışması tanımındaki bu boşluğun, İş Kanunu madde 69 kıyas alınarak, en geç 20:00’de başlayıp en erken 06:00’da sona eren ve en fazla 11 saat süren dönem olarak doldurulması gerektiği ifade edilmektedir (Karahisar, 2014:71). Basın İş Kanunu’nda bulunan zorunlu mesailere ilişkin belirtilen hükümlerin nispi emredici hukuk

kuralı olması sebebiyle her koşulda işveren ve gazeteci arasındaki bireysel iş sözleşmesi ya da toplu iş sözleşmeleri ile gazeteci lehine değiştirilebilmektedir (Karaca, 2010:205).

Gazetecilik mesleğinin doğası diğer mesleklerden farklılık barındırmaktadır. Haberin öngörülemezliği ve sürekli haber takibi yükümlülüğü, günlük 8 saatlik sabit çalışma süresi uygulamasını zorlaştırmakla birlikte kanunda belirtilen bu kapsamın üzerinde bir ortalama ile gazeteci çalışmaktadır. Örnek vermek gerekirse 24 saat yayın yapan televizyon ve radyolarda vardiyalı çalışma sistemi zorunluğu bulunmaktadır. Bu nedenle, günlük 8 saatlik çalışma süresi ancak işyerinde sabit görev yapan editör, haber sunucusu, karikatürist ve yayın akış planlayıcısı gibi gazeteciler için daha uygun bir düzenleme olabilir. Meslekteki birçok emekçinin bu kapsamdan tam olarak faydalanabildiği söylenememektedir (Tosun,2019:53). Yukarıda belirtilen gibi mesleğin doğası süreklilik içermektedir. Her saat yaşanabilecek milyonları ilgilendiren sıcak gelişmeleri halka aktarmak ile sorumlu olan gazetecinin mesai kavramı çeşitlilik göstermektedir. Gündüz veya gece çalışan bir gazeteci, yükümlülüğü olan mesai saati çerisinde kazandığı ücretin yüzde 50 daha fazlası ile mesai görevini yerine getirmesi Basın İş Kanunu'nda düzenlenmiştir. Mesai üzerinde çalışılan her saatte işveren, gazeteciye saatlik ücretinin yüzde 50 daha fazlasını ödemekle yükümlüdür. Toplu İş Sözleşmesi (TİS). bulunan işyerlerinde ise mesai saat ve süreleri netleştirilmekte ve işveren onayı alınması zorunlu tutulmaktadır (Şahin ve Avşar, 2016:123). Basın İş Kanunu'nda ara dinlenmesine dair bir belirtme yoktur. Bu boşluk, İş Kanunu madde 68. Maddesine kıyas alınarak doldurulacağı ifade edilmektedir. Ama, bireysel ve toplu iş sözleşmeleriyle farklı ara dinlenme süreleri yazılı mukaveleye eklenebilmektedir. İş Kanunu 66. Maddede, fiilen çalışılmamasına rağmen çalışma süresinden sayılan halleri (süt izni, yer altı/su altı işleri, iş için başka yere gidiş-dönüş süresi, hazır bekletilme, esas iş dışında çalışma, toplu taşımada geçen süre). düzenlemektedir. Bu maddede sayılan durumların gazetecilik mesleğine uygulanamayacağı açıktır. Gazetecinin çalışmak üzere başka yere gönderilmesi durumunda ulaşımda geçen sürenin, gazetecinin bir habere gönderilmesi için hazır beklemesinde geçen sürenin çalışma süresinden sayılması gerektiği kanaati yaygındır (Tosun, 2019:55-56).

2.4.2. Fazla Mesai Süresi

Gündüz çalışan gazeteciler için belirtilen günlük 8 saat çalışma süresi, gece çalışan gazeteciler için ise 7,5 saatlik çalışma süresinin yanında fazla mesai yapan gazeteciye saatlik

ücret tutarının yüzde 50'li fazlası ödenmekle birlikte, günlük en fazla mesai 3 saat olarak yapılabilmektedir.

İş Kanunu 63/1 maddesine göre haftalık 45 saati aşan çalışmalar fazla çalışma olarak belirtilmektedir. Denkleştirme esasıyla ortalama haftalık çalışma süresinin 45 saat olması durumunda, bazı haftalardaki 45 saati aşan çalışmalar normal kabul ifade edilmiştir. İş Kanunu 41/3 maddesine göre ise sözleşmeyle haftalık sürenin 45 saatin altında belirlendiği veya denkleştirme uygulandığı hallerde, ortalama haftalık süreyi aşan ve 45 saate kadar olan çalışmaları fazla sürelerle çalışma olarak tanımlar. Basın İş Kanunu Ek madde 1, gündüz veya gece 8 saatlik çalışmayı aşan ve ulusal bayram, genel tatil ile hafta tatilinde yapılan çalışmaları fazla çalışma olarak düzenlemektedir (Tosun,2019:58). Fazla mesai ücreti, normal çalışma saati ücretine yüzde 50 oranında fazla hesaplanır. Bu durum kanunda yer almakla birlikte işveren bu tutarı ödemeyi yapılan sözleşme ile kabul etmektedir. Basın İş Kanunu'na göre, gazetecinin fazla çalışmasının gece saat 00:00'dan sonraki her saat için yüzde 50 değil yüzde 100 yani iki katı saatlik ücret usulüne göre hesaplama yapılması kanunda ifade edilmektedir. Fazla mesai ücretleri, ilk aylık maaş ödemelerinde maaş ödemesi içerisinde yapılması zorunludur. Bu ücretlerin zamanında ödenmemesi halinde, her geçen gün için normal ücretlerde olduğu gibi yüzde 5 oranında gecikme zammı uygulanır. Ayrıca, Basın İş Kanunu Ek madde 1 hükmü, fazla mesai sürelerinin hesaplanmasında yarım saatten az olan dilimlerin yarım saat, yarım saati aşan sürelerin ise bir saat olarak kabul edileceğini belirtir (Karahisar, 2014: 72).

2.5. İzinler ve Fazla Mesai

Gazetecilerin resmi, dini tatiller ile diğer tatil günlerinin kapsamını belirleme hakları olan bu tatil günlerinde çalıştırılan gazetecilerin kazanacakları fazla mesai ücreti üzerinde durulan bu başlıkta gazetecilerin en büyük sorunu olan fazla çalışma ancak mesai ücreti de alamama sorununa da değinilecektir. Gazetecilerin resmi ve yıllık izin haklarının yanı sıra evlenme, yakınıni kaybetme ve doğum gibi birçok ücretli izin hakkı da bulunmaktadır. Bu konularında yer alacağı başlıklarda gazetecinin tüm izin hakları saptanacaktır.

2.5.1. Haftalık İzin ve Fazla Mesai

Basın İş Kanunu'na göre gazeteci haftada bir tam gün tatil yapmaktadır. Gazeteciye 6 günlük fiili çalışma sonrası bir günlük ücretli dinlenme ve izin verilmesi kararlaştırılmış ve temel hak olarak belirtilmişti. Gece çalışan gazeteciler için ise haftalık izin 2 tam gün

olarak ifade edilmektedir. Bir gazetecinin hafta tatiline hak kazanabilmesi için, haftalık tatil öncesindeki çalışmalarının kesintisiz ve fiili olarak gerçekleşmesi şartı aranmaktadır. Bu sebeple, günlük çalışma periyoduna göre art arda 5-6 gün çalışılmaması durumunda hafta tatili hakkı oluşmamaktadır. Ancak, hafta tatili öncesinde haklı bir sebeple çalışmaya ara verilmişse, bu süreler çalışılmış gibi sayılır ve gazeteci hafta tatiline hak kazanır (Tosun,2019:82). Basın İş Kanunu'na göre, gazetecilerin günlük normal çalışma süresi gece veya gündüz fark etmeksizin 8 saat olduğu ifade edilmektedir. Bu süreyi aşan her çalışma, fazla mesai olarak değerlendirilmekte olup Kanunun Ek 1. maddesi, gazeteciyi koruma amacıyla fazla mesainin günlük 3 saati geçemeyeceğini işaret eder. Bu sınırlamaya rağmen bir gazeteci günde 3 saatten fazla mesai yapmışsa, gerçekleştirdiği tüm fazla çalışmalar için fazla mesai ücreti alma hakkı da gerekmektedir. Fazla mesai ücreti,8 saat içerisindeki normal ücretin yüzde 40 fazla olması gerektiği kanunda belirtildiği gibi Gece saat 00.00'dan sonraki fazla mesai ücretleri yüzde 50 değil yüzde 100 olarak hesaplanmalıdır (Karahisar, 2014:71). Hafta tatili ücreti, çalışılmayan bir günün karşılığı olarak verildiğinden, normal maaşın ödeme tarihinde ve onunla birlikte ödenmelidir. Kanunda, hafta tatili ücretinin hesaplanmasında hangi ücretin esas alınacağı net olarak belirtilmemiş olsa da, yıllık ücretli izinlerde olduğu gibi temel ücretin dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir (Tosun, 2019: 83). Bu durumun yanı sıra sektörde çalışan birçok gazeteci, özellikle de yerel medyada çalışan gazeteciler kurumsal yapıların tam olarak oturmadığı için fazla mesai ücretini ya hiç alamadıklarını ya da bir süre sonra çok az bir kısmını aldıklarını ifade etmektedir.

2.5.2. Yıllık İzin

Basın İş Kanunu'nda yazan 21. Maddeye göre Günlük yayınlanan bir gazetede çalışan ve en az bir yıllık kıdeme sahip gazeteciye yılda dört hafta tam ücretli izin verilir. Gazetecilik mesleğindeki hizmeti on yılı aşanlar ise altı hafta ücretli izne hak kazanır. İzin süresinin belirlenmesinde, gazetecinin aynı gazetede geçirdiği süre değil, meslekteki toplam hizmet süresi esas alınır. Günlük olarak yayınlanmayan periyodik yayınlarda görev yapan gazetecilere ise her altı aylık çalışma dönemi için iki hafta ücretli izin verilir. Yıllık ücretli izinlerin hesaplanmasında, Basın İş Kanunu kapsamındaki "Gazeteci" tanımına uyan kişilerin meslekte geçirdikleri toplam hizmet süresi dikkate alınır; iş sözleşmesinin kesintili olup olmaması bu durumu etkilemez. İzin hakkından vazgeçmek mümkün değildir. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 15.03.2025).

İş Kanunu'nun 59/1. Maddesine göre, iş sözleşmesinin gazeteci veya işveren tarafından feshi durumunda kullanılmamış yıllık izin sürelerine ait ücret gazetecinin aldığı son maaş üzerinden hesaplanarak gazeteciye verilmektedir. Bununla birlikte Basın İş Kanunu'nda basın iş sözleşmesinin sona ermesi halinde yıllık izin ücretinin hangi ücret üzerinden hesaplanacağına dair açık bir belirme yoktur. Bazı hukukçular bu ücretin son ücret olması gerektiğini ve gazetecinin hem haklarını korumak hem de enflasyondan korunması gerektiğini ifade ederken, Yargıtay önceleri izin ücretlerinin ait oldukları dönemdeki ücret üzerinden hesaplanması gerektiği yönünde kararlar verdiği ifade edilmektedir. Son olarak ise Yargıtay, içtihat değişikliğine giderek bu tür durumlarda hesaplamanın son ücret üzerinden yapılması gerektiğine açıkça hükmetmiştir (Tosun, 2019:80-81).

2.5.3. Bayram Tatili ve Resmi Tatil ile Fazla Mesai

Ulusal bayram ve genel tatillerde gerçekleştirilen çalışmalar, sekiz saatlik normal iş süresini aşmasa dahi, süresi ne olursa olsun fazla mesai olarak kabul edilir. Eğer ulusal bayram ve genel tatillerdeki çalışma süresi sekiz saati geçerse, bu aşan kısım da ayrıca fazla çalışma olarak değerlendirilir. Ek olarak, Basın İş Kanunu'nun 19. maddesi gereğince, altı günlük çalışmanın ardından gazetecinin bir gün hafta tatili hakkı bulunmaktadır. Bu nedenle, gazetecinin hafta tatilinde yaptığı her saatlik çalışma da fazla mesai olarak işlem görmelidir (Sümer, 2014:112). Ulusal Bayram, 28 Ekim saat 13:00'te başlayıp 29 Ekim'in sonuna kadar devam eder. Genel tatil günleri ise resmi ve dini bayramlar olmak üzere iki kategoridedir. Resmi tatiller şunlardır: 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı. Dini bayramlar ise Ramazan Bayramı (Arife günü saat 13:00'ten itibaren 3,5 gün) ve Kurban Bayramı (Arife günü saat 13:00'ten itibaren 4,5 gün) şeklindedir. Bunların dışında, 1 Ocak Yılbaşı, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü ve 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü de genel tatil olarak kabul edilir (Tosun, 2019: 65). Bahsedilen resmi ve dini bayramlar ve özel günlerde tatil hakkı bulunan gazeteci bugünlerde çalıştırılması durumunda fazla mesai ücret hakkı kazanır. 212 sigorta kapsamı dışında bulunan gazeteci ise basın sigortalı gazetecilerin kanun kapsamında elde ettiği bu haklardan yararlanamamaktadır (Karaca, 2010:211).

2.5.4. Evlenme, Doğum ve Ölüm İzinleri ve Diğer Özel İzinler

BİK m. 19/2 hükmünde tanımlanan doğum, evlenme veya ölüm gibi bir olayın yaşanması ile gazeteciye kanunda belirlenen süreler izin olarak tanınmaktadır. Gazetecinin

bu gibi bir durum yaşaması ve izin hakkını kullanması ile bu kullanılan süreler yıllık izin süresini etkilememektedir (Tosun, 2019:78).

Basın İş Kanunu'nda yer alan, '*Birinci fıkra hükmü dışında gazeteci, çocuğu dünyaya geldiği zaman üç; eşi veya çocuğu, anası veya babası öldüğü zaman dört; çocuğu evlendiği, kardeşi, büyük anne veya büyük babası veya torunu öldüğü zamanlar iki gün olağanüstü ücretli izine hak kazanır. Bu izinler senelik izinden sayılmaz*' söyleme göre gazetecinin bu hakkı korunmaktadır. Bunun yanı sıra gazeteci evlendiğinde 5 gün balayı izni de verildiği bilinmektedir. (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 15.03.2025)).

2.6. İşe Yansımaya Ücret Ödemeleri

Basın İş Kanunu'nda yer alan kanunlara göre gazeteciye bazı durum ve koşullar oluştuğu takdirde işe yansımaya dahi ücret ödenmesi kanun kapsamında koruma altına alınmıştır. 5953 sayılı Kanunda erkek gazeteciler için askerlik, kadın gazeteciler için gebelik, her iki cinsiyet grubunu da içine alan mahkumiyet, yayının ara verilmesi, haftalık izin, yıllık ücretli izin, yıllık ikramiye ve hastalık dönemlerinde gazeteciye çalışmamış olsa dahi ücret ödenmesi zorunluluğu belirtilmiştir. Bu tür oluşan durumlar ücret ödemeleri asıl ücret olarak değerlendirilmemekte olup ücret eki niteliği taşımaktadır. Bu başlıkta işe yansımaya ücretler üzerine durulacaktır

2.6.1. Yıllık İkramiye Ödemesi

İşveren, her tam hizmet yılı sonunda, elde ettiği kazançtan karşılamak üzere ve gazetecinin katkısıyla orantılı olmak koşuluyla, en az bir aylık maaşı tutarında ikramiye ödemekle yükümlüdür. BİK m.14/son hükmü kanuni ikramiyeyi düzenlemektedir Kanunda belirtilen bu ikramiye miktarının, işverenin kârı ve gazetecinin emeği arasındaki orana göre belirlenmesi ilkesinin uygulamada zorluklar yarattığı açıktır. Doktrinde de kabul gören bir görüşe göre, bu düzenleme, işverenin düşük bir kâr elde etmesi durumunda bile her gazeteciye en az bir aylık ücret tutarında ikramiye ödemesini zorunlu kılabilir. Bu durum, işverenin elde ettiği tüm kârı hatta sermayesini bile harcamasına neden olabilir. Ayrıca, gazetecinin emeğinin işyerinin kârındaki payının kesin olarak belirlenmesinin mümkün olmaması da bu hükmün eleştirilmesine yol açmaktadır (Tosun, 2019:42). Gazetecilere yönelik 14. madde hükümleri, ücretin korunması açısından diğer iş yasalarından ayrıcalıklı bir konum sunmaktadır. Bu durum, gazetecilerin ekonomik zorluklarla karşılaşmasını

önleyerek düşünce özgürlüğünü desteklediği gerekçesiyle olumlu karşılanmaktadır (Karahisar, 2014:71).

2.6.2. Askerlik Süresince Maaş Ödemesi

Basın İş Kanunun 16. Maddesinde göre eğitim veya tatbikat nedeniyle silah altına alınan gazetecinin bu süre zarfındaki ücret hakkı saklı kalır. Ancak, yedek subay veya benzeri statülerle askeri hizmet karşılığında maaş alan gazetecinin bu maaşı, kendi işinden aldığı ücretten düşükse, işveren yalnızca aradaki farkı ödemekle yükümlüdür. Kısmi veya genel seferberlik nedeniyle silah altına alınan gazeteciler için bu maddenin ilk fıkrasının hükümleri üç ay süreyle geçerlidir. İlk zorunlu askerlik hizmeti için silah altına alınan gazeteciye, normal askerlik süresi boyunca son aldığı ücretin yarısı ödenir. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 24.03.2025).

Kanunda askerlik için üç ana farklı başlıkta düzenleme yapılmıştır. Bunlar; ‘*Talim veya manevra nedeniyle askere alınma döneminde ücret, kısmi veya genel seferberlik nedeniyle askere alınma döneminde ücret, Muvazzaf askerlik döneminde ücret*’ olarak başlıklandırılan Tosun, farklı unsurların oluşması durumunda ödemenin de farklılaşacağından bahsetmiştir. BİK m. 16/1 uyarınca, talim veya manevra nedeniyle silah altına alınan gazeteci, bu süre boyunca sözleşmedeki ücretini almaya devam eder. Ancak, eğer gazeteci bu görevi yedek subay olarak veya ücret alarak yapıyorsa ve aldığı ücret işvereninkinden azsa, işveren yalnızca aradaki farkı öder. Alınan ücret eşit veya fazlaysa, işverenin ücret ödeme zorunluluğu ortadan kalkar. BİK m. 16/2'ye göre, kısmi veya genel seferberlikte askere alınan gazeteciye 3 ay süreyle ücret ödenmeye devam eder. Belirli süreli sözleşme, sözleşmenin askıda olması ve ücret farkı durumlarında talim/manevra dönemi için yapılan açıklamalar, seferberlik hali için de geçerlidir. Talim/manevra süresince sözleşme feshedilemezken, seferberlik 3 ayı aşarsa, sözleşme BİK'deki fesih hükümlerine göre sona erdirilebilir. İşveren, ilk kez zorunlu askerlik görevini yapan gazeteciye, normal askerlik süresince son ücretinin yarısını ödemekle yükümlüdür. Askerlik süresinin uzaması durumunda bu zorunluluk ortadan kalkar. Bu düzenlemeden yararlanmak için gazetecinin askerliğe iş yerinde çalışırken başlaması gerekir. İşten ayrıldıktan sonra askere başlanırsa işverenin ücret ödeme yükümlülüğü yoktur. BİK'te askerlik nedeniyle iş sözleşmesini fesheden gazetecinin kıdem tazminatına hak kazandığına dair bir hüküm bulunmamaktadır ve Yargıtay kararları da bu yöndedir (Tosun, 2019: 44-45-46-47).

2.6.3. Hamilelik Süresince Maaş Ödemesi

Kadın gazetecileri kapsayan hamilelik dönemindeki ödeme ise kanunun yine 16. Maddesinde açıkça belirtilmektedir. Kanunda kamile olan kadın gazeteci, gebeliğin yedinci ayından doğumun ikinci ayının sonuna kadar izinlidir. Bu süre içinde işveren, gazeteciye son aldığı ücretin yarısını öder. Eğer doğum gerçekleşmez veya bebek ölü doğarsa, bu durumun yaşandığı tarihten itibaren bir ay boyunca aynı ödeme yapılır. Gazetecinin sigorta veya diğer kurumlardan aldığı yardımlar bu ödemeyi etkilemez denilerek hakları koruma altına alınmaktadır <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 25.03.2025). İş Kanunu'nun 74. maddesi, kadın işçilerin doğum öncesinde ve sonrasında sekizer hafta olmak üzere toplam on altı hafta çalıştırılmamasını öngörür. Bu izin sürelerinin başlangıç ve bitiş zamanları, kadın işçinin sağlık durumuna göre farklılık gösterebilir. Çoğul gebeliklerde bu on altı haftalık süreye eklemeler yapılır. Erken doğum durumunda ise izin süresinin kullanım zamanı değişir. Çocuğun ölü doğması veya annenin vefatı halinde, kullanılmayan doğum sonrası izin süreleri babaya verilir. Ayrıca, kadın işçinin isteği üzerine veya evlat edinme durumlarında da ek izinler tanınmaktadır (Tosun, 2019:48). Gazeteciliğin zorlu doğası gereği, kadın gazetecilere sağlanan uzun doğum izinleri uygun görülmektedir. BİK'te süt izni düzenlenmemesine rağmen, İş Kanunu m. 74/son hükmü uyarınca kadın gazeteciler de süt izni hakkına sahiptir ve bu hak toplu iş sözleşmeleriyle güvence altına alınabilir (Gökçe, 2010:53).

2.6.4. Tutukluluk Durumunda Maaş Ödemesi

Basın İş Kanunu'na göre, bir gazeteci, çalıştığı kurumda bir haber veya yazı yüzünden mahkum edilirse, işveren maaş ödemesine devam eder. Bu mahkumiyet durumunun yarattığı haber metni veya yazı, gazeteci tarafından yayın organının sorumlu müdürü veya sahibinin bilgisi dışında servis edilmişse, ya da sorumlu müdürün incelemesinden geçen haber metninde değişiklik, ekleme veya çıkarma yapılmışsa, gazeteci bu hakkını kaybetmektedir. Mahkum edilen gazeteci, çalıştığı kurumdaki toplu maaş artışlarından diğer çalışanlarla aynı ölçüde faydalanır. Gazetecinin mahkumiyeti o kurumda yazdığı haber metni veya yazı daha sonra herhangi bir mahkumiyet durumu yaratırsa işveren gazeteciye son aldığı maaş tutarın her ay tazminat öder <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 25.03.2025).

Kanunda yer alan 'özgürlüğü kısıtlanan gazeteci' ifadesinin kullanılması, açıklığa kavuşturulan bu düzenlemenin tutuklama, gözlem altına alma ve hüküm giyme gibi

durumları kapsadığı şeklinde yorumlanmalıdır. Basın İş Kanunu, işverenin ücret ödeme sorumluluğunu gazetecinin özgürlüğünün kısıtlandığı zaman dilimiyle sınırlandırmakta olup bu durum bittiğinde bu ödeme de kesilmektedir. Mahkum olan gazeteci serbest bırakılma, genel af veya denetimli serbestlik gibi nedenlerle mahkumiyet durumu sonlandığında işverenin ücret ödeme zorunluluğu da ortadan kalkmaktadır (Tosun, 2019:49). Basın İş Kanunu, gazetecinin haber metni veya yazısı nedeniyle mahkum edilmesinden sorumlu yazı işleri müdürünü de sorumlu tutmaktadır. Çünkü kurumdaki yayınlanan tüm haber içerikleri sorumlu yazı işleri müdürünün kontrolünden geçmektedir. Yazı işleri müdürü, kurumu suç teşkil edebilecek içerikten korumakla görevlidir. Bu tür bir durum yaşanması halinde mahkum edilen sorumlu yazı işleri müdürünün gazeteci gibi mahkumiyet ücreti almaması eleştirilirken bu olumsuzluğu ortadan kaldırmak için 16/1 ile yazı işleri müdürünün hapis cezalarının süresine bakılmaksızın para cezasına çevrilmesi kararlaştırılmıştır (Atılğan, 2001:80).

2.6.5. Yayın Tatilinde Maaş Ödemesi

Kanunda yer alan maddeye göre her ne sebeple olursa olsun yayın tatili verilen kurumda çalışanlar yayın tarihinden itibaren 60 gün boyunca yani 2 ay boyunca son aldıkları ücreti işveren tarafından ödenmesi kanunen yasallaşmıştır. Yayın tatiline giren kurumdaki gazetecilerin tazminatları ise öncelikle ödenmektedir. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 29.03.2025).

2.6.6. Hastalık ve İşe Elverişsiz Durumda Maaş Ödemesi

Basın İş Kanunun 12. Maddesine göre gazetecinin yakalandığı hastalık sebebiyle işveren iş sözleşmesini tek taraflı olarak feshedemez. Gazetecinin koruma altına alındığı bu durumda gazetecinin hastalığı 6 aydan daha uzun sürerse işverenin takdiri ile tazminatı ödenerek sözleşme sonlandırılabilir. Hastalığa yakalanan gazeteci, sağlık sorunları sebebiyle iş görememesi halinde işten çıkarılırsa ve 1 yıl içinde sağlığına kavuşursa eski işine dönme hakkı bulunmakla birlikte işveren bu dönüşü reddedemez. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> (erişim tarihi: 29.03.2025).

Hastalığa yakalanan gazetecinin tazminatını ödeyen işveren ödediği tazminatın içerisinde ihbar tazminatı ödemez. Bu durum derhal fesih olduğu için bu ücretin ödenmesi durumu oluşmamaktadır. Hastalanan gazeteci yine bir süre sonra işine dönmüş ama artan

sağlık sorunlarıyla performansının düştüğü belirtilse de görevini engelleyecek bir sağlık sorunu yoksa sözleşme işveren tarafından feshedilemez (Karahisar, 2014: 75).

Kanun hastalık ile ilgili yazan kısımda oluşan bazı boşluklarda bulunmaktadır. Bu eksiklik, hukuk açısından eleştirilmekte olup yasal boşluğun nasıl doldurulacağı tartışılmaktadır. Söz konusu boşluğun madde 25/I hükmü ile doldurulması halinde, gazetecinin hastalık süresince ücret alamayacağı sonucuna varılacağı da ifade edilmektedir. Gazeteci lehine daha uygun olan Türk Borçlar Kanunu (TBK). madde 409 hükmünün uygulanması gerektiği de ileri sürülmektedir. TBK m. 409 hükmü şu şekildedir: "Uzun süreli bir hizmet ilişkisinde işçi, hastalık, askerlik veya kanundan doğan çalışma ve benzeri sebeplerle kusuru olmaksızın, iş gördüğü süreye oranla kısa bir süre için iş görme edimini ifa edemezse işveren, başka bir yolla karşılanmadığı takdirde, o süre için işçiye hakkaniyete uygun bir ücret ödemekle yükümlüdür." Bu bağlamda, gazetecinin hastalık dönemi boyunca Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu madde 16/II hükmünce herhangi bir ödeme yapılmamış olması durumunda, TBK'nın ilgili hükmü uygulama alanı bulacaktır (Tosun, 2019:51).

2.7. Gazetecilik Mesleğinde Sendikalaşma

Sendika kavramının farklı uygulamaları veya söylemleri İlk Çağlarda Roma Ortaçağ'da ise batı dillerinde kullanılmaktadır. Bir araya gelen grup veya örgüt olarak tanımlanan sendika kavramının ilk somut örneği Sanayi Devrimi sonrası İngiltere'de ortaya çıkmıştır. Sendikal hareketle birlikte işçi sınıfı burjuva olarak nitelendirilen sermaye sahiplerine karşı örgütlenmiş ve üretimden gelen güçleri ile belli başlı hedefleri olan grevlere giderek hak aramıştır. Sanayi Devrimi döneminde başlayan ve günümüze kadar gelen sendikal hareketler, dünyanın çeşitli ülkelerine yayılmıştır. Türkiye'de ise uzun yıllardır sendikal hareketler bulunurken gazetecilerde bu sürece katılmışlardır.

Sendika kavramının özü gereği işçi sınıfı birleşerek, sermaye sahibine karşı iş bırakma, iş yavaşlatma, grev gibi birçok yolla hak arama mücadelesinin örnekleri çok sık görülürken basının sendikal hareketleri diğer gruplara göre daha zayıftır. Günümüzde de basında sendikalaşma belirli kurumlarda bulunurken, başta yerel basın olmak üzere birçok kurumda sendikal faaliyetlerin yetersiz olduğu görülmektedir. Türkiye'de çok az sayıda medya kuruluşunda sendika etkin olup Toplu İş Sözleşmesi uygulanmaktadır.

Sendikalaşma gazetecinin çalışma hayatı, sosyal hayatı ve kariyeri noktasında önemli bir etkidir. Sendikalaşma ve TİS ile gelen birçok hak ile hem kariyerini daha iyi bir noktaya

taşıması hem de sosyal hayatının daha insani şekilde sürdürmesine katkı sunmaktadır. Bunun yanı sıra iş tanımını dışında herhangi bir işe zorlanmayacağı gibi hukuksal hakları da koruma altındadır. Sendikalaşmanın her mesleğe olduğu gibi basın sektörüne de olumlu etkileri bulunurken basında sendikalaşmanın zayıf olması, gazetecinin hayatını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu başlıkta sendikalaşmanın basın sektöründeki etkisi, zayıflığı ve azlığının sebebine cevap aranacaktır. Konuya ilişkin olarak sermaye sahiplerinin, sendikal faaliyetlere karşı negatif tutumuna da değinilecektir.

2.7.1. Basında Sendikalaşma Tarihi ve Gazeteci Sendikaları

Türkiye’de sendikalar tam anlamıyla, 1961 Anayasası’nın getirdiği demokratik ortamda güç kazanmıştır. 1963-1980 arası dönem, sendikal hareketin altın çağı olarak ifade edilmektedir. Bu süreçte sendikalar hem kamu hem de özel sektörde örgütlenerek önemli kazanımlar elde etmiş, çalışan hakları başta olmak üzere toplumsal hak arayışları belirginleşmiştir. 1980’lerden itibaren ise neoliberal politikaların yükselmesi sendikal faaliyetleri yavaşlatmış ve işçi sınıfının sendikalara olan güven duygusunu azaltmıştır. Bu durum sendikal faaliyetlerde büyük bir yıkım yaşatmıştır (Toktaş, 2013: 68). 1983’te yürürlüğe giren 2821 Sayılı Kanun, iş kollarını 28 başlıkta toplarken, Basın ve Yayın 10., Gazetecilik ise 27. sırada yer almıştır. Bu yasa, bir önceki Sendikalar Kanunu’ndan farklılık göstermektedir. İlişkili iş kollarındaki işçilerin aynı sendikada örgütlenmesine izin verilmez. Bu yüzden Basın ve Yayın alanında çalışan bir işçi, Gazetecilik iş kolundaki bir sendikaya üye olamamaktadır. Serbest gazetecilerin ise sendika kurma ya da herhangi bir sendikaya üye olma hakları yoktur (Karahisar, 2014: 73). Türkiye sendikal faaliyetlerinde devletin belirleyici etkisi sürekli olarak hissedilmiştir. Sendikalar başlangıçta “devletin sendikası” olarak ifade edilirken bu yapı günümüzde de hala baskın şekilde devam etmektedir. Bu durum, işçi sınıfının mücadelelerinin yok sayıldığı anlamı da taşımamaktadır. Sendikalar, bu mücadele sayesinde varlıklarını sürdürebilmiş, tarihini korumuştur. Türkiye’deki sendikal hareketin sınıfsal mücadele boyutu, Batı’ya kıyasla daha zayıftır. Gazeteciler sendikası özelinde de bu durum değişmemiş, medya çalışanları sendikal haklarını genellikle mücadeleyle değil, yukarıdan verilen haklarla elde etmektedir. Yani gazetecilerin haklarıyla ilgili kısma, haklarını beğenmedikleri için sendikal faaliyetlere girmesine sebep olan sermaye sahipleri veya bürokratlar karar vermektedir. Buna rağmen, özellikle 1980 öncesinde gazetecilerin sendikal mücadeleden tamamen vazgeçmedikleri görülür. 10 Ocak

1961’de İstanbul Sendikacılar Lokali’nde üç gün boyunca yayımlanan *Basın* gazetesi, bu kararlılığın simgesidir (Toktaş, 2013:70). Günümüzde çalışma koşulları hala yoğun olan ve sendikalaşma yapısı düşük olan Türk basının özgürlüğü için editoryal bağımsızlığın sağlanabilmesi önemlidir. Basın kuruluşlarının bu ilkeyi benimsemesi ve iç politikalarında yer vermesi gerekir. Basının 4. güç olarak adlandırılmasıyla gazetecilerin, işveren baskısına karşı korunması ise yasal düzenlemeler gerektirmektedir. Bu kapsamda Basın İş Kanunu’nda gazetecilerin hakları güçlendirilmeli, editoryal bağımsızlığı garanti altına alacak yasal adımlar atılmalı ve sendikalaşma desteklenmelidir (Erimli, 2014:31). İnternetin ve dijitalleşmenin getirdiği etkiler ile medya sektöründeki yeniden yapılanma sonrası gazetecilik, geleneksel etik değerlerden uzaklaşmıştır. Bu nedenle pazara hizmet eden bir yapıya bürünen gazetecilik adeta dijital bir devrim yaşamıştır. Araştırmacı gazeteci yerini, medya patronlarının çıkarlarını gözetken ve magazineli içeriği öne çıkaran gazeteci profiline devretmiştir. Gazetecilik büyük ölçüde medya sahiplerinin ve siyasi iktidarın çıkarlarına hizmet eden bir yapıya dönüşmüştür (Toktaş, 2013: 71). Bu durumun sebebi gazetecilerin sendikal ilişkisi ile doğru orantılıdır.

Türkiye’de mevcut durumda ‘BASIN-İŞ (Türkiye Basın, Yayın, Gazetecilik, Grafik-Tasarım, Baskı ve Ambalaj Sanayi İşçileri Sendikası). DİSK BASIN-İŞ (Türkiye Basın Yayın Matbaa Çalışanları Sendikası). MEDYA-İŞ (Medya İşçileri Sendikası). TGS (Türkiye Gazeteciler Sendikası). TÜRKİYE HABER-İŞ SENDİKASI (Türkiye Telekomünikasyon, Posta, Telgraf, Telefon, İletişim, Bilişim, Çağrı Merkezi, Radyo, Televizyon İşçileri ve Hizmetlileri Sendikası).’ bulunmaktadır <https://www.aile.gov.tr/sendikalar/isci-isveren/> (erişim tarihi: 05.04.2025).

2.7.2. Sendikalaşmanın Gazetecilik ve Gazeteciler Üzerine Etkisi

Sendika üyesi olmayan gazetecilerin yüzde 35’i, üye olmamalarının temel sebebini sendikaya herhangi bir güven duygusu duymama ve çalışmaların veya girişimin olumlu sonuçlanmayacağını düşündüğü için üye olmadıklarını belirtmiştir. Yüzde 30,8’i örgütlenmeye ihtiyaç duymadığını belirtirken, yüzde 24,6’sı işten çıkarılma korkusuyla sendikadan uzak durduğunu ifade etmiştir. Ayrıca yüzde 10’luk bir kesim, hukuken bağlı oldukları kurumların sık sık değişmesini üyelik önünde engel olarak görmektedir. Bu çalışmada sunulan veriler gazetecinin sendikaya bir aidiyet hissetmediği, güvenmediği ve çalışma koşullarının iyileşeceğinden umudu olmadığını gösterirken, bir kısımda da sendikal hak arayışlarının sermaye sahibi tarafından bastırıldığını belirtmektedir (Toktaş, 2013:72).

2016 yılına bakıldığında medya sektöründe sendikal örgütlenme yalnızca birkaç kurumda (Anadolu Ajansı, Cumhuriyet) görülmektedir. TRT çalışanları ise 2954 sayılı özel yasa ve 657 sayılı Devlet Memurları Yasası kapsamında oldukları için bu kapsama dahil edilmemekte; ancak kurum içinde memurlara özgü sendikal örgütlenme bulunmaktadır. Genel olarak gazetecilerin büyük bölümü sendikasız çalışmakta ve hak arama süreçlerinde sendika yerine yalnızca iş mahkemelerine başvurabilmektedir (Şahin ve Avşar, 2016:130). Basın sektörü, sürekli olarak kadro değişmesi ya da eleman değişikliği ve çok az iş güvencesiyle bilinmektedir. Halkı bilgilendirme gibi önemli bir sorumluluğa sahip olmasına rağmen, mevcut istihdam yapısı kamu yararını zedeleyen uygulamalara açık hale gelmektedir. Örgütsüz ve güvencesiz bir çalışanın her durumda kamu çıkarını incelemesi ise oldukça zordur (Toktaş, 2013:92).

Sendikalaşmanın yaratacağı bir diğer önemli sorun ise iş barışının bozulması durumudur. Emegın gazetecide tüm kararların ise sermaye sahibinde olması durumunda ofis ortamında iş barışı ve huzuru bozulabilmeye açık hale gelmektedir. Bu durum yöneticinin veya sermaye sahibinin tutumu ile ilişkilendirilebilir.

İş barışı bozulup uyuşmazlık yaşanıldığında sendikalaşan bir kurumda çalışanlar bu konuyla ilgili grev veya lokavt haklarını kullanabilmektedir. Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu göre grev, işçilerin işyerindeki faaliyeti durdurmak veya ciddi şekilde aksatmak amacıyla topluca iş bırakması koruma altındadır. Ortaya çıkan sorun ya işçilerin kendi aralarında anlaşmasıyla ya da bağlı oldukları kuruluşun kararı doğrultusunda gerçekleşir (Karahisar, 2014: 74).

Maaşların bir kısmının elden verildiği, bordroların asgari ücret üzerinden gösterilerek ve sigorta primlerinin buna göre yatırıldığı güvencesiz basın ortamında sendikal örgütlülüğün yaygın olması beklenirken, Toktaş'ın yaptığı alan araştırması bu durumun tersini göstermektedir. Toktaş'ın araştırmasına göre basın sektöründeki çalışanların bu durumu kabullendiğinden söz edilebilir. 1980'lerden itibaren neo-liberal politikalar ve yeni iletişim teknolojilerinin etkisiyle medya sektöründe yaşanan dönüşüm, mesleğin bireyselleşmesine ve dayanışmanın zayıflamasına yol açmıştır. Bu nedenle bazı gazeteciler sendikalı olmayı cesaret isteyen bir adım olarak görürken, bazıları ise bunun artık bir anlamı kalmadığını düşünmektedir. Sendikalaşma gazetecilik açısından önemli bir unsur olarak yer alırken gazeteci açısından büyük bir önemi bulunmamaktadır (Toktaş, 2013:93).

2.7.3. Türk Basınında Sendikal Yapılanma

Günümüzde çok az sayıda basın kurumunun da sendikal örgütlenme bulunmaktadır. Bu az sayıdaki örgütlenmenin içerisinde yine az sayıda kurum Toplu İş Sözleşmesi yapmaktadır. 23 Nisan 2025 tarihinde süresi dolmayan ve internet ortamındaki Toplu İş Sözleşmeleri sınırlı sayıdadır. Buna göre Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın Ege İz Gazete'de 3. Dönem TİS 1 Ocak 2025-1 Ocak 2027, Thomson Reuters Haber Ajansı'nda 5. Dönem TİS 1 Nisan 2025-1 Nisan 2026, 9 Eylül Gazetesi 5. Dönem TİS 1 Ocak 2025-31 Aralık 2026, Yenigün Gazetesi 2. Dönem TİS 1 Ocak 2025-31 Aralık 2026, Evrensel Gazetesi 6 Dönem TİS 1 Ocak 2025-1 Ocak 2027, BBC 4. Dönem TİS 1 Ağustos, 2024- 1 Ağustos 2025, Agance France Presse 3. Dönem TİS 1 Mart 2024-1 Mart 2026, Dokuz8 Haber 2. Dönem TİS 1 Şubat 2024-31 Aralık 2025, Artı Gerçek 1. Dönem TİS 1 Ocak 2024-Ocak 2026, Artı TV 1. Dönem TİS 1 Ocak 2024- 1 Ocak 2026, Podfresh 2. Dönem TİS 1 Ocak 2024-1 Ocak 2026 The Associated Press 2. Dönem TİS 1 Kasım 2023-1 Kasım 2025 ve Diken 1. Dönem TİS 18 Aralık 2024-18 Aralık 2025 tarihleri arasında mevcutta sözleşmeleri bulunmaktadır <https://tgs.org.tr/baslik/toplusozlesme/> (erişim tarihi: 23 Nisan 2025).

Diğer basın veya matbaa sendikalarının internet ortamında herhangi bir TİS'i bulunmamaktadır. TGS'nin yaptığı sözleşmelerin büyük bölümü haber ajansları veya ulusal gazeteler ile internet sitelerinden oluşurken çok sayıda da dış ülkelerin ajansları da yer almaktadır. Bu listede bulunan 3 yerel gazetenin üçü de İzmir'de bulunmaktadır. Antalya'da veya başka bir ilde TİS yapılan herhangi bir yerel gazetenin bilgisine ulaşılamamıştır.

2.8. Dijital Gelişimin Gazetecilik Mesleği Üzerine Etkisi

Bu başlıkta internetin gelişmesi ve basın sektörüne entegre olması ile gazetecilik mesleğine olan katkıdan ve zararlardan söz edilecektir. İnternetin gelişmesi ile daha hızlı haber alma ve kamuoyuna ulaştırma, kaynaklara daha hızlı ulaşabilme, eski verileri hızlı şekilde kontrol etme, fotoğraf ve video gibi haber unsurlarını hızlı şekilde merkeze gönderebilme, muhabirler için ise uzaktan çalışma veya daha az süre ofiste bulunma kolaylığı sağlarken, araştırma gazeteciliğe zarar vermektedir. Gazetecilik mesleğinin doğasını ve yapısını olumsuz yönde etkilediği söylenilmekle birlikte, son dönemlerde gittikçe daha da eğilim gösterilen 'Tık haberciliği' olarak bilinen düşük kalitede haber metinlerini ufak tadilatlar ile ilgi çekici ve merak uyandırıcı hale getirilmesi gibi olumsuz gazetecilik perspektiflerine de yol açtığı söylenilebilir. Bu başlıklarda internetin gazeteciliğe olan etkisi incelenmiştir.

2.8.1. Dijital Gelişimin Gazeteciliğe Verdiği Katkılar ve Çokselslilik

Teknolojinin hızlı gelişimiyle birlikte yeni medya, gazetecilik pratiğini tamamen değiştirmiştir. Bu değişim gazetecilere büyük imkanlar sunmakla birlikte iş konforlarını da büyük ölçüde arttırmıştır. İnternetin etkin köklü biçimde dönüştürmüş ve gazetecilere önemli imkanlar sunmuştur. Geleneksel medyadaki zaman kısıtları, internet ve sosyal medya gibi dijital platformlarla aşılmış; haberlerin anlık olarak paylaşılması mümkün hale gelmiştir. Bu sayede gazeteciler, olayları daha hızlı takip edip haberleri anında okuyuculara ulaştırabilmektedir (Ağır, 2023:4).

Yeni teknolojiler, haberlere erişim hızını ve yöntemlerini büyük ölçüde artırmıştır. Artık birçok farklı kaynaktan bilgiye ulaşmak mümkündür ve haber içerikleri dijital ortamda, çeşitli formatlarda üretilmektedir. Yeni medyanın en önemli katkılarından birisi ise gazetecilikte oluşabilecek tekeli engelleyici olmasıdır. Gazetecilik pratiğini daha demokratik hale getirdiği ifade edilirken geçmiş yıllarda yalnızca büyük medya kuruluşları haber üretip dağıtabilirken, artık bireyler ve bağımsız gazeteciler de dijital platformlar aracılığıyla kolayca içerik üretebilmektedir. Bloglar, podcast'ler ve YouTube gibi mecralar, farklı seslerin duyulmasına olanak tanıyarak gazetecilikte çeşitliliği artırmıştır (Ağır, 2023:4).

2.8.1.1 İnternet Gazeteciliği ve Hızlı Habercilik

Teknolojinin gelişimi ile gazetecilik anlayışı da değişmektedir. Teknolojiyle gazeteciler için hız en önemli unsur olarak günümüzde yer almaktadır. Günümüzde internet gazeteciliği etkindir. İnternet gazeteciliği, geleneksel medyaya kıyasla hız, detaylara açıklık, geri dönülebilirlik ve hem yayıncı hem de okuyucu açısından özgürlük gibi belirgin avantajlar sunmaktadır. Bu gazetecilik türünün en önemli noktası hızdır. Uzak bir bölgede veya ülkede olan olaylar dakikalar içinde okuyucu ile buluşmaktadır. Zaman ve mekân sınırlamalarını aşması, internet gazeteciliğini daha çok tercih edilen bir alan haline getirmiştir. Yeni medya, enformasyonun geniş kitlelere doğrudan ulaşmasına imkân tanırken, okuyucunun anında ve aracısız tepki verebilmesi internet gazeteciliğinin etkisini artırmaktadır. Ayrıca, yeni medyanın geleneksel medyaya göre daha düşük maliyetle daha geniş bir hedef kitleye ulaşabildiği gözlemlenmektedir (Yurdigül ve Yüksel,2021: 148).

Günümüzde dijital yeni medya ortamında içerikler her zamankinden daha hızlı bir şekilde yayılmaktadır. Bu hız, beraberinde içeriklerin doğruluğu ve güvenilirliği konusunda

ciddi sorunlar doğurmaktadır. Aynı zamanda büyük bir olumsuzluk yaratma potansiyeli olan ve kamuoyunda geri dönüşü olmayan olaylara sebebiyet vermeye kadar gidecek kirli bilgilerin onaylanmaları sorunu ortaya çıkmaktadır. Günümüzde çoğunlukla sosyal medya platformlarının haber kaynağı olarak kullanılmaya başlanması, bilgi kirliliği ve dezenformasyon riskini artırmıştır. Bu gelişmeler doğrultusunda, uluslararası medya kuruluşları ve bağımsız haber doğrulama organizasyonları, yayımlanan haberlerin doğruluğunu teyit etmek amacıyla çeşitli uygulamalar ve doğrulama mekanizmaları geliştirmiştir (Değirmencioğlu, 2016:601). Günümüzde teknolojinin gelişimi ile farklı habercilik anlayışları ortaya çıkmıştır. Dağ ve Budak'a göre bu habercilik anlayışları şu şekildedir:

"Drone Haberciliği, Podcast Haberciliği, Robot Gazetecilik, Veri Haberciliği, Sanal Gerçeklik ve Habercilik, Sosyal Medya Haberciliği, Mobil Habercilik" Bu türler içerisinden en dikkat çeken Robot Gazeteciliktir. Robot gazetecilik haber metninin günümüzde olduğu gibi yapay zeka programlarına yazdırılacağı, ve gelişmesiyle robot muhabirler ve editörlerin gerçek kişilerin yerine alabileceği teorisini savunmaktadır. Bazı akademisyenler ise haberciliğin insan doğasına göre olduğu, robotların kolay şekilde önyargıya kapılabileceği, aldatmasının daha kolay olduğu, yazılım ve bağlantılarla ele geçirilmesinin mümkün olacağı üzerinde durarak robot gazeteciliğin hakim olmayacağını belirtmektedir (Dağ ve Budak, 2022: 372-373).

2.8.1.2. Doğru Bilgiye veya Haber Kaynağına Kolay Ulaşabilme

İnternet, haber, gazeteci ve okur ilişkisini dönüştürmenin yanı sıra yazılı basına da önemli avantajlar sunmaktadır. Bugün, gazeteciler yalnızca bir klavye aracılığıyla dünyanın dört bir yanındaki haberlere zahmetsizce ulaşabilmektedir. Bu durum, yerinden kalkmadan haber üretmek isteyen gazeteciler için değerli bir kaynak yaratmıştır. İnternette aktif ve araştırmacı bir şekilde vakit geçiren bir kullanıcı, gün içerisinde birden fazla nitelikli haber fırsatı yakalayabilmektedir. Bu olanaklar, vatandaş gazeteciliği olarak adlandırılan yeni bir pratiğin doğmasına da zemin hazırlamış; bireylerin doğrudan haber üretimi veya mevcut haber içeriklerini yeniden işleyerek haber oluşturması mümkün hale gelmiştir (Yurdigül ve Yüksel, 2012: 148). Sosyal medya, gazetecilere haber kaynaklarına doğrudan ve hızlı bir şekilde ulaşma imkânı sunmaktadır. Sosyal medya platformları, hem bağımsız çalışan gazeteciler için önemli bir avantaj sağladığı gibi kuruluşlarda çalışan gazeteciler için de haber kaynağına ulaşmakta önemli bir unsurdur. Bireysel gazetecilik faaliyetlerinin

güçlenmesine ve alternatif seslerin daha geniş kitlelere ulaşmasına olanak tanıyan sosyal medya, geleneksel medya yapısında yer bulamayan farklı görüş ve haberlerin topluma aktarmaktadır (Dağ ve Budak, 2022:382). Bunun yanı sıra televizyonlarında kullandığı, telefonla görüşme şeklinde yapılan haber içeriklerinde okuyucuya servis edilmektedir.

2.8.2. Dijital Gelişimin Gazeteciliğe Verdiği Zararlar

İnternetin gündelik hayata entegre olması ile dijital mecralarda yayın yapan internet gazeteleri ve gazetelerin internet siteleri yukarıda da belirttiğimiz gibi başlıca dezenformasyon sorunu ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu başlıkta dezenformasyon ve gazetecilik açısından ortaya çıkan sorunlar işlenecektir.

2.8.2.1. Dezenformasyonun Ortaya Çıkması

Dijital ortamda paylaşılan içeriklerin dezenformasyona uğramasında iki temel nokta bulunmaktadır. İlk olarak, bir muhabirin veya medya kuruluşunun, sosyal medya üzerinden kasıtlı olarak gerçeğe aykırı bir olayı veya görüntüyü paylaşması ile olmaktadır. İkinci nokta ise, sosyal ağların sağladığı katılım imkânıyla haber üretim sürecine daha aktif şekilde dâhil olan yurttaşların, gazetecilik etik ilkelerini bilerek ya da bilmeden ihlal etmeleri dezenformasyonun yayılmasını hızlandırmaktadır (Arslan, 2022:110).

Medyanın temel işlevi, toplumu doğru ve güvenilir biçimde olaylardan haberdar etmektir. Medya, ürettiği haberler ve sunduğu içeriklerle hem ülke hem de dünya gündeminin şekillenmesinde kritik bir rol üstlenmektedir. Sosyal medya ise, geleneksel kitle iletişim araçlarından farklı olarak belirli bir kontrol veya doğrulama mekanizmasına sahip değildir. Bu durumda dezenformasyonu giderek arttırmaktadır. Geleneksel medyada ise, haberlerin doğruluğunu denetleyeme işlevi bulunmaktadır. Geleneksel medya yeni medyaya göre bu konuda bilgi ile toplum arasında son savunma hattı işlevi görmektedir (Topçu ve Çaycı 2022: 164). Dijital habercilik, çok yönlü, hızlı, düşük maliyetli ve kolay erişilebilir bir medya ortamı yaratmıştır. Kullanıcıların yani okuyucularında daha hızlı ve daha düşük maliyetler eriştiği bu mecra da gazetecilik etiği hiçe sayılmaktadır. Teknolojinin habercilik pratiğine etik ihlaller ve güvenlik riskleri gibi yeni sorunlar da taşıdığı bilinmektedir (Dağ ve Budak 2022: 361). Bir bilginin dezenformasyona uğraması için yalnızca art niyetli kişi veya grupların bir faaliyet yürütmesi yeterli değildir. Bu faaliyetin kamuoyunda karşılık bulması önemlidir. Gerçekliği değiştirilmiş veya yanlış şekilde üretilmiş bir yayın kamuoyunu kolay şekilde manipüle etmekle birlikte kamuoyunu kendi istediği yönde yönlendirme gücünü de ele geçirmiş olur (Arslan, 2022: 119).

2.8.2.2 Tık Haberciliği Sebebiyle Yayın Politikalarının Zayıflaması

Geleneksel medyada haber üretimi seçme, araştırma, yeniden seçme, ayıklama, içerik oluşturma ve yayımlamayla 6 başlıkta toplanmaktadır. Bu toplama medya kuruluşunun yayın politikasına göre haberi değiştirileceği gibi haberin medya kuruluşuna göre önemi, vermek istediği mesaj gibi diğer unsurlarla bağlantılı bir şekilde daha kapsamlı ele alınmaktadır. Ancak internet gazeteciliğinde en temel ölçüt ve kazanım olan tıklanma ihtiyacı sebebiyle birçok internet sitesinin yayın politikası olmamakla birlikte en fazla tıklanma sayısını yakalama hedefi bulunmaktadır. Bu olumsuz durum gazeteciliğin doğasına aykırı olduğu gibi abartılı içeriklerde barındırmaktadır (Topçu ve Çaycı, 2022:168). Tık odaklı habercilik ile geleneksel gazeteciliğin sansasyonel habercilik anlayışı birbirinden farklıdır. Sansasyonel habercilikte daha fazla gazetecilik pratiği bulunurken, tık odaklı habercilikte konu önemli olmasa bile belirli teknikler ile öne çıkarılabilir. Tık odaklı haberciliğin sahip olduğu teknik potansiyelin gazeteciliğin faydasına kullanılması medya ekonomisine bakıldığında cevap verilmeyecek kadar güçtür (Özyal, 2016: 229). Geleneksel medyan sosyal medyaya kıyasla daha güvenilirdir ve kamuoyunda bu durumu kabul eder. Geleneksel medyanın daha güvenilir olarak bilinmesi ve olmasının ana unsuru sosyal medyaya kıyasla bünyesinde barındırdığı hiyerarşik denetim mekanizmalarıdır. Geleneksel medya kuruluşlarında haberler, yayımlanmadan önce çeşitli aşamalardan ve editoryal süzgeçlerden geçerken; sosyal medyada bu tür bir denetim ya hiç bulunmamakta ya da oldukça sınırlı düzeyde kalmaktadır. Bu durum kurumun yayın politikasını da belirlemekle birlikte, gazeteciliğin en iyi göstergelerinden biridir (Arslan, 2022:124). Yayın politikasının eksikliği gazeteciliğin etik değerlerini de etkilemektedir. Tık haberciliği medya kuruluşlarının yayın politikalarını olumsuz yönde etkilediği gibi kullanıcılar açısından da büyük bir tepkiye neden olmaktadır.

Tık haberciliğinde okuyucunun haber beklentisinin karşılanıp karşılanmadığına bakılmaksızın, tıklama eyleminin gerçekleşmesi haberin amacına ulaştığı anlamı taşımaktadır. Eğer bir okuyucu, başlığa ve ona eşlik eden haber girişi ve fotoğraf gibi etmenlere bakarak içeriği kolayca tahmin edebiliyor ya da habere tıklamadan ana fikri anlayabiliyorsa, bu durum tık odaklı habercilik açısından başarısızlık olarak adlandırılır. Dijital gazetelerde, tık odaklı sunumlar nedeniyle haber başlıklarını tarayarak ilerlemek okuyucular için güçleşmektedir; çünkü her başlık ayrı bir dikkat çekici kurguya sahiptir. Tık haberciliği, mevcut bir haberin tıklanma oranını artırmak amacıyla uygulanan biçimsel

stratejilerin bütününe ifade etmektedir. Bu durum okuyucuların tepkilerine neden olmaktadır (Özyal, 2016: 284).

2.9. Gazetecinin Yaşadığı Sorunlar

Gazeteci mesleğinin doğası gereği iş hayatında birçok problem ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu problemler arasında yaptığı işin ciddiyeti sebebiyle birçok hukuki sorunla karşı karşıya kalabildiği gibi, gazetecinin özlük haklarının zayıflığı da gazetecinin işini iyi bir şekilde yapamamasına yol açmaktadır. Günümüzde ortalama bir gazetecinin en büyük sorunu ekonomik kaygıdır. Bununla birlikte ezici çalışma saatleri, görev tanımı dışında birçok işi yapması, fazla mesaiye mecbur bırakılması ve mobbinge uğraması gibi birçok sorun yer almaktadır. 2. Bölümün son başlığında gazetecinin özlük haklarından dolayı yaşadığı sorunlar ve yetersiz özlük haklarına değinilecektir.

2.9.1. Gazetecinin Ekonomik Kaygıları

Tarihsel süreçte gazete, zanaat niteliğinden çıkarak bir ticari alan haline dönüşmüş, bu dönüşümle birlikte ticari gazetecilik modeli ortaya çıkmıştır. Gazeteler artık yalnızca haber verme aracı değil, aynı zamanda ekonomik işletmeler olarak yerini almıştır. İş dünyasının medya sektörü ile bağlantılı hale gelmesinin ardından, gazeteciliğin pazar ekonomisine entegre olması hız kazanmış; haber, bir meta haline gelmiş ve üretim süreçleri rasyonelleştirilmiştir. Teknolojik gelişmelerin ve sermaye odaklı yapının etkisiyle gazete endüstrisinde iş bölümü artmış, gazetecilik mesleği standardize edilmiştir. Ancak bu süreç, gazetecilere daha iyi çalışma koşulları sunmak yerine, hem ekonomik hem mesleki açıdan mücadele etmelerini zorunlu kılmıştır. Özellikle muhabir emeği, işbölümünün getirdiği mekanikleşme içinde çoğunlukla düşük değer görmüştür (Seçkin, 2010:49-50). Türkiye'deki mevcut ekonomik durum, tüm çalışanlar gibi gazeteciler için de oldukça sorunludur. Düşük ücretler ve yüksek enflasyon, gazetecilerin alım gücünü azaltmakta ve hayatlarını idame ettirmeyi zorlaştırmaktadır. Gazetecilerin çoğunlukla yalnızca temel ihtiyaçlarını karşılayabildiğini ve kendilerini yoksul olarak tanımladıkları ifade edilirken gazetecilerin uzun süre maaş alamaması ve bu nedenle mesleği bırakmak zorunda kalanların artması birçok kez dile getirilmektedir. Gazetecilerin büyük kısmı asgari ücretle, iş güvencesinden yoksun şekilde çalışmakta; bu durum zaman zaman medya patronları ve yöneticileri tarafından da kabul edilmektedir (Demir ve Gül 2024:193). Gazetecinin yaşadığı bu ekonomik sorun aynı zamanda beraberinde etik sorunları da getirmektedir. Özellikle yerel

gazetede çalışan gazeteciler, yeterli kazanç sağlayamadığı için ekstra başka bir iş yapmak durumunda kalırken, bazı gazeteciler ise çalıştıkları kurum dışında başka bir medya kurumuna çoğunlukla ulusal konumdaki bir kuruma bölgeden ürettikleri ve önemli sayılabilecek haberleri göndermektedir. Bu durumda haber içeriği para ile satılan bir meta haline bürünmektedir (Yılmaz, 2009: 138).

Medya kuruluşları, halkın çoğunluğunun tüketimine uygun haber içerikleri üretmek için muhabirleri istihdam etmektedir. Bu muhabirler, medya sahiplerinin etkisinden korunamamakta ve karmaşık bir emek düzeninin sosyal ve ekonomik zorluklarıyla karşı karşıya kalmaktadır. İşsizlik, kötü çalışma koşulları, özlük haklarının yokluğu ve maddi sıkıntılar, gazetecilerin sıkça dile getirdiği sorunlardır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen, gazeteciler meslekten kopmayı ya düşünmemekte ya da bu kararı hayata geçirememektedir. Hem geçim zorunluluğu hem de mesleğe duyulan bağlılık, onları yoğun ve durmaksızın süren bir çalışma temposuna mahkûm etmektedir (Seçkin, 2010:53).

2.9.2. Yoğun Çalışma Saatleri Sebebiyle Sosyal Hayatının Eksik Olması

Gazetecilik, uzun ve esnek çalışma saatleri ile riskli koşulları nedeniyle diğer mesleklerden ayrılır. Mevcut siyasi iklim, gazetecilik yapmayı daha da zorlaştırmaktadır. Ana akım medya, iktidara yakın ve farklı sektörlerde yatırımları olan birkaç şirketin elindedir; bu durum, bağımsız medyayı ekonomik baskılarla karşı karşıya bırakmaktadır. Medyada oluşan tekelci anlayış doğrudan çalışanların haklarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Pek çok gazeteci mesleğini bırakıp dijital mecralara yönelirken, kalanlar ise işsizlik ve belirsizlik kaygısıyla çalışmaktadır (Demir ve Gül, 2024:193). Gazeteciler, çok az bir ücret karşılığında ya da emeğinin karşılığını almadan uzun saatler çalışmakta; ve çoğu zaman ücretini almadan mesai yapmaktadır. Bu durumda kalan gazeteci ister istemez fiziksel ve zihinsel zorluklar yaşamaktadır. Kamu yararına hizmet etseler de emekleri, bağlı oldukları medya patronları tarafından para karşılığı alınmaktadır. Basın, partizanlıktan uzaklaşıp ekonomik ve teknolojik olarak büyüyen ticari yapılara dönüşürken, gazeteciler bir sınıf olarak değil, bireysel çalışanlar olarak görülmektedir (Seçkin, 2010:54). Demir ve Gül'ün yaptığı araştırmaya göre gazeteciler, her yıl ücretlerinin azaldığını ve kazançlarıyla ancak geçinebildiklerini belirtmiştir. Bu durumun yalnızca gazetecilere değil, enflasyon nedeniyle tüm çalışanlara yönelik bir alım gücü kaybı olduğunu da vurgulamışlardır (Demir ve Gül, 2024:205). Çalışma koşullarının ağırlığı ve zorlayıcı gereklilikler, gazetecilerde ciddi bir yabancılaşma yaratmaktadır. Özel ve sosyal yaşamları kısıtlanan, tüm zamanlarını işe

ayırmak zorunda kalan çalışanlar, hem işin gereklerine daha fazla boyun eğme hâle gelmekte hem de işsiz kalma korkusunu daha yoğun yaşamaktadır. İşverenler ve haber yöneticileri, gazetecilerin tüm enerjilerini işe vermesini beklemekte; özel hayatlarını, ilişkilerini ve aile kurma planlarını verim kaybı olarak değerlendirebilmektedir (Seçkin, 2010:85).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YEREL BASINDA EMEK SORUNU: ANTALYA'DAKİ FİKİR İŞÇİLERİNİN ÖZLÜK HAKLARI VE ÇALIŞMA KOŞULLARI ÜZERİNE NİTEL BİR İNCELEME

Tezin son kısmında Antalya yerel basınında çalışan gazetecilerin/fikir işçilerinin özlük haklarının yeterince verilip verilmediği, gazeteci üzerindeki iş baskısı ve bu baskının gazetecinin özel ve sosyal hayatına etkileri konusu farklı statülerdeki ve kurumlardaki fikir işçileriyle yarı yapılandırılmış alan araştırması yapılmıştır. Bu tezde, gazetecilerin meslek hayatında yaşadığı sorunların; özel ve sosyal yaşamlarıyla psikolojik durumları üzerinde yarattığı baskının, yerel medyanın gelişmemesinin ve karşılaştığı sorunların, fikir işçilerinin problemleriyle bağlantılı olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu tezde yerel basında fikir işçilerinin çalışma koşullarına ve özlük haklarına odaklanan bir nitel araştırmadır. Bu doğrultuda, araştırmanın amacına ve sorularına uygun olarak, Antalya yerel basınında görev yapan 32 gazeteci ile yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak bir alan araştırması yapılmıştır. Bu bölümde, araştırmada kullanılan yöntem, veri toplama süreci, örneklem seçimi ve elde edilen verilerin nasıl analiz edildiği detaylı bir şekilde açıklanacaktır. Tezde yerel basındaki emek sorunu ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Tez kapsamında, eksik personel, beş gazetenin kapanması ve medya kurumları içerisindeki akrabalık bağları sebebiyle doyum noktasına ulaşılmayacağı düşüncesi sebebiyle yine merkezde bulunan gazetelerin internet haber sitelerinde çalışan fikir işçileri de tez çalışmasına dahil edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular, belirli temalar altında kategorize edilmiştir. Bu kategoriler altında, araştırmaya katılan 32 katılımcının yanıtları ayrıntılı olarak analiz edilmiş ve değerlendirilmiştir. Bulgular, katılımcıların deneyim ve görüşlerini yansıtan kapsamlı bir çerçeve sunmak amacıyla sunulmuştur. Bu analiz, yerel basında emek sorunlarının ve sendikalaşma eğilimlerinin nedenlerini derinlemesine ortaya koymayı amaçlamaktadır.

3.1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Anadolu Basını bölgesel olayları, ulusal basına göre daha iyi analiz ederek kamuoyuna sunması ile öne çıkmaktadır. Birçok tabirde yerel basının, ulusal basını besleyen bir organ olarak nitelendirilmesine rağmen, yerel basında çalışan birçok fikir işçisinin, ulusal basında çalışan fikir işçilerine göre daha kötü şartlarda çalıştığı ifade edilmektedir. Yerel basın, ulusal basın gibi birçok dezavantajlı grubu, işçi sınıfının yaşadığı sorunları, halkın

olumsuz şekilde etkilendiği bir konuyu gündeme taşıırken, kendi sorunları her zaman arka planda kalmaktadır. Fikir işçilerinin zorlayıcı ve yıpratıcı çalışma koşulları, uğradıkları hak kayıpları, Basın İş Kanunu'nda belirtilen, buna göre sözleşme yapılan ama kağıt üzerinde yazan birçok hakkın kendilerine tanınmadığı, uzun ve yorucu mesai saatleri gibi sorunlar fikir işçilerinin yaşamını zorlaştırmakta ve insanca bir yaşam nosyonundan gittikçe uzaklaştırmaktadır. Türkiye'nin birçok ilinde olduğu gibi Antalya'da da yerel basın çalışanlarının sendikal hak mücadelesi gibi bir durumu bulunmamaktadır. Sendikal hak mücadelesi kültürünün olmadığı Antalya basınında, yaşanan birçok sorun, Antalya basınının kan kaybetmesine ve yaşadığı sorunların da büyümesine neden olmaktadır. Yerel basın, bölgesindeki neredeyse her soruna değinmektedir. Ancak yetkili kurum ve kuruluşların hem yerel basının hem de fikir işçilerinin sorunlarına karşı herhangi bir adım atmaması, birçok hak kaybının görmezden gelinmesi olarak yorumlanmak istenmektedir. Bu tezde Antalya'nın üç merkez ilçesi Muratpaşa, Kepez ve Konyaaltı'nda yakın zamanda kapanan beş gazete, yayın hayatına devam eden altı gazete ve bu yayınların internet haber sitelerinde görev yapan fikir işçileri araştırmaya dahil edilmiştir. Ayrıca kapanan gazetelerden dördünün kadrolarını ya internet sitelerine ya da kardeş gazetelere taşıdığı da göz önüne alınmıştır. Bu kapsamda yapılan görüşmelerde, çalışan haklarının yetersizliği ve yaşanan hak kayıplarının fikir işçileri üzerindeki etkileri incelenmek istenmektedir.

Çalışma kapsamında Antalya merkezde yerel gazetecilikle hayatını idame ettiren fikir işçileriyle yapılmış yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle veriler toplanmıştır. Çalışma yerel medya emekçilerinin çalışma koşulları ve haklarına ilişkin mevcut durumu analiz etmeyi hedeflemekle yerel basının işlevini gerçekçi ve kapsamlı şekilde ortaya koymak amaçlanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Bu çalışmanın ana amacı, Türkiye'deki yerel basının yapısal ve ekonomik sorunlarının, bu sektörde çalışan fikir işçileri üzerindeki etkilerini derinlemesine analiz etmektir. Literatürde, Anadolu basınındaki emek sorunları geçmişte sıklıkla ele alınmış olsa da, günümüzde yaşanan ekonomik krizlerin ve dijital dönüşümün bu çalışanların mesleki ve sosyal yaşamlarına yansımaları yeterince incelenmemiştir. Bu boşluğu doldurmak amacıyla, bu tez, Antalya yerel basınında görev yapan fikir işçilerinin çalışma koşullarını, özlük haklarını, sendikalaşma eğilimlerini ve iş tatmini düzeylerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi hedeflemektedir. Tezin temel problemi, yerel basının ekonomik ve kurumsal

zorluklarının, çalışanların mesleki güvencesizlik, düşük ücret, uzun mesai saatleri ve mobbing gibi sorunlarla mücadele etmesine neden olmasıdır. Bu bağlamda, çalışmanın birincil amacı, yerel basında fikir işçilerinin özlük haklarının mevcut durumunu, meslek itibarlarını ve sendikal örgütlenmeye ilişkin mevcut durumu saptamaktır. Özellikle, birçok yerel medya kuruluşunda sendikal örgütlenmenin neden düşük düzeyde kaldığı, bu durumun ardındaki faktörler ve toplu iş sözleşmelerinin (TİS) neden nadiren yapılabildiği bu araştırmanın temel odak noktalarıdır. Bu amaç doğrultusunda, çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir. Nitel araştırma, sosyal olguları doğal ortamında, derinlemesine ve bütüncül bir yaklaşımla anlamaya olanak tanıdığı için bu tezin konusuna uygun görülmüştür. Veri toplama yöntemi olarak, görüşmelerin akışını esnek tutarak katılımcıların deneyimlerini ve görüşlerini kendi ifadeleriyle aktarmasına olanak sağlayan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikle, Antalya yerel basınında farklı statülerde görev yapan 32 fikir işçisi ile yüz yüze veya çevrimiçi ortamda görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcılara, mesleki deneyimlerini, iş tatminlerini, özlük hakları konusundaki bilinçlerini, karşılaştıkları zorlukları, mesleklerine dair kaygılarını ve bu sorunların çözümü için önerilerini içeren toplam 27 sorudan oluşan bir görüşme formu yöneltilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin tercih edilmesinin temel nedeni, medya sektöründe yaşanan büyük sorunları bizzat deneyimleyen fikir işçilerinin çözüm önerilerini doğrudan ifade etmelerine olanak tanımaktır. Bu sayede, sorunun farklı boyutları, doğrudan etkilenenlerin perspektifinden analiz edilerek, anlamlı ve güvenilir bulgulara ulaşılması hedeflenmiştir. Elde edilen veriler tematik analiz yöntemiyle incelenerek, yerel basındaki emek sorunlarına dair kapsamlı bir tablo oluşturulmuştur.

Türkiye’de yerel basın üzerine yapılan çalışmalarda genellikle kurumsal yapıya ve tarihsel gelişime odaklanılmıştır. Ancak fikir işçilerinin özlük hakları, iş güvencesi ve mesleki tatminleri gibi konular özellikle güncel ekonomik koşullar ve dijital dönüşüm bağlamında sınırlı biçimde ele alınmıştır. Bu durum, araştırmanın Antalya yerel basını odağında yürütülmesinin gerekçesini oluşturmaktadır. Antalya basını ekseninde emek sorunlarının mevcut durumu saptanırken, aynı zamanda fikir işçilerinin iş tatmin düzeyleri de analiz edilmiştir. Bu yaklaşım, sadece sorunları tespit etmekle kalmayıp, bu sorunların çalışanların mesleklerine duydukları memnuniyet üzerindeki etkisini de ortaya koymayı amaçlamaktadır. Elde edilen bulgularla, yerel basındaki emek sorunlarına dair bütüncül bir perspektif sunulması hedeflenmektedir.

Geçmişte Anadolu basını üzerine yapılan araştırmalar daha çok yerel medyanın toplumsal işlevine odaklanmıştır. Günümüzde ise ekonomik krizler, resmi ilan gelirlerine bağımlılık ve dijitalleşmenin etkisi altında fikir işçilerinin yaşadığı sorunların daha da derinleştiği görülmektedir. Bu bağlamda, Antalya'daki yerel basın çalışanlarının mevcut durumunu ortaya koymak, literatürdeki bu güncel eksikliğe katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun yanı sıra fikir işçilerinin yaşadığı sorunlar ve bu sorunların özel ve sosyal hayatlarına etkilerine de sık şekilde yer verilmemiştir. Bu yüzden bu çalışmada belirtilen sorunların ve bu sorunlar sebebiyle ortaya çıkan başka sorunlara alternatif aramak, sorunları çözmek ve katılımcı demokrasi anlayışını kullanarak sorunu yaşayanların, sorunun çözülmesi için öneri getirmesi hedeflenmektedir. Başta yerel basın olmak üzere Türkiye'de aktif olarak çalışan fikir işçilerinin özlük haklarındaki sorunları tespit ederek, daha fazla çalışma istekleri doğurmak, meslek itibarını yükseltmek, yıllardır yaşanan sorunları ve bu sorunları yaratan uygulamalar hakkında farklı öneriler getirmek ve Türkiye'de yerel basın çalışanlarının sendikal durumunun saptanması amaçlanmaktadır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Türkiye'deki yerel basın kuruluşlarında çalışan fikir işçileri oluşturmaktadır. Örneklemi ise Antalya ilinde faaliyet gösteren yerel basın kuruluşlarında çalışan fikir işçileriyle sınırlı tutulmuştur. Araştırma kapsamında, Antalya Merkez'de günlük yayın yapan ve Basın İlan Kurumu'na bağlı 11 siyasi yerel gazetenin hem basılı hem de dijital mecralarında görev yapan fikir işçileriyle yüz yüze veya telefon aracılığıyla anket yöntemiyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yerel gazetelerin birçoğunda “naylon kadro” olarak adlandırılan ve fiilen çalışmayan kişilerin personel listelerinde yer alması nedeniyle, yalnızca basılı gazetelerdeki çalışanlarla sınırlı kalınması yeterli veri sağlamayacağı düşünülmüştür. Bu nedenle, resmi ilan alma hakkı bulunan ve internet kadrosu oluşturmuş olan gazetelerin dijital yayınlarında görev yapan fikir işçileri de araştırmaya dahil edilmiştir. Bununla birlikte, bazı gazetelerde görev yapan sorumlu yazı işleri müdürlerinin gazete sahipleriyle akrabalık ilişkisi içinde olması nedeniyle, bu kişilerin çalışmaya dahil edilmesinin nesnellik ilkesini zedeleyebileceği öngörülmüş ve bu kişiler örneklem dışında bırakılmıştır. Araştırma sürecinde, Akdeniz Gerçek Gazetesi, Akdeniz Manşet Gazetesi, Lider Gazete, Antalya Körfez Gazetesi, Antalya Ekspres Gazetesi ve Akdeniz'de Yeni Yüzyıl Gazetesi'nde aktif olarak çalışan ve görüşmeyi kabul eden fikir işçilerinden veri toplanmıştır. Ayrıca, yayın hayatını sonlandırmış olmakla birlikte,

Çalışanları dijital mecralarda görev yapmaya devam eden Antalya Gündem Gazetesi, İleri Gazetesi, Antalya Yüz Yüze Gazetesi, Antalya Hürses Gazetesi ve Antalya Son Haber Gazetesi’nden de en az bir katılımcı ile görüşme gerçekleştirilmiştir. yine çalışma kapsamında www.akdenizgercek.com.tr, www.antalyakrfezgazetesi.com.tr, www.lidergazete.com, www.akdenizmanset.com.tr, www.antalyaekspres.com.tr, www.ilerigazetem.com adreslerinde çalışan ve görüşmeyi kabul eden en az 1 kişi ile grşlmştir. Kadroda gözüken ama aktif olarak çalışmayan fikir işçileri ile işveren ile akrabalık bağı olan fikir işçileri çalışmanın doğruluğunu bozma ihtimali sebebiyle çalışmaya dahil edilmemiştir

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, yalnızca Antalya il merkezinde faaliyet gösteren ve Basın İlan Kurumu’na bağlı günlük yerel gazeteler ile bu gazetelerin dijital mecralarında görev yapan fikir işçileriyle sınırlıdır. Antalya dışındaki yerel basın kuruluşları inceleme kapsamına alınmamıştır. Katılımcı seçiminde, yalnızca kadroda adı bulunmasına rağmen fiilen çalışmayan kişiler örneklem dışı bırakılmıştır. Ayrıca, işverenlerle doğrudan akrabalık bağı bulunan çalışanların yanıtlarının nesnelliği zedeleyebileceği dşnlmş ve bu nedenle bu tanıma uyan kişiler araştırmaya dahil edilmemiştir. Yerel basında yaygın biçimde görülen “naylon kadro” uygulamaları, gerçek çalışan sayısının tespitini güçleştirmiştir. Bunun yanı sıra, gazetecilerin yoğun iş temposu ve bazı çalışanların görüşmeye katılma konusundaki isteksizliği, örneklemenin 32 kişi ile sınırlı kalmasına yol açmıştır. Araştırmanın bulguları, Antalya il merkezinde faaliyet gösteren 11 yerel gazete ve bunlara bağlı internet haber sitelerinde görev yapan fikir işçilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır. Dolayısıyla sonuçların genellenebilirliği, yalnızca bu örneklem grubuyla kısıtlıdır. Araştırmada, Antalya il merkezinde faaliyet gösteren İleri Gazetesi, Hürses Gazetesi, Ekspres Gazetesi, Son Haber Gazetesi, Lider Gazetesi, Antalya Gündem Gazetesi, Akdeniz Manşet Gazetesi, Körfez Gazetesi, Akdeniz Gerçek Gazetesi, Yeni Yüzyıl Gazetesi ve Yüzyüze Gazetesi olmak üzere 11 yerel medya kuruluşunda ve bu kurumlara bağlı internet haber sitelerinde farklı çalışma pozisyonlarında görev yapan gazetecilerle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Görüşmeler, önceden hazırlanan soru formu temelinde gerçekleştirilmiş ve bu çerçevede sınırlandırılmıştır.

3.5. Araştırmanın Hipotezi

Araştırmanın temel hipotezi, Antalya ilindeki yerel basın kuruluşlarında çalışan fikir işçilerinin özlük haklarına yeterince sahip olamadıkları ve mesleki tatmin düzeylerinin düşük olduğu yönündedir. Bu durumun, bireysel düzeyde gazetecilik mesleğinin değerini, kurumsal düzeyde ise yerel medyanın toplumsal işlevini olumsuz etkilediği öngörülmüştür. Bu çerçevede, Basın İlan Kurumu Antalya İl Müdürlüğü'nden elde edilen verilere dayanarak, Antalya merkezde faaliyet gösteren yerel gazeteler ile bu gazetelerin internet sitelerinde çalışan muhabirler, sayfa sekreterleri, editörler ve sorumlu yazı işleri müdürleriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın temel hipotezi, Antalya'daki yerel basın kuruluşlarında görev yapan fikir işçilerinin özlük haklarına yeterince sahip olamadıkları ve mesleki tatmin düzeylerinin düşük olduğudur. Bu durumun, bireysel düzeyde gazetecilik mesleğinin değerini, kurumsal düzeyde ise yerel medyanın toplumsal işlevini olumsuz etkilediği öngörülmüştür. Hipotez, basın iş kolundaki sendikalar tarafından yayımlanan çeşitli raporlarla da desteklenmiştir. Bu raporlarda, özellikle yerel medya çalışanlarının düşük ücretle, sigortasız ve güvencesiz koşullarda istihdam edildikleri, sendikal haklardan mahrum bırakıldıkları ve örgütlenme konusunda ciddi engellerle karşılaştıkları belirtilmiştir. Sendikaların raporlarının aksine Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinden çalışmaya katılanların tamamında 212 sigorta bulunduğu ancak diğer etmenlerde benzer sorunlar yaşadığı bulguları araştırmanın gerekçesini ve hipotezini güçlendirmiştir.

Çalışmanın belirlenen hipotezleri şu şekildedir:

1. Yerel basında çalışan fikir işçilerine, kanun tarafından verilen özlük hakları tam olarak uygulanabilir değildir.
2. Yerel basında çalışan fikir işçileri düşük maaşla uzun mesai saatleri arasında çalıştırılmakta ve bu durum yaşamlarını olumsuz etkilemektedir.
3. Yerel basında çalışan fikir işçilerine kanun kapsamında verilen haftalık 1 günlük izin yetersiz olmakla birlikte iş potansiyelini ve verimliliği düşürmektedir.
4. Yerel basında çalışan fikir işçileri verdikleri emeğin karşılığını alamadıklarını düşünmekte ve iş tatminsizliği yaşamaktadır
5. Yerel basında çalışan fikir işçileri çeşitli mobbinglere maruz kalmaktadır
6. Yerel basında çalışan fikir işçileri, sektörün tüm sorunlarını bilinmesine rağmen örgütlü mücadeleye girmeme eğilimindedir.

7. Yerel basında çalışan fikir işçilerinin büyük bölümü medya sektöründen ayrılmak istemektedirler.

3.6. Saha Araştırması Verilerinin Analizi

Çalışma kapsamında kullanılan derinlemesine mülakatı kapsayan yarı yapılandırılmış alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Katılımcıların sektördeki deneyimlerini, kişisel bakış açılarına odaklanmak istenmektedir. Sorulan sorular fikir işçilerinin, sektör içerisindeki yaşadığı sorunları belirlemek ve çözüm üretmek için katılımcılara yöneltilmiştir.

Antalya’da medya sahipliğinin, yurt genelinde olduğu gibi farklı ticari faaliyetleri bulunduğu, sektörde yaşanan sorunlar Türkiye’nin daha küçük bir ölçeği olarak ifade edilmektedir. Medya sahipliğinin ticari işleyiş içerisinde yer alması sebebiyle, fikir işçilerinin özlük haklarının kullanışı da bu düzlemde oluşmaktadır. Araştırma, fikir işçilerinin yaşadığı sorunlara odaklanmaktadır. Ayrıca medya sahipliği yapısı incelenmiş ve bu yapı ile yaşanan sorunlar arasındaki ilişki ortaya konmuştur. Ticaret odaklı medya sahipliği yapısında, fikir işçilerinin yaşadığı sorunlar ön plana çıkmaktadır. Bu yapı nedeniyle, kamuoyunu bilgilendirme görevi kimi zaman geri planda kalmakta ve fikir işçilerinin insani yaşamlarını sürdürebilmeleri, adil çalışma koşullarına sahip olmaları ve mesleklerini etik ilkeler doğrultusunda icra edebilmeleri üzerinde olumsuz etkiler oluşmaktadır. Birçok sorunla boğuşan fikir işçileri, sendikalar, odalar, cemiyetler ve siyasilerden daha çok soruna maruz kalmakta ve sorunların çözüm noktasında en çok söz sahibi onların olması gerektiği düşüncesi ön plana çıkmaktadır. Çalışmaya katılan farklı statülerdeki 32 fikir işçisi araştırma kapsamındaki görüşlerini açıkça ifade ettiğini beyan etmektedir. Analiz kısmında fikir işçilerinin adları (Konuşmacı 1). K1, K2, K3... şekliyle belirtilmektedir.

Çalışmaya katılan 32 fikir işçisi ile yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda şu başlıklar altında çalışma değerlendirilmektedir:

1. Fikir işçilerinin insani çalışma seviyesi
2. Fikir işçilerinin hakları
3. Fikir işçilerinin hak arayışı ve sendikalaşması
4. Fikir işçilerinin mesleğini daha iyi yapabilmesi için talepleri
5. Fikir işçilerinin maruz kaldığı mobing
6. Fikir işçilerinin iş hayatının özel hayatları üzerine etkisi

7. Fikir işçilerinin basın sektörünü bırakma eğilimi

3.6.1. Katılımcıların Demografik Durumu ve Genel Bulgular

Tablo 3.1. Katılımcı Fikir İşçilerinin Demografik Verisi

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	18	56.25
	Kadın	14	43.75
Yaş	18-25	5	16.625
	26-40	18	56.25
	41-60	9	28.125
Görevi	Sorumlu Yazı İşleri		
	Müdürü	6	18.75
	Muhabir	13	40.625
	Editör	8	25
	Sayfa Sekreteri	4	12,50
	Haber Müdürü	1	3,125
Gelir Durumu	Asgari Ücret	16	50
	22.104TL-25.000 TL arası	9	28.125
	25.001TL-30.000TL arası	4	12.50
	30.001-40.000TL arası	3	9.375
	1-3 Yıl	6	18.75
	3-5 Yıl	4	12.50
Deneyim Düzeyi	5-10 Yıl	12	37.50
	10-20 Yıl	8	25
	20 Yıl ve üzeri	2	6.25
İletişim Mezunu mu?	Evet	17	53.125
	Hayır	15	46,875
Eğitim Durumu	Lisansüstü	1	3.125
	Lisans	16	50

	Ön Lisans	2	6.25
	Lise	12	37.5
	Ortaokul	1	3.125
Medeni Hali	Evli	14	43.750
	Bekar	18	56.250
Çocuğu Var mı Yok mu?	Çocuğu Var	12	37.5
	Çocuğu Yok	20	62.5

Çalışmaya katılan fikir işçilerinin yüzde 56.25'i erkek fikir işçilerinden oluşurken 18-25 yaş arası fikir işçilerinin yüzdesi 16.625, 26-40 yaş arası %56.25, 41-60 yaş arası ise %28.125 olarak yer aldı. 6 sorumlu yazı işleri müdürü, 13 muhabir, 8 editör, 4 sayfa sekreteri, 1 adet ise haber müdürü olan çalışmada deneyim düzeyi olarak 5-10 yıl arası 12 çalışan bulunmaktadır.

3.6.2. Fikir İşçilerinin İnsani Çalışma Seviyesi

Bu başlık altında fikir işçilerine, ‘İş sözleşmenizde belirtilen iş tanımınız dışında herhangi bir işi yapmak zorunda kalıyor musunuz?’ ve ‘Haftalık kaç gün izniniz var?’ soruları yöneltilmiştir. Bu sorularla fikir işçisinin üzerindeki insani çalışma seviyesi incelenecektir

İş tanımı dışında herhangi bir işi yapma mecburiyetinde olunmamasına rağmen yapmaya zorlanma veya mecbur bırakılma durumu, çalışanın üzerindeki stres ve psikolojik baskıyı doğrudan arttırmaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğu iş tanımı dışında farklı işlerle de uğraştığını dile getirirken, haftalık iznin bir gün olması sebebiyle insani çalışma koşullarında olmadıklarını ve tüm hayatlarının iş olduğunu belirtmişlerdir.

Gazete patronlarının az elamanla çok işi yürüterek maksimum verim ve kazanç elde etmeye yönelik bir politika izlendiğinin altını çizen K2, “*Evet, görev tanımımız dışında iş yapıyoruz. Çünkü gazete patronları az sayıda çalışanla maksimum verim almaya çalışarak tasarruf etmeye çalışıyor. Bu da bizim, iş tanımımız dışında pek çok işi yapmamıza sebep oluyor.*” demektedir. K2 muhabirlik yaparken aynı zamanda sosyal medya yönetmek, editörlük görevindeyken muhasebe işleriyle ilgilenmek, çay servisi yapmak ve ofis temizliğiyle uğraşmak gibi işlere zorla adapte olduklarını belirtmektedir. Bunun yalnızca

fazladan iş yükü değil, aynı zamanda mecburi bir öğrenme süreci haline geldiğini ifade etmektedir. Ayrıca bu durumun mesleğin itibarsızlaştırılmasına yol açtığını, zamanla mesleki uzmanlaşmanın kaybolduğunu ve herkesin her işi yapar hale geldiğini vurgulamaktadır. Gazetecinin, gazetecilik dışında da işler yapmaya mecbur bırakıldığını, kendi alanı olmayan, hizmetli veya ön muhasebe elemanı gibi iş tanımlarını da yerine getirmek durumunda olduğunu ifade etmektedir. İş tanımı dışında, meslek itibarını zedeleyecek işlerin sürdürüldüğünü ifade eden K2, bu işler ile ilgili ek bir ücret almadığını da ifade etmektedir.

Farklı bir kurumda sorumlu yazı işleri müdürü olarak çalışan K13 ise bu durumun yıllardır devam ettiğini öne sürerek, *‘Evet farklı işler yapmak zorunda kalıyorum. Sadece ben değil, sektördeki birçok kişinin gazetecilik dışında ofis içinde başka işler yaptığını fakat işini kaybetmemek adına bunları dillendirmediğini biliyorum.’* K13’ün ifadesine göre bu duruma patronla karşı karşıya gelmemek için ses çıkarılmadığını göstermektedir.

Bu konuda K20 ise şu cevabı veriyor: *“Evet iş tanımım dışında birçok işi yapıyorum. İş tanımım dışında birçok görevi üstlenmek zorunda kalıyorum. Hem editoryal işlere hem de sosyal medya yönetimi, teknik işler gibi farklı alanlara müdahil oluyorum.”* K20’nin iş tanımı dışında yaptığı işlerin yine meslekle bağlantılı olduğu izlenirken, kurumlara göre iş tanımı dışında iş yapılması normal olarak karşılanırken; iş tanımı dışında yapılan işin sektörel bağlantısı olmadığı ayrılmaktadır. Bunun bir örneğini K12 şu şekilde ifade etmektedir: *“İnternet editörü olarak geçiyorum ama muhabirlik ve küçük çaplı grafik tasarımları da gerçekleştiriyorum.”*

K12’nin örneği dışında, kurumun farklı işleri ile de ilgilendiğini ve gazetecilikle herhangi bir bağlantısı olmayan işleri dahi yaptığını ifade eden K1, *“İş sözleşmemde belirtilen işin dışında işler yapmak zorunda kalıyorum. Hatta bazen kendi işimi yaptığımda bile patronla tartışmak zorunda kalıyorum. Basın sektörüyle alakası olmayan bambaşka bir işte daha çalışıyorum çünkü o bölümde personel eksikliği var.”* diyerek durum anlatmaktadır. İş tanımı dışında bir işi yapmaya itilen K1’e göre, sözleşmesinde olmayan, o iş hakkında herhangi bir eğitimi bulunmamasına rağmen bu durumun uzun süredir de devam ettiği ve bilmediği ve iş tanımında olmayan bir iş için işvereni ile karşı karşıya geldiğini de ekleyen K1, işverenin daha fazla kar elde etmek için, bir personele çok iş verdiğini, bu personel bu iş yükünü taşıyamadığında ortaya çıkan problemlerde yine işverenin kaybı olduğunu dile getirmektedir. Bunun yanı sıra iş yükünün çokluğu sebebiyle işin aksaması halinde işveren ile karşı karşıya gelmemek için iş tanımı dışında birçok işi üstlendiğini ifade eden K3, Katılımcı, iş tanımı dışında birçok işi yapmak zorunda kaldığını dile getirmektedir. Çalışma

ortamında ortak hareket edilmediğinde ve iş yükü fazla olduğunda bu durumun bir zorunluluk haline geldiğini belirtmektedir. Herkesin her işi yapması nedeniyle psikolojik olarak iş tanımı dışındaki görevleri üstlenme mecburiyeti hissettiğini ifade etmektedir. Ayrıca ofiste çıkabilecek herhangi bir sorun veya işlerin yetişmemesi sebebiyle patronla karşı karşıya gelmenin, gün içinde defalarca tekrarlanmasının kendisini mental açıdan olumsuz etkilediğini vurgulamaktadır. Bu nedenle böyle bir durumun yaşanmaması için elinden geldiğince iş tanımı dışındaki işleri yapmak zorunda hissettiğini aktarmaktadır. İş sözleşmesinde muhabir kadrosunda olmasına rağmen muhabirlik yapamadığını editörlük yapmaya itildiğini ifade eden K16, *“Görevim olmadığı halde kahve bile yapıyorum. Ofisimize her gün onlarca kişi geliyor. Ofisimizde herhangi bir yardımcımız olmadığı için çay, kahve, su gibi servisleri bizim yapmamız isteniyor. Bu durum bir gazeteci olarak beni incitiyor. İstemememe rağmen servis yapmak zorunda kalıyorum”* şeklinde konuşarak durumu özetlemektedir. Aynı durumda olan K29 ise yaşadığı sorunları şu şekilde dile getiriyor: *“Kadromda muhabir yazmasına rağmen editörlük yapıyorum ve çıkardığım haberler masa başı haberi oluyor. Sahaya çıkamadığım gibi masa başında ürettiğim haber içeriklerinin yanı sıra editörlükte her gün belli bir kotayı doldurmam gerekiyor. Bunun yanı sıra ofisin telefon hattına da bakıyorum. Tüm bunların yanında ofisimize gelen ziyaretçilere servis yapmak zorundayım.”* K29 ofise ziyarete gelen kişilere servis yaptıktan bir süre sonra, gazeteci kimliği olmasına ve iletişim fakültesi mezunu olmasına rağmen kendisine “yardımcı” denilerek hitap edildiğini aktarmaktadır. Bu durumun hem kendi saygınlığını hem de meslek itibarını ayaklar altına aldığını dile getirmektedir. 20 yılı aşkın süredir sektörde çalıştığını ve geçtiğimiz yıl emekli olduğunu ifade eden K31, hala iş tanımı dışında iş yapmak zorunda olduğunu şu şekilde ifade etmektedir: *“Kurumumda üç kişi çalışıyoruz. 6 kişilik kadro olması gerekirken kadro sayısının yarısı olduğu zaman ister istemez iş yükümüz ve iş tanımımız dışında iş yapmaya mecbur kalıyoruz.”* K31, Katılımcı, özellikle bir kişinin yıllık izne çıktığı zaman işlerinin daha da zorlaştığını belirtmektedir. Kendisi ve birlikte çalıştığı arkadaşlarının meslekte deneyimli olmaları sebebiyle iki kişiyle de gazete çıkarabildiklerini ifade etmektedir. Yıllık izinlerin sıra ile kullanıldığını, şu ana kadar ciddi bir sağlık sorunu yaşanmadığını veya yıllık izin sırasında çalışanlardan birinin yakınına kaybetmediğini aktarmaktadır. Her ne kadar idare etseler de ilerleyen yaşları gereği bazı işlerin aksadığını vurgulamaktadır. Gazetenin ön muhasebesi, reklam işleri, konuk ağırlaması, programlara katılım, sayfa bağlama, tasarım, ilan çalışmaları ve diğer tüm konularla üç kişinin ilgilendiğini dile getirmektedir.

İnternet sitelerinin resmi ilan geliri alması sonrası iş yükünün daha da arttığını muhabir olmasına rağmen gece editörlüğü yapmak zorunda olduğunu ifade eden K22, *“Masa başı haber ürettiyorum ve sahaya çok nadiren çıkıyorum. Bu durum muhabirlik kariyerimi olumsuz yönde etkiliyor. Haberlerimi ürettikten sonra editörlük yapmamı ve internet sitesine haber girmem isteniyor. Bu koşullar artık insani çalışma düzeyinden çıkmış durumda. İnternet sitelerinin ilan alması sonrası gazete sahipleri daha büyük kazançlar elde ederken, bizim yaşam ve çalışma koşullarımız daha da düştü.”* İfadeleri ile işverenin kazancının artmasının emekçilere yansımadığını ifade etmektedir. K22, Katılımcı, işverenin önceki sisteme göre neredeyse iki kat daha fazla kazanç sağladığını ancak kendilerinin aynı maaşla daha çok çalıştırıldığını dile getirmektedir. İş sözleşmesinde mesai saatlerinin 09.00-18.00 olarak geçtiğini, buna rağmen herhangi bir ek kazanç veya mesai ücreti verilmeden haftada bir kez çalışma saatlerinin 15.00-23.00 aralığına değiştirildiğini belirtmektedir. Bu durumun aile ve dostlarla yapılan planların aksamasına yol açtığını, planlanan etkinliklerin bu yüzden bozulduğunu ifade etmektedir. Mesai şartlarını kabul etmediklerini söylediklerinde işverenin, iş barışının bozulacağını ve durumun işten çıkarmaya kadar gidebileceğini belirttiğini aktarmaktadır. Hatta bazı durumlarda akşam mesaisinin ertesi gün izinli oldukları zamana denk gelebildiğini, bu nedenle zaten az olan haftalık bir günlük izinlerinden de çalındığını vurgulamaktadır. Katılımcı, insani çalışma şartlarının bulunmadığını ve düşük ücretler sebebiyle yaşamlarından fedakârlık ettiklerini dile getirmektedir. K22 ile benzer problemleri yaşadığını ifade eden K19 ise, *“Yaptığım editörlüğün yanı sıra, ekstra bir mesai saati de bizden bekleniyor. Bu mesai saatinin karşılığını çalıştığım kurumda ne ben ne de başka birisinin şu ana kadar aldığını hiç görmedim. Sabah saatlerinde başlayan ve saat 18.00’de bitmesi gereken mesai saatim hiçbir haklı gerekçe gösterilmeden işverenin isteği ile saat 20.00’a kadar uzatıldığı oluyor”* dedi. K19, Katılımcı, internet sitelerinin resmi ilan alabilmesi için gün içinde yerine getirilmesi gereken şartları karşılamalarına rağmen olağan mesai sonrasında iki saat boyunca kendilerinden CEO haberciliği veya tık haberciliği yapmalarının istendiğini belirtmektedir. Buna karşılık olarak herhangi bir ek mesai ücreti almadıklarını ve internet sitesinin tıklanma gelirlerinden de pay verilmediğini aktarmaktadır. Her hafta mutlaka bir veya iki gün ekstra iki saat mesai yapmak zorunda kaldıklarını, buna rağmen ertesi gün sabah yine aynı saatte ofise gelmelerinin istendiğini dile getirmektedir. İçeride çok fazla mesai yapmalarına rağmen işe geç kalma durumlarında patron tarafından mobbinge uğradıklarını vurgulamaktadır. Ayrıca bazı çalışanların bu duruma karşı çıkmaları halinde işten çıkarma söylemleriyle baskı

altına alındığını ifade etmektedir. K19, K22'nin söylemleriyle belirttiği olumsuzlukların tek kurumda olmadığını ifade etmektedir.

Altı sorumlu yazı işleri müdüründen biri olan K6, ise, *“İş görüşmesinde ve sözleşmede belirtilen iş tanımının dışına zaman zaman çıkılıyor. Örneğin; internet sitesinde olmama rağmen zaman gazete için de haber hazırlamam veya düzenlemem gerekebiliyor”* diyerek aynı kurum içerisinde bulunan farklı yayın organlarında geçişin olduğunu ve farklı haber içerikleri hazırlamak zorunda kaldığını ifade etmektedir. Bir diğer üst yönetici olan K32, gazetede internet sitesi kadrosu bulunmadığını ve internet sitesine ilan alınmadığı için bundan bir gelir elde edilmediğini belirtmektedir. Buna rağmen hem gazeteye haber çıkarması hem de ajanslardan gelen haberleri internet sitesine girmesinin istendiğini aktarmaktadır. İnternet editörünün bulunmaması nedeniyle, internet sitesine haber girmesinin yanı sıra yazdığı haberlerin ve sayfaların kontrolünü de kendisinin sağladığını ifade etmektedir. Gazetenin birçok işle uğraşırken internete girdiği haberler nedeniyle her gününün çok boğucu ve yorucu geçtiğini vurgulamaktadır. Bir ebeveyn olarak bu yıpranmanın akşam evine de yansıdığını, çocuğuna yeterli zamanı ayıracak gücünün kalmadığını dile getirmektedir. Üzerindeki iş yükünün gün içinde kendisine boş bir zaman ayıracak vakit bırakmadığını aktarmaktadır.

Saha muhabiri olduğunu ifade eden K10, ofise pek sık uğramadığını ve genellikle programlara ve eylemlere katılarak, kendi ekipmanıyla haberleri gazeteye gönderdiğini aktarmaktadır. Ofise uğramak istemesinin sebebinin her defasında işlerin üzerine yıkılması olduğunu dile getirmektedir. Saha muhabiri olduğu için işverenin genellikle aboneleri olan sendika, oda veya diğer kurumlara faturaları kendisinin götürmesini ya da bozulan bir bilgisayar kendisinin yaptırmasını talep ettiğini belirtmektedir. Bu taleplerin, muhabirlikle birlikte sürdürmek istediği araştırmacılığı sekteye uğrattığını ve gazetenin sahada olan birçok meslekle alakasız işlerini yürütmesinin beklendiğini vurgulamaktadır. Katılımcı, bu durumun hem haberlerini hem de haber kaynaklarıyla olan bağlantısını olumsuz etkilediğini ve birçok zaman kendisini gazeteci veya muhabir olarak değil, kurye olarak hissetmesine neden olduğunu aktarmaktadır. K7; *“Gazeteci kimliğimizin hiçe sayıldığı birçok durum yaşıyoruz. Bunlar onur kırıcı ve meslekten soğutan olaylar. Editörlük dışında birçok iş yükümüz olmasına rağmen işveren tarafından hakaretlere maruz kalabiliyoruz. İşverenle yaşadığımız gerilimin temelinde ise bizim iş tanımımızda olmayan, yapmakla yükümlü olmadığımız işlerde çıkan sorunlar yatıyor.”* ifadeleriyle üzerindeki iş yükünün işvereni ile arasında sorun yarattığını belirtmektedir. K7, asgari ücretle çalıştıklarını ve herhangi bir ek

mesai almadıklarını aktarmaktadır. İş tanımlarından daha fazla iş yapmak zorunda olduklarını belirtmektedir. Kendi işleriyle alakalı olmayan konularda çocuk gibi azarlanmanın meslektan soğumalarına neden olduğunu dile getirmektedir. Ayrıca asgari yaşamı ve asgari kazancı olan gazetecilerden azami iş gücü beklendiğini vurgulamaktadır.

Çalışmada 40 yaşın üzerinde muhabirlerin bazıları, 40 yaşın üzerinde bulunan bazı sorumlu yazı işleri müdürleri ve sayfa sekreterleri iş tanımları dışında herhangi bir başka işi yerine getirmediklerini kaydetmiştir. Genellikle sektörde uzun süre çalışmış kişiler ve sayfa sekreterleri sadece kendi iş tanımında olan işleri yaptıklarını ve bunun dışında herhangi bir işle ilgilenmediklerini kaydetmiştir. İş tanımı dışında herhangi bir işle ilgilenmediğini belirtenlerin sayısı 8 kişidir. Bu da katılımcıların yüzde 75'inin kendi iş tanımı dışında farklı işler yapmak zorunda olduğunu yüzde 25'inin ise sadece kendi iş tanımlarını yerine getirmekte olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 3.2. Fikir İşçilerinin Haftalık İzin Sayısı

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Haftada kaç gün izin hakkınız var	1	32	100
	2	0	0

Fikir işçilerinin insani çalışma koşullarında bir iş hayatı sürdürmek istediklerini ortaya koyan bu kısımda, bir günlük iznin yetersizliği, fikir işçisi üzerine yarattığı sorunlar ve dolaylı olarak medya kurumu üzerinde yarattığı sorunlar, fikir işçilerine yöneltilmiş ve konuyla ilgili çözümler sorulmuştur.

Çalışmaya katılan fikir işçilerinin tamamı haftada bir gün izin kullandığını belirtmektedir. Fikir işçilerinin en büyük dert yandığı ve düşük maaşlardan bile daha büyük bir problem olarak gördüğü haftalık iznin yetersizliği çalışmada en çok öne çıkan problemlerden bir tanesi olarak belirtilmektedir. Basın İş Kanunu'na göre de gündüz çalışan fikir işçilerinin haftada bir tam gün izin yapacağı ifade edilirken kanundaki izin sayısı tüm fikir işçilerince yetersiz bulunmaktadır. bir günlük izin insani çalışma koşullarına göre uygun olmadığını ifade eden fikir işçilerinin neredeyse tamamı haftada en az iki gün izin hakkı tanınmasını talep etti. Fikir işçilerinin tamamı haftada bir gün iznin insani şartları karşılamadığını ve birçok meslek grubu gibi haftada iki gün iznin kendilerine tanınması gerektiği düşüncesine sahip olduklarını dile getirdi.

K15, diğer katılımcılardan farklı olarak haftalık iznin iki gün değil üç gün olması gerektiğini ifade etti. Haftada üç gün iznin istihdamı da arttıracığı düşüncesine sahip olan

K15, iş yükünden de bu şekli ile kurtulabileceğini kaydetti. K12, haftalık iznin yetersiz olduğunu ifade etmekte ve haftalık tatil günlerinin bir günden iki güne çıkarılması gerektiğini savunmaktadır. Katılımcı, mevcut durumun modern kölelik gibi olduğunu belirterek, haftada bir gün tatilin kişinin kendisiyle, eviyle, sosyalleşmesiyle veya ailesine vakit ayırması için yetersiz olduğunu dile getirmektedir. K30 ise, K12'nin söylemleri ile benzer konular üzerinde durarak, *“Haftada bir gün tatil olduğunda hayatınızın neredeyse tamamı iş üzerine kurulu oluyor. İnsan sağlığı için bir gün tatil asla yeterli değildir. Haftanın en az iki günü tatil yapmak hem insanın işine daha iyi odaklanmasını sağlar hem de sevdikleri ile daha fazla zaman geçirmesi psikolojik bir rahatlık oluşturur”* diyerek önerilerini sundu

K2 haftalık tatilin yetersizliği hakkında, *“Gazetecilerin haftada en az iki gün tatil yapması gerektiğine inanıyorum. Çünkü biz fikir işçilerinin, fiziksel olarak sahada çalışan emekçiler kadar olmasa da, ruhsal açıdan çok ağır bir çalışma sistemimiz var. Yoğun stres, sürekli değişen gündem ve kamuoyuna karşı duyulan sorumluluk, zihinsel bir yorgunluğu da beraberinde getiriyor. Bu nedenle en azından hafta sonu tatili, hem ruhsal hem fiziksel açıdan bir nebze olsun nefes almamıza yardımcı olabilir. Ama ne yazık ki bu sadece bir temenniden ibaret kalıyor. Düşünüyoruz, hak ettiğimizi söylüyoruz ama uygulamada karşılığını göremiyoruz”* diyerek sorunu aktarmaktadır. K17 ise haftalık iznin iki güne çıkarılması önerisiyle resmi tatillerden kamu çalışanları gibi fikir işçilerinin de yararlanması gerektiğini, yoğunluk olan resmi tatillerdeki iznin ise farklı zamanlarda kullandırılması önerisini sundu. Haftalık bir gün iznin sosyal hayatı yok ettiğini belirten K1, maaştan öte en büyük sıkıntısının haftada yalnızca bir gün izin yapabiliyor olması olduğunu aktarmaktadır. Katılımcı, bu tek günün yoğun iş temposunun ardından mental olarak toparlanmasına yetmediğini ifade etmektedir. Haftada en az iki gün izni olsaydı kendisini çok daha iyi hissedebileceğini dile getirmektedir. Ancak medya patronlarının daha fazla kazanç elde etme peşinde oldukları için yeterli sayıda personel istihdam etmediklerini vurgulamaktadır. Bu durumun çalışanların sırtına inanılmaz bir iş yükü bindirdiğini ve bazen bir gün izin yapmanın bile lüks gibi geldiğini aktarmaktadır. K16: *“Haftanın 6 günü çalıştığım için kendime bile vakit ayıramıyorum. Hem sosyal hem de özel hayatımı büyük oranda olumsuz etkiliyor. Yeteri kadar dinlenemediğim için verimim de düşüyor. Aynı zamanda vakit ayırıp dışarıya çıkamıyorum, gezemiyorum. Bu durum beni çok üzüyor.”*

K27, haftalık iznin net şekilde iki güne çıkarılması gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcı, bu iznin arka arkaya kullandırılmak zorunda olmadığını ancak haftada iki gün izin

olması gerektiğini vurgulamaktadır. Her personelin haftada iki gün izne göre kurumun dizayn edilmesi gerektiğini, buna göre personel alımı yapılması ve iş hacminin dağıtılması gerektiğini aktarmaktadır. Ayrıca bazı haftalarda çalışanların kafa dağıtması gerektiğine inandığını, izinlerin arka arkaya iki gün verildiğinde çalışanların bu iki günü kendilerini rahatlatmak için değerlendirmeleri gerektiğini dile getirmektedir.

K4 ise, bu mesleğin herkes tarafından yapılamaması gerektiğini belirtmektedir. Katılımcı, mühendis, doktor veya mimarın işini yapamayacağı gibi gazetecilik mesleğini de herkesin yapamayacağını ifade etmektedir. Özellikle iletişim fakültesi mezunu olmanın zorunlu hale getirilmesi ve gerekirse küçük bir sınavın ardından istihdamın yapılması gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca herkesin kolaylıkla yapabildiği bir meslekte çok para kazanılamayacağını düşündüğünü aktarmaktadır. Katılımcı, haftalık iznin iki gün olmasının gazeteciler açısından olumlu karşılanacağını dile getirmektedir.

K31: *“Haftalık izin en az iki gün olmalı. Resmi bayramlarda çalıştığımızın yerine başka günlerde izin hakkı tanınmalı. Maaş iyileştirmesi mutlaka yapılmalı. İnsani çalışma koşullarının sağlanması için haftalık izin en az iki güne çıkarılmalıdır. Hatta bunun yanında 9 saatlik mesaide 7 saate indirilmelidir. İnsani olmayan çalışma koşullarında uzun yıllar çalıştıktan sonra sağlığı bozulan çok meslektaşımı gördüm. Türkiye’de meslek hastalığı kavramı çok yaygındır ama gelişmiş ülkelerde genellikle böyle bir söylemi duymadım. Meslek hastalığı denilen şey insani olmayan koşullarda uzun mesailer boyu haftada altı gün çalıştırılan kişilerde çıkar”* diyerek haftalık izin süresinin arttırılmasının çalışan sağlığı açısından da iyi olacağını ifade etti. Bazı dönemlerde, bir gün olan yasal iznini de kullanamadığını dile getiren K8, sadece kendi mesleklerinde değil, tüm iş kollarında çalışan emekçilerin haftada iki gün izin hakkına sahip olması gerektiğini düşündüğünü aktarmaktadır. Katılımcı, insan vücudunun bu kadar hor kullanılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. İki günlük izin ile istihdamın artacağını ve bu konuda devletin bir düzenleme yapması gerektiğini dile getirmektedir. Ayrıca 2025 yılının “Aile Yılı” ilan edildiğini hatırlatarak, haftada bir gün izin ile ailesine zaman ayırabilecek birini düşünemediğini belirtmektedir. Katılımcı, insanların hastalığa yakalanmasının başlıca sebeplerinden birinin bu durum olduğunu aktarmaktadır. Haftalık izinlerin yine yetersizliğinden yakınan K9 ise, *“Yılda sadece 73 gün tatilimiz var. Bunlar 52 tane haftalık izin yedi gün dini bayramlar, bir aylık yıllık izin hakkımızdan kullandırılan iki hafta. Yani yılında neredeyse beşte dördünde iş yerinde olmak zorundayız. Gece saatlerini saymazsak ofiste evimizden daha fazla zaman geçiriyoruz. Bu durum insani olmamakla birlikte,*

hayatımızı ve sosyal yaşamımızı çok kötü şekilde etkiliyor. Bu çalışma şartları sebebiyle birçok meslektaşımız hayatını sevdiği kişi ile birleştiremedi. Dolaylı olarak haftalık bir günlük izin yuva kurdurtmuyor. Bu durumun düzenlenmesi gerektiğini düşünüyorum” ifadelerine yer verdi. K9’un söylemine göre haftalık bir günlük iznin yetersizliği fikir işçilerinin evlenme durumlarını etkilemektedir. Önemli bir veri olan bu ifade şartların, fikir işçileri üzerinde büyük bir olumsuzluk yarattığı ve evlenme düşüncesini ortadan kalkması için büyük bir etken olduğunu ortaya koymaktadır.

bir günlük izin sebebiyle uzun zamandır çalıştığı sektörde hiç hafta sonu programı yapmadığını kaydeden K17, eşleriyle hiçbir zaman bir hafta sonu programı yapamadıklarını, yalnızca yıllık izinleri denk geldiğinde kısa turlara çıkabildiklerini aktarmaktadır. Katılımcı, insanın yaş aldıkça biraz daha rahat ve ferah hissetme arayışına girdiğini belirtmektedir. İki günlük bir izin durumu olmadığı için eşiyle birlikte kendilerini rahatlatmak bir tur programı yapamadıklarını dile getirmektedir. Ayrıca birçok kamu çalışanı arkadaşının eşleriyle böyle turlar yapabildiğini ve bu duruma imrendiğini ifade etmektedir. Katılımcı, iki günlük tatilin insanların rahatlaması ve eşleri ile baş başa kısa gezilere çıkması için insani bir ihtiyaç olduğunu, bu ihtiyacın herkes tarafından giderilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

K11, bazen o kadar çok yorulduğunu ki hiçbir şey yapasısı gelmediğini aktarmaktadır. Özellikle bir günlük iznin hiçbir zaman yetmediğini, ya dışarıya çıkarak arkadaşlarıyla vakit geçirmesi ya da evde kalıp dinlenmesi gerektiğini dile getirmektedir. Katılımcı, gazetecinin mesai kavramının olmadığını ve çoğu zaman dokuz saati aşan mesailer yapmak zorunda olduğunu ifade etmektedir. Mesai saatleri ve haftalık izin programının düzenlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çalışma şartlarının ağırlığı nedeniyle dinlenmeye veya sosyal yaşamı sürdürmeye vakit kalmadığını, sosyal yaşamı olmayan bir çalışanın verimli olamayacağını belirtmektedir. Bu şartlarla çalışan gazetecilerin ne mesleklerini iyi bir şekilde yapabileceğini ne de kurumlarına büyük katkı sağlayabileceğini aktarmaktadır. Yıllardır haftada 1 günlük izin ile çalışma hayatını sürdürdüğünü ifade eden K18, *“Haftalık iznin bir gün olması mesleğin en büyük sorunudur. Yıllardır medya sektörünün içerisindeyim. Anadolu Ajansı, TRT, yurt dışı ajanslarının Türkiye temsilcilikleri, yerli haber ajanslarının İstanbul ve Ankara büroları, büyük medya ajansları gibi yerlerde çalışan ve bizle neredeyse aynı işi yapan gazetecilerin haftalık iznin iki gün olduğunu biliyorum. Bu kurumlar bizden daha ciddi ve daha önemli haberlere imza atmasına rağmen bizden daha az çalışıyorlar. Çok çalışma ile başarılı işler yapılmadığı*

buradan belli. Başarılı işler, hakkı verilen kişilerce yapılmakta. Bu örnekler ile gazetecilerin haftada iki gün izni olması abartılacak veya medya patronlarını batıracak türden bir durum değil. Yapılmak istenirse yapılır ama yapılmıyor. Çalışan sayısı az olduğu için izin günü sayısı düşük. İstihdamın ciddi şekilde arttırılmasına da gerek yok, naylon kadro çalıştırılmasa, mevzuatta yazan yapılırsa yani medya patronları kurallara uysa haftada 2 gün tatil kolaylıkla fikir işçilerine verilebilir” diyerek haftalık izin süresinin naylon kadrolara bağlı olduğunu belirtti. K23 ve K25 ise kamu çalışanları gibi haftalık izinlerin 2 güne çıkarılması gerektiğini ifade etti.

Genel itibar ile Basın İş Kanunu’nda yer alan gündüz çalışan fikir işçileri haftada 1 tam gün izin yapar maddesine göre katılımcılar arasında resmi olarak gece çalışan bulunmadığı ancak bazı katılımcılarından gece editörlüğü yapılması ara ara istenmektedir. Buna göre 32 katılımcının tamamı mesleğin en önemli sorununun haftalık iznin bir gün olmasına bağlamaktadır. Yaptıkları haberler ve kamuoyunu bilgilendirme görevini üstlendikleri için kamu emekçileri gibi haftada 2 gün izne sahip olmak istemektedirler.

3.6.3. Fikir İşçilerinin Hakları

Bu başlık altında fikir işçilerine sorulan, ‘212 Basın Sigortanız Var mı?’ ‘Emeğinizin karşılığını aldığınızı düşünüyor musunuz?’ ‘Çalıştığınız kurumda yan hak var mı?’ ‘Fazla mesai ücreti maaşınıza yansıyor mu?’ sorularına verilen yanıtlar incelenmiştir. Yanıtlar kapsamında fikir işçilerinin kullanabildikleri hakların olup olmadığı varsa da neler olduğu ifade edilmektedir.

Tablo 3.3. 212 Basın Sigortası Olan Fikir İşçileri

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
212 Basın Sigortanız Var Mı?	Var	32	100
	Yok	0	0

Fikir işçilerine yöneltilen ve fikir işçisinin en temel hakkı olan basın sigortası olup olmadığı sorulmuştur. Çalışmaya katılan tüm fikir işçileri bağlı bulunduğu medya kuruluşunun devlet kurumu olan Basın İlan Kurumu tarafından denetlendiğini ve Basın Sigortasının zorunluğu olduğunu belirtmişlerdir. Yapılan açıklamalarda mesleğin en önemli haklarından biri olan yıpranma payı durumundan yararlanmak için zorunlu olan basın sigortasının tüm katılımcılarda bulunduğu ifade edilmiştir. Fikir işçilerinin yaşadığı birçok emek sorununa karşılık basın sigortalarının olduğu görülmüştür.

Tablo 3.4. Fikir İşçilerinin Yan Hakları

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Kurumunuzda Yan Hak Var mı? Varsa			
Neler?	Yok	23	71.875
	Yemek Kartı	8	25
	Prim	1	3.125

İş motivasyonunu arttırmak ve fikir işçisine hem daha rahat bir çalışma ortamı sunmak hem de daha iyi bir yaşantısı olması için verilen yan hakların yetersizliği katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. Çalışmaya katılan fikir işçilerinin ezici çoğunluğunda herhangi bir yan hak olmadığı görüldü. 32 katılımcıdan sadece sekiz katılımcı bazı restoranlarda veya marketlerde geçen kartlara sahip olduğunu belirtirken 23 katılımcı herhangi bir yan hak almadığını dile getirdi. Bir kişi ise abone getirimleri üzerinden prim aldığını ve bu durumu yan hak olarak değerlendirdiğini ifade etmiştir. Bunun yanı sıra bazı katılımcılar ücretsiz toplu taşıma kartlarının işveren tarafından değil iş kolunun getirdiği kanun doğrultusunda aldıklarını ve bu durumun işverenin sağladığı bir yan hak olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3.5. İş Karşılığı Olmayan Ücret

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
İş Karşılığı Olmayan Ücret Unsuru	Aldım	4	12.5
	Almadım	12	37.5
	Böyle Bir Durumla Karşılaşmadım	16	50

Basın İş Kanunu'nda yer alan askerlik, gebelik, mahkumiyet ve yatin tatili durumlarında işverence işçiye ücretinin ödenmesi durumu koruma altına alınmıştır. Örnek olarak kadın gazeteciye gebeliğinin yedinci Ayından sonra ücretli izin verilmesi zorunludur. (Danışman, 1982:188). Antalya basınında katılımcıların cevaplarına göre bu durumun pek sık olduğu görülmemektedir. Katılımcıların birçoğunun genç olması bu olasılığı düşürürken, deneyimli gazetecilerin birçoğu ise bu haktan yararlanamadıklarını ifade etmektedir.

Bedelli askerlik yaptığını belirten K8, *“Askerlik döneminde geçen 28 günlük süre bir yıllık iznim olan 28 günden düşüldü ve yıllık iznim bedelli askerlik süreme harcandı.*

Yıllık izinde gösterildiğim için ücretimi aldım ama kanunen bu durumun haksızlık olduğunu biliyorum.”

K2 ise 5 yıl önce hamile kaldığını ve işten ayrılmak için dilekçe verdiğinde baskıya maruz kaldığını belirtmiştir. K2, *“Hamile kaldığımda ayrılacağımı ve tazminatımı istediğimde ofis içerisinde baskıya maruz kaldım. Hamilelik dönemimde bu beni olumsuz şekilde etkiledi. En sonunda dayanamayarak istifa etmek durumunda kaldım. İçeride neredeyse altı maaşlık tazminatım kaldı” dedi.* K32 ise, önceki işyerinde gebe kaldıktan sonra tazminatının tarafına ödendiğini ve 4 aylık dönemde de işe gitmemesine rağmen maaşı aldığını kaydetmiştir.

Tablo 3.6. Emegin Karşılığını Alma Durumu

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Emeğinizin karşılığını aldığınızı düşünüyor musunu?	Evet	2	93,75
	Hayır	30	6.25

Çalışmaya katılan ve maaşları dışında herhangi bir yan hak alamadığını dile getiren katılımcılar emeklerinin karşılığını alamadıklarını kaydetmektedir. Çalışmaya katılan katılımcıların neredeyse tamamı emeğinin karşılığını aldıklarını düşünmediklerini ifade ederken emeğinin karşılığını aldığını düşünen K17 ve K18’in uzun zamandır aynı kurumda çalıştığı, yaşlarının ortalamanın üzerine olduğu ve aldıkları ücretin de ortalamadan daha fazla olduğu görülmekle birlikte yönetici pozisyonunda veya gayri resmi şekilde yönetici olarak davranıldığı ifade edilmektedir.

Yapılan görüşmelerde K12, emeğinin karşılığını ne maddi ne de manevi olarak aldığını dile getirmektedir. Katılımcı, yerel basında normal çalışmak, fazla tatil yapmak veya çalıştıkları sürelerin hakkı olan mesai ücretlerini talep etmek istediğinizde “Bu mesleğe göre değilsin” yaftası ile karşılaştıklarını ifade etmektedir. Bunun yalnızca patronlardan değil, aynı statüdeki meslek arkadaşlarından da görülebildiğini aktarmaktadır. İnsanların haklarının yenilmesini ve emeklerinin karşılığını alamamayı o kadar normalleştirdiğini, bu nedenle insani koşullarda çalışma ve yaşam talep etmenin absürt kaçtığını dile getirmektedir. Katılımcı, emeğinin karşılığını alamamasının temel nedeninin bu çaresizlik psikolojisi ve bazı şeylerin normalleştirilmiş olmasından kaynaklandığını savunmaktadır. Haklarını aramadıkları için işverenlerin bu hakları vermeyi gerek görmediğini belirtmektedir. Ayrıca kendi ve diğer bazı kişilerin emeğinin karşılığını alamamasının bir diğer nedeninin Basın İlan Kurumu’nun gerekli denetlemeleri yapmaması olduğunu, bunun sonucunda birçok

gazetenin naylon kişi çalıştırarak patronların kâr ederken istihdam sağlamadığını aktarmaktadır. Katılımcı, gazetelerin denetlenmediğini, kaç gazetecinin maaşının asgariden gösterilip elden yatırıldığını ve Basın İş Kanunu'nun hiçe sayıldığını bildiklerini ve buna göz yumulduğunu ifade etmektedir. Diğer yandan, ödemeler ve ilanlar konusunda yerel basının rahatlatılmamasının, aldıkları maaşa ve dolayısıyla yaşam şartlarına olumsuz etki yaptığını vurgulamaktadır. K12'nin söylemini destekleyen K20 ise, *“Hayır çünkü iş tanımım dışındaki birçok şeyden sorumluyum. Bu durum hem iş yükümü artırıyor hem de esas görevime odaklanmamı zorlaştırıyor. Bu nedenle emeğimin karşılığını aldığımı düşünmüyorum”* ifadelerine yer vermektedir.

Katılımcılar bu bölümde genellikle, işverenin yüksek tutarlar kazanmasına rağmen işçi ile bunu paylaşmadığı ve verilen maaşın çok üzerinde bir sorumluluk aldıklarını kaydediyor. Bu durumun fikir işçisinin sorumluluktan kaçmasına ve işini iyi şekilde yapamamasına bağlayan K23, *“Meslekteki düşük maaşlar sebebiyle yaptığı işe odaklanan ve önemseyen birini göremiyorum. Zaman zaman benimde bu eğilimde olduğum anlar oluyor. Hiç kimse aldığı maaşın daha üzerinde bir sorumluluğu kabul etmez. Meslek açısından bu kötü bir durum. Herkes bunun farkında ama gazeteciye iyi şartlar sunulmadan maalesef bu durum değişmez. Patronların belirli dönemlerde çok yüksek kazançları olduğunu biliyorum ama hiçbir zaman herhangi bir prim verildiğini veya gazeteciye iyi hissettirecek bir organizasyon yapıldığını görmedim”* diyerek gelirin adaletli şekilde bölüşülmediğini bu durumun hem gazetecinin sosyal yaşantısı üzerinde hem de iş yaşamında büyük bir olumsuzluk yarattığını dile getirmektedir. Yönetici pozisyonunda çalışan K31 ise *“Hayır. Yaptığımız işe ve aldığımız sorumluluğa göre kazancımız düşük kalıyor. Mesleğimiz gereği yıpranıyoruz ve üzerimizde kamuoyuna karşı bir sorumluluk var. Bu sorumluluğa rağmen hala asgari ücret ile geçinen çok sayıda meslektaşım var. Düşük maaş gazeteciye sorumluluktan kaçırır. Toplumun çıkarları doğrultusunda hareket etmeye veya hassasiyet göstermeye itmez. Yine de bunun için çabalayan meslektaşlarımız var. Düşük maaş gazetecinin topluma karşı olan sorumluluğunu yok ettiği gibi çıkar elde etme girişimleri ile sonuçlanabilir”* diyerek gazetecilerin ahlaki ve etik değerlerinin kaybolabileceğine değinmektedir.

K2, emeğinin karşılığını aldığını düşünmediğini aktarmaktadır. Katılımcı, yalnızca kendisinin değil, kendisi gibi pek çok kişinin de aynı durumda olduğunu bildiğini ifade etmektedir. Bu durumun artık bireysel değil, sistematik bir hale geldiğini dile getirmektedir. Meslekte *“Zaten kimse almıyor, ben ne yapabilirim?”* düşüncesinin içselleştirildiğini ve

adeta norm haline geldiğini vurgulamaktadır. Bu durumun tamamını koşullu bir kabullenişe sürüklediğini belirtmektedir. Katılımcı, gerçekten birlik olabilseler ve mesleklerinin itibarının ve emeklerinin değerinin farkına varabilseler, bu tablonun değişebileceğini aktarmaktadır. Ancak baskıların yalnızca hükümetten gelmediğini, medya patronlarından ve aynı duyarlılığı göstermeyen meslektaşlardan da geldiğini dile getirmektedir. Katılımcı, bu çok yönlü sindirilmişlik halinin gerçek bir mesleki dayanışmanın önünü kestiğini vurgulamaktadır.

K16: *“Hayır, emeğimin karşılığını aldığımı düşünmüyorum. Aslında sektörde Anadolu Ajansı (AA). ve TRT dışında bu konuda tatmin olan çok az kişi var. Bu durumun sorumluluğunu yalnızca patronlara yüklemek doğru olmaz. Özellikle yerel gazetelerin yeterince devlet desteği alamadığı kanaatindeyim. Sorun sadece maaşlarla sınırlı değil; basın çalışanları olarak teknolojik ekipman ve materyal konusunda da ciddi eksiklikler yaşıyoruz. Bu da mesleğimizi hem ekonomik hem de teknik açıdan zor şartlar altında yapmamıza neden oluyor.”* İfadeleri ile K23’ün aksine işverenin yeterli bir kazanç sağlamadığını, devlet desteğinin bu konuda zayıf olduğunu belirtmektedir.

K10, emeğinin karşılığını almadığını aktarmaktadır. Katılımcı, şu ana kadar hiçbir gazetecinin maaşından memnun olduğunu duymadığını dile getirmektedir. Gazetelerin belirli dönemlerde zarar ettiğinin farkında olduğunu, ancak seçim dönemlerinde gelen ilan ve reklam gelirlerini de bildiğini ifade etmektedir. Bu dönemlerde gelen tutarın gazeteyi neredeyse bir sonraki seçime kadar idare edecek durumda olduğunu aktarmaktadır. Katılımcı, medyanın sahipliğinin adeta siyasete kaymış olduğunu, yöneticiler veya imtiyaz sahiplerinin özellikle seçim dönemlerinde elde ettikleri gelirlerin ve destek verdikleri adayın kazanması durumunda bu gelirlerin daha da artarken, gazetecilerin en kötü ve en düşük şartlarda çalıştığını vurgulamaktadır. Emeğin karşılığının seçim dönemlerinde medya sahipleri tarafından alındığını dile getirmektedir. Bu söylem, belirli dönemlerde gazetenin elde ettiği ilan ve reklam gelirlerinin veya belirli bir ücret karşılığı yapılan tanıtım haberlerindeki gelirin fikir işçileriyle paylaşılmadığını ortaya koymaktadır. K6 ise daha önceki çalıştığı kurumlarda emeğine daha yakın bir çalışma ve hak ortamı olduğunu ifade etti. K6, *“Emeğimin karşılığını maddi olarak alamıyorum. Bunun başlıca nedeni çalıştığım coğrafya. Türkiye’de medyanın merkezi İstanbul. İstanbul’da bulunan medya kuruluşlarında 10 yıl boyunca çalıştım ve büyük çoğunluğunda asgari ücretin en az iki bazen üç-üç buçuk katı maaş ve çalışanları motive edecek yan haklar aldım. Merkezden taşraya yani yerele gittiğimde ise genelde maaşların asgari ücrette ya da asgari ücretin bir miktar üzerinde*

olduğunu gördüm. Üstelik merkezden çok daha stresli koşullarda habercilik yapılmaya çalışıldığına ve kurumsal medya kuruluşlarındaki yan haklardan yoksun olduğuna şahit oldum. Ücret ve yan hakların kısıtlılığının; yereldeki kent ekonomisinin basın kuruluşlarına yansımalarının az olması, sermaye döngüsünün yerel medyayı es geçmeyi tercih etmesi ve çalışma mekanizmasına profesyonel iş hayatı gerekliliklerinden çok kişisel ilişkilerin hakim olması gibi etkenlerin neden olduğunu düşünüyorum” dedi.

K24, emeğinin karşılığını almadığını aktarmaktadır. Katılımcı, aynı görev tanımıyla başka kurumlarda meslektaşlarının daha yüksek rakamlar kazandığını ve haftada iki gün tatil hakkına sahip olduklarını ifade etmektedir. Ayrıca bayram primleri, fazla mesailerin maaşa yansması, kıyafet yardımı ve yıllık izne çıkıldığında alınan bir çek gibi birçok hakkın meslektaşlarında bulunduğunu belirtmektedir. Kendisi ve bu haklara sahip bir arkadaşının aynı programa katıldığını, aynı fotoğrafları çektiğini ve neredeyse aynı haberleri yazdığını, aynı işi yapmalarına rağmen aynı maaşı almadıklarını aktarmaktadır. Bunun yanı sıra herhangi bir yan haklarının bulunmadığını ve gazete sahibi ile aralarındaki tek alışverişin maaşların yatırılması olduğunu dile getirmektedir.

K13 ise kesinlikle emeğinin karşılığını almadığını ifade etmektedir. Katılımcı, gazetecilerin halkın gözü ve kulağı olduğunu vurgulamaktadır. Bugün asgari ücrete gelen zammı, seçimi kimin kazandığını veya ilk kalp ameliyatının ne zaman yapıldığını toplumun iletişim kanallarından gazeteciler aracılığıyla öğrendiğini aktarmaktadır. İletişim kanallarının büyük bölümünü gazetecilerin oluşturduğunu dile getirmektedir. Katılımcı, uzaya ilk çıkan Türk insanını an be an takip eden gazetecilerin, aynı zamanda asgari ücretle geçinmeye çalıştığını belirtmektedir. Ayrıca, Rusya-Ukrayna savaşı ve Suriye savaşı sonrası Antalya’ya göçlerle birlikte artan kira ve mülk satışlarındaki fahiş rakamları kentteki gazetecilerin çok kez haber yaptığını, ancak bu gazetecilerin yüksek kira nedeniyle evlerinden taşınmak zorunda kaldıklarını aktarmaktadır. Katılımcı, haberlere yansıttıkları “ahır gibi ev” başlıklı yapılarda yaşamak zorunda kaldıklarını ifade etmektedir. K13’e ek olarak uzun mesai saatleri ile çalıştığını belirten K11, “*Emeğimin karşılığını aldığımı düşünmüyorum çünkü her ne kadar fiziksel olarak yorulmuyor olsam da zihinsel olarak çok yoruluyorum. Gazetecinin özgün fikirler bulması ve bunu en yalın şekilde yazarak okuyucuya sunması gerekiyor. Herkesin yapabileceği bir iş değil. Bu yüzden maaşların daha da iyileştirilmesi ve çalışma koşullarının da düzenlenmesi gerektiğin düşünüyorum*” dedi. K21 ise “*Şu anda medya sektöründe çalışan birinin genel olarak emeğinin karşılığını aldığını düşünmüyorum. Çünkü medyanın tekelleşmesi ve medya patronlarının kar/zarar*

kaygısı medya çalışanlarının üzerinde maddi olarak olumsuzluklara sebep oluyor. Rekabetin ortadan kalkması kalifiye personel ihtiyacı da ortadan kaldırdığı için çoğu iş kolunda olduğu gibi ucuz iş gücü yüzünden karşılığımızı alamadığımızı düşünüyorum” diyerek medya tekelleşmesi sebebiyle fikir işçilerinin emeklerinin karşılığını alamadıklarını belirtmektedir.

K28 ise, lisans eğitimi alan kişinin asgari ücretle işe başlamaması gerektiğini ifade etmektedir. Soruya verdiği cevapta: *“4 sene üniversite okuyup asgari ücret ile çalışmak zorundayız. En fazla alınan maaş bildiğim kadarıyla 28 bin TL civarında. Gazetecilik mesleğinde mesai saati kavramı çok fazla olmadığı için ekstra zaman harcıyor ve hayatınızın odak noktasına koymak durumunda kalıyorsunuz. Buna rağmen emeğinizin karşılığı 22.104 TL.”* diyerek çalışma saatlerinin uzun maaşın ise düşük olduğunu kaydetmektedir. K29 ise K28’in lisans eğitimi alan kişinin maaşının asgari ücret olmaması gerektiği görüşünü paylaşırken sektörde elde ettiği başarıların herhangi bir yansıması olmamasından yakınmaktadır. K29, *“Emeğimin karşılığını aldığımı düşünmüyorum. Nedeni, sektörde genel olarak düşük maaşların olması, bireysel değil sistemsal bir sorun var. Çalıştığım kurumda kişisel çaba ve başarılar maaşımı etkilemiyor”* dedi.

Sadece gazetelerin resmi ilanlarına ve işleyişine bakan yani sadece işveren ile muhatap olan Basın İlan Kurumu’nun fikir işçisine ödenmesi gereken hakların denetimini de yapması gerektiğini, tüzükte böyle bir durumun olup olmadığını bilmediğini ve olsa dahi uygulanmadığını kaydeden K8, *“Emek karşılığı almak bu ülkede en zor iş. Haber yapmaktan fotoğraf çekmekten daha zor. Emeğin karşılığının alınması için basın kanununun yürürlüğe girmesi ve uygulanmasının denetlenmesi gerekiyor. Bu kanunda basın çalışanı için taban maaş belirtilmeli ve o maaşın altına maaş verilip verilmediği denetlenmelidir”* ifadelerine yer vererek şartların tamamen kanun altına alınması gerektiği ve işveren üzerinde baskıcı bir denetim uygulanmasının şart olduğunu ifade etmektedir. K7, K8’in söylemlerine ek olarak, mevcut kanundaki şartlar ve uygulamaların bile tam olarak verilmediğini aktarmaktadır. Katılımcı, bu hakların verilip verilmediğinin tespit edilemediğini ve yalnızca gazeteci işvereni ile anlaşılmazsa dava yoluna gittiğinde gerçek durumun gün yüzüne çıktığını ifade etmektedir. Şu ana kadar hiçbir devlet kurumunun, örneğin Basın İlan Kurumu veya Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı gibi kurumların, gazetecilerin haklarını alıp almadığını denetlemediğini dile getirmektedir. Katılımcı, Basın İş Kanunu’nun medya patronlarının görüşü alınarak yapıldığını ancak verilen kanunun tam anlamıyla yerine getirilmediğini vurgulamaktadır. Emeğinin karşılığını hiçbir zaman alamadığını, hatta üzerine kendi katkısı ile yerine getirmek zorunda kaldığını aktarmaktadır. Katılımcı,

ailesinden birini kaybettiğini ancak cenazesine gitmesine izin verilmediğini belirtmektedir. Kanuna göre bu gibi durumlarda izin verilmesi gerektiğini, ancak bunun da tam olarak uygulanmadığını dile getirerek, bugüne kadar hiç emeğinin karşılığını alamadığını vurgulamaktadır.

Tablo 3.7. Fazla Mesai Ücretleri Maaşlara Yansıyor mu?

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Fazla mesai ücretleri maaşınıza yansıyor mu?	Evet	11	34.375
	Hayır	17	53.125
	Mesai yapmıyorum	4	12.5

Fikir işçilerinin en temel haklarından birisi olan fazla mesai ücretlerinin maaşlarına yansıyor yansımaması ile ilgili sorulan soruda katılımcıların yarısından bir fazlası fazla mesai ücreti almadığını ve ne kadar çalışırsa çalışsın maaşının sabit olduğunu ifade etmektedir. 11 katılımcı ise fazla mesai ücretlerinin maaşlarına yansıdığını belirtmekle birlikte 11 katılımcının 3'ü fazla mesainin bazı dönemlerde eksik hesaplandığını da belirtmektedir. Mesai yapmadığını belirten 4 katılımcı sayfa sekreterlerinden oluşmaktadır. Sayfa sekreterleri, sadece tasarım kısmı ile ilgilendiklerini ve herhangi bir ek mesai yapmadıklarını, yapmaları durumunda ise bir gün sonra işe geç gelerek fazla mesai saatlerini, mesai saatleri ile eşitlediklerini ifade etmektedir.

Buna göre katılımcıların yarısı fazla mesailerini alamadıklarını dile getirmekle birlikte emeklerinin de gasp edildiğini aktardı. K1, “*Yaptığımız fazla mesailerin ücreti bayram gibi özel durumlarda yansıtılıyor.*” diyerek sadece resmi tatillerdeki izninde çalıştığında ücret aldığını ama gün içerisinde kaldığı fazla mesailerin ücretini alamadığını dile getirdi. K11 ise, fazla mesailerin ücretlerinin yatmadığını ama fazla mesailerin birleştirilerek haftalık iznine eklendiğini ve bazı haftalarda iki gün izin yaptığını belirtti. K12 ise, “*Hayır yansımıyor. Bu benim üçüncü gazetem diğerlerinde de yansımamıştı. Diğer gazetelerde çalıştığım günlerde bayram parası da alamamıştım ilk defa bu gazetede aldım o da asgari ücret üzerinden hesaplanarak yatırıldı.*” diyerek çalıştığı diğer kurumlarda hiçbir ek mesai ücreti alamadığını mevcut çalıştığı kurumda ise sadece resmi tatillerinin ücretini aldığını ifade etti. K17, fazla mesai yapmadığını aktardı.

K20, “*Beş yıldır sektörde çalışmaktayım. Şu an çalışmakta olduğum yer ikinci işyerim ama ne eski işyerimde ne de mevcut iş yerimde herhangi bir mesai ücreti almadım. Bir insan günde en fazla 12 saat çalıştırılabilir. Bunun kanunda yeri var ama seçim dönemlerinde 12 saati aştığımız birçok zaman oldu. Buna rağmen hiçbir ücret almadım*”

dedi. K20'nin aksine yoğun çalışma temposunda mesai ücreti aldığını belirten K30 ise, *"Mesai ücretini aldım ama maaşıma yansımadi. Mesai ücretini her zaman elden aldım. Bu maaşıma işlemedi"* dedi. K30 yaptığı ek mesailerin karşılığı olan ücretin sigortada gözükmeyişini dile getirmektedir.

Tablo 3.8. Maaşınız zamanında ödeniyor mu?

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Maaşınız zamanında ödeniyor mu?	Evet	24	75
	Hayır	8	25

Çalışmaya katılan fikir işçilerinin büyük çoğunluğu maaşlarının zamanında ödendiğini dile getirmektedir. Maaşlarının zamanında ödenmediğini belirten sekiz kişi ise iki ayrı medya kuruluşunda çalışmaktadır. Bazı kurumlarda zorlu bir süreç olan bu durumla karşılaşan fikir işçileri iş motivasyonlarının düştüğünü ve kendilerini işe veremediklerini belirtmekle birlikte sürekli olarak ekonomik kaygılarını düşündüklerini dile getirdi.

Maaşını zamanında alamadığını belirten K10, çalıştığı kurumdan maaşı dışında herhangi bir ödeneği olmadığını aktarmaktadır. Katılımcı, tek ödeneğin ekstra aboneler üzerinden verilen yüzde 10'luk komisyon olduğunu ve başka bir geliri bulunmadığını ifade etmektedir. Maaşın geç yatması nedeniyle kredi kartı veya borçla yaşamını idame ettirmek zorunda kaldığını dile getirmektedir. Her maaş günü banka hesabına bakmanın artık küçük bir travma haline geldiğini, maaşların zamanında yatmamasının gazetecilikte motivasyonu doğrudan etkilediğini vurgulamaktadır. Haber peşinde koşarken kafasının bir yanında elektrik faturasını düşünmenin sorunun yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda vicdani boyutunu da gösterdiğini aktarmaktadır. Katılımcı, kuramsal olarak bu durumun medyada emek sömürsünün varlığını gösterdiğini belirtmektedir. Alandaki pek çok araştırmanın, düzensiz ödeme sistemlerinin özellikle bağımsız medyada çalışan muhabirler üzerinde ciddi psikolojik ve mesleki tahribata yol açtığını ortaya koyduğunu dile getirmektedir. Bireysel düzeyde bunun tükenmişlik sendromuna, kurumsal düzeyde ise haber niteliğinde düşüşe sebep olduğunu aktarmaktadır. Ekonomik baskıların gazetecileri zaman zaman oto-sansüre veya daha güvenli ancak mesleki tatmin sağlamayan alanlara yönlendirebildiğini vurgulamaktadır. Bu durumun haber çeşitliliğini, basın özgürlüğünü ve kamuoyunun doğru bilgiye ulaşma hakkını tehdit ettiğini ifade etmektedir. Katılımcı, gazetecilerin maaşlarının zamanında ödenmemesinin yalnızca bir bordro sorunu olmadığını, mesleki etik, özgür basın

ve kamu yararı açısından derinlemesine analiz edilmesi gereken yapısal bir sorun olduğunu dile getirmektedir. Ayrıca, bir gazeteci olarak bunu yazarken bile markete nasıl gideceğini düşünmek zorunda kalmasının, tartışılması gereken daha büyük bir krizin varlığına işaret ettiğini aktarmaktadır. K7, *“Ekonomik güvencesizlik, yalnızca çalışanların bireysel yaşamlarını zorlaştırmakla kalmaz aynı zamanda haber süreçlerine doğrudan katılan ve etki eden gazetecinin maaşın zamanında ödenmemesi basın özgürlüğünü de dolaylı yoldan tehdit eder. Çünkü geçim kaygısı taşıyan bir basın çalışanı, baskıya daha açık hale gelir. Bir editör olarak ekip yönetiminde en çok zorlandığım anlar, ekonomik belirsizliğin doğrudan motivasyona yansıdığı zamanlardır. İnsanlar sadece maddi değil, aynı zamanda mesleki olarak da değersiz hissetmeye başlar”* dedi. K7, cinsiyet perspektifinden bakıldığında kadın gazetecilerin güvencesizlik ortamında daha kırılgan hale geldiğini aktarmaktadır. Katılımcı, erkek egemen yapılar içinde var olmaya çalışan kadın çalışanların çoğu zaman sessiz kalmayı tercih ettiklerini, çünkü iş kaybetme riskiyle daha sık karşılaştıklarını dile getirmektedir. Özellikle bekar ve sosyal desteği sınırlı olan kadınlar için bu baskının daha belirgin olduğunu vurgulamaktadır. Maaşların gecikmesinin yalnızca bordroda bir gecikme olmadığını, sürekli tekrar eden bu gecikmelerin zamanla normalleşerek mesleki çöküşün bir parçası haline geldiğini ifade etmektedir. Katılımcı, bu sorunun sektörel değil, yapısal politikalarla çözülmesi gerektiğini, aksi halde gazeteciliğin sürdürülebilir bir meslek olmaktan çıkacağını aktarmaktadır. Katılımcı, durumun artık katlanılır bir halden çıktığını ve kurumunda çalışan arkadaşlarının da aynı düşüncede olduğunu vurgulamaktadır.

K8 ise, bu durumun ekip ruhunu da olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Katılımcı, eskiden daha coşkulu ve hevesli bir ortam olduğunu, ancak şimdi insanların kendini geri çektiğini, gereksiz iş yükü almamaya ve ekstra sorumluluk üstlenmemeye çalıştığını aktarmaktadır. Bunun sebebinin karşılığının olmaması, maaş ve prim ödemelerinin yapılmaması ve çoğu zaman teşekkür bile edilmemesi olduğunu dile getirmektedir. Katılımcı, dışarıdan bakıldığında amatör bir ekip gibi görünebileceklerinin, aslında çok yetenekli insanlar olduklarını, ancak enerjilerinin düşük olduğunu ve kaliteli içerik üretilemediğini vurgulamaktadır. Maddi olarak güvencesiz hissedildiğinde meslek aşkının yalnızca afişte kaldığını aktarmaktadır. Katılımcı, bu meselenin bireysel değil sistemsel olduğunu, sürekli geç yatan maaşların işin motivasyonunu, saygısını ve geleceğini geciktirdiğini belirtmektedir. Bu şekilde sürdürülebilir olmadığını, işi ciddiye alan kurumlar çıkmadığı takdirde çalışanların yavaş yavaş başka yollar aradığını ve sektörde herkesin bir B planı olduğunu dile getirmektedir.

K9, K26, K27, K28 ve K29’da maaşlarının geç yattığını ve K8’in anlattığı sorunları yaşadıklarını kaydetti.

Tablo 3.9. Yıllık İkramiye Alıyor musunuz?

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Yıllık ikramiye alıyor musunuz?	Evet	0	0
	Hayır	32	100

Fikir işçileri diğer birçok meslekte olduğu gibi her yıl veya işverenin belirlediği dönemlerde bir maaş ikramiye almaları motivasyonlarını arttıracak gibi işlerine daha sıkı sarılmalarını sağlamaktadır. Antalya yerel basınında çalışan ve çalışmaya katılan fikir işçileri mevcut kurumlarında yıllık ikramiye almadıklarını kaydetti. Kanun kapsamında fikir işçileri yaptıkları işin karşılığı olan ücret dışında ek ödemelerde alabilmektedir. Ek ödemeler sözleşme içerikleri, ikramiye ve sektörün doğasına uygun uygulamalar ile yapılabilmektedir. Bu ödemeler maaşı tamamlayıcı olarak görülmekle birlikte inisiyatif tamamen işverene bırakılmıştır.

K1, “Neredeyse 2 yıldır sektörde çalışıyorum ama şu ana kadar sadece 1 Kurban Bayramı’nda bin TL elden harçlık diyebileceğim bir teşvik aldım. Bunun dışında işverenim herhangi bir teşvikte bulunmadı” dedi.

K4, “Tekelleşmeyle birlikte sermayenin eline geçen medyada maaş dengesizliği de hat safhaya çıktı. Kentte birçok gazete ve televizyon ya büyük sermaye sahiplerinin elinde ya da, sübvans edilen gazetecilerin elinde. Sanki el birliği yapılmış gibi sektörde çalışan muhabirlerin büyük kesimi birbirine yakın maaşlar alıyor. Bir de okuma yazma bilen herkes sektörde muhabir olabildiği için kalifiyeli olan muhabir hakkını istese dahi, alamadığı takdirde yol ayrımına gidebiliyor. Böyle bir durumda ikramiye bize hayal gibi görünmekte. Kazancı oluşturan değeri üreten fikir işçileri, haklarını bile alamazken, ikramiye gibi önemli bir teşvik tekelleşen ve kazancın üstüne çöken patronlar tarafından verilmesi hiç gerçekçi değil. 15 yılı aşkın süredir basın sektöründeyim sadece 1 kereye mahsus önceki iş yerimde deprem bölgesinde çalıştığım için bir ikramiye aldım. Mevcut işyerimde böyle bir durumla karşılaşacağımı da hiç sanmıyorum.” K4, medyanın sermaye tekelleşmesiyle birlikte maaş dengesizliğinin ciddi boyutlara ulaştığını belirtti. Kentteki birçok gazete ve televizyonun büyük sermaye sahipleri ya da sübvans edilen gazeteciler kontrolünde olduğunu vurguladı. Sektörde çalışan muhabirlerin büyük çoğunluğunun birbirine yakın maaşlar aldığına dikkat çekmektedir. Ayrıca, sektörde kalifiye olmayan kişilerin de muhabir olarak çalışabilmesinin, nitelikli muhabirlerin hak talebinde bulunması durumunda zorluklarla karşılaşmasına yol

açtığını ifade etmektedir. Bu bağlamda, ikramiye gibi ek teşviklerin tekelleşen patronlar tarafından verilmesinin gerçekçi olmadığını savunmaktadır. Kendi 15 yılı aşkın deneyiminde sadece bir kez, önceki işyerinde deprem bölgesinde çalıştığı için ikramiye aldığını ve mevcut iş yerinde böyle bir uygulamanın olmayacağını düşündüğünü aktarmaktadır.

K14, asgari ücret karşılığında azami çalışma saatlerinin üzerinde çalışılmasına rağmen işverenin ikramiye vermesinin mümkün olmadığını belirtti. Meslek hayatı boyunca hiç ikramiye almadığını ve sektörde ikramiyenin sadece bir söylenti olarak kaldığını savundu. Ulusal basında çalışan arkadaşlarından duyduğu ikramiye uygulamalarına rağmen kendi deneyiminde böyle bir hakka rastlamadığını aktarmaktadır. Yıllık izinlerin verilmediğini ve ek yan hakların bulunmadığını ifade ederek, basın sektöründeki iş içi sorunların mesleğin doğasından kaynaklanmadığını, esas sorunun işverenlerin çalışan haklarını kısıtlamasından kaynaklandığını vurgulamaktadır.

K21, *“Mesleğe başladığımdan beri çok şey değişti ama bazı şeyler hiç değişmedi. Mesela maaşların zamanında yatmaması. Ya da gazetecilerin, yaptıkları işin karşılığını tam olarak alamaması. Ben bu zamana kadar bir kez bile ikramiye almadım. Ne bayramda ne yıl sonunda, ne bir kriz döneminde ekstra çaba gösterdiğimizde. Sadece maaşı gününde almak bile bir motivasyon kaynağına dönüşmüştü bir ara. Ama ne yazık ki o bile artık istisna. Bu durum sadece maddi olarak değil, mesleki olarak da insanı tüketiyor. Çünkü gazetecilik, sabır ve sebat isteyen bir iş. Kimi zaman bir dosya haber için günlerce, hatta haftalarca uğraşıyorsun. Uykusuz kalıyorsun, geriliyorsun, kişisel risk alıyorsun. Sonra o haber çıkıyor ama senin hesabına hiçbir şey yatmıyor. Bir teşekkür bile edilmediği oluyor. İnsan bir süre sonra, ister istemez “Neden yapıyorum bunu?” diye sormaya başlıyor. Bu soruyu ne kadar sık sorarsan, o kadar çabuk tükeniyorsun. Yıllar içinde şunu fark ettim: Biz gazeteciler olarak bu durumlara alıştıkça, işverenler de bu durumu normalleştirdi. Geç maaş, ödenmeyen ikramiye, karşılıksız fazla mesai sanki mesleğin doğasında varmış gibi görülüyor artık. Ama bu, mesleğe yapılan büyük bir haksızlık. Bu koşullarda sürdürülebilir bir gazetecilikten bahsetmek mümkün değil. Sadece insanlar değil, gazeteciliğin kendisi de yıpranıyor. Bu yüzden maaşların zamanında ödenmesi ya da ikramiye gibi şeyler sadece bir “çalışan hakkı” değil, aynı zamanda mesleğin onuru meselesidir. Gazetecinin emeği karşılıksız bırakıldığında, toplumun haber alma hakkı da zayıflar. Çünkü iyi gazetecilik, iyi koşullarda yapılır. Ve o koşulların en temel parçası, emeğin karşılığının düzgün bir şekilde verilmesidir.”* K21, mesleğe başladığından beri maaşların geç yatması ve gazetecilerin emeklerinin karşılığını alamaması sorunlarının değişmediğini belirtti. İkramiye almadığını,

fazladan çalışmanın karşılıksız kaldığını ve bu durumun maddi olduğu kadar mesleki tükenmeye de yol açtığını ifade etmektedir. Gazeteciliğin sabır gerektiren bir iş olduğunu, uzun emekler sonucunda takdir edilmemenin motivasyonu düşürdüğünü savunmaktadır. İşverenlerin bu olumsuz koşulları normalleştirdiğini vurgulayan katılımcı, maaş ve ikramiyelerin sadece çalışan hakkı değil, mesleğin onuru olduğunu dile getirmektedir. Emeğin karşılıksız bırakılmasının toplumun haber alma hakkını da zayıflattığını belirtmektedir.

K27, mesleğe başladığında maaşların zaman zaman gecikeceğinin kendisine söylenmiş olduğunu, ancak yeni başlamış ve hevesli olduğu için bunu pek sorun etmediğini aktarmaktadır. Katılımcı, zamanla bu gecikmelerin istisna değil, sistemin bir parçası haline geldiğini fark ettiğini dile getirmektedir. Maaşların bazen 10, bazen 15 gün geciktiğini, önce herkesin sessiz kaldığını, sonrasında grup mesajlarında sorulduğunu ve yalnız olmadığını anlamasına rağmen durumun değişmediğini ifade etmektedir. Üç yıldır bir kez bile ikramiye almadığını, bayramlarda küçük jestler beklese de bunun gerçekleşmediğini aktarmaktadır. Bu durumun yalnızca maddi zorluk yaratmadığını, zamanla mesleğe karşı hislerinin değiştiğini vurgulamaktadır. Başta tutkuyla sarıldığı mesleğin, sürekli talep eden ama hiçbir şey vermeyen bir yapıya dönüştüğünü dile getirmektedir. Enerjisinin, odağının ve sabrının eskisine göre azaldığını, bir haberi hazırlarken sürekli kredi kartı ödemesi, ev sahibi mesajları ve ulaşım gibi sorunların zihnini meşgul ettiğini aktarmaktadır. Bu nedenle işine yüzde yüzünü veremediğini, konuştuğu insanların etkisinin haberine tam olarak yansımadığını ifade etmektedir. Ekip içinde de bu durumun hissedildiğini, herkesin gergin olduğunu ve birbirine yardım etmek yerine işini sessizce yapıp çıktığını aktarmaktadır. Üretkenliğin düştüğünü, kimsenin yeni proje önerisinde bulunmadığını çünkü karşılık alamayacağını bildiğini dile getirmektedir. Üç yılın sonunda sistemin değişeceğine dair umudunun azaldığını, bu süre zarfında ne kurumların ne de yaklaşımların değiştiğini ifade etmektedir. “Sektör böyle” sözünün hâlâ geçerli olduğunu, ancak bunu normalleştirmenin gazeteciliği içi boş bir çabaya dönüştürdüğünü aktarmaktadır. Katılımcı, mesleğin iyi yapıldığında topluma değer kattığını, ancak bunun için önce gazetecinin değer görmesi gerektiğini ve maaşların zamanında yatmasının bunun en basit ve temel göstergesi olduğunu vurgulamaktadır. K27, mesleğe başladığında maaş gecikmelerini başta sorun etmediğini ancak zamanla bu durumun sistematik hale geldiğini belirtmektedir. Üç yıldır ikramiye almadığını ve maaşların sık sık geciktiğini ifade etmektedir. Bu durumun maddi zorlukların ötesinde mesleğe olan motivasyonunu ve enerjisini azalttığını, iş ortamında da gerginlik ve

üretkenlik düşüşüne yol açtığını savunmaktadır. Katılımcı, sektörün değişmediği ve bu olumsuz koşulların normalleştirildiği için gazeteciliğin değer kaybettiğini dile getirmektedir. Maaşların zamanında yatmasının, gazetecinin değer görmesinin en temel göstergesi olduğunu vurgulamaktadır.

K1, K4, K14, K21 ve K27'nin söylemleri ile benzer söylemlerde bulunan diğer katılımcılar mevcut kurumlarında herhangi bir ikramiye almadıklarını kaydetmektedir.

Tablo 3.10. Zorunlu İzin Kullanma Durumunuzda İzin Verildi mi?

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Zorunlu İzin Kullanma Durumunuzda İzin Verildi mi?	Evet	12	37.5
	Böyle bir durumla karşılaşmadım	20	62.5

Fikir işçilerinin, yakınıni kaybetme ve doğum gibi durumlarda kullanması yasa tarafından zorunlu kılınan izin kullanma haklarının verilip verilmediği sorusuna katılımcıların 12'si izin verildi şeklinde cevap verirken 20 katılımcı ise böyle bir durumla karşılaşmadığını belirtmiştir.

K6, *“Babam vefat ettiğinde bir aylık izin verildi. Bu iznin bir haftası ölüm izni olarak verilirken 3 haftası ise yıllık iznimden düştü. Bu dönemde önceki işyerimdeki patronum az da olsa maddi bir destek vermişti” dedi.*

K9, ailesinin trafik kazası geçirdiğini ve bu kazada annesini kaybettiğini aktarmaktadır. Katılımcı, bu süreçte ilk olarak 4 gün ölüm izni aldığını ifade etmektedir. Daha sonra işverenle yaptığı görüşmede, birikmiş yıllık izinlerini kullanmasına izin verildiğini ve yaklaşık 3 aylık bir izne sahip olduğunu dile getirmektedir. 3 aylık iznin bitiminden sonra hâlâ işe geri dönebileceğini düşünmediği için sözleşmeyi feshettiklerini ve tazminatının yalnızca bir kısmını alabildiğini aktarmaktadır.

K13: *“Kızım doğduğunda, iki haftalık bir izne çıkmıştım. Bu iznimin 3 günü zorunlu izin olarak gösterildi, diğer izinler ise yıllık iznimden düştü.”*

Diğer katılımcılarda örnekte söylemi belirtilen katılımcılara benzer durumlar yaşadıklarını belirtmektedir.

K31: *“Babamı kaybettiğimde dört günlük ölüm izni kullandım. Bu izin sonrası ekstra bir izin isteğim ise reddedildi. Zor bir dönemde olduğumu belirtmeme rağmen ölüm izninin uzatılamayacağı söylendi. Bu yüzden yıllık izin hakkımı kullanmak zorunda kaldım.”*

K25, çocuğuna hamile olduğu dönemde önceden belirtmesine rağmen doğuma son bir buçuk ay kala kadar çalışmak zorunda kaldığını aktarmaktadır. Katılımcı, doğum sonrasında hem doğum iznini hem de yıllık izinlerini birleştirerek dört aylık ek bir izin aldığını dile getirmektedir. Bu sürenin ardından çocuğuyla ilgilenmeyi tercih ettiği için işten ayrılmak zorunda kaldığını ve tazminatının çok küçük bir kısmının kendisine ödendiğini ifade etmektedir.

K8, K12, K19, K23, K26, K29 ve K32 de benzer durumlarda kaldıklarını ve yakınlarını kaybettikten sonra ölüm izni kullandıklarını ifade etmektedir.

3.6.4. Fikir İşçilerinin Hak Arayışı ve Sendikalaşma Eğilimi

Bu başlıkta çalışmaya katılan 32 fikir işçisinin kaçının sendikalı olduğu ve sendikalı olan katılımcıların hangi sendikalara üye olduğu görülmektedir. Emekçinin hak arayışı içerisinde en büyük destekçisi olan sendikalara olan eğilim ölçülmekle birlikte, yapılan görüşmelerde sendikaları olan katılımcılara, sendikalarından ne bekledikleri ve atılması gereken adımların tutarlılığı noktasındaki düşünceleri de iletilmekle birlikte sendikalı olmayan katılımcılara neden üye olmadıkları da sorulmuştur. Bu başlıkta hak arama mücadelesinde olan emekçilerin, haklarını ararken örgütlü bir ilişki içerisinde olup olmadığı ve üst kategorilerde şikayetçi oldukları durumlar ile ilgili tavır sahibi olup olmadıkları belirtmek istenmektedir. Sendika üyeliği sorusunun yanı sıra, ‘Mesleğinizi daha iyi şekilde yapabilmeniz için hangi özlük hakları getirilmelidir?’ sorusu da bu başlık altında incelenecektir. Sendikalaşmanın az olduğu ve üst başlıklarda meslekte yaşanan birçok sorunun ana nedeninin sendikal eğilimin olmamasını belirten sendikalı katılımcılar hak arayışının örgütlü olarak yapılması için bazı değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Tablo 3.11. Fikir İşçilerinin Sendikalara Eğilimi

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Sendika Üyeliğiniz Var mı? Varsa Hangi			
Sendika	Yok	27	
	TGS	4	
	Medya-Sen	1	

Çalışmaya katılan fikir işçilerinin ezici çoğunluğunun sendikası bulunmamaktadır. 32 katılımcıdan sadece beş katılımcının sendika üyesi olduğu görülmektedir.

Beş sendika üyesine ‘hak arayışında sendikanın önemi, Antalya yerel basınında sendikal eğilimin olmamasının nedeni’ gibi kapsama alınmayan alt sorular yöneltilmiş ve üç katılımcı sorulara yanıt vermiştir.

K1, örgütlenmeye ve hak aramaya her zaman inandığını belirtti. Bu nedenle Türkiye Gazeteciler Sendikası'na üye olduğunu ifade etti. Ancak sendikalılık kavramının sektör içinde ne kadar anlaşıldığını sorguladığını dile getirdi. Ona göre basın emekçileri büyük oranda sindirilmiş durumda olup, sendikal faaliyetler konusunda yeterli örgütlenmenin sağlanamadığını savundu. Çalışanlar arasında genel bir umutsuzluk hâkim olduğunu ve bunun insanları pasifleştirdiğini vurgulamaktadır. *“Her zaman çalışanların birlik olması gerektiğini düşünsem de bazı 'kraldan çok kralcılar' yüzünden bu birliktelik maalesef gerçekleşmiyor”* dedi. K1, bu süreçte birçok çalışma arkadaşını sendika üyesi yapmaya çalıştığını ancak kimsenin yanaşmadığını belirtti. Şu an çalıştığı kurumda aktif sekiz kişi bulunduğunu, ancak sadece iki kişinin sendikalı olduğunu aktardı. Bu durumu basının en büyük yarası olarak nitelendirdi. *“Basında maalesef yıllardır bir birliktelik oluşturulamıyor”* diyerek, üyelik konusunda yaşanan dirençlerin nedenlerini açıkladı. Bazı meslektaşlarının işlerini kaybetme korkusu nedeniyle, bazılarının ise işverenle karşı karşıya gelmek istememesi sebebiyle sendikaya üye olmaktan kaçındığını ifade etti. Ayrıca, bazı kişilerin sendikalardan herhangi bir yarar sağlamayacağına inandığı için üye olmak istemediğini savundu. eslekteki problemlerin yaygın olduğunu ve herkesin bu sorunlardan şikayetçi olduğunu, fakat çözüm için hiçbir adım atılmadığını dile getirdi. *“En basit itibarıyla e-Devlet üzerinden beş dakikada yapabileceği sendika üyeliğine sıcak bakmıyorlar ama meslekteki sorunlardan şikayetçiyiz”* ifadeleriyle, sendika üyeliğine karşı tutarsız bir yaklaşımın varlığına dikkat çekti. Son olarak, sendikalı olmayanların meslekteki sorunlardan şikayet etme hakkının olmadığını düşündüğünü belirtmektedir. K1 sendikalaşmanın önündeki engelleri, iş güvencesi kaygıları, işverenle yaşanan çatışmalardan kaçınma ve sendikanın etkisizliğine dair algı üzerinden değerlendirmektedir. Ayrıca, meslektaşlar arasında yaygın olan umutsuzluk ve örgütsüzlük hali, sektördeki sorunların çözümünü zorlaştırdığını ifade etmektedir. Dolayısıyla, basın emekçilerinin örgütlenme ve hak arama bilincini artırmanın sektörün temel sorunlarının çözümünde kritik rol oynayacağını savunmaktadır.

TGS üyesi olduğunu belirten K16, *“Basın çalışanlarının ekonomik koşullarının iyileştirilmesi en acil ve temel ihtiyaçlardan biridir. Gazetecilik, büyük emek ve özveri gerektiren bir meslek olmasına rağmen, çalışanlar genellikle düşük ücretlerle ve güvencesiz*

koşullarda görev yapmaktadır. Mesleğin saygınlığını artırmak adına, bu alanda eğitim almış, lisans düzeyinde bilgi ve donanımına sahip kişilerin sektörde yer alması gerektiğine inanıyorum. Özellikle medya patronlarının da bu bilinçle hareket etmesi, her sermaye sahibinin basın kuruluşu açmasının önüne geçilmesi önemlidir. Bu yüzden sendikalaşmaya inanıyorum.” dedi. K16, çalışma koşulları ve sosyal hakların iyileştirilmesi, meslek örgütlerinin etkisinin artırılması ve basın özgürlüğünün güvence altına alınması gerektiğini aktarmaktadır. Katılımcı, gazetecilerin güvenli ortamlarda çalışabilmesi, fikirlerini özgürce ifade edebilmesi ve mesleki etik çerçevesinde hareket edebilmesinin sağlanması gerektiğini dile getirmektedir. Bu sayede hem çalışanların motivasyonunun artacağını hem de kamuoyuna daha nitelikli ve tarafsız bilgi sunulacağını ifade etmektedir. Katılımcı, hem gazeteciler hem işverenler hem de kamuoyu açısından sendikal hareketler ve toplu iş sözleşmesinin gerekli olduğunu vurgulamaktadır. Sorunların ancak bu şekilde hafifletilebileceğini aktarmaktadır. K16, basın çalışanlarının ekonomik koşullarının iyileştirilmesini en acil ve temel ihtiyaç olarak gördüğünü belirtmektedir. Gazeteciliğin büyük emek ve özveri gerektirdiğini, ancak çalışanların çoğunlukla düşük ücret ve güvencesiz şartlarda görev yaptığını ifade etmektedir. Mesleğin saygınlığının artırılması için, eğitilmiş ve donanımlı kişilerin sektörde yer alması gerektiğini savunmaktadır. Medya patronlarının bilinçli hareket ederek her sermaye sahibinin basın kuruluşu açmasının önüne geçilmesini önemsediklerini dile getirmektedir. Sendikalaşmaya inandığını ve çalışma koşulları ile sosyal hakların iyileştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Ayrıca, meslek örgütlerinin etkisinin artırılması ve basın özgürlüğünün güvence altına alınmasının şart olduğunu aktarmaktadır. Gazetecilerin güvenli ortamda, mesleki etik çerçevesinde özgürce çalışmasının hem çalışan motivasyonunu hem de kamuoyuna sunulan bilginin niteliğini artıracığını savunmaktadır. Sendikal hareketler ve toplu iş sözleşmelerinin gazeteciler, işverenler ve kamuoyu açısından sorunların çözümünde zorunlu olduğunu ifade etmektedir.

K12, TGS üyesi olduğunu ve fikir işçisinin çok düşük ücretlerle çalıştırılarak yüksek verim beklendiğini aktarmaktadır. Katılımcı, fikir işçilerinin fazla mesai ve bayramlarda (Ramazan, Kurban, 1 Mayıs, 23 Nisan vb.) çalışması durumunda fazla mesai ücretlerinin ödenmesi ve ikramiye haklarının verilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Ayrıca yıllık izinlerin istenilen sürede kullanılabilmesi, ücretlerin peşin ödenmesi ve sigortanın maaş üzerinden yatırılması gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcı, terfi oranlarının çoğu işveren tarafından uygulanmadığını, 10 yıldır aynı kurumda çalışıp hâlâ asgari ücret alan kişiler bulunduğunu aktarmaktadır. Eski Basın İş Kanunu’nda yer alan minimum asgari ücret

düzenlemesinin geri getirilmesi ve normal asgari ücretten daha yüksek bir sınırdan belirlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu hakların sağlanabilmesi için sendikal katılımın yoğun olması gerektiğini ifade eden katılımcı, Antalya basınında sendikalaşmanın çok az olduğunu gözlemlediğini belirtmektedir. Genellikle 30 yaş altı meslektaşlarının sendikalaşma eğilimi gösterdiğini, daha yaşlı fikir işçilerinin çoğunun sendikası olmadığını aktarmaktadır. Katılımcı, Antalya basınında genç fikir işçilerinin durumu temelden kurmaya başladığını ve gelecek jenerasyonun da bu eğilime sahip olması durumunda, yıllar içinde bazı patronların toplu iş sözleşmesi yapmak zorunda kalacağını dile getirmektedir.

Sendikalaşmanın düşük olduğu Antalya yerel basınında, sendikası olmayan katılımcılar, kamuoyunu daha iyi ve sağlıklı bilgiye ulaşması için meslekte birçok özlük hakkının uygulanabilir hale getirilmesi ve yeni haklar eklenmesi gerektiğini belirtti. Bu kapsamda, mesleğe özlük hakların tam olarak uygulanabilir hale getirilmesiyle kamuoyuna daha iyi hizmet edileceği üzerinde duruldu.

K31, “*Resmi bayramlarda çalıştığımızın yerine başka günlerde izin hakkı tanınmalı. Maaş iyileştirmesi mutlaka yapılmalı.*” Diyerek Basın İş Kanunu’na, fikir işçisinin haftalık izin sayısı ve maaş tutarı ile ilgili alt sınırı konulması gerektiğini ifade etti. Bunun sendikal faaliyetle olabileceği ama Antalya basının bu düşünce yapısına sahip olmadığını kaydetti. K27’de K31’in görüşlerini desteklemekle birlikte mesleğin daha ileriye gidebileceğini ifade etti. K20 ise, “*Mesleğimi daha verimli ve sağlıklı bir şekilde sürdürebilmem için birçok işkolunda olduğu gibi bizim sektörümüzde sendikanın olması gerektiğini düşünüyorum. Bununla birlikte işverenlerin bu duruma sıcak bakmayacağını da düşünüyorum. Şu an basın sektöründe çalışanlar minimum ücretle maksimum iş çıkarıyorlar. Gerçekçi düşündüğümde sendikanın Antalya basınında etkin olması bir hayli zor.*” ifadeleri ile fikir işçilerinin sendikal katılımının azlığı ve sendikal faaliyetlerin Antalya’da uygulanamayacağını kaydetmektedir. Sendikaların en önemli etkisinin sağlığı bozulan bir işçinin iş güvencesinin koruma altına alındığını ifade eden K19 ise, paragraf içerisindeki katılımcıların söylemlerine katıldığını ve yaşanan sağlık sorunları sebebiyle hem hak kaybına hem de işsizliğe mahkum kalma korkusu olduğunu aktarmaktadır. K19 “*Biz mesleğimizi yaparken, yaşadığımız bir sağlık sorununda büyük sıkıntılar çekiyoruz. Devlet hastanelerinde o kadar çok sıra bekliyor veya ultrason, gibi sağlık hizmetleri için ileri bir tarih veriliyor. Gazete sahipleri, çalışanın bu sağlık problemlerini önemsemiyor ve işe devamlılık istiyor. Başıma gelen bir olaya değinmem gerekirse, yaşadığım bir sağlık sorununda hastanede iş günümde dört saat gibi bir zaman geçirdim. Bu dört saati tamamlamam istendi ve akşam geç saate kadar çalışmak*

durumunda kaldım. Sağlık konusunda hiç kimsenin kötü anlamda ses çıkarmaması gerektiğini düşünüyorum. Sağlığım olmadan çalıştığım kurum yararına herhangi bir katkı koyamam. Bunu patronların anlaması gerek. Bu yüzden ya sağlık konu olunca konuşmamaları veya çalışanlarına özel sağlık sigortası yaptırmaları gerekir. Sendikalı olsak böyle bir mağduriyet yaşamayız. İlerleyen dönemlerde ciddi bir sağlık sorunu yaşarsak işimize son verileceği hastalıkla birlikte geçim derdiyle de boğuşacağımı biliyorum. Bu tedirginlik sebebiyle işime kendimi veremiyorum” dedi. K2, mesleğini daha iyi koşullarda sürdürebilmek için kapsamlı taleplerini aktarmaktadır. Katılımcı, öncelikle maaş iyileştirmesi yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra bayram izinleri ve bayram ikramiyeleri gibi sosyal hakların sağlanmasının şart olduğunu dile getirmektedir. Sendikal hakların güvence altına alınması, örgütlenmenin önünün açılması ve gazetecileri koruyan özel bir yasanın olması gerektiğine inandığını aktarmaktadır. Katılımcı, bu taleplerin yıllardır basın emekçileri tarafından istendiğini ancak işverenlerin bu talepleri karşılamadığını ve karşılamayacağını düşündüğünü ifade etmektedir. Basın kartının yalnızca bir belge değil, işlevsel bir kimlik haline gelmesi gerektiğini, ancak günümüzde bunun sadece kurum içi giriş çıkışlarda kullanılır hâle geldiğini ve anlamının özelliğinin kalmadığını dile getirmektedir. Gazeteciliğin hem fiziksel hem de psikolojik yıpranma payı yüksek bir meslek olduğunu ve sağlık güvencesinin daha kapsamlı olması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu taleplerin işveren tarafından göz ardı edildiğini aktarmaktadır. Sendika üyeliğinin başlı başına bir sorun olduğunu, çalıştığı kurumla yaptığı iş görüşmesinde sendika üyeliğinin olup olmadığının sorulduğunu ve işverenin sendika üyeliği olan kişilerle çalışmadığını açıkça ifade ettiğini dile getirmektedir. Katılımcı, kurumun genel olarak sosyal demokrat bir yayın politikasına sahip olduğunu, ancak kurum içindeki durumun maalesef bu düşüncüyü yansıtmadığını aktarmaktadır. K2, gazeteciliğin fiziksel ve psikolojik olarak yıpratıcı bir meslek olduğunu ve sağlık güvencesinin kapsamının artırılması gerektiğini vurguladı. Bu taleplerin işveren tarafından görmezden gelindiğini söyledi. Sendika üyeliğinin de başlı başına bir sorun olduğunu aktardı; iş görüşmelerinde sendika üyeliği olup olmadığının sorulduğunu ve işverenin sendika üyeliği olan kişilerle çalışmadığını açıkça ifade ettiğini belirtmektedir. Kurumunun sosyal demokrat bir yayın politikası izlediğini ancak kurum içindeki uygulamaların bu düşüncüyü yansıtmadığını dile getirmektedir. Bu çelişkinin sendikal haklar ve örgütlenme konusunda yaşanan zorlukları gösterdiğini ifade etmektedir.

K10, “Hepsinden önce gazetecilik mesleğinin yaşatılması gerekir. Bir gazeteci önce geleceğini garanti altına almak ister. Mesleğe yeni giren pek çok gazetecinin bir süre sonra, “Ben 5 yıl sonra hala bu mesleği yapmam” serzenişine şahit oluyorum. Bu gibi durumların yaşanmaması için sendika şart. Sendika üyesi değilim ve günümüzde basın sektöründe etkin olan pek fazla sendika yok. Burada beş sene sonra mesleği yapmak istememelerin sebebi, mesleğin zorluğundan değil, çalışma şartlarının sıkıntılı olmasından ve kendilerini güvensiz bir ortamda hissetmelerinden kaynaklanıyor. Meslek hastalığı olarak nitelendirdiğimiz hastalıklar tam olarak bu durumlardan çıkıyor. Elbette haftalık izin ve maaşların düzeltilmesi gerekir, ama öncelikle gazetecilik mesleğinin deyim yerindeyse koruma altına alınması, gazetecilerin gelecek kaygısı duymadan mesleğini yapması sağlanmalıdır. Buda sendikalarla olur” diyerek fikir işçilerinin büyük çoğunluğunda gelecek kaygısı bulunduğunu bu durumun başlıca sorun olduğuna değindi. Bu konuda yetkili kurum ve şahısların adım atması gerektiğini ve kamu çalışanları gibi gazetecilerinde güvence altına alınmasını savundu. K4, mesleğin herkes tarafından yapılamayacak bir niteliğe sahip olması gerektiğini aktarmaktadır. Katılımcı, bir mühendisin, doktorun veya mimarın işini yapamadığımız gibi gazetecilik mesleğini de her önüne gelenin yapmaması gerektiğini dile getirmektedir. Özellikle iletişim fakültesi mecburiyetinin getirilmesi ve gerekirse küçük bir sınavın ardından istihdama alınması gerektiğini ifade etmektedir. Katılımcı, gazetecilik mesleğinin herkes tarafından yapılabilme durumu ve sayı azlığı nedeniyle sendikalaşmanın pek mümkün olmadığını aktarmaktadır. İşverenin sendikalı bir çalışanla fikir ayrılığı yaşadığında işine son verip yerine sendikasız birini getirebildiğini dile getirmektedir. Mesleğin seçiciliğinin olmaması nedeniyle sendikalaşmanın gerçekleşmediğini ve kolaylıkla yapılan bir meslekte hak kazanmanın zor olduğunu vurgulamaktadır. Çoğu kurumda muhabirlerin bir günlük izni dahi zor kullanabildiğini ifade etmektedir. Şartların kötü olduğunun farkında olduklarını, sendikalaşmadan uzak olsalar da işverenin çalışanların şartlarını iyileştirme yoluna gidebileceğini dile getirmektedir. Katılımcı, maaş bareminin belirlenmesi ve bu baremin altında hiçbir işverenin ücret vermemesi gerektiğini aktarmaktadır. Ayrıca fazla mesai, özel günlerde hediye çeki, evlilik, taşınma yardımı, çocuk yardımı ve yemek çeklerinin sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. K3 ise, “Mesleğimizi daha iyi bir seviyeye getirmek için bir şey yapmaya gerek yok. Beynimizin merkezine insanı koyarak insanı değerli kılarırsak ve yönetici olarak kendi cebimizi düşünmezsek her çalışanında çalışma saatini ve maaşını da ona göre verebiliriz bu her meslek için geçerli. Önemli olan insana değer vermek. Antalya basınında etkin olan kısım bu. Birçok meslek

grubunda işveren ile sendika muhatap oluyor ama Antalya basınında işveren ile işçi arasında ki sözlü anlaşma bulunuyor. Burada işleyiş resmi değil daha özel bir boyuta evriliyor. Özel boyut ise kurumsallığı ortadan kaldırıyor” diyerek medya sahipliği yapısının, Türkiye’nin diğer kentlerinde veya ulusal medyadan farklı olmadığını ve çalışana herhangi bir değer vermediğini kaydetti.

K6, ise birçok katılımcının memnun olmadığı maaş konusuyla ilgili olarak, *“Bir fikir işçisi olarak, kıdem yılıma ve enflasyon şartlarına uygun maaş güncellemesi almak daha verimli çalışmama katkı sağlayabilir. Bunun gibi birçok talep cevapsız kalıyor. Gazetecinin taban maaşı olması gerektiğini düşünüyorum. Günümüzde bu talebin yerine getirilmesi için en uygun yapı sendika. Bu durumdan sadece işvereni suçlamak doğru değil. Basının herhangi bir örgütlenme arzusu da yok”* dedi. Maaş tutarının meslekte çalışılan yıl baz alınmayarak verildiğini kaydeden K6 bu durumun uygulanabilir hale getirilmesi ve en önemli unsurun sendika olduğunu ifade etmektedir. K11, sendikalara karşı açık bir ön yargısı olmadığını ancak güçlü bir güven duymadığını aktarmaktadır. Katılımcı, çevresinde sendikalı çok az gazeteci gördüğünü ve olanların da somut bir kazanım elde ettiğini söylemenin zor olduğunu dile getirmektedir. Antalya’daki basın ortamında sendikalaşmanın pek konuşulmadığını, kurumlardan çekinme ve işten çıkarılma korkusunun bulunduğunu aktarmaktadır. Çoğu gazetecinin sözleşmesiz veya asgari ücretle çalıştığını belirten katılımcı, bu koşullarda bir araya gelmenin ve hak aramanın cesaret gerektirdiğini ifade etmektedir. Katılımcı, sendikalaşma fikrinin önemli olduğunu, en azından bir örgütlülük hali olduğunda seslerinin daha çok çıkabileceğini ve güvencelerinin artabileceğini dile getirmektedir. Ancak mevcut koşullarda işverenlerin yaklaşımı ve sektördeki dağınıklık nedeniyle pratikte bunun çok zor olduğunu aktarmaktadır. Sendika deyince hâlâ eski tarz yapılar akla geldiğini ve genç gazetecilere ulaşmadığını ifade etmektedir. Katılımcı, daha güncel, dijital mecralara açık ve tabandan gelen bir örgütlenme olursa bunu destekleyeceğini de dile getirmektedir. Ayrıca K11, sendikaların öncelikle sarı basın kartı döneminde var olan ve turkuaz karta geçilince kaybedilen haklar konusunda hükümetle görüşmesi gerektiğini aktarmaktadır. Diğer katılımcıların aksine K21, *“Mesai saatlerinin düzene oturması ve maaşın enflasyon karşısında iyileştirilmesi günümüz şartlarında yeterli olacaktır. Talebim diğer meslektaşlarımla benzerdir diye düşünüyorum ama bunun için bir sendikaya gerek yok. Şu ana kadar da hiçbir sendika bizle görüşmedi ve sorunlarımızı dinlemedi. İşverenle konuşarak bu sorunların çözülebileceğini düşünüyorum”* dedi. K21’in söylemine göre fikir işçilerinin maaşlarının genel itibari ile tam anlamıyla yetersiz olarak tabir edilmemesi

gerekildiği sadece artan enflasyon sebebiyle güncelleme getirilmesi gerektiğini ve diğer katılımcılarla benzer talepler sıralamasına rağmen sendikalara ihtiyaç duyulmadığını aktarmaktadır. K32, *“Mesleğimizde sayısız sorun var. Bu sayısız sorun kendimizi güvende hissetmemize neden oluyor. Medyanın her geçen gün değişmesi ilerleyen yıllarda bizi işsiz bırakabilir diye endişeleniyoruz. Bu endişe işimizi iyi yapamamamıza veya artık çok geç diyerek umursamamamıza neden oluyor. İşçi haklarının öne çıktığı ve sendikalaşma eğilimi dünyada artıyor ama basın sektöründe herhangi bir talep veya adım yok. Öğrenilmiş çaresizlik olarak bunu adlandırabiliriz. Devletin bu alana yönelik somut bir uygulama geliştirmesi şart ama asıl mesele, gazetecilerin kendi haklarını koruyacak güçlü bir sendikal örgütlenmeye sahip olmamasıdır.”* dedi. K32, siyasiler ve kanaat önderlerinin gazeteciliğin onurlu ve korunması gereken bir meslek olduğunu sürekli dile getirmesine rağmen, bu söylemlerin iş güvencesi ve etik gazetecilik açısından sahada karşılık bulmadığını aktarmaktadır. Katılımcı, basında çalışan herkes gibi kendisinin de güvenceli bir iş ve gelecek istediğini ancak mevcut koşullarda ne yasal güvenceleri olduğunu ne de etkili bir sendikayla temsil edildiklerini ifade etmektedir. Bu ortamda gazetecilerin sorumluluk almaktan ve kamuoyunun bilmesi gereken haberleri yayınlamaktan çekindiğini, çünkü arkasında duracak bir yapı olmadığını dile getirmektedir. Sendikanın yalnızca hak talep eden değil, aynı zamanda mesleki etik ve özgürlükleri savunan bir çatı olabileceğini vurgulamaktadır. Avrupa ülkelerinde bu sistemin iyi işlediğini, gazetecilerin hem refah içinde yaşadıklarını hem de haber üretirken tehdit edilmeyeceklerini, yargılanmayacaklarını veya işten atılmayacaklarını belirttiğini aktarmaktadır; çünkü sendikaları güçlü, yasal hakları korunuyor ve uygulamalarla destekleniyor. K32, bu ortamın Türkiye’de de oluşturulmasının mümkün olduğunu ancak bunun siyasetçiler ve medya patronları açısından “pahalı” bulunduğunu ifade etmektedir. K32, bunun en etkili yolunun güçlü ve bağımsız gazeteci sendikalarının desteklenmesi olduğunu dile getirmektedir. Medya özgürlüğünün yalnızca ifade özgürlüğü ile değil, basın emekçilerinin ekonomik ve hukuki güvenceleriyle mümkün olacağını ve sendikal örgütlenmenin bu zincirin en hayati halkası olduğunu aktarmaktadır. Sendikanın varlığıyla dayanışmanın, dayanışmayla da adaletin sağlanacağını belirtmektedir.

Sendikası olmayan katılımcıların, maaş iyileştirilmesi, haftada iki izin, özel sağlık sigortası, fazla mesailerin ödenmesi, mesai düzenlemeleri, basın kartının eski hakları kapsamı, taban ücret getirilmesi, kıdeme göre maaş belirlenmesi, günlük çalışma saatlerinin düşürülmesi, resmi tatillerden yararlanma, prim veya promosyon ödemeleri, iş tanımı dışında olmayan işi yapmama özgürlüğü, rahat çalışma ortamı tahsis edilmesi,

uzaktan çalışma imkanı seçeneğinin olması gibi pek çok talebi aktardıkları görüldü. Taleplere karşılık olarak sendikal mücadeleyi başlatmadıkları da ifade edilmektedir. Bu taleplerin hepsinin ya da bazılarının gerçekleşmesi için bir sendikal mücadelede neden olmadıkları sorulduğunda ise farklı cevaplar verilmiştir. Bu sorulan soru ile kanunda yazılan ama kullandırılmayan hakların tamamının kullandırılmasını ve kanunda yazmayan bazı yeni hakları da kazanarak kendisini hukuki bir güvence altına almak için sendika aracılığıyla yapılacak TİS'ler için neden üye olunmadığı sorusu sorulmuş ve analiz edilmiştir. Bu kısımda sendikalaşmanın neden düşük olduğuna cevap aranacaktır.

Tablo 3.12. Sendikal Mücadeleye Katılmama Nedenleri

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Neden Sendika Üyesi Değilsiniz?	İşimi Kaybetmek İstemiyorum	7	26
	İşveren İle Karşı Karşıya Gelmek İstemiyorum	5	18.5
	Sendikalaşmanın Herhangi Bir Katkısı Olacağını Düşünmüyorum	15	55.5

Sendikası bulunmayan 27 fikir işçisinden yedi fikir işçisi işini kaybetme korkusu sebebiyle, sendika üyesi olmadıklarını, beş fikir işçisi sendika üyesi olması sonrası işverenin bu duruma sıcak bakmayacağını düşündüğünü 15 fikir işçisi ise sendikal faaliyetler ile çalışma haklarının düzelmeyeceğini belirtti. Sendikaların basın sektöründe yetersiz olduğuna da değinen 15 fikir işçisi TİS'lerin çok az sayıda olduğunu ve Antalya basınında herhangi bir örnek olmadığını da kaydetti.

Basın sektöründe aktif olan sendikaların içerisinde sadece TGS'nin belirli kentlerde ve kurumlarda az sayıda TİS'i olduğu ve Antalya basınında bu zamana kadar herhangi bir sendikal faaliyet olmadığını belirten K2, *“On yılı aşkındır Antalya basınında çalışıyorum. Anadolu Ajansı ve TRT temsilciliğinde çalışan arkadaşlar dışında sendikal faaliyet içerisinde olan bir basın kurumu görmedim. Bu durum biraz da sendikalardan kaynaklı. Sendikalar etkin değil. Kendilerini yeterince tanıtamadıkları gibi aktiflikleri de yok. İzmir basınında gayet aktif olduklarını biliyorum ama bu durum İzmir'deki basın emekçilerinden kaynaklanmıyor. İzmir'deki gazetelerin işverenleri duyarlı ve sendikaları kendisi davet ediyor. Antalya'da maalesef bu böyle bir durum yok. Antalya'daki basın kurumlarının sahipleri birbirleri ile sürekli iletişim halinde ve rekabet ortamı oluşmaması için hakları belirli düzeyde tutmaya çalışıyorlar. Böyle bir ortamda sendikaların herhangi bir işe yarayacağını düşünmüyorum.”*

Basın sektöründe henüz ikinci yılı dolmadığını belirten K10, işe yeni başlaması ve zor şekilde bulmuş olması nedeniyle işini kaybetme korkusu yaşadığını aktarmaktadır. Katılımcı, Türkiye’de geçimin günümüzde çok zor olduğunu ve elinde sadece mesleği olduğunu ifade etmektedir. Başka herhangi bir iş yapabilecek kabiliyet veya yetkinliğinin bulunmadığını dile getiren katılımcı, bu nedenle işini kaybetme korkusundan dolayı sendika üyeliğinin olmadığını belirtmektedir. İşverenin bu duruma sıcak bakmayacağını düşündüğünü, işverenin diğer sektörlerde sendikal mücadeleleri haklı olsa da kendi kurumu içinde böyle bir yapılanmayı olumsuz karşıladığını gözlemlediğini aktarmaktadır. K10, işini kaybetme riskinden dolayı herhangi bir sendikaya üye olmadığını ifade etmektedir. K20 ise, *“Sendika üyesi olduğum için patronumun beni işten çıkaracağını düşünmüyorum çünkü içeride tazminatım var. Sendika üyeliği Anayasal bir haktır. Tek ikileme düştüğüm şey ise zaten ağır iş koşulları ve şahsıma uygulanan mobingin sendika üyesi olursam artacağını biliyorum. Patronumla sorun yaşamamak için sendika üyesi değilim.”* Diyerek işyerinde sorun yaşamak istemediğinin altını çizmektedir.

Sendika üyesi olmayan katılımcıların birçoğu K2, K10 ve K20’nin söylemlerini tekrarladı. Sendikal faaliyetlerin önünü kesen üç unsurun, Antalya basınında çalışma şartlarının iyileşmesini engellediği görüldü.

3.6.5. Fikir İşçilerinin Meslekte Bekledikleri Düzenlemeler

Antalya basınında çalışan fikir işçileri ile yapılan görüşmelerde birçok sorunun olduğu ve fikir işçilerinin ekonomik koşulları ve doğrudan olarak etkilediği sosyal hayatının yetersiz olması iş hayatını da etkilemektedir. Bu başlık altında ise yaşanan sorunların, sorunu yaşayanlar tarafından nasıl çözüleceği ile ilgili analiz yapılacaktır. Başlık altında, ‘Fikir işçisinin minimum maaşı ne kadar olmalı?’ ve ‘Meslekte düzeltilmesi gereken en önemli sorun nedir?’ soruları yöneltilmiş ve en temel iki unsurun değerlendirilmesi yapılacaktır.

Tablo 3.13. Fikir İşçilerinin Maaş Beklentisi

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Fikir işçisinin maaşı en az ne kadar olmalı?	30.000TL-35.000TL	8	25
	35.001 TL-40.000TL	16	50
	40.001TL-45.000TL	4	12.5
	45.001TL-50.000TL	2	6.25
	50.001TL ve üstü	2	6.25

Mayıs 2025 itibari ile Türkiye’de asgari ücretin 22 bin 104 TL olarak uygulandığı dönemde fikir işçilerine, fikir işçilerinin maaşı en az ne kadar olmalı? Sorusuna hiçbir fikir işçisi 30.000TL altında bir tutarı belirtmemektedir. Çalışmaya katılan fikir işçilerinin büyük çoğunluğu düşük ücretler ile çalışmakta olup az sayıda ve yönetici pozisyonunda olan fikir işçisinin maaşlarının biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılan fikir işçileri içerisinde en yüksek maaşın 38 bin TL en düşük maaşın asgari ücret ortalamasının ise 24 bin TL olduğu görülürken, fikir işçileri maaşlarının performanslarını arttığını ve mesleğine daha iyi şekilde bağlanabileceğini kaydetmektedir.

K1, bir muhabirin minimum maaşının 45 bin TL olması gerektiğini aktarmaktadır. Katılımcı, ülkemizdeki yaşam standartları göz önüne alındığında, bir fikir işçisinin basın sektöründe 20 yıl çalışıp 30 bin TL almasının büyük bir adaletsizlik olduğunu dile getirmektedir. Muhabirlikte dürüst ve güvenilir olmanın hayati önem taşıdığını ve bir muhabirin haber için bir yere gittiğinde yalnızca kendini değil, çalıştığı kurumu da temsil ettiğini ifade etmektedir. Katılımcı, maddi kaygıları olmayan bir muhabirin haberlerini çok daha tarafsız bir şekilde yapabileceğini aktarmaktadır. Ayrıca, dış görünüşün de önemli olduğunu, sonuçta hem kendini hem de kurumunu temsil ettiğini dile getirmektedir.

K2: *“Açlık sınırı 20 bin TL’yi aşan bir ülkede, muhabirin minimum maaşı en az 50 bin TL ve üzeri olmalı. Çünkü muhabir sadece geçinmek için değil, kamusal bir görev icra ettiği için yaşamak ve yaşatmak zorundadır. Gazetecilik, 7/24 mesaiyle, baskı altında, sahada, masa başında, hem fiziksel hem zihinsel yoğunlukla yaptığımız bir meslek. Haber peşinde koşarken sağlığımızdan, zamanımızdan yeri geliyor güvenliğimizden feragat ediyoruz. Bu şartlarda da hayatımızı insanca sürdürebilmemiz için açlık sınırının çok üzerinde bir gelir elde etmek zorundayız.”*

K3, çalışma saatleri ve yoğunluk açısından gazetecilikte mesleğin gereği bazen uzun süre mesai yapıldığını veya saatlerce ayakta kalındığını aktarmaktadır. Katılımcı, tüm bu çabalara rağmen yapılanların karşılığının alınamadığını dile getirmektedir.

K4, medyadan sermayenin çekilmesi ve basın özgürlüğünün sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Katılımcı, niteliksiz kişilerin elinde olan medyanın, farklı alanlardan gelen muhabirlerle birlikte her geçen gün kan kaybettiğini aktarmaktadır. Sosyal medya nedeniyle itibarı zedelenen medyanın, nitelikli ve kalifiye muhabirler istihdam etmesi gerektiğini dile getirmektedir. Ayrıca, ücret ve izin adaletinin acilen sağlanması gerektiğini ifade etmektedir.

K6 ise meslekte uzun yıllardır düzeltilmesi gereken en önemli sorunun liyakatsizlik olduğunu aktarmaktadır. Katılımcı, bu sorunun medyanın tarafsız ve bağımsız olamaması,

sektördeki çalışma koşulları, adil olmayan ücretlendirmeler, baskılar ve tacizlerle birlikte takip edildiğini dile getirmektedir.

K7: “Çalışma saatleri gayet esnek olan ve her işin yapıldığı tek kalıp işin yürütülmediği basında en düşük ücretin 35 bin TL olması gerektiğini düşünüyorum. Her ne kadar bu dönemde üniversitelere iyi gözle bakılmasa da dört yıllık lisans mezunu bir kişiye üstelik o alanda eğitim almış bir kişiye asgari ücret vermek işçiye köle gibi bakıldığı anlamı taşımakta.”

K8: “Maaşlar ve itibar. Eskiden basın kartı ve basın mensubu çok daha saygındır. Şimdi sosyal medyanın da etkisiyle bu itibar kalmadı. Maaşlar hakkındaki fikirlerim önceki cevaplarda da malum.”

K9: “En önemli sorun ekonomi. Hem gazeteciler hem de gazete sahiplerinin ekonomisinin kötü olması ve az verilen maaşlar birçok meslektaşımızı meslektan soğutuyor.”

K11, deneyimsiz fikir işçilerinin maaşlarının 30 bin TL’den başlaması gerektiğini aktarmaktadır. Katılımcı, maaş artışının ise kişinin deneyim yılına göre yapılması gerektiğini dile getirmektedir.

K12, maaşın 50.000 TL olması gerektiğini belirtmektedir. Katılımcı, bu miktarın yüksek görünebileceğini ancak Türkiye ekonomisinde insani olarak yaşamayı sürdürmek isteyen bir kişi için normal karşılanması gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca, kanunların tam olarak uygulanması, çaresizlik psikolojisinden çıkılması, hakların talep edilmesini normalleştirmek, Basın İlan Kurumu’nun denetimlerini eksiksiz yapması, gerektiğinde bağlı bulunduğu ilin gazetecileriyle doğrudan görüşmesi ve koşulları onlardan dinlemesi gerektiğini aktarmaktadır. Katılımcı, cemiyet ve derneklerin artık işverenlere değil gazetecilere sahip çıkması ve gazetecilerin kendi aralarında örgütlenmesinin önemine değinerek, bu önlemler hayata geçirildiğinde mesleki koşullarda iyileşmelerin başlayacağını dile getirmektedir.

K13, mesleğin sürdürülebilirliği açısından öncelikli olarak ekonomik koşulların iyileştirilmesi gerektiğini vurguladı. Ona göre, mesleğe yeni başlayan bir gazetecinin asgari ücretin iki katı maaş alması gerektiğini ifade etti. Ayrıca, haftalık izinlerin düzenlenmesi ve mesleki eğitimlerin desteklenmesi konularında adımlar atılması gerektiğini belirtti. Mesleki eğitime katılan gazetecilerin maaşlarından herhangi bir kesinti yapılmaması, bu sürelerin mesai kapsamında değerlendirilmesi ve yıllık izinlerinden düşülmemesi gerektiğini savundu. K13, birçok gazetecinin mesleki eğitim günlerinin yıllık izinlerinden düşüldüğünü bildiğini aktardı. Bunun yanı sıra, mesleğe yeni başlayan gazeteciler için kurumlarda staj

döneminin resmi olarak uygulanması gerektiğini ifade etti. Staj sürecinde basın sigortasının yapılmasının ve gazetecinin daha işin başında ağır sorumluluklar altında bırakılmaması gerektiğini dile getirdi. Özellikle valilik toplantıları veya büyükşehir belediye başkanlarının peşinde koşmanın, yeni başlayan gazetecilerin gelişimine olumsuz etkide bulunduğunu savundu. K13, bu düzenlemelerin hem gazetecilerin mesleki gelişimini destekleyeceğini hem de sektörde daha profesyonel bir iş yapma ortamı yaratacağını belirtti.

K16, mesleğe yeni başlamış bir gazetecinin en düşük maaşının, kamuda çalışan en düşük memur maaşı ile eşit olması gerektiğini aktarmaktadır. Katılımcı, gazetecilerin de kamu hizmeti verdiğini ve bu ayrımın ne gazeteciye ne de kamuoyuna fayda sağlamadığını dile getirmektedir. Basın çalışanlarının ekonomik koşullarının iyileştirilmesini en acil ve temel ihtiyaçlardan biri olarak değerlendirmektedir. Gazeteciliğin büyük emek ve özveri gerektiren bir meslek olmasına rağmen çalışanların genellikle düşük ücretlerle ve güvencesiz koşullarda görev yaptığını belirtmektedir. Mesleğin saygınlığını artırmak için eğitim almış, lisans düzeyinde bilgi ve donanımına sahip kişilerin sektörde yer alması gerektiğini aktarmaktadır. Özellikle medya patronlarının da bu bilinçle hareket etmesi ve her sermaye sahibinin basın kuruluşu açmasının önüne geçilmesinin önemli olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca K16, çalışma koşulları ve sosyal hakların iyileştirilmesi, meslek örgütlerinin etkisinin artırılması ve basın özgürlüğünün güvence altına alınması gerektiğini dile getirmektedir. Katılımcı, gazetecilerin güvenli ortamlarda çalışabilmesi, fikirlerini özgürce ifade edebilmesi ve mesleki etik çerçevesinde hareket edebilmesinin sağlanmasının önemine vurgu yapmaktadır. K20: *“Meslekte düzeltilmesi gereken en önemli sorunlardan biri, görev tanımlarının belirsizliği. Herkesten her işi yapması her işten anlaması bekleniyor. Bu da çalışanların alanlarında uzmanlaşmasını engelliyor. Sonuç olarak hem iş kalitesi düşüyor hem de çalışanlar gereksiz bir iş yükü altında eziliyor.”*

K21: *“Medya camiasında düzeltilmesi gereken en temel şey tekelleşme ve medyanın bir ticari faaliyet olarak görülmesinin ortadan kaldırılmasıdır. Medya işini büyük sermaye patronlarının elinden alarak. Gerçekten gazetecilik mesleğini yapanların eline vermemiz gerekiyor. Medya ticari kaygılarını ön planda tutan kişilerin elinde olduğu müddetçe hiçbir zaman tarafsız olamayacaktır.”* K21, medya alanında en temel sorunun tekelleşme ve medyanın ticari bir faaliyet olarak görülmesi olduğunu belirtti. Medyanın, büyük sermaye patronlarının elinden alınarak, gerçek gazetecilik mesleğini yapanların kontrolüne verilmesi gerektiğini savundu. Ticari kaygıların ön planda tutulduğu sürece medyanın tarafsız olamayacağını vurgulamaktadır.

K22: *“Birinci olarak sektörde artık gençlerin önünün açılması gerektiğini düşünüyorum. Gençlerin teknolojiye ve teknolojinin getirdiği gerekliliklere daha kolay ayak uydurduğu için yaratıcılık anlamında daha iyi olduklarını düşünüyorum. Bu yüzden ilk olarak meslekte gençlerin önü açılmalı. İkinci olarak kesinlikle bu mesleği icra edenler maddi kaygı yaşamamalı bu yüzden basın sektöründe çalışan her kişi hakkını almalı. Ayrıca gazetecilerin çalıştıkları kurumlarda gerekli değeri görmesi gerektiğini düşünüyorum.”*

K23, asgari ücretle çalışmanın meslek açısından kabul edilemez olduğunu aktarmaktadır. Katılımcı, asgari ücretin zaten haftada beş gün, 45 saatlik çalışma karşılığı uygulandığını, ancak hiçbir meslektaşının haftada beş gün çalışmadığını dile getirmektedir. Bu nedenle yasal olarak asgari ücretin üzerinde bir kazanç sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. İşverenin yasayı ihlal ettiğini ve bu konuda herhangi bir denetim mekanizmasının bulunmadığını ifade etmektedir. Ayrıca, anayasa bağlamında koruma altına alınan hakların fiilen de korunması gerektiğini aktarmaktadır. K23, bir fikir işçisinin en düşük maaşının iki asgari ücret olması gerektiğini belirterek, basının “dördüncü kuvvet” olduğuna dikkat çekmekte ve bu kuvvetin karşılığının verilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Katılımcıların neredeyse tamamı mesleğin itibarının düşmesinin en büyük sebebinin maaşların yetersiz olmasından kaynaklandığını belirtti. Yine maaş yetersizliği ifade edilerek birçok sorunun çözümü için fikir işçileri çözüm önerilerini sıraladı.

K26: *“Yerel medya özelinde ekipman ve imkan eksikliği. Ulusal medyada ise doğru ve eksiksiz bilgilendirme ihtiyacı.”*

K28: *“En önemli sorun maaş ücretleri ve genç gazetecilere biraz daha yol açılması gerektiğini düşünüyorum.”*

K29: *“Gazeteciler, mesleki haklarını korumak, çalışma koşullarını iyileştirmek ve emeğinin karşılığını alabilmek için sendikalara yoğun bir şekilde katılmalıdır.”*

Katılımcıların verdiği cevapların içerisinde medyada tekelleşmenin yarattığı sorunların bulunduğu görülmektedir. Türkiye’de ulusal basında olduğu gibi Antalya yerel basınında da tekelleşme örnekleri görülmekte olduğu ifade edilmektedir. Tekelleşmenin veya Antalya basınının sahiplik yapısının maaş yetersizliği başta olmak üzere birçok sorunu tetiklediği ifade edilmekte ve yeni mezun gazetecilerin iş bulmasının güçleştiği belirtilmektedir. Katılımcılar, medya sahipliği yapısının kamuya hizmet etmek yerine belirli gruplar için yönlendiği ve çıkar elde etmek amacıyla yayın yapılabildiğini dile getirdi. Bu durum meslek itibarını düşürmekle birlikte, medyanın sorunlarının ana katmanını

oluşturmaktadır. Bu yapıya karşı görüş bildiren fikir işçileri ise baskı ile karşı karşıya kalabilmektedir.

3.5.6. Fikir İşçilerinin Maruz Kaldığı Mobbing Durumu

Bu başlık altında birçok yetersizlikle boğuştuğunu ileri süren fikir işçileri üzerindeki mobbing ele alınmıştır. Verilen cevaplar analiz edilerek, işçilerin üzerindeki uygulanan baskı ve maruz kalınan derecelerle yaşanan problemler de aktarılacaktır.

Tablo 3.14. Fikir İşçilerinin Mobbinge Maruz Kalma Durumu

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Mobbinge maruz kalıyor musunuz?	Evet	18	56,25
	Hayır	14	43.75

Fikir işçilerine sorulan mobbinge maruz kalma durumunda katılımcıların büyük çoğunluğu işveren veya yönetici tarafından baskıya maruz kaldığını ifade etmektedir. Mobbinge maruz kalmayan katılımcıların birçoğu ise üst yöneticilerden veya 40 yaş üstü fikir işçilerinden oluşmaktadır.

K2, “Zaman zaman mobbinge maruz kaldığımız oluyor. Ancak ben yapım gereği dik duran, sessiz kalmayan biri olduğum için bu tür durumlara karşı tepkimi ortaya koyuyorum. Bu nedenle doğrudan, sistematik bir mobbing uygulandığını söyleyemem. Fakat dolaylı yollarla, özellikle iş tanımım dışında verilen görevler ve sürekli artan sorumluluklar üzerinden bir tür baskıya maruz kaldığımızı da inkar edemem.” diyerek mobbinge maruz kaldığını ifade etmektedir. K3 ise, “Mobbinge maruz kaldığımız zamanlar oluyor fakat kanunlar gereği işveren ve işçi arasındaki doğru iletişimi sağladığı sürece hakkını aradığın zaman gerektiğinde mobbinge cevabını yöneticine karşı verebilirsin.” Diyerek karşı çıkabildiklerini ve çalıştığı kurumda eksik personel ve işin sürdürülmesi için işvereni tarafından kolayca vazgeçilemeyeceğini kaydetti. K4 ise, “Kısmen mobbinge maruz kalıyoruz. Özellikle mesai arkadaşlarımıza karşı yüksek sesle konuşma, bazen hakarete varan küçümseyici kelimeler kullanılıyor. Doğal olarak iş motivasyonunu düşürüyor. Maaşınızı veriyoruz, çalışacaksınız imajının verilmesi de gizli mobbing olarak baskı yapıyor. Hasta olan muhabire, ‘neden hasta oldun, çok geziyorsun ondan oluyor’ sözleri kullanılıyor. Veya dışarı habere çıkan muhabir sanki hiçbir iş yapmıyormuş gibi sürekli yazılı ve sesi olarak telefonla taciz ediliyor. Muhabirin yazdığı metne müdahale edilerek, yanlış şekilde yazması deklare edilerek, baskı oluşturuluyor.” Dijital ortamda baskı yapıldığını belirtmektedir. K16, “Bir dönem yazı işleri müdürü tarafından yoğun bir mobbinge maruz

kaldım. Yaşadıklarımı patrona söylesem de değişen bir şey olmadı. Geçştirildim. Sonra farklı sebeplerden dolayı o müdür işten ayrıldı. Şu an mobbinge maruz kalmıyorum.” İfadeleri ile bir süre baskı altında kaldığını dile getirmektedir. K21 ise, *“Her işyerinde olduğu gibi birtakım sıkıntılar elbette yaşıyoruz. Özel sektörün en büyük sorunlarının belki de başında geliyor mobbing. O yüzden evet zaman zaman ufak tefek olumsuzluklar yaşadığımız oluyor.”* Diyerek bu durumun her zaman olmadığını ve diğer katılımcılar kadar rahatsızlık hissedecek büyük bir baskı altında kalmadığını belirtmektedir. K24’de K21 gibi belirli zamanlarda ve yoğun olan günlerde bu üzerinde bir baskı kurulduğunu aktarmaktadır.

Katılımcıların birçoğu benzer sorunlar ve mobbingin belirli temel düzeylerinde kaldığını belirtmektedir. Mobbinge maruz kaldığını belirten 18 katılımcının ifadeleri birbiri ile benzerlik gösterirken, mobbinge maruz kaldığını belirten katılımcıların genellikle aynı kurumlardan olduğu, iki kurumda kısmen iki kurumda ise hiçbir mobbing uygulanmadığı saptanmaktadır. Katılımcıların verdiği cevaplara göre mobbing uygulamasının kurumlarda bir bütün halinde olduğu ve tek bir kişiye yönelik değil, tüm kadroya yönelik olduğu görülmektedir. Değerlendirmeye alınan gazete ve internet siteleri içinde yedi kurumun katılımcılarının büyük çoğunluğu mobbinge maruz kaldıklarını ifade ederken diğer dört kurumda kısmi veya herhangi bir mobbinge maruz kalmadıkları görülmektedir.

3.6.7. Zor Çalışma Koşullarının Özel Hayata Etkisi

Bu başlıkta fikir işçilerinin, çalışma koşullarının ve şartlarının olumsuzluğunun, özel hayatları üzerinde etkisi incelenecektir. ‘İş Hayatınız Özel veya Sosyal Hayatınızı Etkiliyor mu?’ sorusunun yöneltildiği katılımcılar, iş hayatlarında yaşadığı problemlerin özel hayatlarında hangi alanları etkilediği de yapılan derinlemesine görüşmede sorulmuş ve alt soru olarak cevap istenmiştir. Bu sorunlar temelinde yaşanan olumsuzluklar da değerlendirilerek katılımcıların yorumlanması istenilerek detaylı şekilde aktarılması ve anlaşılması hedeflenmektedir.

Basının özgür olması için fikir işçilerinin noksanlık duygusundan uzaklaşması ve iyi şartlarda bir çalışma hayatı ve yaşam sürmeleri gerekmektedir. Mevcut durumda Çalışma koşullarının getirdiği ağır yük ve bağlayıcılığın yol açtığı yabancılaşma, özel hayatları ve sosyal yaşamları kısıtlanan, günlük plan dahi yapamayan, tüm zamanlarını işyerinde geçiren çalışanlar, bu durumun bir sonucu olarak işin ve işverenin koşullarına daha kolayca boyun eğmek durumunda kalmaktadır. Her çalışanın sağlıklı bir meslek hayatı olması için sosyal

hayatında sorun yaşamamasının gerekliliği düşünülmektedir. 32 katılımcıya iş hayatlarının özel yaşamlarını olumlu mu yoksa olumsuz mu etkilediği sorulmuştur.

Tablo 3.15. Fikir İşçilerinin İş Hayatı Özel ve Sosyal Yaşamlarını Nasıl Etkiliyor?

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
İş hayatınız özel ve sosyal hayatınızı nasıl etkiliyor?	Olumlu	2	6.25
	Olumsuz	30	93,75

İki katılımcı dışında iş hayatının özel ve sosyal hayatını olumsuz yönde etkilediğini belirten 30 katılımcı mesleğin sürdürülebilir olmadığını ifade etmektedir. Olumlu yönde değerlendirme yapan 2 katılımcı ise yönetici pozisyonunda görev yaptığı görülmekle birlikte, ortalamadan çok daha yüksek ücret aldıkları görüldü. Katılımcıların ezici çoğunluğu iş hayatlarının özel ve sosyal hayatlarına olumsuz yansıdığını belirtti. Bu olumsuzluk gazetecilik mesleğinin sürdürülebilir olmadığını ve mesleğe başlayan bir fikir işçisinin bu sektörden emekli olma durumunun düşük olduğunu göstermekte. Yaşanan bu olumsuzluğun uzun yıllar devam etmesi fikir işçisinin iş yaşamına katlanamaması veya yaratılan iş tatminsizliği sebebiyle nitelikli şekilde mesleğini icra edemeyeceğini göstermektedir.

Olumlu yönde değerlendirme yapan K18, mesleğinin hem sosyal hem de özel hayatına olumlu katkı sağladığını aktarmaktadır. Katılımcı, sohbet ortamlarında sözünün dinlenmesinden ve yaşanan sağlık problemlerinde hızlı çözüm imkânı bulabilmesinden memnuniyet duyduğunu dile getirmektedir. Sosyal çevresindeki insanların kendisine saygı gösterdiğini ve bundan hoşnut olduğunu ifade etmektedir. K18, gençlik döneminde yoğun ve uzun saatler çalışmasına rağmen günümüzde daha rahat ve esnek çalışabildiğini aktarmaktadır. Katılımcı, kendisine özel gelen davet ve ilgi gösterimlerinden memnuniyet duyduğunu belirtmektedir. Mesleğinde tek sorununun haftalık izin süresinin bir gün olması olduğunu ancak bu durumu zaman zaman esnetebildiğini ve patronun iş aksamadığı sürece herhangi bir sorun çıkarmadığını ifade etmektedir. K18, bu dönemde genel olarak meslek hayatından memnuniyet duyduğunu aktarmaktadır. K32 ise, yoğun mesai ve çalışma koşullarından şikayetçi olduğunu ifade ederek, “*Mesleğim sosyal hayatımda büyük kolaylık sağlıyor. Çalışma şartlarım her ne kadar ağır olsa da kendime zaman ayırdığım veya sosyalleştiğim zamanlarda mesleğimin gayet karşılık bulduğunu düşünüyorum. Gazeteci sıfatıyla sosyal hayatımda gayet ilgi görüyorum ve bu beni mutlu ediyor.*” ifadeleri ile

yaşadığı iş hayatında yaşadığı problemlerin sosyal hayatına yansımadığını ve mesleğinin sosyal ve özel hayatında olumlu bir etki bıraktığını belirtmektedir.

İş hayatının sosyal ve özel yaşamını olumsuz etkilediğini ifade eden 30 katılımcıya ise, en çok hangi durumlarda zorlandığı sorusu sorulmuştur.

Tablo 3.16. İş Hayatlarının Özel ve Sosyal Yaşamlarını Olumsuz Etkileyen Fikir İşçilerinin Şikayetçi Olduğu Unsurlar

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
İş hayatınızın özel ve sosyal yaşamınızı en çok etkileyen faktör nedir?	Maddi yetersizlik hissi	8	25
	Kendime ve yakınlarıma zaman ayıramama	19	59.375
	Sürekli stres hali	2	6.25
	Sağlık sorunlarının ortaya çıkışı	3	9.375

Fikir işçilerinin çeyreğinin maaşlarının yetersizliğinden yakındığı görülmektedir. Çalışmaya katılan bekar fikir işçilerinin çoğunluğu maaşla birlikte kendilerine, sosyal yaşamlarına zaman ayıramadıklarını belirtmeleri dikkat çekerken, evli fikir işçilerinin ise ailelerine yeterli ilgiyi gösteremedikleri görülmektedir. Yaşı ortalamaya göre daha yüksek olan 3 fikir işçisinin ise iş hayatındaki olumsuzlukların sağlık sorunlarına yol açtığını ifade ettiği izlenmektedir. Bu başlıkta fikir işçilerinin iş hayatlarının sosyal ve özel hayatlarına yaptığı olumsuz etkilere değinilerek çözüm aranacaktır.

K1, “İş hayatım özel ve sosyal hayatımı olumsuz yönde etkiliyor. Sürekli stres altında çalışmak, yeterli dinlenme fırsatı bulamamak ve ekonomik kaygılar taşımak, sosyal ilişkilerimi ve kişisel zamanımı ciddi şekilde kısıtlıyor. En önemli etki tabi ki maddi durum. Aldığım maaşın yetersizliği bende maddi bir zorluk yaratırken dolaylı olarak yakınlarıma zaman ayıramıyorum. Patronların işçinin mutlu olmaması durumunda kendisine işine veremeyeceğinin anlaması gerekmekte” diyerek ağır basan sorunun maddi yoksunluk olduğunu ifade etmektedir. K2 ise, “İş hayatımın hem olumlu hem de olumsuz etkileri var. Olumsuz yönü çok daha ağır basıyor. Ne yazık ki ailemle ve sevdiklerimle yeterince zaman geçiremiyorum. Yoğun tempo, plansız çalışma saatleri ve sürekli değişen gündem, özel hayatı ikinci plana itiyor. Bu da maalesef beni çok etkiliyor ama bu mesleğin bir de insanı besleyen tarafı var. Her gün yeni insanlarla tanışmak, farklı hayatlara dokunmak, onların sorunlarına ses olmak, görünmeyeni görünür kılmak beni çok mutlu ediyor.” dedi.

K6, bir dönem haftada bir veya iki gün dönüşümlü gece editörlüğü yapmak zorunda kaldıklarında işin hem özel hem sosyal yaşamını olumsuz etkilediğini aktarmaktadır. Katılımcı, bu sistemin ortadan kalkmasıyla iş hayatının özel ve sosyal yaşama etkisinin azaldığını ancak tamamen ortadan kalkmadığını ve ailesine zaman ayırmakta hâlâ güçlük çektiğini dile getirmektedir. Bu nedenle K6, uzun mesai saatlerinin yeniden revize edilmesi gerektiğini önermektedir. K8 ise mesleğin net mesai saatleri olmayan bir iş olduğunu, işe başlarken bunun bilincinde olduğunu aktarmaktadır. Katılımcı, en önemli sorunun eşine yeterli zamanı ayıramamak olduğunu ve şu anda çocuk sahibi olmasa da ilerleyen dönemde bu sorunun derinleşeceği kaygısını taşımaktadır. K8, kamuya hizmet ettikleri için bazı çalışma koşullarının kamu çalışanlarıyla eşitlenmesinin doğru olacağını ifade etmektedir. K9, *“Yoğun saatlerde çalışıyoruz. Hal böyle olunca da çocuğu zaman özel hayatımız ikinci planda kalıyor. Gençken bu tolere edilebilir ama ilerleyen yıllarda bu şekilde bir işi sürdürebileceğimi sanmıyorum. Son dönemlerde sağlığımda bazı bozulmalar meydana geldi. Doktora gittiğimde ise bu sağlık sorunlarının yaptığım işten kaynaklı olduğunu öğrendim. Maddiyattan daha önemli bir şey varsa o da sağlıktır. Bir insanın sağlıklı bir yaşam sürmesi için iş hayatı dışında yaşamının da renkli olması gerekir yoksa birçok sağlık sorunu ile karşı karşıya kalınabiliyor.”* şeklinde konuşarak mesleğin uzun süreli ifa edilmesinin sağlık sorunları doğurabileceğini belirtmektedir. Özel hayatta atılmayan stresin sağlık sorunu olarak döneceğini ifade eden K9, bu konuda Sağlık Bakanlığı’nın gerekli koşulları oluşturarak çalışma yapması gerektiğini dile getirmektedir.

K10, *“Şu an evli değilim, herhangi bir ilişkim yok ama buna rağmen iş hayatım yaşamımı olumsuz yönde etkiliyor. Sadece kendime zaman ayırmama rağmen kendimi iyi hissetmiyorum. Ekonomik durumumun iyi olmaması sebebiyle sosyal hayatımı pek yaşayamıyorum. Bu da kötü biçimde beni etkiliyor.”* dedi. K12, ise *“Aldığımız maaştan, yaptığım işte o kadar çok bunalıyorum ki hayatım bu meslekte nasıl geçireceğim diye kara kara düşünüyorum. Bazı zamanlar geceniz gündüzünüz birbirine giriyor. Patron sadece işi yürüsün istiyor ama senin arka tarafta günlerinin birbirine girmesi umurunda olmuyor. Bu maaşa ve çalışma saatlerine bakıldığında pek sosyal hayatımızın olduğu söylenemez. En önemli durum sosyal hayatımızın eksikliği.”* ifadeleri ile maddi yetersizliğin birçok sorun yarattığını belirtmektedir.

K13, gazeteciliğin diğer meslek gruplarından farklı olduğunu vurgulamaktadır. Katılımcı, avukat, hakim, öğretmen, mühendis gibi elit meslek gruplarının genellikle mesai saatleri dışında işleriyle ilgilenmediğini, oysa gazetecinin 24 saat gazeteci olduğunu

aktarmaktadır. K13, “Gazetecinin özel hayatı yoktur” ifadesini kullanarak mesleğin sürekli dikkat ve refleks gerektirdiğini dile getirmektedir. Katılımcı, mesai dışında yaşanan olaylara mesleki refleksle müdahale etmenin hem iş aşkı gerektirdiğini hem de sosyal ilişkiler ve özel hayat üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğunu belirtmektedir. K14, “*Özellikle son dönemde ailem ile pek vakit geçiremiyorum. 6 ay önce planladığımız kısa bir tatil planımızı, patronumun izin vermemesi sebebiyle iptal ettik. Ailem bu durumdan şikayetçi. Daha serbest ve rahat çalışmak ve aileme daha fazla zaman ayırmak hem kendi huzurum hem de ailem açısından çok daha iyi olur.*” dedi. K16 ise, “*Haftanın 6 günü çalıştığım için kendime bile vakit ayıramıyorum. Hem sosyal hem de özel hayatımı büyük oranda olumsuz etkiliyor. Yeteri kadar dinlenemediğim için verimim de düşüyor. Aynı zamanda vakit ayırıp dışarıya çıkamıyorum, gezemiyorum. Bu durum beni çok üzüyor.*” ifadeleri ile sosyal hayatlarının iyi olmasını iş performanslarını arttıracaklarını kaydetmektedir.

K19, mesleğin sosyal yaşam üzerindeki olumsuz etkilerini aktarmaktadır. Katılımcı, gün içinde çok yorulduğu için sosyal hayatına yeterince zaman ayıramadığını ifade etmektedir. Olumlu olarak ise mesleğin sağladığı statü ve çevre edinme imkanını belirtmektedir. K19, mesai saatlerinin kağıt üzerinde var olduğunu, pratikte ise sabah erken saatlerden gece yarısına kadar süren yoğun çalışmalarla belirsiz ve düzensiz olduğunu dile getirmektedir. Hafta sonu, bayram veya tatil kavramlarının çoğu zaman geçerli olmadığını, “haber bitmeden çıkılmaz” mantığıyla çalışmanın sosyal yaşamı neredeyse yok ettiğini vurgulamaktadır.

K20, mesleğin olumsuz etkilerinin hem sosyal hem de psikolojik alanlarda belirgin olduğunu ifade etti. Arkadaşlarıyla plan yapamadığını, sürekli iş gelişmelerine hazırlıklı olmak zorunda kaldığı için telefonunun her an açık olduğunu aktardı. Aile ilişkilerinin zarar gördüğünü ve evde yeterince vakit geçiremediğini vurguladı. Sürekli yorgunluk ve gerginlik yaşadığını, maddi sıkıntıların ve düşük maaşın geçim derdiyle birleşerek stresi artırdığını belirtti. Dinlenmeye yeterli zaman kalmadığı için hem fiziksel hem de zihinsel yorgunluk hissettiğini dile getirmektedir. Bu durumun mesleğin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilediğini savunmaktadır.

K21: “*İş hayatımdaki mesai saatlerinin düzensizliği özel ve sosyal hayatımı olumsuz yönde etkiliyor. Gün sonunda mesainin ne zaman biteceğini bilemediğimiz için plan yapmak konusunda sorun yaşıyabiliyoruz. Bu kadar fedakârlığa rağmen kendimizi değerli hissetmiyoruz. Ne işveren ne toplum ne de yasa koyucular bizim koşullarımızla ilgileniyor. Sendikamız olmadığı için de sesimizi çıkarabileceğimiz, hak arayabileceğimiz bir kanal yok.*”

İşe gittiğimde sadece haber yapmıyorum, aynı zamanda kendimi ve emeğimi sürekli savunmak zorunda hissediyorum. Bu da zamanla mesleğe olan motivasyonu kırıyor.” K21, düzensiz mesai saatlerinin özel ve sosyal hayatını olumsuz etkilediğini belirtmektedir. Çabalarına rağmen kendilerini değerli hissetmediklerini, işveren, toplum ve yasa koyucuların koşullarına ilgi göstermediğini ifade etmektedir. Sendika eksikliğinin hak aramada engel oluşturduğunu ve sürekli kendini savunmak zorunda kalmanın mesleğe olan motivasyonunu azalttığını dile getirmektedir.

K22, *“Özellikle basın sektöründe çalışmanın verdiği mental yorgunluk ve maddi kaygılar günlük hayatımda bazı olumsuz etkiler yaratabiliyor.”* ifadeleri ile K23’ün, *“Fiziksel ve mental açıdan gün sonunda yorgun ve umutsuz hissediyorum. Sürekli olumsuz kaza vs. maruz kalmak anksiyetemi tetikliyor.”* ifadelerini desteklemektedir.

K24’ün ifadeleri, yerel basında çalışan fikir işçilerinin iş ve özel yaşam dengesinin ne denli olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır. Katılımcı, yoğun iş temposu nedeniyle hem fiziksel hem de ruhsal olarak yıprandığını, bu durumun günlük yaşamına doğrudan yansıdığını belirtmiştir. Özellikle haber yetiştirme baskısı, patronların keyfi talepleri ve iş güvencesi eksikliği nedeniyle sürekli bir psikolojik gerilim yaşadığı ifade edilmiştir. K24, bu baskıların sonucunda eve geldiğinde yalnız kalmayı ve sosyal iletişimden uzak durmayı tercih ettiğini vurgulamıştır. Bu durum, gazetecilik mesleğinin yüksek stres ve tükenmişlik riski taşıdığını göstermektedir.

K27: *“Kamuoyunu haberdar ettiğimiz için mesai saatimiz yok. Gece gündüz çalışıyoruz. Bu durum biraz da fedakarlık göstergesi. Bu fedakarlığın bir karşılığı olmalı ama maalesef hiç alamadık. Ekonomik kaygılar ve gelecekteki yaşantımın kötü olabileceği ihtimali psikolojik olarak beni etkiliyor”* K27, mesai saatlerinin olmamasını kamuoyunu haberdar etme görevine bağlı fedakârlık olarak nitelendirdi. Ancak bu fedakârlığın karşılığını alamadığını ve ekonomik kaygılar ile geleceğe dair belirsizliklerin psikolojik olarak kendisini etkilediğini belirtmektedir.

K28: *“Genellikle olumsuz yönde çünkü belirli bir mesai saati yok. Ofisten çıkıp eve gittiğinde ya da dışarda vakit geçirdiğinde eğer gündemde bir olay varsa odağını oraya yöneltmek durumunda kalıyorsun. Bu da seni bulunduğun ortamdan soyutlaştırıyor.”* K28 mesai saatlerinin belirsizliğinin olumsuz etkileri olduğunu ifade etti. Ofisten çıktıktan sonra ya da dışarıda vakit geçirirken gündemde bir olay varsa dikkatini oraya vermek zorunda kaldığını, bunun da bulunduğu ortamdan kopmasına yol açtığını dile getirmektedir.

K31: “Elbette etkiliyor. Bazı zamanlarda uzun süreler çalışmamız gerekiyor. Bu da hem özel hem de sosyal hayatımızdan ödün vermemize neden oluyor. Bu işin bana kattığı tek şey, dayanıklılık. Ama bunun karşılığında hayatımdan çok şey eksildi. Aileme, sağlığıma, ruh halime zarar verdi. Kimse bizim nasıl yaşadığımızla ilgilenmiyor. Özellikle yerel medyada çalışan gazeteciler tamamen yalnız. Ne destek var, ne sendika ne hak arama zemini. Böyle bir düzende ne sosyal yaşam kalıyor ne özel hayat.”

Fikir işçileri maddi kaygıların doğrudan etki ettiği özel ve sosyal yaşamlarında kendilerine, ailelerine veya yakınlarına vakit ayıramamaktan şikayetçi. Bazı fikir işçileri sağlık problemlerinin mesleğin getirdiğini de belirtirken yetkili kurumların meslek hastalıklarıyla ilgili daha kapsamlı çalışma yapması gerektiğini ve sağlık sorunlarının ortaya çıkmadığı bir çalışma düzeni geliştirilmesinin zorunlu olduğunu belirtmektedir.

3.6.8. Basın Sektörünü Bırakma Eğilimi

Fikir işçilerine yöneltilen son soruda yukarıda soruların tamamlayıcılığı ortaya konmak istenmektedir. Basın sektöründe yaşanan birçok sorun ve verilmeyen haklara karşı çalışmaya katılan fikir işçilerinin sektörü bırakıp bırakmama sorusu ile, sürekli olarak sirkülasyon olan sektördeki iş tatmini olmaması sebebiyle sektör değiştirme eğilimi ortaya konmak istenmektedir.

Tablo 3.17. Sektörü bırakmayı düşünüyor musunuz?

Değişkenler	Cevaplar	Frekans	Yüzde
Sektörü bırakmayı düşünüyor musunuz?	Evet	18	56.25
	Hayır	14	43.75

Bu kısımda 18 fikir işçisi basın sektörünü bırakmayı düşünürken 14 fikir işçisi ise bırakmayacağını ifade etmektedir. Fikir işçilerinin içerisinde K2, K6 ve K13, mesleğe karşı farklı bir duygu beslediklerini ve olaya daha duygusal olarak yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra sektörü bırakmayı düşünen 18 kişi ise ilk neden olarak ekonomik kaygılarının olduğunu ifade etmektedir. Katılımcılara sırasıyla sorulan sorularda katılımcılar aşağıdaki cevapları vermektedir.

K1, “Ciddi ciddi düşünüyorum. Çünkü bu işi ne kadar sevsem de hayatın gerçekleriyle her gün daha sert çarpışıyorum. Maaşlar geç yatıyor, çoğu zaman yetersiz. Hiç ikramiye almadım, fazla mesai karşılığı yok. Gelecek planı yapamıyorum. Ev kurmak, hayat kurmak istiyorum ama bu meslekte bunun mümkün olmadığını artık net bir şekilde görüyorum. Her gün haber yaparken başkalarının hikâyelerini anlatıyoruz ama kendi

hikâyemiz hep yarım kalıyor. Bu çelişki insanı yavaş yavaş tüketiyor. Kalmak istemiyorum demiyorum ama böyle giderse kalmak mümkün değil. Sevdiğim bir işi bırakmak zorunda kalmak fikri acı, ama her geçen gün daha makul geliyor.” dedi. K1 gazeteciliğe olan bağlılığına rağmen sektördeki ekonomik ve sosyal koşullar nedeniyle mesleği sürdürmenin giderek zorlaştığını ifade etmektedir. Özellikle geç ve yetersiz yatan maaşlar, ikramiye ve fazla mesai karşılığının bulunmaması gibi maddi sorunların geleceğe dair plan yapmayı engellediğini belirtti. Habercilik yaparken başkalarının yaşamlarını görünür kılarken, kendi yaşamlarının görünmezliğini vurgulayarak bir tür mesleki yabancılaşma yaşadığını dile getirdi. Sevdiği bir mesleği bırakma fikrinin kendisi için acı verici olduğunu belirtmesine rağmen, koşullar değişmediği sürece bu düşüncenin gitgide daha kabul edilebilir hâle geldiğini açıkça ortaya koydu. K2, *“Hayır, basın sektörünü bırakmayı düşünmüyorum. Çünkü bu meslek bir işten öte, bir tutku, bir yaşam biçimi oldu artık. Daha önce de belirttiğim gibi, bu mesleğin bizi besleyen çok özel bir tarafı var... İnsan odaklı olmak, onların sesi olmak, görünmeyeni görünür kılmak. Gazetecilik cesaret ister, yılmamak ister. Bu da bir karakter meselesidir. Her türlü zorluğa, baskıya, ekonomik sıkıntıya rağmen hala üretmeye devam ediyoruz. Çünkü bu meslek, sadece bilgi aktarmak değil aynı zamanda adalet aramak, farkındalık yaratmak ve topluma umut olmak demek. Tüm sorunlara rağmen hala buradaysak, bu mesleğe duyduğumuz aşıktır. Belki bir gün her şey daha adil ve eşit olur umuduyla çalışmaya devam ediyoruz. Umarım yanlış yapmıyoruzdur.”* dedi. K2, gazetecilik mesleğini yalnızca bir iş değil, bir yaşam biçimi ve kişisel bir tutku olarak tanımlamaktadır. İnsanlara ses olma, görünmeyeni görünür kılma gibi mesleğin toplumsal yönüne vurgu yaparak gazeteciliğin etik ve insani değerlerle nasıl bütünleştiğini ifade etmiştir. Tüm ekonomik ve yapısal zorluklara rağmen sektörde kalmayı sürdürüyor oluşunu, bu mesleğe duyduğu “aşk” ile açıklamıştır. Gazeteciliği bir tür adalet arayışı ve toplumsal umut üretme faaliyeti olarak gören bu bakış açısı, mesleğe yönelik yüksek bir anlam atfetmenin örneği olarak değerlendirilmektedir. K3, *“Bırakmayı düşündüğüm zamanlar oldu. Çalışma saatleri ve izin konusunda. Çünkü çalıştığın zamandaki temponun verdiği yorgunluğu hiçbir şekilde bir günlük izinli olduğunda atamıyorsun. O yüzden izin yeteri gelmiyor.”* dedi. K4 ise, *“Sektörü bırakmayı düşünmüyorum. Yaşım ilerledi artık yeni bir meslekte yeni bir kariyer yapma gibi bir şansım yok.”* İfadelerini kullandı. K4 Katılımcı, mesleği bırakmayı düşünmediğini belirtirken bu kararının arkasında bir gönüllülüğten ziyade mecburiyet olduğunu açıkça ortaya koydu. Yeni bir kariyer inşa etmenin yaş itibarıyla mümkün olmadığını ifade ederek sektörde kalış

nedenini, bireysel tercihten çok yaşamsal zorunluluklara dayandırmaktadır. K5, *“Yaptığım işin çok stresli olduğunu düşünüyorum. Bu tempoyu yıllar boyu çekemem diye düşünüyorum. O yüzden sürekli olarak bırakma düşüncem var.”* diyerek gazetecilik mesleğinin yüksek stres içerdiğini ve bu tempoya uzun vadede dayanamayacağını altını çizmektedir. Sürekli bir “bırakma” fikri taşıdığını açıkça dile getirmektedir. Bu ifade, iş yükü ve stres düzeyinin, çalışanların mesleki sürdürülebilirliğini tehdit eden temel faktörlerden biri olduğuna işaret etmektedir.

K6, *“Bir analog fotoğraf makinesi ile ilk fotoğrafımı çektiğimde 17, ilk haberimi yazdığımda 18 yaşındaydım. Hem yerel hem merkezde çok sayıda medya kuruluşunda, hem de sektörün farklı alanlarında çalıştım. Gazete, radyo, televizyon, dergi, internet sitesi haberciliğini deneyimleme fırsatım oldu hatta halkla ilişkiler ajansında medya ve organizasyon sorumluluğu da yürüttüm. Sektörde bulunan hemen hemen bütün iş kollarında keyif alarak çalıştım. Sektörde en çok sevdiğim alan dergi haberciliği olsa da yerel medyada internet sitesi haberciliğini tercih etmek zorundaydım. Bu kararımdan çok da pişman değilim. Basın sektörünü bırakmayı düşünüyor muyum? Açıkçası 26 yılda bir kez bile düşünmedim. İsteyerek seçtiğim hem akademik eğitimini alıp hem de sektördeki duayenler tarafından alaylıymışçasına küçük yaşta yetiştirildiğim, halen heyecan duyarak yaptığım mesleğimi değiştirmeyi ya da basın sektörünü bırakmayı düşünmüyorum ve istemiyorum.”* İfadeleriyle genç yaşta başladığı gazetecilik mesleğine duyduğu tutkuyu detaylı bir şekilde aktarmaktadır. Sektörün hemen her alanında çalıştığını ve bu deneyimlerden keyif aldığını belirtmektedir. Tercihen yerel internet haberciliğine yönelmek zorunda kaldığını ifade etse de bu karardan pişmanlık duymadığını vurgulamaktadır. 26 yıllık meslek hayatı boyunca gazeteciliği bırakmayı hiç düşünmediğini belirten katılımcı, bu işi hem eğitim yoluyla hem de usta-çırak ilişkisi içinde öğrenmiş olmanın kendisinde yarattığı heyecanı ve aidiyeti hâlâ sürdürdüğünü dile getirmektedir.

K7: *“Evet her zaman düşünüyorum”*

K8: *“Düşünmüyorum. Severek yaptığım bir iş. Bırakmak yerine şartların daha iyi olması için çaba göstermek isterim”*

K9 ve K10’un ifadeleri, yerel basında çalışan fikir işçilerinin mesleğe bakış açıları ve motivasyon durumunu farklı açılardan yansıtmaktadır. K9, mesleğin zorluk ve yorgunluğuna rağmen gazeteciliği bırakmayı hiç düşünmediğini belirterek mesleğe bağlılığını ve tutkusunu vurgulamıştır. Buna karşılık, K10, düşük kazanç ve sınırlı haklar nedeniyle zaman zaman kendini köle gibi hissettiğini ifade etmiş, bu koşulların mesleği

bırakıp yeniden başlamayı düşünmesine yol açtığını dile getirmiştir. Bu farklı tutumlar, aynı sektörde çalışan fikir işçilerinin motivasyonunu etkileyen ekonomik ve sosyal koşulların çeşitliliğini ve bireysel dayanıklılık farklarını göstermektedir. K11: *“Mesleği bırakmayı düşünmüyorum çünkü belirli bir yaşa geldim. Artık yeni bir işe başlama gibi ne hevesim ne de gücüm var”*

K12: *“Kesinlikle bırakmak istiyorum. Ben bu mesleğe başlarken çok heyecanlıyım. Sesini duyuramayan insanların sesi olacağım, insanların yaşam koşullarını iyileştireceğim diye büyük bir kamu hizmeti sağlamayı bekliyordum. İşin sonunda kendi yaşam koşullarım kötüye gitmeye başladı. İnsan kendi hayatından memnun değilse ve kendi hayatını değiştirmeye gücü yetmiyorsa emin olun ne kadar isterse istesin bir başkası içinde bunu yapmak istemiyor. Bu bile bile görmezden gelmek değil. Yine yazarım, yine yardımcı olurum biri için. Ama insan ömür böyle mi geçer diyor. Üç kuruş paraya bunca kahr çekilir mi, yılların emeği böyle mi hiç edilir? 57-60 yaşına kadar hayatta hiçbir şeye sahip olamayacağın bir meslekte, kazançta ömür mü geçer diyorsun. Haklarını bile elde edemediğim yerde başka bir insanın hakkını aramak için canla başla çalışıyorsun. O yüzden daha iyi bir seçenek bulduğum anda bu mesleği yapmayı bırakırım.”* K12, gazeteciliğe büyük bir heyecanla ve kamu yararına hizmet etme arzusu ile başladığını, ancak zamanla kendi yaşam koşullarının kötüleşmesi nedeniyle bu mesleği bırakmak istediğini belirtmektedir. Mesleki motivasyonunun başkalarının sesi olmak ve toplumsal yaşamda iyileşme sağlamak üzerine kurulu olduğunu, fakat bireysel yaşamında ciddi yıpranmalar yaşadığını ifade etmektedir. Kendi hayatında değişiklik yaratacak gücü kalmadığında, başkaları için de mücadele etme isteğinin azaldığını vurgulamaktadır. Buna rağmen yardım etmeye çalışmaktan tamamen vazgeçmediğini dile getiren katılımcı, yaşadığı yoksunluk, değersizlik ve maddi imkânsızlıklar nedeniyle mesleğin sürdürülebilir olmadığını düşündüğünü aktarmaktadır. Özellikle meslek hayatı boyunca emeklerinin karşılığını alamamış olmanın ve temel haklara erişememenin yarattığı hayal kırıklığı, katılımcıyı yeni bir seçenek bulduğu anda gazeteciliği bırakma noktasına getirmektedir.

K13: *“Düşünmüyorum. Çünkü halkın doğru güvenilir haber almaya ihtiyacı var. Bugün haber adı altında anlık paylaşım yapan ve paylaşımları milyonlar tarafından izlenen sosyal medya kurumları hala gerçek gazetecilerin seviyesinde değildir. Çünkü gazeteci bir konuyu alır, konunun tarafları ile görüşür ve kendi bakış açısıyla halka sunar. Dolayısıyla milyon izleme alan sosyal medya hesaplarına göre gazetecilerin bireysel haberleri daha niteliklidir. Bu niteliğin kaybolmaması için tüm kötü şartlara rağmen gazetecilik yapmaya*

devam edeceğim.” dedi. K13 gazetecilik mesleğini bırakmayı düşünmediğini belirtti. Bu kararının temelinde, halkın doğru ve güvenilir bilgiye olan ihtiyacının bulunduğunu ve bu ihtiyacın sosyal medya gibi kontrolsüz mecralarda tam anlamıyla karşılanamayacağını savunmaktadır. Katılımcı, gazeteciliğin yalnızca bilgi sunmak değil; taraflarla görüşerek, süreci araştırarak ve bu bilgiyi sorumlu bir bakış açısıyla kamuoyuna sunmak anlamına geldiğini ifade etmektedir. Bu nedenle, bireysel çabalarla üretilen haberlerin sosyal medyada yüksek izlenme alan içeriklerden daha nitelikli olduğunu vurgulamaktadır. Bu niteliğin korunmasının önemli olduğunu düşündüğünü belirten katılımcı, mesleğin zorlu koşullarına rağmen gazeteciliğe devam etme kararlılığı taşıdığını ifade etmektedir.

K14: *“Hayır. İlk işim. Sürdürmeyi düşünüyorum.”*

K15: *“Hayır düşünmüyorum. Başka herhangi bir işi kolaylıkla yapabileceğimi sanmıyorum.”*

K16: *“Evet hala düşünüyorum. Güvencesiz olması ve geleceğimi öngöremiyor olmam bırakma isteğimi daha da artırıyor. Üstteki bahsettiğim durumların iyileştirilmediği sürece de bu isteğim sürececek. Ama beni en çok yoran durum; Maaşın yetersiz olması ve izin günlerinin az olması. Ramazan Bayramı’nda bile 2 gün izin kullandım ve bu durum beni çok üzüyor.”* K16, mesleğini bırakmayı hâlâ düşündüğünü ifade etmektedir. Bu kararının ardında, basın sektöründeki güvencesizlik, belirsiz gelecek kaygısı ve sosyal hak yetersizliklerinin yer aldığını vurgulamaktadır. Katılımcı, maaşların düşüklüğü ve izin günlerinin azlığının özellikle yıpratıcı olduğunu belirtti. Ramazan Bayramı gibi özel günlerde dahi yeterli iznin kullandırılmamasının motivasyonunu olumsuz etkilediğini dile getirmektedir. K17, *“Zaman zaman ekonomik nedenlerle bırakmayı düşünüyorum.”* K17, gazetecilik mesleğini zaman zaman ekonomik sebeplerle bırakmayı düşündüğünü ifade etmektedir. Özellikle maddi gelir yetersizliğinin bu düşüncüyü tetiklediğini belirtti. K18, *“Mevcut durumda emekliyim. Emekli olmama rağmen çalışıyorum. Mesleği bıraksam herhangi bir iş yapamam.”* K18, emekli olmasına rağmen çalışmaya devam ettiğini belirtti. Katılımcı, başka bir iş imkânının bulunmaması nedeniyle gazeteciliği bırakma ihtimalini düşünmediğini vurgulamaktadır.

K19, *“Mesleğimi çok seviyorum ama bu soruya net bir cevap veremiyorum. İllaki bir seçenek söylersem mesleği bırakmak biraz daha ağır basıyor.”* K19, mesleğine duyduğu sevgiye rağmen, koşullara bağlı olarak gazeteciliği bırakma fikrinin daha ağır bastığını ifade etti. Bu kararsızlığın, mevcut çalışma koşullarının mesleki motivasyon üzerindeki etkisiyle bağlantılı olduğunu dile getirmektedir. K20, *“Evet, basın sektörünü bırakmayı*

düşünüyorum. Çünkü emeğin karşılığını alamamak, düşük maaş, yoğun iş yükü ve özlük haklarının yetersizliği mesleğe olan bağlılığımı zayıflatıyor. Ayrıca kurumsal yapının eksikliği ve uzmanlaşmaya önem verilmemesi uzun vadede mesleki tatmin sağlamıyor.” K20, basın sektörünü bırakmayı düşündüğünü açıkça ifade etmektedir. Bu kararının temelinde emeğin karşılığının alınamaması, düşük maaşlar, ağır iş yükü ve özlük haklarının yetersizliği yer almaktadır. Ayrıca kurumsal yapı eksikliği ve mesleki uzmanlaşmaya önem verilmemesinin, uzun vadeli mesleki tatmini engellediğini vurgulamaktadır.

K21: *“Basın sektörünü şu an için bırakmayı düşünmüyorum. Ama bir gün bırakma kararı olacak olursam bunun temelinde maalesef şartların iyi olmaması olacaktır. İşimi seviyorum. Kamuoyunu bilgilendirmeyi seviyorum. Lakin yaşam standartlarından ödün vermek istemiyorum.”*

K22: *“Şu an düşünmüyorum. Geçindirmek zorunda olduğum bir ailem var. Mesleğe evlendikten sonra başladım ve şu an başka bir seçeneğim yok.”*

K23: *“Mesleği bırakmayı düşünüyorum hatta farklı sektörlerde çalışmak için sertifikalar toplamaya başladım. Bunun ön hazırlığı içerisindeyim”*

K24: *“Bırakmayı düşünmüyorum. Yıllarca emek verdim ve bir çırpıda bunu çöpe atma gibi bir niyetim yok”* K24, uzun yıllardır basın sektöründe emek vermiş olmanın getirdiği bağlılıkla mesleği bırakmayı düşünmediğini ifade etmektedir. Bu bağlılık, kişisel yatırımın ve deneyimin değeriyle şekillenmiş olup, ani bir kararla meslekten vazgeçme niyetinin bulunmadığını göstermektedir.

K25: *“Bırakmayı düşünüyorum. Uzun yıllar çalıştığım için fiilen emekli olmak istiyorum.”* K25, uzun süreli çalışma sonrası fiili emeklilik arzusunu dile getirdi. Bu durum, çalışanların mesleki yıpranma ve emeklilik sürecine yaklaşımının, sektörden ayrılma kararlarında belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. K26: *“Basın özgürlüğüne olan inancımın günden güne düşmesi ve sektörün farklı yönleri evrildiğini görmemizden kaynaklı zaman zaman düşünüyorum.”* K25, uzun süreli çalışma sonrası fiili emeklilik arzusunu dile getirdi. Bu durum, çalışanların mesleki yıpranma ve emeklilik sürecine yaklaşımının, sektörden ayrılma kararlarında belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

K27: *“Evet. Çalışma şartları ve basın çalışanlarının yaşadığı problemlerden dolayı.”*

K28: *“Şu an bırakma düşüncem yok ancak ilerleyen zamanlarda olabilir. Bunun en büyük nedeni ise mobbing ve maaş ücretleri. Düşük ücret üstüne bir de mobbing yaşamak*

psikolojimi olumsuz yönde etkiliyor ve çalışırken kendimi mutsuz hissediyorum. Beni motive eden herhangi bir şey yok.” K25, uzun süreli çalışma sonrası fiili emeklilik arzusunu dile getirdi. Bu durum, çalışanların mesleki yıpranma ve emeklilik sürecine yaklaşımının, sektörden ayrılma kararlarında belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır.

K29: “Daha iyi koşullar ve yüksek maaşlı bir iş bulmam durumunda bırakmayı düşünebilirim.”

K30’un ifadesi, mesleğe bağlılık ile ekonomik ve sosyal güvencesizlik arasındaki gerilimi ortaya koymaktadır. Katılımcı, gazeteciliğe hevesle girdiğini ve hâlâ işini sevdiğini belirtmiş; ancak düzenli maaş, sosyal güvence ve yeterli gelir olmadan hem mesleğini sürdürebilmek hem de hayatını planlayabilmekte zorlandığını ifade etmiştir. K30, idealizm ile mesleki bağlılığın tek başına uzun vadeli sürdürülebilirlik sağlamadığını, ekonomik belirsizlik ve kaygıların zamanla emeğin değerinin sorgulanmasına yol açtığını dile getirmiştir. Katılımcı, mevcut koşullar devam ederse başka yollar aramak zorunda kalacağını, çünkü sadece mesleki değil, yaşam planlarını da sürdürebilmek istediğini vurgulamıştır.

K31: “Evet. Ekonomik açıdan tatmin etmediği gibi iş yükü ve sorumluluk çok fazla.”

K32: “Evet, bırakmayı ciddi ciddi düşünüyorum. Çünkü bu sektörde kalmak için sadece iyi gazeteci olmak yetmiyor. Aynı zamanda sürekli fedakârlık yapman, kendi hayatından, sağlığından, geleceğinden vazgeçmen gerekiyor. Ben işimi seviyorum. Haber yazmayı, sahada olmayı, bir şeyleri görünür kılmayı seviyorum. Ama sadece sevmek yetmiyor artık. Yıprandım. Ve bu yıpranmışlık sadece fiziksel değil; duygusal, maddi, mesleki. O yüzden evet, bırakmayı düşünüyorum. Çünkü meslek beni bırakmadan, ben biraz kendimi korumak istiyorum.”

Katılımcıların tamamının yanıtladığı soruda mesleği bırakmayı düşünen 18 katılımcıdan 14’ünün 30 yaş altında olan ve meslekte uzun yılları geçmemiş genç katılımcılardan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra mesleği bırakmam diyenlerin ezici çoğunluğu ise meslekte beş yılı aşkındır çalışan fikir işçilerinden oluşmaktadır. Verilen cevaplarda ise genel olarak belirli bir yaşa geldiğini belirten ve yeni bir kariyer hedefi olamayacağını söyleyen fikir işçileri ile, hem emekli olup hem de çalışan fikir işçilerinin mesleği bırakma gibi bir eğilimi olmadığı izlenmektedir. Genel olarak genç fikir işçilerinin zor şartlar ve düşük maaş sebebiyle mesleği bırakma eğiliminde olduğu görülmektedir.

3.7. Bulguların Değerlendirilmesi

Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin çalışmada yöneltilen sorular kapsamında birçok problem ile karşı karşıya oldukları görülmüştür. Anadolu basınında çalışan fikir işçilerinin, ulusal basına göre daha düşük ücretlerde çalıştığı, özlük haklarını meslektaşlarına göre kullanamadıkları, mesleklerinin sosyal hayatlarını etkilediği ve bu durumun yerel basın düzeyinde büyük sorunlara yol açtığı ifade edilmektedir. Yerel basının ekonomik zorluk çektiği bilinmekle birlikte, gelirin adil şekilde bölüştürülmediğinden kaynaklı olarak fikir işçilerinin ekonomik darboğazda olduğu görülmektedir. Günümüzde birçok işkolunda gerçekleştiği üzere emeğin değeri küçülürken, medya sahiplik yapısında olduğu gibi sermayelerin büyüdüğü görülmekte ve alt-üst sınıfın arasındaki makas gittikçe açılmaktadır.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti'nin Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde D bölümünde yer verdiği, *"Gazeteci; ekonomik bağımsızlığını güvence altına alacak düzeyde ücret almalıdır"* ifadesinin Antalya yerel basınında uygulanabilirliği bulunmamaktadır. Basının hür olması için gazetecinin, kamuoyunu koruma amacından sapmaması büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, herhangi bir kurum veya şahıstan artı değer üretme çabasına girmemesi için gazeteciye güvenceli bir ücret verilmelidir. Böylece hem kamuoyunun çıkarları korunmakta hem de gazetecinin etik ve ahlak değerlerinden uzaklaşması önlenmektedir. Resmiyette uygulanması gereken Basın İş Kanunu'nun dahi tam olarak uygulanmadığı ve gazetecinin haklarının törpülediği Antalya basınında TGC'nin Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin de uygulanabilir bir örnek olduğu söylenemez. Bu sorunlarla birlikte çalışmaya katılan gazetecilerin, yaşadığı sorunlara karşı örgütlü mücadele yöntemine başvurmadıkları veya bastırıldıkları ifade edilse de çalışmaya katılan 32 katılımcının içerisinde sadece 5 katılımcının sendikalı olması hak arayışının zayıf olduğunu göstermektedir.

Antalya yerel basının sorunlarının çözülerek, kamuoyuna daha sağlıklı bilgi ulaştırılması, basının özgürlüğü için ilk önce gazetecinin özgürleşmesinin savunulduğu bu çalışmada, Antalya yerel basınında bulunan ve 5 gazetenin kapanmadan önceki kadrolarının mevcut durumda da iş hayatlarını sürdüğü bilinirken, yetersiz katılımcı sayısı sebebiyle resmi ilan alan gazetelerin internet sitelerinde çalışan fikir işçileri de çalışmaya dahil edilerek derinlemesine mülakat tekniği ile yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Verilerin toplanması ve analizin yapılması ile elde edilen bulgular araştırma öncesinde yapılan hipotezleri doğrulamaktadır. Araştırmanın ana hipotezi, Antalya yerel

basınında çalışan fikir işçilerinin haklarını tam olarak kullanamadıkları yönündedir. Katılımcılar, kanunen sahip oldukları hakların bile yeterince uygulanmadığını belirtmişlerdir. Bunun sonucunda ekonomik özgürlüklerinin kısıtlandığı, sosyal yaşamlarının olumsuz etkilendiği, mesleklerini sürdürülebilir bulmadıkları ve sendikal mücadeleye eğilimli olmadıkları gözlemlenmektedir.

Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin özlük hakları tam anlamıyla uygulanmamaktadır. Çalışma kapsamında, Basın İş Kanunu'nda yer alan ve iş karşılığı olmayan ücretleri kapsayan durumlar; askerlik, gebelik, mahkumiyet ve yayın tatili gibi—incelenmiştir. Katılımcıların yarısı bu durumlarla hiç karşılaşmadığını belirtmiştir. Konu kapsamında bu durumla karşılaşan 16 fikir işçisinden 12'si iş karşılığı olmayan ücretlerinin işveren tarafından ödenmediğini ifade ederken, dört fikir işçisi ise bu haktan yararlandığını belirtmiştir. Fikir işçilerinin büyük bölümü kanunda yer alan ve Anayasal hakları olan bu ücreti almadıklarını ifade etmektedir. Bu durum özlük haklarının tam olarak kullandırılmadığına işaret etmektedir.

Her işçinin olduğu gibi fikir işçisinin de en temel haklarından birisi olan fazla mesai ücretlerinin verilip verilmediği sorusuna 17 fikir işçisi maaşlara yansımadığını ve elden herhangi bir ödeme almadıklarını da ifade etmektedir. 11 fikir işçisi ise fazla mesai ücretlerinin verildiğini belirtmekle birlikte çoğunlukla bu mesai ücreti maaşa yansıtılmadan elden verildiği kaydetmektedir. Fazla mesai yapmadığını ifade eden dört fikir işçisi sayfa sekreterlerinden oluşmaktadır. Fazla mesai ücretlerinin yine çoğunlukla ödenmediği ve gazetecinin ne kadar çalışırsa çalışsın belirli bir maaş aldığı Antalya basınında, katılımcıların verdiği cevaplara göre işverenlerin ya mesai ücretlerini ödemedikleri ya da maaşa yansıtmayarak bu durumdan dahi artı değer ürettikleri görülmektedir. Fazla mesailerini alamadıklarını ifade eden fikir işçileri, yine 'Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerine, kanun tarafından verilen özlük hakları tam olarak uygulanabilir değildir' ifadesini söylemleri ile doğrulamaktadır.

“Maaşınız zamanında yatıyor mu?” sorusuna çalışmaya katılan fikir işçilerinin yüzde 75'i yani 24 fikir işçisi evet cevabını verirken sekiz fikir işçisi ise zamanında yatmadığını belirtmektedir. Fikir işçilerinin yaşadığı özlük hak kayıplarına karşın maaşlarını zamanında aldığı görülmektedir. Hak kayıplarıyla sekiz işçi maaşlarını zamanında yatmadığını ifade ederek, ağır yaşam şartlarında yaşadıklarını dile getirmiştir. İş performansı için önemli bir etken olduğu düşünülen maaşların zamanında yatması durumu çoğunlukla uygundur.

Antalya yerel basınında çalışan gazetecilerin yaşam standartlarını etkileyen en temel faktör ücret politikasıdır. Ücretin düşüklüğü ve uzun çalışma saatlerinin oluşturduğu fiziksel ve zihinsel yorgunluk fikir işçisini her açıdan etkilemektedir. Bu çalışma kapsamında Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerine yöneltilen sorulara verilen yanıtlar, ikinci hipotez olan ‘Antalya yerel basınında çalışan fikir işçileri düşük maaşla uzun mesai saatleri arasında çalıştırılmakta ve bu durum yaşamlarını olumsuz etkilemektedir’ hipotezini doğrulamaktadır.

Katılımcıların ezici çoğunluğu, maaşlarının yetersizliğini belirtmiş, bu durumun üzerlerinde yani hem sosyal hem de özel yaşamlarında ekonomik ve psikolojik baskı yarattığını ifade etmiştir. Fikir işçilerinin neredeyse yüzde 81’i maaşlarının yetersiz olduğunu, temel yaşamlarını sürdürmek için karşılamak zorunda oldukları ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını ve bu durumun üzerlerinde büyük bir yük yaratıldığı ifade edilmektedir.

Fikir işçileri uzun mesai saatlerinde emeklerinin karşılığı olan fazla mesai ücretlerinin maaşlarına yansımadığını, dolayısıyla çalışanın emek karşılığı hak ettiği bedeli alamadığı gözlemlenmiştir. Fazla mesai saatinin karşılığını aldığını belirten bazı katılımcılar ise bu ücreti elden aldıklarını ve almaları gereken ücrete erişemediğini dile getirmektedir. Bu durum, Türkiye’deki yasal düzenlemelere ve Basın İş Kanunu’nda belirtilen günlük ve haftalık çalışma sürelerine aykırı olmakla birlikte vicdani ve etik değildir. Dolayısıyla, fikir işçilerinin hem ücret anlamında hem de mesai saatleri bakımından hak kaybına uğradıkları, buna karşın herhangi bir denetim mekanizmasının etkin işletilmediği anlaşılmaktadır. Denetleme görevini üstlenen kurumların iş güvenliği ve sağlığı üzerine yaptıkları çalışmalar gibi işçinin çalışma koşullarındaki aykırılıklar da denetlenerek tespit edilmeli ve insani düzeye çekilmesi gerekmektedir.

Katılımcılardan bir kısmı, düşük ücret ve uzun mesai saatleri nedeniyle sosyal yaşamdan uzaklaştıklarını, aileleri veya yakınları ile yeterli vakit geçiremediklerini ve sürekli yorgunluk hissiyle hem çalıştıklarını hem de yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu ifadeler, gazetecilik mesleğinin fiziksel ve mental yıpratıcılığının yanı sıra psikolojik olarak da bir tükenmişlik duygusunu ortaya çıkardığı görülmektedir. Ayrıca, geçim sıkıntısı yaşayan fikir işçileri, ek iş yaparak yaşamlarını sürdürme yoluna gitmek zorunda kaldıklarını ve bu durumun mesleki performanslarını düşürdüğünü ifade etmişlerdir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin Hak ve Sorumluluk Bildirgesi’nde gazetecinin ekonomik bağımsızlığının korunması gerektiği vurgulanmasına rağmen, Antalya’daki yerel

basın çalışanlarının ekonomik özgürlükten ve bu ekonomik özgürlüğün getirdiği avantajlardan yoksun olduğu görülmektedir. Yaşanan bu sorun sadece bireysel değil, toplumsal bir sonuç da yaratmaktadır. Ekonomik sıkıntı içinde olan gazetecinin, sosyal ve özel yaşamının olumsuz yönde gitmesi kendisini işine verememesi, meslek değeri ve ahlakını kaybetmesi olasılığıyla kamu yararını önceleyen bir habercilik anlayışını sürdürmesi neredeyse imkansız hale gelmektedir.

Elde edilen bulgular, ‘Antalya yerel basınında çalışan fikir işçileri düşük maaşla uzun mesai saatleri arasında çalıştırılmakta ve bu durum yaşamlarını olumsuz etkilemektedir’ hipotezini desteklemektedir. Hem maddi hem de manevi olarak yıpratılan fikir işçileri, meslekten uzaklaşma eğilimi göstermektedir. Yerel basının sürdürülebilirliğini tehdit eden yapısal bir sorun haline gelen bu olumsuzluk uzun vadede basın iş kolunda geri dönülemez sorunlar doğurmanın zeminini hazırlamaktadır. Bu bağlamda, yerel basında çalışma koşullarının insani ve adil düzeye taşınması; sadece fikir işçisinin refahı için değil, kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi ve demokrasinin işleyişi açısından da elzemdir. Bu durum yaratılmadığı sürece, fikir işçileri sürekli olarak sektörü bırakma eğilimi gösterecekleri veya etik değerlerden uzaklaşacağı öngörülmektedir.

Gazetecilik mesleği, doğası gereği sürekli olarak değişen konu, olay gündemlere göre yoğun takvimler içermektedir. Bu dönemlerde yoğun haber akışı nedeniyle yüksek tempolu ve zihinsel olarak yıpratıcı bir iş kolu olarak kabul edilmektedir. Gazetecilerin bu yüzden dinlenme süreleri hem fiziksel hem de zihinsel sağlıklarını koruyabilmeleri açısından büyük önem arz etmektedir. Basın İş Kanunu’nda gazetecilere haftalık bir gün izin hakkı tanınmasına karşın, bu düzenlemenin yerel basında bulunan eksik personel sorunu sebebiyle kurumlarda çalışan tatmin edecek düzeyde uygulanmadığı görülmektedir. Haftalık bir gün izin hakkının tanınmasına karşılık, çalışma saatlerinin uzunluğu ve bazı dönemlerde haftalık izin hakkından feragat edilmesinin talebi göz önüne alındığında Antalya yerel basınında yapılan bu araştırma, üçüncü hipotezin doğruluğunu somut verilerle ortaya koymuştur.

Çalışmaya katılan 32 fikir işçisinin tamamı haftalık izninin sadece bir gün olduğunu, bazı fikir işçileri mesai kavramı sebebiyle izin saatlerinin değiştiğini ve iş tanımlarında bulunmayan gece mesaisi yapma durumlarında çalıştıkları süreleri farklı zamanlarda dinlendirilerek aldıklarını belirtmektedir. Fikir işçilerinin beşi ise izinlerini yalnızca ‘yoğunluğunun az olduğu günlerde’ alabildiklerini aktarmıştır. Bu durum, gazetecilerin iş yükünün fazla olduğunu ve düzenli olması gereken dinlenme veya istirahat olanaklarının sistematik biçimde olmadığını gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, fikir işçilerinin fiilen

kullandırılmaması veya keyfi olarak işveren tarafından belirlenmesi hem iş barışını hem de gazetecilerin iş verimliliğini ve performansını doğrudan etkilemektedir.

Yorgunluk, tükenmişlik, bitkinlik, yaşamdan kopukluk, sosyalleşme eksikliği ve yapılan işten duyulan memnuniyetsizlik gibi unsurlar, haftalık izin eksikliğinin yarattığı sonuçları arasında yer almaktadır. Görüşmelere katılan gazetecilerin ifadeleri arasında ‘sürekli yorgunluk’, ‘özel hayata zaman ayıramama’, ‘sosyal hayattan kopuş’ gibi şikayetlerin çokluğu dikkat çekmektedir. Bu olumsuzluk ise haftalık bir günlük izin, fikir işçilerinin dinlenmesi ve işleriyle barışık şekilde çalışma hayatlarını sürdürmesi için yeterli değildir. Sürdürülebilir bir iş yaşamı için yetersiz kalan bu hakkın karar vericiler tarafından düzenlenmesi istenmekle birlikte satır aralarında yer alan, ‘Gazeteciler kamu hizmeti veriyor, bu kapsamda haklarının kamu çalışanları ile makul düzeyde eşit olması gerekir’ ifadesi ön plana çıkmaktadır. Ayrıca, sürekli çalışma temposunun haber üretim sürecinde niteliksel düşüşe neden olduğu ve kamuoyunu eksik veya yanlış bilgilendirme eğilimlerinin arttığı da katılımcıların beyanlarıyla teyit edilmiştir. Katılımcılardan biri, ‘haftada bir gün izinle nefes almak bile lüks, haberi değil insanı yetiştiremiyoruz’ diyerek içinde bulundukları durumu çarpıcı şekilde özetlemiştir.

Literatürde yaşanan bu sorunla benzer sonuçlar yer almaktadır. Türkiye Gazeteciler Sendikası’nın (TGS) yayımladığı raporlarda da yerel basın çalışanlarının kronik yorgunluk ve izin kullanamama nedeniyle işlerinden soğudukları, motivasyon kaybı yaşadıkları ve mesleki üretkenliklerinin düştüğü belirtilmektedir. Bu durum yalnızca bireysel değil, kurumsal ve sektörel ölçekte de verimlilik sorunu olduğunu göstermektedir. Dinlenemeyen ve sürekli çalışan fikir işçileri, zamanla üretim kalitesini kaybetmekte; bu da kamuoyunun doğru, tarafsız ve nitelikli bilgiye ulaşmasını engellemektedir. Bunun yanı sıra gazeteciye verilen haftalık bir günlük iznin kanun kapsamında geçerliliği olmasına karşın, çalışmaya katılan birçok fikir işçisi bu iznin iki güne çıkarılması gerektiğini savunmaktadır. Antalya yerel basınında çalışan gazetecilere tanınan haftalık bir günlük izin hakkının yetersizliği ve bu iznin fiilen kullandırılmaması hem gazetecinin iş verimini hem de mesleki doyumunu olumsuz etkilemektedir. Elde edilen veriler doğrultusunda üçüncü hipotez doğrulanmakta; yerel basının yapısal sorunları içerisinde dinlenme hakkının gaspı, en az ekonomik sorunlar kadar ciddi bir boyuta ulaşmaktadır. Bu bağlamda, gazetecilerin haftalık izin sürelerinin artırılması ve bu hakların denetimli şekilde uygulanmasının sağlanması hem iş potansiyelini yükseltecek hem de yerel basının topluma karşı sorumluluğunu daha sağlıklı biçimde yerine getirmesine katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın bir diğer önemli noktalarından birisi, fikir işçilerinin işlerine yönelik tatmin düzeylerini belirlemek ve hem kurumlarına hem de kamuoyuna karşı aldığı sorumlulukla birlikte ortaya koydukları emeğe karşılık ne ölçüde olanaklar sağladıkları ortaya konulmaktadır. Antalya yerel basınında çalışan fikir işçileri ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, bu karşılığın zayıf olduğunu ve çalışanların iş tatminsizliği yaşadıklarını net bir şekilde ortaya koyarak dördüncü hipotezi doğrulamıştır.

Katılımcılara yöneltilen ‘Emeğinizin karşılığını aldığınızı düşünüyor musunuz?’ sorusuna verilen cevaplar, mesleki yaşamda ciddi bir sorun haline geldiğini gözler önüne sermektedir. Görüşme yapılan 32 fikir işçisinden 30’u emeğinin karşılığını almadığını dile getirmiştir. Bu kişiler, yoğun mesai, baskı, zaman baskısı, çoklu iş yükü ve düşük maaş gibi sebepler veya birden çok sebeple birlikte mesleklerine olan bağlarını eritmekte ve iş motivasyonlarını giderek zayıflatmaktadır. Katılımcıların büyük bölümü, gazetecilik mesleğini kamu hizmeti olarak gördüklerini belirtmektedir. Kamu hizmeti verdiklerine söylemlerine rağmen bu hizmeti ve halkın haber alma hakkını sürdürecektir çalışma koşullarının bulunmadığını belirtilmiştir. Gazetecilerin değersizlik hissi içinde olduklarını ve iş tatminsizliği yaşadıkları açık şekilde görülmektedir. Tükenmişlik durumu, yalnızca ekonomik nedenlere değil, aynı zamanda mesleki ahlak eksikliği ve baskıya da beraberinde getirmektedir.

Yine katılımcıların büyük bir kısmı, çalışma koşullarının düzensizliği, maaşların düşüklüğü ve yapılan işin görünmezliği nedeniyle kendilerini sürekli olarak değersiz hissetme olduklarını belirtmektedir. Bu olumsuzluklar mesleki gelişimi baltalamakta ve etik duruşu da tehdit etmektedir. Bu koşullarda gazeteciler zamanla halkın haber alma hakkına hizmet etmek için haber üretmekten çok haberi yetiştirme ve işlerini en hızlı şekilde bitirip rahatlama düşüncesi içerisine girmektedir.

İş tatminsizliği yalnızca çalışana özgü bir sorun olarak kalmamakta, aynı zamanda kurumun kamuoyuna karşı duruşunu zedelemektedir. Bu duygu sektördeki iş gücünü sürdürülebilir olmaktan çıkararak sürekli olarak kadro değişimi yaşanmasına yol açmaktadır. Basın iş kolunda oluşan bu olumsuzluk gazetecilik mesleği eğitimi alan veya deneyimi olan gazetecileri farklı sektörlere itmekte ve liyakat sahibi, donanımlı meslek mensuplarının sayısını giderek azaltmaktadır. Nitekim katılımcılardan bir bölümü, başka sektörlere geçiş yapmayı düşündüklerini veya mesleği bırakma eğiliminde olduklarını dile getirmiştir. Bu eğilim, yerel basının nitelikli iş gücünü koruyamaması ve sürekli deneyim kaybına uğraması sonucunu doğurmaktadır. Katılımcıların yanıtları ‘Antalya yerel basınında çalışan fikir

işçileri verdikleri emeğin karşılığını alamadıklarını düşünmekte ve iş tatminsizliği yaşamaktadır' hipotezini doğrulamaktadır. Yerel basında gazetecilerin emeği görünmez hale geldiği vurgusu hissedilmektedir. Ekonomik açıdan yetersiz kalmış ve duygusal tatmin durumu ise yok denecek kadar azdır. Bu koşullar altında sürdürülen çalışma, hem gazetecinin tükenmişlik hissini ortaya çıkarmaktadır. Kalıcı çözümler üretilebilmesi için sadece ekonomik değişimlerin yeterli olmadığı bunun yanı sıra iş tatmini gibi duygularının da dikkate alınması gerekmektedir.

Yapılan görüşmelerde, 32 fikir işçisinden 18'i doğrudan ya da dolaylı olarak iş yerinde mobbinge maruz kaldıklarını belirtmektedir. Katılımcıların söylemlerine göre mobbing uygulamaları arasında; 'haberi yetiştirememesi durumunda alenen küçük düşürülme, sürekli ve sistematik eleştiri, yetki alanı dışında iş yükü verilmesi, görev tanımı dışında sorumluluk yüklenmesi, sosyal izolasyon, yönetici veya imtiyaz sahipleri tarafından kişisel tercihlerle ayrımcılık uygulanması' gibi örnekler yer bulunmaktadır. Eksik personel sebebiyle kanuna göre altı kişi olması istenen gazeteler iki-dört kişi kanunen sekiz kişilik kadro olması gereken internet haber sitelerinde ise 4-6 kişilik kadroların çalıştırılmasından kaynaklı, 'az personelle çok iş' beklentisi etkindir. Çalışanlara yönelik uygulanan mobbingin kurumsallaşamamış ve belirli medya sahipliği içerisinde olan Antalya yerel basınında yaygın şekilde bulunduğu görülmektedir. İnternet sitesine resmi ilan alan gazeteleri kadrolarla birlikte tek kurum olarak ele alırsak 11 kurumun 7'sinde mobbingin olduğu 2 kurumda kısmen 2 kurumda da hiç mobbingin olmadığı görülmektedir.

Mobbing uygulamalarının çözülmesi adına herhangi bir iç denetim mekanizması olmaması herhangi bir kuruma şikayet etme unsurunun etkili olmayacağı düşüncesi hakimdir. Katılımcıların çoğu, yaşadığı baskıyı yöneticilere veya imtiyaz sahiplerine aktarmakta çekinirken; aktardığında da duymazdan gelindiğini ya da sorun çıkaran personel olarak fişlendikleri belirtmiştir. İş güvencesinin olmadığı kurumlarda çalışan gazeteciler, maruz kaldıkları mobbing uygulamalarını söylemekten, dile getirmekten veya anlatmaktan çekinmekte olduğu ve bunun kronik bir hale geldiği görülmektedir. İşten çıkarılma korkusu, ve bu işten çıkarılmayla medya sahiplerinin birbirlerine olan iletişim bağından çekinerek iş bulamama korkusu yaşadıkları belirtilmiştir. Medya sektöründe yaygınlaşan bu durum güvencesiz çalışma biçimiyle birleşince, fikir işçileri mobbing karşısında sessiz kalmak zorunda bırakılmaktadır.

Bu özelde, mobbingin gazetecinin kişisel sorunu olmaktan ziyade sektörel bir sorun olarak ele alınması gerektiği görülmektedir. Mobbing, gazetecinin psikolojik sağlığını

olumsuz etkilemekle birlikte, mesleki motivasyonunu da düşürmektedir. Gazetecilik etiği ve kamu yararına dayalı habercilik anlayışını büyük yara almaktadır. Yaşanan bu olaylar ve katılımcıların verdiği yanıtlar “Antalya yerel basınında çalışan fikir işçileri çeşitli mobbinglere maruz kalmaktadır” hipotezini onaylamaktadır. Yerel basında denetim mekanizmalarının etkisizliği, kurumsal eksikliklerin ve çalışan hakları bilincinin yeterince bilinmemesinin etkisiyle mobbing yaygın hale gelmiştir. Mobbingin önlenmesi için karar vericiler yasal düzenlemeleri yeniden yenilemekte ve yine karar vericilerin atacağı adımlar ile iç denetim mekanizmalarının oluşturulmasının zorunlu kılınması sorunları çözmek için elzemdir. Gazetecilerin ise sendikal örgütlenme yoluyla kendi haklarını koruması bilincinin oluşması gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Gazetecilik mesleği çeşitli sorumluluklara, etik değerlere, meslek geleneğinden gelen ahlaka dayanan ve kamu yararını en ön plana koyan bir meslek grubudur. Bu bilince rağmen, Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin, sendikal hak mücadelesi, örgütlü mücadele unsurlarını etkin biçimde kullanamadıkları izlenmektedir. Çalışmada, mesleklerinde yaşadıkları birçok sorun olduğunu ve hayatlarının her alanında bu olumsuzluğun tesir ettiğini anlamalarına rağmen Antalya basınında çalışan fikir işçileri bu sorunun çözümü için somut bir adım atmamaktadır. Sendikal bir mücadele kültürünün olmadığı belirlenen Antalya basınında fikir işçilerinin sorunlarının net biçimde tespit edilmesine rağmen, bu sorunların çözümü için bir mücadele anlayışı bulunmamaktadır. Sorun yaşadığını belirten fikir işçilerinin neredeyse yok denecek kadar az olan örgütlenme anlayışı ‘Antalya yerel basınında çalışan fikir işçileri, sektörün tüm sorunlarının bilinmesine rağmen çözüm adına örgütlü mücadeleye girmeme eğilimdedir’ hipotezini aklamaktadır.

Katılımcılara yöneltilen “Sendika üyesi misiniz?” sorusuna verilen yanıtlar bu eğilimi açıkça ortaya koymaktadır. 32 fikir işçisinden yalnızca beşi sendikalı olduğunu belirtmiş, 27 kişi ise herhangi bir sendikaya üye olmadığını ifade etmiştir. Sendika üyeliği bulunmayan katılımcıların büyük çoğunluğu, bu tercihlerinin arkasında “işveren baskısı”, “işten çıkarılma korkusu” ve “sendikaların etkisizliği” gibi gerekçeleri göstermiştir. Sendika üyeliği bulunmayan katılımcıların bu ifadeleri, yalnızca fikir işçilerinin örgütsüzlüğünü değil aynı zamanda yine mobing uygulandığını göstermektedir. Özellikle “sendikaya üye olduğumu öğrenseler işimden olurum” ifadesi fikir işçisi üzerindeki mobingi kanıtlamaktadır. Bazı fikir işçileri ise basın iş kolunda Türkiye’de örneği çok az olan toplu iş sözleşmelerinin Antalya’da hiçbir zaman uygulanmadığını belirterek “sendikalar artık işe yaramıyor, göstermelikler” ifadeleri sendikaların faaliyetlerinin Antalya yerel basını için

etkisiz olduğunu göstermektedir. Gazetecilerin yaşadığı yalnızlık ve çaresizlik hissi hak aramayı engellemekle kalmamakta; aynı zamanda mesleğin geleneğini, hafızasını ve duruşunu eritmektedir. Bu durum düşük ücret ve çok iş yükü sorunlarını doğurmakta ve sektördeki sömürü ilişkilerinin sürdürülmesine olanak tanımaktadır. Basın iş kolunu temsil eden TGS, DİSK Basın-İş, Medya-İş, Basın-İş, Basın Pol-Sen, Lider Medya-Sen gibi sendikaların herhangi bir toplu iş sözleşmesi bulunmadığı gibi Antalya basınında çoğunluğu sağladıkları bir kurum da bulunmamaktadır. Sendikaların bu yetersizliği hem gazetecilerin sendikal mücadeleye katılım eğilimini düşürmekte hem de sorunların çözülmesi için yol açımını güçleştirmektedir. Çalışma yaşamında psikolojik baskı ve yıldırma uygulamaları olarak tanımlanan mobbing, özellikle iş güvencesinin zayıf olduğu sektörlerde sıkça karşılaşılan bir sorundur.

Yerel basında sendikalaşmanın neredeyse olmaması, gazetecilerin temel hak ve özgürlüklerini koruyamamasına neden olmaktadır. Sendikal mücadelenin olmaması, işverenin keyfi uygulamalarının artmasına ve fikir işçilerinin hak ihlalleri yaşamasına sebebiyet vermektedir. Dayanışma duygusunun zayıf olduğu görülmektedir. Sendikal örgütlülüğün olmaması sadece mevcut sorunların çözilememesine neden olmakla kalmaz, gelecekte daha ciddi hak kayıplarının önünü açma durumu doğurabilmektedir. Anadolu basınında çalışan gazetecilerin, iş güvencesinin olmaması sendikal baskılar nedeniyle örgütlü mücadeleye yaklaşmadıklarının birçok kez ifade edildiği bilinirken Antalya yerel basınında da aynı durum hakimdir. Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin yaşadıkları sorunlara karşı farkındalık seviyeleri yüksek olsa da bu sorunların çözümü için sendikal mücadeleye yönelmedikleri veya yönelmekten imtina ettikleri tespit edilmiştir. Bu kapsamda ‘Antalya yerel basınında çalışan fikir işçileri, sektörün tüm sorunlarının bilinmesine rağmen çözüm adına örgütlü mücadeleye girmeme eğilimindedir’ hipotezi kanıtlanmıştır. Bu durumun hem yapısal hem de psikolojik gerekçelerle açıklanmasının mümkün olduğu görülmekle birlikte örgütsüzlük, basın emekçilerini pek fazla sonuç alınamayan bireysel mücadeleye mahkûm etmektedir. Bu da hem mesleğin etik değerlerini hem de etkisini yok etmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, sendikal mücadeleye eğilimin az olması tespitinin mücadele anlayışının yeniden oluşmasının ve yerel basının yaşadığı sorunların çözümünde temel öneme sahip olduğunu açık şekilde görülmektedir.

Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin mesleği bırakma ve sektör değiştirme eğilimleri, verilen yanıtlara göre kişisel bir tercihten ziyade zorunlu bir durum haline dönüşmekte olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, fikir işçilerinin önemli bir

bölümünün mesleklerini sürdürmekte güçlük çektiğini ve medya sektörünü bırakmayı ciddi şekilde düşündüklerini göstermektedir. Bu durum, çalışmanın son hipotezi olan, ‘Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin büyük bölümü medya sektöründen ayrılmak istemektedirler’ hipotezini desteklemektedir.

Katılımcılara yöneltilen ‘Basın sektörünü bırakmayı düşünüyor musunuz?’ sorusuna, 32 fikir işçisinden 18’i evet cevabını vermiştir. Mobinge maruz kaldığını belirten 18 fikir işçisinden 16’sının mesleği bırakma düşüncesine sahip olduğu görülmektedir. Mesleği bırakma düşüncesine veya eğilimine sahip olduğunu dile getiren katılımcıların büyük bir kısmı, düşük maaşlar, uzun çalışma saatleri, mesleki saygı eksikliği, hak gaspları, sürekli baskı ortamı nedeniyle işlerini sürdürmek istememektedir. Motivasyonlarının kaybolduğunu dile getiren fikir işçileri meslekten ayrılma düşüncesinin sadece ekonomik temelli olmadığı, aynı zamanda tükenmişlik, bitkinlik ve yorgunluk duygusunun da etkili olduğunu göstermektedir. Katılımcıların bir kısmı, gazetecilik mesleğine olan bağ ile iş yaşamında karşılaştıkları koşulların çelişkili olduğunu ve başka meslek gruplarındaki kişilerin haklarını kamuoyu yaratarak gündeme getirme ve çözüm eğiliminde olmalarına rağmen kendi haklarının gasp edilmesine karşın herhangi bir girişimde bulunamadıklarını ifade ederek mesleği bırakma eğilimlerinin bu konuyu tırmandırdığını belirtmektedir.

Fikir işçileri mesleğe ait hissetmediklerini de ifadelerine eklemişlerdir. Genellikle yönetici pozisyonunda olmayan, yaşları ortalama veya daha düşük olan fikir işçilerinin mesleği bırakma eğilimleri olduğu görülürken, yönetici pozisyonunda olan ve yaşları ortalama üzerinde olan işçilerin çoğunlukta olduğu 14 kişilik grup mesleklerini sevdiklerini ve bırakma gibi bir düşüncesi olmadıklarını veya ilerleyen yaşları sebebiyle yeni bir kariyere başlamayacaklarını ifade etmektedir.

Mesleği bırakma eğiliminde olan fikir işçilerinin görüşmelerde verdiği yanıtlara göre iş stresi sebebiyle sağlıksal sorunlar oluştuğu ifade edilmektedir. Bırakma eğilimi taşıyan fikir işçilerinin bazıları ‘Artık gazetecilik yapmak istemiyorum, sadece hayatta kalmaya çalışıyorum’ diyerek ekonomik sorunlara değinirken ‘İnandığım şeyleri yazamadıktan sonra neden bu meslekte kalayım?’ diyen başka bir fikir işçisi ise aidiyet sorunu yaşadığını belirtmektedir. ‘Haber ben yazıyorum ama başkasının imzası atılıyor’ gibi söylemler ise meslekte emeğin yok sayıldığını göstermekle birlikte fikir işçilerinin emeklerinin görünmez olması mesleği bırakma eğilimine iten en önemli unsurlardan birisi olduğu tespit edilmiştir. Bu durum ileride yerel basında nitelikli personel bulma sorununu derinleştirecektir.

Katılımcıların bir kısmı, gazetecilik dışında başka iş kollarına yönelmek için beklediklerini ve ilk fırsatta bu düşüncelerini gerçekleştireceklerini ifade etmiştir. Şu an mesleği yapmalarının tek sebebini hayatlarını idame ettirme çabası olduğunu ve daha iyi koşullarda bir iş bulduklarında hızlı şekilde meslekten ayrılacaklarını belirtmişlerdir. Bu sorun, basın iş kolunun yerel bazda mesleki bir aidiyet olmaktan çıkarmakta ve geçici bir geçim aracı olarak görülmeye başlandığını göstermektedir. Bu da yerel basının profesyonel gazetecilikten uzaklaşmasını ve kamuoyuna karşı olan sorumluluğunu sekteye uğratacağını gözler önüne sermektedir. Alınan yanıtlar ile ‘Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin büyük bölümü medya sektöründen ayrılmak istemektedirler’ hipotezi doğrulanmıştır. Mevcut çalışma koşullarının zorluğu, düşük ücretler, güvencesizlik, mobbing gibi faktörler, gazetecilerin meslekten uzaklaşmasına neden olmaktadır. Bu sorun, yalnızca gazeteciler açısından bir kariyer bozulması olarak değerlendirilmemekte kamuoyunun bilgiye ulaşma hakkını tehdit etmektedir. Bu nedenle, yerel basının sürdürülebilirliği için mesleki bağlılık, iyi çalışma koşulları ve ücret, iş tatmini, güvence, gibi iyileştirilmelerin derhal uygulanması gereklidir.

SONUÇ

Bu çalışma, Antalya yerel basınında görev yapan fikir işçilerinin çalışma koşullarını ve bu koşulların mesleki sürdürülebilirlik üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Araştırma bulguları, yerel basında fikir işçilerinin düşük ücret, uzun ve düzensiz mesai, psikolojik baskı, mobbing ve özlük haklarının sistematik olarak ihlal edilmesi gibi ağır çalışma koşullarıyla karşı karşıya olduğunu göstermiştir. Katılımcılar, çalışma ortamlarındaki olumsuzlukların mesleki motivasyonlarını önemli ölçüde zayıflattığını, mesleğe bağlılıklarında azalma ve tükenmişlik hissi yaşadıklarını belirtmiştir. Özellikle sendikal örgütlenme konusundaki yetersizlik ve güvensizlik, fikir işçilerinin hak arama süreçlerini zayıflatmakta, bireysel yalnızlığa mahkûm etmektedir. Bu durum, işverenlerin keyfi uygulamalarını pekiştirmekte ve çalışma koşullarının iyileşmesini engellemektedir. Sendikal faaliyetlere yönelik düşük katılım, mesleki dayanışmanın güçlenmesini engellerken, hak kayıplarının devamına zemin hazırlamaktadır. Araştırma, mevcut ekonomik ve sosyal sorunların sadece bireysel taleplerle çözülemeyeceğini, bunun için devlet denetimi, işveren sorumluluğu ve sivil toplum kuruluşlarının etkin iş birliği gerekliliğini ortaya koymuştur. Katılımcıların çalışma koşullarının iyileştirilmesi için maaşların artırılması, izin haklarının eksiksiz kullandırılması, iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve sendikal örgütlenmenin teşvik edilmesi temel gereklilikler olarak öne çıkmıştır. Sonuç olarak, Antalya yerel basınındaki fikir işçilerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi, basının demokratik işlevini sağlıklı biçimde sürdürebilmesi için vazgeçilmezdir. Mesleki hakların korunmadığı, çalışma koşullarının ağırlaştığı bir ortamda sürdürülebilir bir yerel basın ve özgür kamuoyundan söz etmek mümkün değildir. Bu nedenle, ilgili kurumlar ve aktörlerin koordineli bir şekilde çözüm odaklı politikalar geliştirmesi zorunludur.

Yerel basın, kamuoyunun oluşumunda, gelişiminde demokrasinin sağlıklı işleminde, Avrupa ülkelerinde uygulanan katılımcı demokrasi gibi gelişmiş karar alma mekanizmalarının oluşmasında ve toplumsal bilincin ve farkındalığın artmasında önemli bir tarihi sorumluluk üstlenmektedir. Bu sorumluluk ve işlevin etkin şekilde yerine getirilebilmesi ise yalnızca teknolojik altyapı veya kurumsal yapı ile değil, bu yapıyı var eden ve sürdüren fikir işçilerinin çalışma koşulları ve haklarının korunmasıyla mümkündür. Bu çalışma kapsamında yürütülen uygulama, Antalya yerel basınında görev yapan fikir işçilerinin hem mesleki hem de kişisel düzeyde ne denli ağır koşullar altında çalıştığını ve bu durumun sektörel sürdürülebilirlik açısından büyük bir tehdit oluşturduğunu gözler önüne sermektedir.

Çalışma kapsamında yapılan derinlemesine görüşmeler sonucunda ortaya çıkan temel bulgular arasında, Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin özlük haklarının gasp edildiği, düşük ücretlerle uzun mesailer yapmaya zorlandıkları, psikolojik baskı ve mobbinge maruz kaldıkları, haftalık izinlerini sistemli şekilde kullanmamalarına rağmen sendikal örgütlenmeden uzak durma eğilimi gösterdikleri saptanmıştır. Bu sorunlu tablo, yalnızca iş hukukuna ve ahlakına değil basın etiğine ve kamu çıkarı düşünülerek yapılan habercilik anlayışına da aykırıdır.

Katılımcıların büyük bölümü, gazetecilik mesleğini ilk başladıkları dönemlerde kamuoyunu bilgilendirme ve halkın sesi olma gibi kendilerine has ve doğru olan hedeflerle tercih ettiklerini belirtmiş, ancak zaman içinde yaşanan yoğun emek sömürüsü, çalışan üzerinden zenginleşme durumu, kuralsız çalışma düzeni, düşük maaşlar ve değer görmeme hissi gibi birçok sorun sebebiyle bu ideallerin ya yok olduğunu ya da büyük yara aldığını vurgulamıştır. Özellikle "Emeğimin karşılığını alamıyorum", "Bu mesleğe gönül verdim ama artık bırakmak istiyorum" tarzındaki söylemler, tatminsizlikle beraber tükenmişliğe ve mesleğe ait olmama hissinin ekseninde giderek tırmanan bir krize işaret etmektedir.

Çalışmada dikkat çeken bir başka sonuç, sorunlara dair farkındalığın oluşmasına rağmen çözüm noktasındaki girişimlerin olmamasıdır. Sendikalaşma oranı açık şekilde düşüktür ve örgütlü mücadeleye yönelik genel geçer bir güvensizlik durumu hakimdir. Bu durum, fikir işçilerini bireysel yalnızlığa mahkûm ederek toplu hak arama mücadelesinin önünü tıkamakta ve daha iyi bir hayata erişim olanağını yok etmektedir. Ekonomik koşulların yanı sıra, baskı ortamı, keyfi uygulamalar ve denetimsizlik bu örgütsüzlük ve değişimin imkânsız olduğu algısını güçlendirmektedir.

Antalya yerel basınında birden çok kriz yaşandığı görülmektedir. Çalışmanın bulguları göstermektedir ki; Antalya'daki yerel gazetecilerin çoğu, sektörün geleceğine dair umudunu yitirmiş, mesleklerini sürdürmek istememektedir. Kariyer hedefinin ortadan kalktığını işaret eden bu durum halkın haber alma hakkını açık biçimde tehdit etmektedir.

Çalışmada mevcut sorunları tespit edilmekle yetinmeyip, Antalya yerel basınındaki fikir işçilerinin çalışma koşullarının iyileştirilmesi ve bu sayede özgür basın ve özgür toplumun oluşması için çözüm önerileri de sunulmaktadır. İlk olarak, gazetecilerin maaş düzeylerinin artırılması, hak kayıplarının giderilmesi ve haftalık izin haklarının tam olarak kullanılması ve bu izinlerin yeni düzenlemeler arttırılması hem iş tatminini artırmak hem de mesleki bağlılığı yeniden tahsis etmek için gereklidir. İşverenlerin, Basın İş Kanunu'nda yer alan yasal yükümlülöklere uygun davranması, bu yükümlölöklere uygun davranılıp

davranılmadığının devlet kurumlarınca denetlenmesi ve adil, insani çalışma koşullarını sağlayan politikaların uygulanması gerekmektedir. Bu politikaları uygulamayan işverenler hakkında fikir işçilerinin haklarını da koruyarak belirli yaptırımlar uygulanmalı ve caydırıcılık sağlanmalıdır.

Bir diğer öneri ise sendikal örgütlenmenin teşvik edilmesi ve sendikaların yerelde daha çalışır hale getirilmesi olacaktır. Antalya yerel basınında çalışan fikir işçilerinin bir bölümünde sendikalara üye olmak konusunda çekinceleri bulunduğu görülmektedir. Kent ölçeğinde veya bölgesel şubeler açması ile daha aktif ve katılımın arttığı bir ortam yaratılması gerekmektedir. Bunu yapabilmek için de ayrı bir bütçe ayrılması gerekmektedir. Fikir işçilerinin yaşadığı sorunlar ile ilgili hukuki destek süreçleri kapsamlı şekilde işletilmelidir. Yerel basında çalışan fikir işçilerinin kanunen tanımlanmış birçok haktan fiilen yararlanamaması durumunda bu sorunlar sendikalar tarafından denetim görevini üstlenen devlet kurumlarına bildirilmeli ve gereken işlem veya işverene yönelik yaptırım uygulanmalıdır.

Her katılımcı, demokrasinin işleyişi açısından tüm düzenlemelerin farklı kurumların bir çatı altında toplanmasını ve sorunlara yönelik yeni bir yol haritası hazırlanmasını gerekli görmektedir. Bu durumda Basın İlan Kurumu, İletişim Başkanlığı, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Antalya Gazeteciler Cemiyeti, TGS, DİSK Basın-İş, Medya-İş, Basın-İş, Basın Pol-Sen, Lider Medya-Sen, ve Çağdaş Gazeteciler Derneği Genel Merkezi ve Akdeniz Şubesi gibi tüm STK'lar ile Antalya'da aktif olarak görev yapan gazetecilerin çalışma standartlarını iyileştirme konusunda daha somut adımlar atması gerekmektedir. Pilot bir uygulama geliştirilmeli ve yaygın hale getirilmelidir. Sorunlar sadece tespit edilmekle kalmayarak tüm söz sahibi kişi ve kurumların ortak bir düzlemde buluşması hedeflenmelidir.

Sunulan öneriler, gazetecilerin yaşam kalitesini artırmayı, yerel medyanın etkisini yükseltmeyi, halka ulaştırılması gereken bilgilerin sağlıklı, doğru ve doyurucu şekilde ulaştırılmasını, doğrudan olarak da toplumun özgürlüğünü tam olarak kazanmasını amaçlamaktadır.

Ana sonuç olarak yerel basın çalışanlarının koşulları iyileştirilmeden, yerel medya özgürleşemez ve medya özgürleşmeden ise demokratik işleyiş sağlıklı biçimde sürdürülemez. Bu sürdürülemeyen sistemin içerisinde kalan halk ise hak ettikleri yaşama erişemez. Bu kapsamda, sadece bireysel yakarışların olduğu bir ortam değil ortak akıl vurgusu ön plana alınarak tüm kurum ve kuruluşların çözüm arayışı içerisinde olması gerekmektedir. Devletin denetleyici kurumlarından medya sahiplerine, yerel yönetimlerden

sivil toplum kuruluşlarına kadar çok aktörlü bir reform sürecinin gerekliliği ortadadır. Gazetecilerin özlük haklarını tam anlamıyla kullanabildiği, mobbingin denetlendiği, dinlenme hakkının süresinin yeniden oluşturulduğu, sendikal örgütlenmeye bakış açısının değiştirilerek belirlenecek paketler ile hem işverenin hem de fikir işçisinin teşvik edildiği bir medya ortamı özgür bir ülke için gereklidir. Bu değişiklikler toplumun gelişimi için olumlu anlamda büyük etki yaratacaktır.

Bu çalışmada Antalya yerel basınındaki fikir işçilerinin emek sömürsüne dayalı çalışma koşullarını görünür kılmak, ezici, yıpratıcı ve boğucu bu koşulların kişisel yaşamdan mesleki sürdürülebilirliğe kadar geniş etkilerini analiz etmek ve çözüm yollarına zemin hazırlamak amaçlanmıştır. Toplumun hür olabilmesi için ilk olarak basının hür olması, basının hür olması için ise fikir işçisinin hür olması gerekmektedir. Bu özgürlük ise sosyal, ekonomik ve mesleki güvence ile mümkün görünmektedir. Günümüzde kaybolan ve bazı gazetecilerin arayış içerisinde olduğu gazetecilik onuru, hak ve mücadele ile korunabilir.

KAYNAKÇA

- Adaklı, G. (2010). “Neoliberalizm ve medya: Dünyada ve Türkiye’de medya endüstrisinin dönüşümü”. *Mülkiye Dergisi*, 34(269): 67-84.
- Ağır, İ. (2023). “Yeni medyanın haber üretim sürecine etkisi ve haber üretim süreçlerinde yaşanan değişim”. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(14): 1-12.
- Akbulut, U. (2013). Osmanlı basın tarihine bir katkı: gazetelerin yayınlanma amaçları üzerine (1831- 1876). *Turkish Studies – International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(5), 34.
- Alemdar, Z. (1990). *Oyunun Kuralı Basında Özdenetim*. Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Arslan, Ş. (2022). Sosyal Medya ve Dezenformasyon Tehdidinde Gazetecilik. *Aksaray İletişim Dergisi*, 4(2), 107-134.
- Arvas, İ. S. (2019). Dijital Haberleşme Çağında Yerel Basının Karşılaştığı Sorunlar. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 97-110.
- Atabek, Ü. & Bayram, F. (2009). Antalya’da İletişim. https://www.academia.edu/33837772/ANTALYADA_%C4%B0LET%C4%B0%C5%9E%C4%B0M_2009 (erişim tarihi: 14.01.2025)
- Ataman, B. (2009). Türkiye’de İlk Basın Yasakları ve Abdülhamit Sansürü. *Marmara İletişim Dergisi*, Sayı: 14, 21-49.
- Atılgan, S. (2001). *Türk Basın Sendikacılığında Gazetecilerin Yasal Hakları*. BAS HAŞ, İstanbul.
- Ayan, V. M. (2019). Adalet ve Kalkınma Partisi Döneminde Türkiye Medyası ve Tarihsel Blokun Dönüşümü. Yayınlanmış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ayan, V. M. (2024). Bir baskı aygıtı olarak basın ilan kurumu: evrensel gazetesi örneği. *Kültür ve İletişim*, 27(54), 258-286.
- Aydın, H. (2010). “Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye: Kuruluşu ve Basında Tartışmalar”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 27, s. 553- 569.
- Baran, S. (2018). 24 Ocak Kararları ve 12 Eylül Askeri Darbesinin Basına Olan Etkileri: Milliyet Gazetesi Örneği. *Dördüncü Kuvvet Uluslararası Hakemli Dergi*, 1(1), 76-96.

- Baykal, H. (1988). “Millî Mücadele’de Basın”. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 4(11): 471-480.
- Bayram, Y. (2015). Küreselleşme Sürecinde Medya Sektörünün Değişen Doğası Ve Türk Medya Sektörüne Yansımaları. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 2(3), 234-261.
- Bekiroğlu, O. (2008). Yerel Kamuoyunun Oluşumunda Yerel Basının Rolü-Trabzon Örneğinde Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 131-151.
- Bilgiç, E. E. (2014). *Kemalist iktidar ve basın: 1919’dan 1950’ye*. Evrensel Basım Yayın, İstanbul.
- Birol, S. (2012). 1961 Anayasasında ifade özgürlüğü. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 43, 39-54.
- Büyükbaykal, N. G., & Yılmaz, M. (2021). “Türk medyasında mülkiyet yoğunlaşması ve etkileri”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(2), 537-551. <https://doi.org/10.21547/jss.864794>
- Cakir, H., & Yavalar, D. E. (2017). Demokrat Parti İktidarı ve Basın. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 1-14.
- Çakın, Ö. (2017). Post Sovyet Kırgızistan’da Yerel Gazeteler ve Sorunları. *Al Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 76-87.
- Çavuş, S. (2017). Yerel Basının Sorunları Üzerine Tespitler: Aksaray Örneğinde Nitel Bir Araştırma. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 19-32.
- Çavuş, S. (2018). Aksaray Vilayet Gazetesi’nde Cumhuriyet’in İlk Yılları ve İnkılâplar (1929-1930). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 37-57.
- Dağ, H., & Budak, E. (2022). Teknolojik Gelişmelerin Habercilik Pratikleri Üzerine Etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 10(1), 359-402.
- Dağlar, O. (2008). II. Meşrutiyet’in İlanının İstanbul Basını’ndaki Yansımaları (1908). *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (38).
- Dayar, E. (2011). *Gazetelerde yazılı tarih Antalya’da gündelik hayat ve basın 1920-1928*. Antalya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Antalya.
- Dayar, E. (2017). Antalya’da “Lisan-ı Millet”in ilk temsilcilerinden Akdeniz Gazetesi (1925-1926). *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 13(26), 181-207.

- Dayar, E. (2018). Tek Parti Dönemi'nde Antalya'da siyasi hayat ve basın: Resmi Antalya ve Antalya Gazeteleri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 8(2), 321-334.
- Değirmencioğlu, G. (2016). Dijitalleşme Çağında Gazeteciliğin Geleceği Ve İnovasyon Haberciliği. *TRT Akademi*, 1(2), 590-606.
- Demir, K. (2014). Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (5), 57-88.
- Demir, S., & Gül, O. (2024). Gazeteci Ücretleri ve Mesleki Tatmin: Geçinme ve Toplumsal Sorumluluk Kıskaçında Gazetecilik. *Emek Araştırma Dergisi*, 15(26), 191-210.
- Dündar, L. (2016). 12 Eylül 1980 darbesinin basına etkileri. *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (16), 125-154.
- Eğilmez, M.T. (2022). Ekonomi Politik Kuram Bağlamında Yerel Medyanın Sorunları: Antalya Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Erimli, B. (2014). Gazetecilik Meslek İlkelerinin Uygulanmasını Engelleyen Unsurlar ve Çözüm Önerileri. *İnsan ve İnsan*, 1(1), 23-34.
- Gazel, A. A. (2018). "Osmanlı Mürettepler Cemiyeti". *Bilig*, (85), 83-112.
- Gezgin, S. (2007). *Türkiye'de Yerel Basın*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Girgin, A. (2009). *Türkiye'de Yerel Basın*. Der Yayınları, İstanbul.
- Gökçe, S. (2010). *Basın İş Sözleşmesine Göre Gazetecilerin Hakları ve Mesleki Sorumlulukları*. Adalet Yayınevi, Ankara.
- Gönüllü, R. A. (2008). Demokrat Parti Dönemi'nde Antalya (1950-1950). Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Gönüllü, R. A. (2020). Antalya'da Basın Hayatı (1920-1949). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* (21), sy. 61, 323-346.
- Güçlü, M. (2012). "Antalya'da Yerel Basının İlk Temsilcisi: Antalya'da Anadolu Gazetesi (19 Aralık 1920-12 Eylül 1922)". *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi* (12) sy. 25, 33-54.
- Güner, Z. (1998). Millî Mücadele'de Türk Kamuoyunu Oluşturan Basın. *Erdem*, 11(31), 89-104.
- İbrahimov, O. (2016). Osmanlı Devleti'nde İlk Basın Yayın Faaliyetleri ve Tuna Gazetesi. *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(5), 82-94.

- Karaca, G. N. (2010). *Gazetecinin Basın İş Kanunu'ndan Doğan Hakları ve Sorumlulukları 5953 Sayılı Basın İş Kanunu ve Uygulamaları*. Legal Yayıncılık, İstanbul.
- Karaduman, M. & Duru, M. E. (2023). "Antalya Yerel Basınında Farklı Bir Örnek: 'Akdeniz Çağdaş' Üzerine Bir İnceleme". *Etkileşim* (12), 136-167.
- Karahisar, T. (2014). "Basın İş Kanunu'na Göre Gazetecilerin Yasal Hakları". *Marmara İletişim Dergisi*, C.13, S.13, 67-82.
- Kayacan, İ. (1996). *Dünyada ve Türkiye'de Gazetecilik-Basınımızın Anadolu Cephesi*. Ece Yayınları, Ankara
- Kılıç, S. K. (2005). 1864 Vilayet Nizamnamesinin Tuna Vilayetinde Uygulanması ve Mithat Paşa. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 24(37), 99-111.
- Kızılca, G. K. (2016). Osmanlı/Türk Basın Tarihi Yazımı Üzerine Eleştirel Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 3(1), 71-90.
- Koç, B. (2015). Tuna Vilayeti Gazetesi ve İçeriğine Dair Bazı Bilgiler (Mart 1865-Mart 1868). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 34(57), 121-158.
- Koloğlu, O. (2020). *Osmanlıdan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*. Pozitif Yayınevi, İstanbul.
- Korkmaz, G. (2018). Türkiye'de basın özgürlüğü (2002–2017). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kösedağ, M. S. (2016). Türk Basın Kanunu'nda Yapılan Değişikliklerin Yazılı Basında Temsili. *Journal of International Social Research*, 9(43).
- Maden, İ. (2023). Yerel Basının Dijitalleşmesi Sürecinde Basın İlan Kurumunun Rolü. *İletişim ve Diplomasi*, 11, 201-219.
- Malay, T. (2006). Yerel Bir Tarihi Kaynak Olarak Diyarbekir Vilayet Gazetesi ve Ermeniler. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 47 (1), 143-158.
- Oğuzman, M. K. (1966). Gazetecilerin Mesleki ve Sosyal Hakları ve Bunların Korunması. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C.32, S.2-4, s. 858-883.
- Ölçekçi, H. (2022). Büyük Taarruz'un İletişim Stratejisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24(100. Yılında Kocatepe-Büyük Taarruz Özel Sayısı), 1-19.
- Özçetin, B., Çeliker, D., & Sepetçi, T. (2019). "Çok partili hayata geçiş ve Antalya basını". H. Üstün (Ed.). *Antalya basın tarihi 1920-2013*. Antalya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Antalya, 145-177.
- Özkaya, Y. (1985). Millî Mücadele Başlangıcında Basın ve Mustafa Kemal Paşa'nın Basınla İlişkileri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 1(3), 871-912.

- Özsoy, S. (2019). Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Yerel Basın: Bolu Örneği. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 4(2), 92-110.
- Özyal, B. (2016). Tık Odaklı Habercilik: Tık Odaklı Haberciliğin Türk Dijital Gazetelerindeki Kullanım Biçimleri. *Global Media Journal TR Edition*, 6(12), 273-301.
- Seçkin, G. (2010). 2000 Yılında Türkiye’de Gazetecilerin Ekonomik ve Sosyal Statüsü. *Global Media Journal Turkish Edition*, 1(1), 45-102.
- Soyer, M. P. (2008). Deneme Süreli Ve Deneme Amaçlı İş Sözleşmeleri. *Çalışma ve Toplum*, 1(16), 27-38.
- Sönmez, M. (2014). Düünden Bugüne Türkiye’de Medyanın Ekonomi Politigi. İçinde E. Arsan & B. Çoban (Ed.), *Medya ve İktidar* (ss. 86-102). Evrensel Basım ve Yayın, İstanbul.
- Sözeri, C. (2014). “Dönüşen medya değişmeyen sorunlar”. E. Arsan & S. Çoban (Ed.). *Medya ve iktidar*. Evrensel Basım Yayın, İstanbul.
- Sümer, H. H. (2014). Basın İş Kanunu’na Göre Fazla Çalışma. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 20(1), 91-122.
- Şahin, M., & Avşar, Z. (2016). Basın İş Kanunu, Sorunlar ve Güncelleme Tartışmaları. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 6(2), 113-138.
- Şakar, M. (2008). Basın İş Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Kıdem Tazminatı. *Çalışma ve Toplum*, 2(17), 11-29.
- Şeker, M. (2005). Yerel Gazeteler ve Resmi İlan. *Selçuk İletişim*, 4(1), 101-115.
- Şeker, M. (2007). *Tekniği, içeriği, çalışan profili, haber kaynakları, ekonomi politikası, gücü ve sorunlarıyla yerel gazeteler*. Tablet Kitapevi, Konya.
- Şentürk, A. (2015). 1931 Matbuat Kanunu’ndaki Değişiklikler Üzerine Kronolojik Bir Değerlendirme: Basın Hürriyeti Bağlamında Meclis Tartışmaları ve Basındaki Yankılar. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 30(1), 199-230.
- Taşdemir, E. (2005). 1980 Sonrası Türk Basını, Türk Siyasi Hayatı ve Basın-Siyaset İlişkisi. *Selçuk İletişim*, 3(4), 173-180.
- Temel, F. ve Çelebi, M. B. (2016). "28 Şubat Sürecinde Egemen Güç ve Basın." *I. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Müslümanlar Kongresi* (s. 212-225). Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Tokgöz, O. (2022). *Temel Gazetecilik*. İmge Kitapevi, Ankara.
- Tokol, A. (1994). *Türkiye’de sendikal hareket*. Ezgi Kitapevi Yayınları, Bursa.

- Toktaş, S. (2013). “Medya Emekçilerinin Sendikal Örgütlenme Sürecine Yönelik Kavrayışları: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”. *Mülkiye Dergisi*, 37(3), 61-100.
- Topçu, E., & Çaycı, B. (2022). Sosyal Medyada Dezenformasyon: Covid-19 Pandemisi Örneği. *TAM Akademi Dergisi*, 1(2), 161-191.
- Topuz, H. (2003). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. Remzi Kitapevi, İstanbul.
- Tosun, G. T. (2019). *Basın İş Hukukunda Ücret*. On İki Levha Yayıncılık, İstanbul.
- Turan, M. (2020). Türkiye’de Kemalist Basının Gelişim Aşamaları ve Birinci Basın Kongresi (1935). *Belgi Dergisi*, 2(20), 2511-2535.
- Uçak, O., & Erkal, A. (2019). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Yerel Basının Gelişim Süreci. *Selçuk İletişim*, 12(1), 92-122.
- Ünsal, E. (1998). “Sendika özgürlüğü kavramının gelişmesi”. *Türkiye sendikacılık ansiklopedisi*. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı'nın Ortak Yayını, İstanbul, Cilt 3, 30-32.
- Üstün, H. (2019). “1980 Sonrası Antalya Basını”. *Antalya Basın Tarihi 1920-2014*. Antalya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Antalya. (263-339).
- Vural, M. A. (1999). *Yerel Basın ve Kamuoyu*. Açık öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Yaman, A. E. (1997). Kurtuluş Savaşı Basınında Büyük Zafer. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 19(30), 239-271.
- Yeşilçayır, N. (2011). Çok Partili Döneme Geçiş Sürecinde Türk Basını. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 27(79), 131-192.
- Yıldız, N. (1996). Demokrat Parti İktidarı ve Basın. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 51(1), 481-505.
- Yılmaz, N. (2009). Yerel Basının Etik Sorunları. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(36), 131-143.
- Yılmaz, Y. (2015). *Medya Kuramları, Siyasal Sistemler Ve Tarihi Değişimler Işığında Türkiye’de Gazetecilik Mesleği*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Yurdigül, Y., & Yüksel, H. (2012). Gazeteciliğin Dönüşümü: Yeni Medyaya Entegrasyon Sürecinde Değişen Habercilik Pratikleri. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (18), 140-161.

İnternet Kaynakları

Basın İlan Kurumu. (tarih yok). 2024 Aralık Ayı Listesi. 25 Aralık 2024 tarihinde

<https://ilanbis.bik.gov.tr/Uygulamalar/AylıkListe> adresinden erişilmiştir

Basın İlan Kurumu. (tarih yok). Resmi İlan Yayınıyla Alakalı Gazetelerin Kategorilerine

İlişkin Asgari Kadro, Yüzölçümü, Satış, Asgari Bayi Satış Oranı ile İade Oranı ve

Adetleri. 28 Şubat 2025 tarihinde [https://bik.gov.tr/wp-](https://bik.gov.tr/wp-content/uploads/2023/02/RESMI-ILAN-YAYINIYLA-ALAKALI-GAZETELERE-ILISKIN-TABLO.pdf)

[content/uploads/2023/02/RESMI-ILAN-YAYINIYLA-ALAKALI-GAZETELERE-ILISKIN-TABLO.pdf](https://bik.gov.tr/wp-content/uploads/2023/02/RESMI-ILAN-YAYINIYLA-ALAKALI-GAZETELERE-ILISKIN-TABLO.pdf) adresinden erişilmiştir

Basın İlan Kurumu. (tarih yok). 26 Şubat 2025 tarihinde <https://bik.gov.tr/> adresinden

erişilmiştir

Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun. (tarih yok). 14 Mart 2025 tarihinde

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5953.pdf> adresinden erişilmiştir

İşçi - İşveren Sendikaları ve Bağlı Oldukları Konfederasyonların Tüzükleri. (tarih yok). 5

Nisan 2025 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/sendikalar/isci-isveren/> adresinden

erişilmiştir.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (tarih yok). Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk

Bildirgesi. 6 Mart 2025 tarihinde [https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-](https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html)

[gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html](https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/turkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html) adresinden erişilmiştir

Türkiye Gazeteciler Sendikası Toplu İş Sözleşmesi. (tarih yok). 23 Nisan 2025 tarihinde

<https://tgs.org.tr/baslik/toplusozlesme/> adresinden erişilmiştir

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Arda KIR
EĞİTİM DURUMU	
Lise	Göcek Süleyman Şatır ve Anadolu Lisesi, 2018
Lisans	Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, 2022
Yabancı Dil / Diller	İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
2022-2025	Akdeniz Gerçek Gazetesi, Muhabir (Antalya).
17.05.2022- 23.07.2022	Akdeniz Gerçek Gazetesi, Stajyer muhabir (Antalya).

Görüşme Formu

Araştırma Başlığı: Yerel Basında Emek Sorunu: Antalya'daki Fikir İşçilerinin Özlük Hakları ve Çalışma Koşulları Üzerine Nitel Bir İnceleme

Araştırmacı: Arda KIR – Akdeniz Üniversitesi, Gazetecilik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Programı

A. Katılımcı Bilgilendirme ve Onay Metni

Bu görüşme, Antalya'daki yerel gazetelerde ve bu gazetelere bağlı internet haber sitelerinde çalışan fikir işçilerinin özlük hakları ve çalışma koşullarına ilişkin deneyimlerini anlamak amacıyla yapılmaktadır. Vereceğiniz bilgiler yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacak, kimliğiniz gizli tutulacaktır. Görüşmeye katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. İstedığınız zaman görüşmeyi sonlandırabilirsiniz.

Onay:

() Gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

İmza: _____ Tarih: __ / __ / 2025

B. Demografik Bilgiler

1. Yaşınız nedir?
2. Cinsiyetiniz nedir?
3. Kaç yıldır sektörde çalışıyorsunuz?
4. Eğitim durumunuz nedir?
5. Çocuğunuz var mı?
6. Medeni hâliniz nedir?

C. Çalışma Koşulları ve Ücret

7. Maaşınız nedir?
8. Haftada kaç gün tatiliniz var?
9. Fazla mesai ücretleri maaşınıza yansıyor mu?
10. Aldığınız maaş yeterli mi? Yeterli değilse, yarattığı sorunları yazar mısınız?

11. İş sözleşmenizde belirtilen iş tanımınız dışında herhangi bir işi yapmak zorunda kalıyor musunuz?
12. İş karşılığı olmayan bir ücret aldınız mı?
13. Yıllık ikramiye alıyor musunuz?
14. Zorunlu izin kullanma durumunuzda izin verildi mi?
15. Emeğinizin karşılığını aldığınızı düşünüyor musunuz? Almıyorsanız neden?
16. Gazeteci/fikir işçisi için minimum maaş ne kadar olmalıdır?
17. Çalıştığınız kurumda yan haklar var mıdır? Varsa neler?

D. Sendikalaşma ve Sigorta

18. Sendika üyeliğiniz var mı? Üyeyseniz hangi sendika?
19. Üye değilseniz, neden sendika üyesi değilsiniz?
20. Basın sigortanız var mı? (212)

E. Mesleki Beklentiler ve Sorunlar

21. Mesleğinizi daha iyi şekilde yapabilmeniz için hangi özlük hakları getirilmelidir? (Haftalık izin artışı veya maaş iyileştirilmesi gibi)
22. Kurumda eksik personel olması iş hayatınızı ne şekilde etkiliyor? (Eksik personel sorunu varsa yanıtlayınız.)
23. Meslekte düzeltilmesi gereken en önemli sorun nedir?

F. Kişisel Hayata Etkiler

24. İş hayatınız, özel veya sosyal hayatınızı etkiliyor mu? Olumlu mu, olumsuz mu?
25. İş hayatınızın, özel ve sosyal yaşamınızı en çok etkileyen faktör nedir?

G. Mobing ve Gelecek Planları

26. İşyerinde mobbinge maruz kalıyor musunuz?
27. Basın sektörünü bırakmayı düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız neden?

H. Kapanış

Görüşme için teşekkür ederim.

